

CESTY A CÍLE.

LIST NOVÉ GENERACE PRO VEŘEJNÉ A OSOBNÍ OTÁZKY.

Redaktor

Dr. NORBERT F. ČAPEK.

Ročník první a druhý.

1923—1924

Nákladem vlastním. — Knihtiskárna K. Mašín v Kladně.

Digitized by the Internet Archive
in 2024

Obsah časopisu

CESTY A CÍLE

ročník I. a II.

Informace o Svobodném Bratrství:

Roč. Str.

Idea Svobodného Bratrství a Unitářství	I.	16
Náboženské řešení sociální otázky v duchu Svob. Bratrství	II.	81
Naše škola	I.	79
Náš program	I.	129
Náš symbol	I.	97
Svobodné Bratrství	I.	3
V jakém smyslu jsme i my křesťany	I.	14
Základní idee Svobodného Bratrství	I.	130
Základní princip Svob. Bratrství vyjádřený Komenským	I.	14

Přednášky Dr. Čapka:

Je racionalism oprávněn?	II.	17
Náboženská výchova dětí	II.	67
Materialisace myšlenek	I.	105
Moderní vůdcovství	II.	113
Praha s hlediska světového	II.	19
Proč v Svobodném Bratrství zavrhuje víru v zázraky	II.	65
Revoluční úkoly moderní církve	II.	49
Rozdíl mezi mužem a ženou	II.	33
Věčné mládeži	I.	97

Články:

Čapek co dělal v Americe	II.	155
Dojmy z cest	II.	1
Hus	I.	137, 142
Lidový dům — nebo kostel	I.	117
Lidoznalecké studie	I.	34
Království boží a sociální spravedlnost	I.	43
Podvědomí	I. a II.	110
Rytmus života	II.	28
Sněm církve československé	II.	137
Technika duše	II.	13
Tvář vývěsní tabulí ducha	I.	92
Zázračná moc myšlenek	I.	83
Žijí na hvězdách lidé?	II.	145
T. G. Masaryk:	roč II. str. 50., 51., 62., 65., 129	
Ch. G. Masaryková:	roč I. str. 147., 154., 155., 157., 158., 161., 167	
Dr. Rašín	I.	80

Bůh a člověk	I. 66
Hodina člověka	I. 1
Modlitby	II. 10, 142, 157
Na shledanou	I. 168
Proslov k uvedení novorozeněte	II. 14
Svobodná duše	I. 17
Písně Svobodného Bratrství	roč. I. 2., 18., 116., 141

Zprávy ze Svobodného Bratrství:

Co nového ve Svobodném Bratrství?	str. 96, 111., 128., 144, 160
Budoucí ústředí Svobodného Bratrství	II. 110
K jubileu Svobodného Bratrství	I. 113
Kurs učitelů Nedělní školy	II. 127
Ruch v Svobodném Bratrství	II. 11
Ustavení Společnosti Svobodného Bratrství	I. 15
Vzpomínka na prvou manifestaci	I. 119

Různé:

Aby povstal lidstvu ráj	II. 125
Abys zůstal krásným	I. 41
Co zaplatil Vanderbilt za dvanáct úsměvů	I. 88
Don't Gossip Club	II. 95
Horálek v Křesťanských listech	II. 158
Chci se smáti	I. 62
Je možno usuzovat z rukopisu na délku života?	II. 46
Křesťanské zpravodajství	I. 47
Náboženství nové	I. 43
Náboženství vědecktější a účinnější	I. 91
Náboženský život v Nizozemí	II. 8
Nesmlouvavé	I. 8
Nové knihy o náboženství	II. 79
Mazdaznan	II. 140, 158
Mohu víc	I. 18
Mozek a kultura	I. 9
Možnosti vývoje člověka	I. 16
Myšlenky mudrců	I. 125
Myšlenky — jak sestarají a seškaredí	II. 95
Oslavy Husovy	I. 143
Pohotovost Američanů	I. 126
Poslání	II. 123
Potkání	I. 40
Pravdivá historie o jedné krávě	I. 39
Předchůdci Svobodného Bratrství v zemích českých	II. 102, 154
Psychotechnika v továrně	I. 10
Starosti o příhrádku	I. 63
Světový protestantism	I. 61
Tři vůdcové	I. 33
Všem mladým mužům a ženám	II. 109
Vykliditi chaos	II. 120
Zásady a osoby	I. 41
Z blízka — z dále	I. 126
Z Mariánských Lázní	II. 125
Životopisné črty	II. 121

Hodina člověka.

Úvodem.

I.

Nyní jest hodina člověka : nové úkoly pro široké paže tlukou na pomalé světa brány.

Člověk strhává pouta vlastní rukou ukovaná: odvrhuje ony slepé, zamračené bohy, jež v létech slepoty byl si vytvořil.

Bůh není více cizincem : přichází v podobě člověka, který tvoří a pracuje.

Poznej člověka a poznal jsi hlubokosti božské.

II.

Člověk přichází, poutník vesmíru. Na ohních oltáře, prv než na zem vstoupila, duše jeho byla rozžehnutá. A bude hořeti ještě, až slunce zaniknou.

Jeho nohy pocítily tlak starých světů.

A kráčetí budou po jiných nejmenovaných světech, které dosud spí v nějakém novém snu Boha.

Hle, člověk položil své žezlo na hvězdy.

A svůj hlas vyslal po zemi.

Nebesa vyznávají svá tajemství a hvězdy vyhlašují své mystérie.

Člověk zavolal blesk z jeho skrytého místa, aby překlenul prostory světa.

Ruka jeho strhla roušku velkého zákona — zákona, jenž byl před světem.

A nyní člověk stopuje okruh zákona, a nachází v něm svoji ochranu a svého přítele.

III.

My lidé země máme zde stavivo ráje. Máme ho dost. Nepotřebujeme jiných kamenů k stavění schodů k Nesplněnému.

Žádného nového kování k branám, žádného jiného mramoru k chodbám.

Žádných jiných cedrů pro trámy a střechu nesmrtelných snů člověka.

Zde na obyčejné lidské cestě je veškerý materiál k vystavění nebe.

Náš je to materiál k budování věčnosti v časnosti.

IV.

Stává osud, jenž činí nás bratřími — žádný nekrácí svoji cestou sám.

V budoucnost přátel stoupáme každou hodinou.

Ono přichází! Ono vznešené sbratření lidí, ona nová země, patřena Janem z Patmosu.

Odkaz bratrství.

Co platno, o stavitele světa, leč byste stavěli bezpečnost pro duši.

Svět hrdinů lásky, svět radosti, ověnčen svobodou.

Vůli k sloužení a k snášení, vůli k lásce a k odvaze, a chuť k nezištné sázce pro Boha.

Odvrátit se od lásky jest světa jedinou zradou.

V.

Slyš moje vlasti, veliká v dějinách s Husem a Komenským za obrodou světa.

Znovu jsi povstala a poslání tvé je božské.

Novým bratrstvím a novými řády ukaž světu nové cesty.

Z písní Svobodného Bratrství.

Komu štěstí v duši jásá,
píseň díky pěj!
Na tom hodu také bratru
podíl přej!

Viš-li co je v smutné hrudi
těžký žal a bol,
sklíčeného bratra sobě
hostem zvol!

S bratrem děle pokrm blaha,
nesa břímě tíž:
staneš lásky u pramene,
Bohu blíž!

N. F. Č.

NORBERT F. ČAPEK:

Svobodné Bratrství.

Víc úcty k velikánům
v minulosti,
víc pozitivního myšlení
v přítomnosti,
víc víry v poslání člověka
v budoucnosti.

Svobodně Bratrství má poselství pro každý věk, protože není závislé na žádném věku, žádné osobě, žádném dogmatu. Jedni nám doporučují náboženské názory IV. a XI. století, jiní, jako pokročilejší, století šestnácté; my však neptáme se, jak jsou některé názory staré, nýbrž jak jsou pravdivé. Nemáme příčin obhajovat, co je neudržitelné, naopak máme všechen zájem na objevování bludů a na vítání pravdy, ať přichází odkudkoli.

Chceme předně říci světu, že by měl lépe ctít svých velikánů a vůdců z minulosti.

Svět bývá ochoten udíleti velká vyznamenání, ale s podmínkou, že vyznamenávaný je buď mrtvým, nebo nějak odstrčeným, aby neměl co říci. Mnohý velikán byl tak zneuctěn. Pohledme na Krista. Povýšili ho vysoko nad nejdokonalejší představu o člověku, a odvrátili mysle od jeho mravních požadavků. On ukazoval cestu života, oni jej učinili předmětem zbožňování. Jedni v něm vidí dnes bezmocného Ježíška, druhí na kříž přibíhého trpitele, třetí Boha, sedícího na trůnu vysoko nad hvězdami. Až tak dalece podařilo se zneuctiti Krista, že člověk, který se snaží býti učedníkem Ježíšovým, může býti ve jménu Ježíše pronásledován, jestli následování Ježíše nespojuje s určitými dogmaty a ceremoniemi, na druhé straně může člověk dosíci vysokého církevního úřadu a při tom v praxi potíratí příkazy evangelia.

Jiný příklad máme na Husovi. Nelze si myslet většího zneuctění tohoto velikána našich dějin, než čím bývá často to, čemu se říká Husova oslava. Ale i kdyby oslavy Husovy byly přeneseny z ovzduší hospod do chrámů, a Hus tam byl uctíván, jak se uctívají svatí, přece zůstává zneuctěn, když bychom ctíli ho nechťeli životem a smýšlením, které ho učinilo Husem.

Mějme úctu nejen k mravní velikosti oněch velikánů minulosti, ale také k jejich duchu, k jejich inteligenci. Patřiliť oni k nejbystřejším a k nejpokročilejším hlavám své doby, proto nedělejme z nich nechápavé, skostnatělé zpátečníky. Oni po celý život se učili a vždy novým pravdám a poznatkům byli přístupni. Nestyděli se opustit staré poznání, když se přesvědčili o něčem lepším. Proto je zneuctívá, kdo by o nich tvrdil, že ani za několik set let by se nebývali ničemu přiučili, ale vždy jen na tom trvali, co bylo jejich poznáním v jejich době. Mějmež úctu k trvalým hodnotám jejich nauk, které ani dnes nejsou v rozporu s vědou a s etickým vývojem lidstva, ale mějme také úctu k jejich schopnostem, neboť když v době tak temné a spoutané, jakou byl středověk a starý věk, dovedli postavit se v čelo lidského pokroku, čím více vynikali by tímtež duchem dnes.

Mějme úctu také k jejich odvaze a přímočarnosti. Nebudme samý kompromis, nemluvme v dvojsmyslných frázích, neobcházejme úzkostlivě jádro věcí. Jak divně vyjímá se tak mnohá pokroková fráze v článku neb kázání, když hned na to následuje píseň a ceremonie a vyznávání dogmatu, v jichž obsah se nevěří. Mějme úctu k hranici a popelu toho Husa, který raději život položil, než by se spouštěl na různé pohodlné kompromisy Jezuitských rádců. Jak málo to dnes stojí být otevřeným a říci celou pravdu a přec jak málo jich je, kteří tak činí.

Za druhé, budme pozitivnějšími, pěstujme více kladného myšlení!

Náboženských citů bývá zneužito k vyvolávání, vychovávání, vsugerování negativních stavů, duševních chorob. V dobách absolutistických vládců bývalo ideálem cítiti se bídným, ničemným, neschopným, nesamo-

statným, odvislým, zatraceným. Nesmírné jsou škody, jaké způsobil v lidských duších strach. Celý život člověka býval obestřen strachem. Sotva se narodil, už naň čekal ďábel, nad ním rozhněvaný Bůh, před ním hříšný svět a smrt a soud a peklo. Člověk nemohl mít důvěry v sebe, ale ani v druhého, neboť i ten druhý mohl býti nástrojem ďáblovým, kacířem, dítětem pekla. Učil se viděti na druhém nejprve jeho nedostatky, učil se souditi a odsuzovat.

S objevením některých psychologických zákonů o moci sugesce poznáváme dnes, jak negativní stavy, považované kdysi za podmínku zbožnosti, jsou stavy chorobnými. Člověk je bídný, slabý, nesmělý, pěstuje-li bídné, nesmělé myšlenky. Mnohé choroby bývají vyvolány negativními myšlenkami, právě tak, jako zdraví těla i duše bývá podporováno a udržováno myšlenkami pozitivními.

Uzlobenost, hněvivost, zatrpkllost, podezřívavost a pomlouvačnost tak mnohých starých církevníků je přirozeným výsledkem náboženských myšlenek, jež po léta pěstovali. Velmi krásně lze vyzkoušeti účinek pěstění pozitivních a negativních myšlenek v rodině. Zde je také klíč k záhadě, proč v některých velmi náboženských rodinách bývá tolik rozmrzelosti a zahořklosti a proč mezi lidmi necírkevními lze najíti velmi utěšené a láskyplné soužití.

Spása člověka nemůže spočívat v něčem, co se stalo v minulosti, ani co se stane v budoucnosti, nýbrž v tom, co se dnes děje s ním a v jeho nitru. Pěstováním myšlenek a stavů negativních, jako je smutek, hněv, závist, lakomství, žárlivost, se člověk ubíjí, bez ohledu na to, co věří; ale pěstováním myšlenek a stavů pozitivních, jako láska, radost, pokoj, smířlivost, člověk duchovně roste a dosahuje vyšších stupňů lidskosti.

Za třetí, mějmež více víry ve vznešené poslání člověka.

Jedním z následků nesprávného chápání náboženství je, že lidé si zvykli všechno uvalovat na pána Boha. A když přestali věřit v Boha, začali všechno uvalovati na stát, aneb vůbec na něco neb někoho mimo sebe.

Svalovali zodpovědnost ze sebe na jiné. Z milionů lidí, kteří zemrou hladu, jedna vdova se zachrání — prý zvláštním zakročením Boha; mezi desíti miliony zabitých najde se ten či onen, který zůstal zdrav — prý zvláštním zakročením Boha. Kroupy zničily úrodu, ale jedno políčko někde vynechaly — prý na zvláštní zakročení Boha. Ti, pro které Bůh zakročil, buď byli k tomu vyvoleni, nebo se více modlili. Jestli však někdy i ti nejvyvolenější zahynou v mukách s druhými vyloženě bezbožnými — i tu prý mohl Bůh zasáhnouti, ale člověk nechápe, proč tak neučinil. Jestli někteří učí, že takovou věrou se Bůh zvyšuje, mohlo by se při nejmenším právě tak říci, že je snižován.

Jest nám položiti důraz na spolupráci člověka s Bohem, že bez nás Bůh své plány nemůže uskutečniti.

Války budou, a žádné modlení tomu nezabrání, dokud velká část lidstva nepozná své vznešené poslání: spolu tvořit a spolupracovat s Bohem na nových řádech, založených na bratrství. Hlad bude a nedostatek, dokud velká část lidského úsilí bude věnována přípravám k válce. Bude mnoho bídy a předčasného umírání, dokud jedni budou kořistit z druhých a dokud každý bude se starati jen o sebe, bez ohledu na druhého.

Kdyby Bůh se skutečně v jediného člověka mohl vtělit, a nechal se pak uvěznit neb upálit neb ukřižovat, nic by to nepomohlo; lidé by takového Boha snad uctivali, malovali, nosili, snad by i něco, co by jej představovatimělo, při svých bohoslužbách polykali, o správné pojmenování a správný význam jeho slov se rvali, ale dále by se válčilo, vykořisťovalo, rozmařile žilo, dokud velká část lidstva nepozná, že jsou povoláni k spolupráci s Bohem, a cílem té spolupráce, že jest říše lidskosti, království Boží.

Příchod tohoto království zdržují ti, kteří spásu kladou až za hrob a cestu k ní vidí v správném vyslovování a uctívání jmen a osob, považovaných za bohy.

Neoddělujeme tolik Boha od člověka, a člověka od člověka, neboť jsou všichni na sebe odkázáni.

To ukázala dost makatelně poslední válka. Ani ten nejpravověrnější nemůže upříti, že Bůh to vraždění

nechtěl, naopak, že by mu bývalo milejší, kdyby úsilí, vynaložené na zavraždění 10 milionů a zmrzačení 30 milionů lidí, bývalo věnováno na vystavění škol, útulků, domovin a krásných rodinných domů.

Bůh to bez nás udělati nemohl, nebo jinak by to byl udělal. Bůh čeká a vzdychá v lidech a trpí v těch nejlepších svých představitelích, dokud se tak nestane.

Jako Komenský předpověděl kdys osvobození svého národa, tak předpovídají mnozí osvobození lidstva, příchod Božího království, nový svět s novými řády. A jako osvobození českého národa přišlo neočekávané, ač bylo dávno předpovíráno a připravováno, tak přijde i osvobození lidstva. Dnes slyšíme ještě mnohé hlasy, jako hlasy zpěváků před cvičením, ale objeví se učitel a zladí je v jeden krásný sbor. Učitelů, kteří zatím hlasy zacvičují a připravují, bude čím dál více.

Širmež tedy větší úctu k minulosti tím, že nebudeme z ní přejímati přežitky a pověry a pouta otrocká, ale ducha, který kdys pouta lámal a nové hodnoty tvořil.

Jest naším úkolem v přítomnosti, abychom odmítali myšlení negativní, odmítali vše, co lidskou duši mrzačí, seslabuje, chorobnou činí. Nám jest potřebí více zdraví, síly, odvahy, radosti, a zdroje toho všeho jsou v nás, protože Bůh je v nás. Rozněcujme tuto sílu a přikládejme ruce k dílu, kdekoliv se příležitost naskytá.

Kdo jel po moři a celé dny neviděl země, nezapomene radostného vzrušení, když poprvé objevila se pevná půda. Žijeme v době, jež podobá se plavbě po moři, a vyhlížíme, kdy pevná půda se objeví. Mezi tím se připravujeme, abychom měli jednou vědomí, že i my jsme hřívnou svou přispěli, aby ta nová země se objevila, aby nový lid nové řády zavedl, založené na svobodě a bratrství.

Dr. OTAKAR KUNSTOVNÝ.

„Nesmlouvavě“.

Svobodné Bratrství je náboženská společnost, která nejsou zatížena tradicí, nesmlouvavě může a chce přestovati náboženství moderního člověka, může a chce i v ohledu náboženském stanouti na nejvyšším stupni, jehož dospělo volné, nížádnou autoritou poutati se nedávající myšlení lidské.

Bratrství není mu prázdným slovem. Za přední náboženskou povinnost pokládá boj proti všemu, co brání příští království Člověka, totožného s královstvím Božím, Lidstva jako rodiny bratří a sester, radující se společně ze Života, jeho vývoje a vzestupu.

Svobodné Bratrství zahrnuje veškeré znásilňování přesvědčení a veškeru nesnášlivost náboženskou i politickou. Váží si osobně každého člověka, majícího přesvědčení, buďsi jakékoli, a otevřeně, činně je projevujícího, a dává mu přednost před člověkem bez přesvědčení, jemuž je vše jedno, který nic nehledá, o nic neusiluje. Ovšem snášlivost k lidem neznamená mu lhostejnost k jejich názorům neb souhlas s nimi.

Náboženství Svobodného Bratrství nemá býti nedělním vyražením, při němž se zapomíná na všednosti týdne a na něž opět se zapomene v týdenním shonu za mamonem a hrubým požitkem. Musí pronikat jako všudepřítomný éther celým životem i od pondělka do soboty, musí se zračiti ne v řídkých činech velkolepých, nýbrž v codenních, cohodinných všedních maličkostech. Právým členem Svobodného Bratrstva není, kdo jen se účastní jeho nedělních a jiných schůzí, kdo rád a hezky mluví o jeho zásadách náboženských, nýbrž kdo na každém kroku tyto zásady mění v tělo a krev.

Svobodné Bratrství nezná zděděných, starobylosti posvěcených, neomylných autorit, nechť již jsou vtěleny v knihu či osobu, váží si však všech náboženských velikánů minulosti, přijímajíc z nich ovšem jen to, co jest veliké, cenné, plodné i pro dnešní vyspělé lidstvo.

(Úryvky z letáku: „Bratře, sestro.“)

Mozek a kultura.

(K obrázku).

V některém z příštích čísel uveřejníme článek o tom, jak různé periody vývoje člověka a různé stupně civilizace odpovídaly vždy různým stupňům vývoje jeho mozku, co hlavního orgánu duševní činnosti, a jak o tomto vývoji podává svědectví celý jeho tělesný zjev, jmenovitě však výraz a modelace jeho tváře a také útvar hlavy. V posledních letech byly v tom ohledu učiněny nové, zajímavé výzkumy, které zavedly podnět k velmi užitečným myšlénkám o dalších nejbližších stupních vývoje, k nimž dnešní lidstvo postupuje. Druhý obrázek ani zdaleka nepředstavuje člověka na nejnižším dosud známém stupni jeho vývoje, a přece, jaký ohromný rozdíl u porovnání s obrázkem prvním. Takový je i rozdíl v jeho schopnostech a kulturních požadavcích. Tyto dvě ženy by si velmi málo rozuměly, i kdyby mluvily toutéž řečí. Je až příliš samozřejmé, že muž, který by mohl býti šťasten s jednou, nebude nikdy šťasten s druhou. Přirozený cit věděl by tu rozeznati neshodu bez velké učnosti a zkušenosti, jako dovede učiniti rozdíl mezi suchým blátem a mramorem. Odborník ovšem rozeznává mezi mramorem a mramorem. — Je také přirozeno, že umělecké a jiné požitky obou žen nemohou býti ani přibližně stejné. — Jedno a totéž náboženství bude zcela něčím jiným v mysli jedné než v mysli té druhé. Zkrátka, ať je to věc jakákoli, každá ji bude jinak vidět, jinak chápat, jinak cítit, a jinak bude na ni reagovat. — Člověk nemyslí, necítí a nejedná především podle toho, čemu se naučil a co dovede pochopit, ale hlavně podle toho, čím je, na jakém stupni vývoje se nachází, jak dokonalý je jeho tělesný organism (zvláště mozek) jaké má zkušenosti a jaký charakter.

Dr. N. F. Č.

Psychotechnika v továrně.

Sedím v továrně, abych roztřídil několik set dělníků a úředníků, kteří na výzvu závodu přihlásili se o práci. Používám k tomu účelu psychotechniky, která dle Münsterberga „je vědou o praktickém používání psychologie v službě kulturních úkolů“.

Lze dle toho použití psychotechniky všade, kde se jedná o řešení kulturních úkolů, t. j. ve výchově, v lékařství, v soudnictví, v léčbě, v umění, v organisování vědeckého studia, v hospodářství, v obchodě, v průmyslu, v náboženství a vůbec všade, kde se něco koná ve spojení s člověkem.

Továrna je zorganizována dle amerických zásad psychotechnických a tomu lze přičítati, že jest schopna konkurence, že platí vyšší mzdy než okolní továrny a že rozšiřuje výrobu a přijímá dělníky v době všeobecného pouštění zaměstnanců.

Do této továrny jezdívám jednou za měsíc, obyčejně na dva dny, abych klasifikoval nově přihlášené dělníky neb úředníky, radil při přemísťování starých, při zavádění neb zlepšování pracovních metod, při studování a „tvoření ducha továrny“, abych studoval, jakou kvalifikaci psychickou a fysickou vyžaduje některý nový stroj, neb požadovaný výkon atd.

Dnes a zítra mám za úkol roztřídit asi 250 osob, dle osmnácti hledisk psychotechnických, vypracovaných předem ve spojení s hlavními řediteli závodu a přizpůsobených potřebám podniku. Běží o zařízení nových oddělení pro nové výrobky s novými lidmi. Všechno je připraveno co nepečlivěji, zvláštní formuláře k tomu účelu zhotovené mají urychlit práci, a k dispozici mám několik kancelářských „sil.“

Práce je velmi zajímavá po stránce čistě odborné a je velmi dobře placená, protože se dobře vyplácí. Jen jednu má ta práce nevýhodu, totiž, že člověk s lidským srdcem při ní někdy zažívá velké utrpení.

Vnucuje se tu znovu a znovu na mysl Ježíšův výrok: „Jistě pravím vám, že každému, kdož má, bude dáno, ale od toho, kterýž nemá, i to, což má, bude odjato.“

Příklad: sedí přede mnou muž, který je dobře živený, dobře ošacený, má práci — hledá jen práci lépe placenou — a vůbec v každém rysu jeho tváře lze pozorovati, že „se narodil na šťastné planetě,“ všechno se mu daří. A já, mám-li se řídití toliko hledisky čistě odbornými, musím klasifikovati ho jako dělníka pro továrnu velmi žádoucího. Ne proto, že je dobře živený atd., ale proto, že dle psychotechnického šetření o jeho schopnostech a povaze musím usouditi, že by mohl rozmnožiti prosperitu závodu. Po něm přichází jiný, který je dva roky bez práce, je podživený, je uboze ošacený a jiné a jiné srdcervoucí okolnosti jsou patrný. A přece ho nelze zařaditi do skupiny, na kterou bude brán ohled na prvním místě. Proč? Právě to „proč“ vysvětluje při dnešním společenském zařízení, proč je podživený, proč bývá dlouho bez práce, proč nemá co by oblékl. Není tím ovšem řečeno, že se nemůže najíti jiný dělník, který vlivem nepříznivých okolností je také v stavu zuboženém, ačkoli jeho kvalifikace jako dělníka pro daný obor je prvotřídní. Při dnešních neutěšených poměrech najdou se skutečně velmi schopní lidé bez zaměstnání a ve velké bídě. Takové je lehké doporučiti, protože je jisté, že je továrna po jednom neb více týdnů nevyhodí, ale pravděpodobně povýší na lepší placenou práci. Přece jen vezmu-li případ k případu — a je to přirozené — kdo má, bývá mu přidáno, a kdo nemá — i to což má, ztrácí se mu pod rukama.

Z mnohých zajímavých případů uvedu ještě jeden. Hlásí se za učně šestnáctiletý, ku klasickým studiím prvotřídně nadaný mladík. Je samý nerv, jeho hluboké, bystré oči, jeho jemné rysy a oduševněná modelace tváře, jeho hebký vlas a vůbec všechno, co v takovém

případě padá na váhu, svědčí, jaké dobré kvality musí býti jeho mozek.

„Vy chcete být učněm v továrně?“

„Ano, prosím.“

„Dobře jste si to rozmyslel?“

„Ano, prosím.“

„Co jste dělal doposud?“

„Studoval.“

„Proč nestudujete dál?“

Při této otázce mu slzy vyhrkly a odpovídá:

„Otec mi zemřel, matka je nemocná, musím vydělávat.“

Učinil jsem pro něj, co jsem mohl, ale jako typického učně a dělníka ke kovadlině, neb soustruhu, neb k automatickým strojům jsem ho přirozeně s dobrým svědomím klasifikovati nemohl.

Takové a podobné zkušenosti vedou k zajímavým úvahám:

Předně nesmíme obviňovati vědu, v tomto případě psychotechniku, že napomáháním k úspěšnější organizaci výroby nestaví méně schopné na stejný stupeň s více schopnými. Onen méně schopný byl by i tak opět propuštěn a psychotechnik, který by nedovedl nebo nechtěl správně klasifikovati, byl by velmi brzo hotov, protože není snad povolání, u kterého by tak rychle a nesporně mohla se prokázati správnost úsudku. Nezbyvá tudíž, než přizpůsobovati se vývoji a pokroku lidstva.

Život nás učí, že se rodí na svět lidé s nejrůznějšími schopnostmi, všelijak nadaní neb zatížení. Dříve se myslelo, že je to vůle a řízení boží, že jeden je vyvolen a druhý zatracen už před narozením, nebo že je to trest boží na rodiče neb prarodiče pro nějaké provinění až do čtvrtého pokolení. Je tomu sotva sto let, co se narodil Mendel, objevitel zákonů o dědičnosti a ještě dnes je dost studovaných lidí, kteří o něm nic nevědí, tím méně o jeho pokračovatelích.

Ještě dnes učí se na některých školách, že křtem se s novorozeněte snímá dědičný hřích, vypuzuje z něho

zlý duch atd., mezitím co povstává nová věda, eugenika, která učí, jak se má počítí s výchovou dítěte před jeho narozením, a jak je možno zabrániti, aby se nerodily dítky zatížené, slabomyslné, k životnímu boji neschopné,

Dosud úplně nevyhynula pověra, že kdo má dobrou známku z náboženství, musí býti také dobrým člověkem, že je schopen zastati jakoukoli práci a jakýkoli úřad. Dosud mnozí káží a píší v tom smyslu, že zázraky mohou nahraditi výchovu, vzdělání neb nadání. Dosud převládá větší víra v protekci a přemlouvání Boha a lidí, nežli víra ve vlastní práci a snahu.

Žijeme v době velkých přerodů. Pověry, a co na nich je založeno, musí zmizet. Byla by to špatná matka, která by neučinila vše, co je v její moci, aby se dítě narodilo zdravé, tělesně i duševně. Ale ona musí nejprve býti osvícená. Dítě má právo přijíti na svět zdravé, má právo na dobrou výchovu a má býti připraveno na tu životní dráhu, pro kterou má nejlepší schopnosti.

Přichází doba, kdy každý závod, který bude chtít prospívati, bude nucen užívati nejlepších metod pracovních, nejlepších organisace výroby a odbytu, nejlepších způsobů při výběru nejschopnějších lidí. To bude ukládati každému, kdo se bude chtíti uplatniti ve volné soutěži, aby všechny síly vynakládal k odstranění svých nedostatků, a k vypěstění všech tělesných, duševních a odborných kvalit. Rodičům to bude ukládati, aby se lépe seznamovali se vším, co může míti zlý neb dobrý vliv na jejich dítě před a po narození. Zákonodárci a vládci budou nuceni k tomu hledět, aby nikdo vinou druhých netrpěl, a kdo už trpí, aby jeho osud byl zmírněn. Zločincům bude znemožněno, aby plodili zločince a nadaným dítkám bude napomoženo, aby se mohly přiměřeně vzdělat a uplatnit; méně nadaným pak bude věnována tím větší péče, aby nevhodnou výchovou a nezaviněnými okolnostmi nebyly stlačeny pod nulu a nebyly nuceny dožebrávati se soucitu a práva na život.

Základní princip Svobodného Bratrství vyjádřený Komenským.

Ptal-li by ses, co jest člověku nejprve a nejvíce potřebné, odpověď bude zníti: sám sobě, t. j., aby se naučil sám sebe znáti, sám sebe spravovati a sám ze sebe užitek míti.

Co tato slova znamenají? Člověk má sám sebe znáti, aby věděl, že není jen pouhým stvořením (jako nebe, země, slunce, strom, slon atd.), nýbrž že jest uprostřed mezi stvořitelem a stvořeními, jaksi obraz svého stvořitele, zástupce, sluha, sám však stvoření ředitel a pán; malý svět a malý Bůh. Za druhé má uměti sám sebe spravovati, tak jako malý Bůh malý svůj svět. Odtud je onen moudrý výrok mudrcův: Chceš-li býti králem, dám ti království, spravuj sám sebe. Konečně jest třeba člověku, aby dovedl sám ze sebe míti užitek, t. j. na žádné stvoření nespoléhati více, než sám na sebe, a nehledati v žádném stvoření více radosti, než sám v sobě, podle příslovi: Sám sobě světem buď a ve světě nehledej sebe.

Jakým způsobem člověk sám sobě jest světem? Odp. Všechno své v sobě má, nic ze svého nezanechává mimo sebe, jako kruh nebo koule. Nejlépe tedy najde člověk sebe v sobě samém, nikde jinde, neboť pak najde snadno v sobě Boha a vše.

*Jan Amos Komenský:
Jednoho jest potřebi.*

V jakém smyslu jsme i my křesťany.

Křesťanství nové doby jest nutně protiklerikální a proti dogmatům a má poslání mravní, humanitní a usiluje o novou reformaci, která zbaví náboženství všeho, co moderní člověk za pravdu přijímati nemůže a vrátí náboženství životní jeho sílu. Křesťanství novověké nemůže věřiti v zázrak a nadpřirozené zjevení, zbavuje modlitbu její magičnosti a učí modliti se s Kristem: „Ne má, ale Tvá vůle se staň“, křesťanství moderní věří v nesmrtelnost duše a pokračování života po smrti

tělesné, pracuje k odklizení osudného konfliktu vědy a víry a opakuje s novým důrazem slova evangelia a životního přesvědčení Kristova o lásce k Bohu a bližnímu, i učí nás znovu milovati Boha v člověku a člověka v Bohu. — Pozdravíme s nadějí budoucnost, kdy dogmata, svátosti a obřady, jež rozdělovaly lid, zmizí z náboženského života, kdy náboženství vsutku a výlučně duchové a mravní, náboženství lásky k Bohu a bližnímu překlene v lidstvu všechny vzdálenosti prostoru a času a vytvoří požehnanou demokratickou jednotu duchovou mezi všemi lidmi dobré vůle v zápase proti hříchu, proti sobectví, proti nespravedlnosti a založí skutečné a pravé mravní křesťanství všeho lidstva.

Dr. Fr. Drtina.

Idea Svobodného Bratrství a Unitářství.

Evangelické časopisy úmyslně zastírají vlastní smysl slova Unitář. Vědí přece velmi dobře, že to není než antithésa k slovu Trinitář. Trinitáři jsou oficielně všichni katolíci a čeští evangelíci. Unitáři jsou neoficelně, to jest svým osobním přesvědčením, téměř všichni pokrokoví evangeličtí faráři. Unitáři jsou dále všichni naši nefarářští pokrokoví náboženští myslitelé, jako Masaryk, Drtina, Radl, Kozák, atd.

V praktickém slova smyslu je každý unitářem, jehož smýšlení má základ náboženský, ale nevěří v zázraky a tudíž ani v nadpřirozené narození, tělesné zmrtvýchvstání a tělesné nanebevstoupení člověka Ježíše.

Ceští evangelíci jsou vnitřně rozdělení na trinitáře a unitáře, jak nejlépe ukázal tak zvaný spor Kozák-Hromádka. Evangelická inteligence je veskrz unitářská, až snad na nepatrné výjimky.

V otázce unitářsko-trinitářské liší se tedy Svobodné Bratrství od českých evangelíků všech odstínů tím, že stojí o t e v ř e n ě tam, kde stojí jejich pokrokoví faráři, ať už zjevně neb skrytě, t. j. na stanovisku přirozeného náboženství.

Možnosti vývoje člověka. Při pitvě žabího oka bylo zjištěno, že sítnice vnímá světelné efekty v takovém množství a tak rozmanitě, že je vyloučeno, aby žába si je uvědomovala. Je přirozeno, že i lidské oko vnímá mnohem více dojmů, než-li přichází k vědomí člověka. Oko dítky přijímá tytéž dojmy, co oko dospělého, ale uvědomění těch dojmů závisí od vyspělosti duševní. Z pokusů se žabím okem a z analogie s lidským okem vychází na jevo, že člověk, i ten nejpokročilejší, musí vyvinouti ještě mnoho neznámých dosud vloh, aby postřehl aspoň to, co už dnes je schopno jeho oko přijímat. Podobně bude tomu s uchem a jinými smysly. Je docela možné, že některé takové dojmy jsou zachycovány v podvědomí, jeví se pak v podobě pudů a žádostí a jsou příčinou snů, jichž původ si nevíme vysvětliti. O dalších psychoanalytických důsledcích uvedeného poznatku stálo by za to přemýšleti.

Žertovná etymologie. Co je realism? Průřez červivého jablka. Člověk vidí celou pravdu, jablko i červa. — Co je romantism? Totéž jablko, ale v plné kráse sluneční, jak se červená na stromě. — Co je cynism? Plané jablko. — Co je zdrcující kritika? Ukázka ohromného červa s pominutím jablka. — Co je lichotivá kritika: Červ pozorně vyříznutý. Ukazuje se toliko zdravá část jablka.

Redakční.

Název „Cesty a cíle“ vyjadřuje také částečně směr listu. Neběží o plané řeči a theorie, byť sebe krásněji a se sebe větší autoritou byly napsány. Více bude záležití na tom, ukázati cesty, schůdné cesty k praktickým cílům. Cíle mohou býti blízké, pro dnešek a zítřek; nemusíme se však vyhýbat ani cílům vzdálenějším, pokud jich dosáhnuti závisí od práce dneška.

„Cesty a cíle“ budou sloužiti především „Svobodnému bratrství“. Nedovedeme si představití pole širší a praktičtější. Vždyť tu běží o všechny složky osobního i společenského života, žádnou nevylučujíc, ovšem, vždy s hlediska vyššího. Vždy bude se jednati o ten nejbližší a další krůček na cestě lidského vývoje a pokroku, a to vše pod zorným úhlem věčnosti.

Nehodláme vyplňovati žádnou citelnou mezeru. Mezery i výplně starých myšlenek, zvyků a řádů chtěli bychom věčně opouštětí a razití cesty nové k novým řádům. Nebudiz tím řečeno, že i jiní nesnaží se činiti totéž, leč cesty mohou býti různé, jen vůli mějme všichni dobrou, a ta nám chybět nebude.

Drívějším odběratelům Dr. Čapkem vydávaného „Pramenu“ a „Talentu“ sdělujeme, že „Cesty a cíle“ staví se dnes na základ širší, ale budou zahrnovati vše, co činilo „Pramen“ a „Talent“ oblíbeným. Budou prohlubovati staré poznatky a doplní je novými, jmenovitě v oboru praktické psychologie, psychotechniky, psychoanalyse, psychotherapie, charakterologie a talentologie. Speciální návody pro výcvik jednotlivých mohutností duševních, léčení slabé vůle, zapomětливosti, tékavosti, a podobné bude ovšem nutno jako dříve ponechatí zvláštním osobním návodům neb kursům.

Svobodná duše.

W. E. Channing.

1. Jedna vznešená idea ovládla moji mysl. Jest to vznešenost duše, její božskost, její jednota s Bohem.

Lituji člověka, který nepoznává nic božského v svoji božské přirozenosti.

Vidím stopy Boha na nebi a na zemi, ale mnohem více v svobodném duchu, ve velkodušnosti nezdolné opravdovosti, v dobrotivosti, jež odpouští každé bezpráví a nikdy nezoufá nad lidskou ctností.

Ctím a musím ctít lidskou přirozenost, nic nezmyšlí moji víru v její bohorovné mohutnosti a náklonnosti.

Blahořečím jí pro její něžné city, pro její silnou lásku.

Ctím ji pro její zápas proti útisku, její úspěchy ve vědě a umění, její příklady hrdinných a svatých ctností.

2. Velkost duše lze pozorovati zvláště v svobodě vůle a v mravní síle.

Člověk je svobodnou bytostí, stvořen, aby sám sebe formoval a rozhodoval o svém vlastním osudu.

Obklopen tisícerými protichůdnými silami, člověk jest nadán Bohem schopností vítěziti nad vším a zdokonaliti se v boji.

Největším mužem jest, kdo odolává všem pokušením zevnitř i zevně a volí cestu pravou s nezdolnou odhodlaností.

3. Nazývám svobodným člověka, který ovládá své smysly, který jde životem, neptaje se toliko, co bude jísti nebo píti, ale který lační a žízni po spravedlnosti.

Mohu víc.

Přítel můj mi vyprávěl, jaké dojmy měl při návštěvě katedrály sv. Pavla v Londýně. „Jaký jsem se cítil ničemný v této nádherné budově“ – pravil – „a jakým mrzáčkem u porovnání s umělcem, který takovýto chrám dovedl vymyslet a postavit. Nač jsem vlastně na světě? – Když jsem

vycházel z budovy, spatřil jsem zuboženou vdovu s dítětem na ruce. Tu jako bych byl procitl ze sna a řekl jsem si: „Nedovedu stavět nádherné chrámy, ale dovedu být laskavým a snášet teplo a jas do srdcí hynoucích. Jednu slzu setřít, jeden smutek zahnat, jednu tvář rozjasnit, jednoho hynoucího k životu novému probudit – a nežil jsem nedarmo.

*

Je mnoho unavených lidí na světě, kteří právě nyní potřebují našich povzbuzení, naší pomoci. Pěkná slova, která mluvíme na hrobě o nich, leží dnes v srdcích našich; proč je nepromluvíme dnes, kdy jsou potřebná? Ty květiny, které chceme položit na jejich hrob, rostou už dnes; proč je nepřineseme dnes, abychom osladili trpký život, osvětlili tmavou stezku životní? Mnoho vzácných nádob, naplněných drahou masťou lásky, je zapečetěno. Mnoho květin uschne nadarmo. Jak by mnohý život byl oslazen, kdyby závčas naše láska zkvetla! Tu dobrotu našich slov nad hrobem neslyší oslavenec – protože pozdě vzešla.

Písně Svobodného Bratrství.

I.

*Spojme zpěvem tlukot srdcí Let o písni o bratrství
k druhu viň se druh, jásej v kraj i luh,
Kde se lásce dobře daří, ozvěnu kde v duši najdeš,
tam je Bůh. tam je Bůh.*

*Zalet k chudým, zalet k smutným,
v každý lidský sluch,
kde zotvíráš brány srdcí,
tam je Bůh.*

N. F. Č.

II.

*Otevři, Bože můj!
brány svého nebe,
vidím-li člověka,
abych viděl Tebe.*

*Abych tu spatřoval
Tvoji božskou zář,
láskou a věností,
když mu oko září.*

*Abych Tě poznával,
nový lid kde vstává,
pravdě a bratrství
v srdci místo dává.*

N. F. Č.

Dr. NORBERT F. ČAPEK:

Praha s hlediska světového.

Předneseno v Pražské obci Svobodného Bratrství
v Sladkovského síni v Praze dne 26. března 1922..

Aeneas Sylvius nazval Prahu královnou měst. Humboldt ji zařadil vedle Cařihradu, Neapole a Lisabonu mezi čtyři nejkrásnější města světa. Goethe řekl, že je Praha „neocenitelnou perlou v koruně země.“ Bývalý britský premier Henry Campbell Bannermann řekl, že Praha je nejkrásnějším městem na pevnině.

Na Prahu pohlížím samozřejmě jako na symbol češství, máti českých měst a chloubu venkova. Každý Čech má touhu navštívit Prahu, obdivovat Prahu, vidět Prahu na vrcholu všeho, co je velké a krásné a pro celý národ a celý svět příkladné.

Já osobně mám Prahu nesmírně rád, a ta láska se datuje od chvíle, kdy jsem vůbec byl schopen mít nějaké ponětí o tom, že je a co je Praha. Jedna z nejpamátnejších chvilék mého dětství, která se mi nesmazatelně vryla v paměť, byla ta, když mi tatínek přinesl z Prahy obrázkovou knihu. Bylo mi tenkrát pět let, a dnes je mi přes padesát.

Velmi mě bolelo, když mi kdosi po mém návratu z Ameriky Prahu haněl, a každý stín a stesk, který na ni padá, mě vždy v duši bolí. Co nejlepššího mám, a čeho jsem schopen, chtěl bych jí dát, proto jsem přišel. Nanejvýš jsem potěšen tím, že neměli pravdu ti, kteří mi Prahu haněli a říkali, všude jinde byla by prý práce obrodná úspěšnější, než v té zbahnilé Praze, kde pro nic jiného není prý smyslu, než pro sensace, klepy a zábavy. A docela v neděli dopoledne, abych jen žádné pravidelné přednášky nezačínal, neboť každý pravý Pražák prý v ten čas ještě leží v posteli, atd. A hle, co se stalo. Ukázalo se, že Praha není jen zlatou Prahou dle přísloví, ale že má skutečně zlaté srdce, že tu

je dost lidí, a v poměru snad více než kdekoli jinde, kteří mají zdravý smysl pro vyšší hodnoty životní.

Hoří-li mé srdce láskou k Praze, a mám-li ji tak hroucně rád, to neznamená, že bych byl slepým pro její nedostatky. Snad je vidím o tolik lépe, oč mi bylo více popřáno shlednutí většinu hlavních měst vzdělaného světa. Leč toto poznání nevede mě k tomu, abych založil ruce v klín a nad zkázou Prahy nařikal, nýbrž pobádá mě, abych se osmělil, rukávy vyhrnul a se všemi lidmi dobré vůle, kteří podobně cítí, pracoval na odstranění všeho, co by Praze nebylo ku cti, a na vytvoření podmínek a hodnot, jež by naší matičce Praze prospívaly.

Hledíme-li na Prahu s hlediska světového, vidíme nejprve její slavnou minulost. Nepotřebuji vám zvláště připomínati, jak byla kdysi Praha v mnohém ohledu duševním střediskem Evropy, ne-li celého světa. Tu stála kolébka reformace, to jest, duševního obrození středověkého světa. Tu byl zahájen boj za svobodu svědomí. Tu zasvitly prvé červánky sociálního idealismu směrem od Tábora.

My, kteří jsme prožili více let v cizině a zvláště v době světové války, a bylo naší povinností, budít porozumění pro osvobozovací snahy našeho národa, nejvíce jsme pocítili, čím byla naše minulost. Maďaři a Němci vynaložili za doby své nadvlády a naší poroby veliké miliony, aby nás stlačili na národ otroků, neznajících civilisace a neschopných kulturního a samostatného života. O tolik byla naše práce těžší.

Nevěděli jsme jak začít, abychom pověděli, kdo jsme a co jsme. Jestli jsme na příklad Američanům neb Angličanům řekli, že jsme Bohemians, víte, co oni pod tím rozuměli? Cigány, potulný národ, komedianty nebo lid mravně nevázaného života. Jestli jsme řekli, že jsme Čechoslováci, ptali se, nejsme-li příbuzní s Mongoly. A ten, kdo české dějiny neznal, měl velkou těžkost se dorozumět. My, kteří jsme znali svých velkých předků veliké dějiny a byli na ně hrdi, potřebovali jsme jen říci, že jsme národ Husův, a hned každý věděl, co jsme a odkud jsme, a jaká byla naše kultura. Tak když nepomohlo říkati, že jsme Češi a Čechoslováci, říkali jsme z počátku jen, že jsme potomci Husitů, že Komenský byl náš, atd. a bylo vyhráno. A z toho můžete usouditi, jak veliká byla naše minulost. Z naší veliké minulosti,

z naší staré kultury, z naší slávy a samostatnosti zůstaly jen ssutiny, ale uprostřed nich jako mohutná pyramida stojí naši velikáni. ducha, ozáření gloriolou věčné slávy a nehy-noucí památky v srdcích všech kulturních lidí.

Jiní vynikli válkami, jiní stavbami, jiní filosofií, naše největší sláva byla na poli duševní kultury. Byly doby, kdy jsme žili jen z naší slavné minulosti. Přítomnost byla tak trudná a naděje na lepší časy tak zamračená, že nám nic jiného nezbyvalo. Musíme věru býti vděční těm našim veli-kánům, nebo nebýti jich, snad bychom byli duševně zahynuli, aneb při nejmenším velmi zakrněli.

Jestli však ještě dnes hledáme v minulosti více než vzpruhu k práci přítomné, je nám to k veliké škodě. Kdy-bychom neměli žádnou minulost, ale byli o tolik více od-hodláni, ukovat svoji budoucnost na kovadlině skutečnosti; lepší by bylo, než kdybychom jen seděli a odpočívali na vybledlých vavřínech zašlé slávy.

Byl jsem jednou návštěvou v jistém španělském městě. Bylo strašně zanedbané. Ale měli tam trosky jakéhos velmi slavného paláce, a při tom takové menší museum se sbír-kami věcí, jež se z oné doby zachovaly, kdy palác byl pln života. Pamatuji si, s jakou chloubou vyprávěl mi můj prů-vodce, jaká to byla kdys sláva, jaké to byly zlaté časy, jak to všechno pominulo a jak dnes už všechno za nic nestojí. Při tom měl ruce založené, pokuřoval z fajfky, často odpli-voval, a z celého zjevu byla zřejma lenivá malomoc.

Takovému Španělovi byli bychom podobni, kdybychom jen vždy nazpět pohlíželi a starou slávou se opájeli, mezitím co sluníčko svítí, dřímající nové síly v přírodě se probouzí a nová velká doba k novým činům nás pobádá.

Kdykoli pohledím na Prahu s Letné, neb s Petřína neb s jiných míst, vždy bývám znovu uchvácen její krásou a vždy znovu vtiskuje se mi do mysle dojem o velikém lidském úlu, který tu byl v činnosti a svoje nejkrásnější ideály vtěloval v mo-numentální stavby — vždy v báječném souladu s přírodní panoramou, jako by s přírodou vůkol člověk chtěl zápolit a ji překonávat. Stavby stárnou, potřebují častých oprav, ale ne-hynoucí život se obnovuje samočinně, a my jsme jen vy-spělejší, uvědomělým projevem téhož života přírody, téže manifestace Boha, těchže tvůrčích sil, jež tu kdys závodily

o cenu pokroku. Jenže my jsme dál, máme delší školu za sebou, více vzorů a pohnutek, více příčin, abychom od minulosti se nenechávali zahanbit.

To nás přivádí k úvaze, čím je Praha s hlediska světového v přítomnosti.

S hlediska světového má Praha mnohé věci, kterými vyniká ještě dnes nad mnohá města světového jména. Stala se dopravním centrem Evropy, stává se velkým obchodním střediskem a nabývá veliké politické váhy.

Politické osamostatnění národa postavilo Prahu rázem do centra evropských a možno říci i světových zájmů. Praha zdá se už dnes býti politickou hlavou střední Evropy, následkem svého postavení v Malé Dohodě. V ohledu hospodářském jeví se o Prahu neobyčejný zájem ve všech velkoobchodních a velkopřemyslnických kruzích světa. Naše sociální reformy nápadně vynikají v oblasti sousedních států. Naše valuta je nejvyšší. Všade jeví se čilý ruch, a nebýti všeobecné poválečné krise světové, pod kterou trpí i nejsilnější státy, vynikl by nový nadějný život, jak politický tak kulturní, hospodářský i sociální, průmyslový i umělecký.

Praha nejen že je vzdálena od toho, býti nějakým zapadlým koutem kulturního světa, jakým usilovali ji učiniti její nepřátelé, ale stojí tak cele uprostřed veškerého ruchu světového, že se nikde nic nehne, abychom to současně v Praze necítili. Stali jsme se jednou z nehlavnějších tepen světového ruchu, a nejen že na nás jsou obráceny zraky celého světa, také nejživoitnější krev celé Evropy tudy probíhá.

Bylo by proto velmi žádoucí a záslužné, kdyby vše, co Prahou projde, stalo se šlechetnější, vzalo na sebe něco z její krásy a jejího lesku, z jejích nejlepších snah a kulturních ideálů.

Než k tomu dojde, bude nám třeba mnohé odkládati, co se nám tu nelíbí, a mnohé si osvojiti, čeho se nám nedostává. Mohu se ovšem těch nedostatků jen dotknouti, právě tak, jako jsem sotva vzpomenu všech jejich předností a výhod.

Měli jsme tu veletrhy. Zdálo by se, že je to něco velkého, ale kdo si toho všímal, viděl, že při naší nezaměstnanosti a šikovnosti mohli bychom tak mnohé věci sami si vyrábět, které k nám dováží cizina. A obrátíme-li zřetel k vývozu, nemůže nám ujíti, že bychom více získali, kdyby náš vývoz

měli v rukou naši lidé na prvním místě. Tato studie vedla by nás do obchodů, kde bychom velmi nemile byli překvapeni bilancí toho, co svého prodáváme, s porovnáním s věcmi, které jsou původu cizího a odstraňují bídu a nezaměstnanost jiných, ne naši.

O nejučelnějším zařízení a vedení obchodů, bank, průmyslových závodů; o nejlepších pracovních metodách, o podnikavosti, kde bohatství se válí takřka v blátě a lidé chudí a málo placení přes ně klopýtají, ani nemluví.

Pokud se týká organisace správy, řeknu na příklad obecní správy, kanceláří atd., poví vám každý prozíravější inženýr mnoho a mnoho, aniž by potřeboval viděti Ameriku neb jinou zemi.

O bytové nouzi zpívají ptáci na střeše. Naše hygienické poměry jsou pode vsí kritikou. Praha má největší úmrtnost a hlavně na tuberkulosu.

Všecky pivní, vinné a zábavní místnosti jsou přecpaný, po nejparádnějších našich třídách za večera nevěstky chytají muže, a v nejslušnějších kavárnách roztahují svoje otrávené sítě tak, jako by to patřilo k zařízení místnosti.

Kdo jinde nebyl, domnívá se, že tu máme knihovny a hřiště, a já nevím co ještě. Ale my, kteří jsme se trochu poohlédli po světě, těch knihoven nemůžeme najít, a co nacházíme, jsou spíše musea pro uschování knih, než knihovny. Pořádné hřiště pro děti jsem dosud v celé Praze neviděl; jestli totiž hřištěm myslím něco víc, než kus plochy, kde děti smějí volně běhat.*)

Protože jsem tak velikým přítelem dítek, a věřím, že nic není příliš dobré pro dítě, a že není ani možné příliš naň pamatovat, ohlížím se stále, co se tu dělá pro dítě, ale nenacházím skoro nic, kromě těch loutkových divadel, která mám ostatně velmi rád. Ale jak jsem byl překvapen, když jsem navštívil jedno, které mi bylo doporučeno jako nejlepší. Přecpaná, málo větraná a velmi nepohodlná k sezení místnost, kde to dítě za dvouhodinový požitek loutkový musí zaplatit částečně svým zdravím.

To vše mě nezastrašuje, neboť jednak vím, že všechny prvky a zárodky všeho nejkrásnějšího tu jistě jsou, a že žijeme v době těžké, přechodné, zdeptání třistaletou porobou

*) Jedno je na Žitkově, ale co je to na celou Prahu!

a že za tři, čtyři roky nelze zázrakem všechno přeměnit. Jenže zůstává přece jakýs takýs pocit, že ten převrat měl ještě více věcí převrátit, a sice nejen zastaralé rakouské zákony z doby absolutismu, které dosud platí, ale také všechno to šosáctví, kastovníctví, nedemokratické se nadouvání, a na druhé straně nivelisování a znevažování duševní práce a osobní zdatnosti. Tak máme stále ještě místo nejrozumnějších pracovních method zastaralý byrokratismus, místo radosti z práce hádky o hodnostní třídy, místo vzájemné důvěry všeobecné podezřívání.

Někteří jsou nad tímto stavem tak zoufalí, že v trudné malomyslnosti utíkají do kouta a spokojí se s Jeremiášovým nářkem nad zkázou Jeruzalema. Jestli do nich někdo trkne a chce je vyburcovat k práci, spustí lamentaci: A na to my nestačíme, jsme na to slabí, to musí přijít jiné pokolení atd. Nejlepší prý nechat všeho být, starat se jen o sebe, a po nás přijď třeba potopa. Radost ze života takoví ovšem nemají a často to s nimi končí dost bídně. Sobecky žili a opuštění umírají.

Za nejhlavnější bod považují, čím by Praha mohla se státi s hlediska světového v budoucnosti.

Jakožto hlava republiky ve spojení se Škodovkou a možnými jinými kombinacemi, mohla by se státi zbrojištěm pro budoucí světovou válku. Mohla by hostit vojenské mise států, jež by měly zájem na tom, aby Praha stala se nástupištěm vojenské moci, po případě částí bitevní linie. Myslím, že k tomu není potřebí nadprůměrných diplomatických a historických vědomostí, aby člověk neviděl, že mluvím o skutečných možnostech. Nepravím, že bychom se mohli státi velkou vojenskou mocí, jakou bylo Německo před válkou; ale mohli bychom býti velmi snadno považováni za užitečného vojenského vasala, jakým bylo staré Rakousko.

Nechci se pouštět do vyjmenování a vyvracení výhod, jaké by z toho snad plynuly vedle jisté prestiže, ale jsem jist, že by to byla nejjistější příprava k úplnému našemu zničení a zániku.

Nejjistěji bychom tohoto nežádoucího cíle mohli dosáhnouti, když bychom se všemi státy, jež mohou býti v dohledné budoucnosti napadnuty, uzavírali vojenské konvence.

Nejzáhubnější pro militarismus byla by politika míru a dobré vůle, založená na ideálech lidskosti.

Nechci se nijak zabývatí politikou, a jen pokud se to dotýká mého vlastního cíle, t. j. náboženství humanity, jsem se také u této možnosti pozastavil.

Válka, po mém soudu, týká se eminentně našeho pojmu o náboženství, protože je to právě náboženství lidskosti; kdežto válka i v nejlepším případě, je upadání do stavu barbarského, do divošství. A jsme-li proti válce, vyjma v případě nevyhnutelné obrany, musíme býti i proti všemu, co k ní vede, z důvodů humanitních, a tudíž i náboženských.

Druhá možnost je v tom, že by se Praha stala střediskem světového obchodu. Mluví se docela o tom, že by Praha mohla se státi sídlem světové banky s kapitálem 2400 milionů dolarů. Mělo by to jen jeden háček, že bychom jako Češi byli v té bance pátým kolem u vozu.

Někteří by však přece mohli myslet, že by se aspoň pro sobecké jednotlivce něco trhlo — a za tu cenu by nás mohli komandovat k tanci okolo zlatého telete.

Nechť nikdo ani v nejmenším nemyslí, že bych stál v tomto ohledu na stanovisku starých bratří českých, kteří každý obchod zavrhovali a ponechávali jej rukám, které považovali za „světské.“

Dokud neznáme jiný způsob výměny zboží a životních potřeb, než cestou obchodu, proč bychom měli býti proti obchodu, jmenovitě je-li totožný s poctivou prací a na základě solidní výměny jedné hodnoty za druhou, a nikoli bohatnutí z práce a potu druhých.

Jenže tu se nejedná o to, má-li být obchod aneb nemá, ale jedná se o kontrolu veškerého obchodu a o to, v čím zájmu se taková kontrola vykonává.

Praha potřebuje čilý obchodní ruch, potřebuje vytvoření všech zdravých podmínek takového ruchu, ale nám musí také na tom záležet, kdo z toho obchodu nejvíce těží, zdali ti, kterým český národ není ničím jiným leč dojnou krávičkou, bez ohledu na národnost, a bez ohledu na blahobyt lidu, anebo zdali z něj běrou prospěch lidé, kterým lidskost není prázdným zvukem.

My jsme se po převratu ocitli v prazvláštní situaci v ohledu obchodním. Našich lidí obchodně zdatných a finančně připravených bylo málo, a lidí, kteří jsou ochotni za nějaké diškrecí neb jiné výhody zapomenouti zájmů celku, najde se vždy dost v každém národě. Potom se našli lidé, kteří se stali patrioty jen tam, kde se to dalo spojit s obchodem, aneb také zapomněli na svůj patriotismus v nejkritičtější chvíli.

Zkrátka a dobře, děje se u nás dle našich poměrů a zahraničních styků to samé, co vytýkáme Ruské vládě — ať už právem či neprávem — že vyprodáváme, kde bychom měli zakupovat. A půjde-li to tak dále, příslušníci cizích států budou mít u nás větší hospodářskou moc, a budou kontrolovat více obchodních podniků, než naši lidé. Jednou se jedná o naše olejové zdroje, jindy se bude jednat o něco jiného.

Já v rozdílu od mnohých neobviňuji jen vládu. Nejsme dost prozíraví, příliš jen mluvíme o politice, příliš se staráme o místní a osobní zájmy stran — a při tom nám unikají celonárodní zdroje blahobytu. Mezi tím, co my mezi sebou cedíme komáry, cizinci polykají naše velbloudy; mezi tím, co se hádáme o třístečky, cizí se starají o naše lesy; mezi tím, co kritismus nějakou bouři ve skleničce vody, jinde nám hrozí zaplavití příval celou krajinu.

Není na to místo a čas, abych to rozebíral, ale protože naše duševní kultura závisí z velké části na těchto věcech, nemůže nám ani se stanoviska náboženského býti lhostejno, jest-li nedorazí brzo i na naše železnice a železárny, a jest-li na konec se nám nestane, co se stalo jednomu majiteli domu, že byl rád, když ve svém domě dostal na konec místo domovníka.

My nebudeme nikdy jako národ centrem světového obchodu. Než bychom byli skutečně dost potrestáni a povčičeni, abychom to dovedli, nehledě ani k naší neobchodní národní povaze, zatím budou snad jiné společenské řády; a jako není dnes už možné, aby ovládal absolutní monarcha civilisované národy, tak přijde doba, kdy ani absolutnímu miliardáři aneb absolutnímu bankovnímu trustu nebude možno ovládati majetky celých zemí a pracovní síly celých národů.

Náš úkol musí býti, zabránit aspoň nejhoršímu, aby nás nikdo nekupoval bez nás, a když nás koupí, aby nám zůstala možnost se vykoupit.

Nechť tak či onak, to jedno vím, že naše poslání není a nebude na poli světového obchodu, a že dost máme co dělat, abychom, co máme, udrželi a využili ve prospěch celého národa.

Nemůžeme-li napodobiti někdejší Vídeň, jako zbrojnoši cizího nám militarismu, a jako nemůžeme napodobit Londýn neb New York a závodit v ovládání světa kapitálem; právě tak bychom neměli napodobit Paříž, v jejím shonu po zábavách a bezuzdném životě. Kdo z vás byl v Paříži, a byl před válkou v Pešti, ví dobře, jak Maďaři napodobili Paříž v tom, co sice nejvíc odpovídalo jejich povaze, ale co se stalo i zárodkem jejich zkázy.

Proč kradli Maďaři slovenské děti? Protože sami jsou neplodní. Pešfská kavárna a pařížská kavárna, jakou mají smutnou podobnost! V posledních letech i Vídeň velmi smutně závodila s Peští a Paříží. A činí to dojem, jako by někteří — pochybuji, že jsou to Pražané — měli na tom zájem, aby Praha se stala velikou a slavnou chlastem a nevěstkářstvím, aby se stala dostaveníčkem zhýralců a nočních sov, aby kdo přijede do Prahy, potřeboval jenom vrazit do nejbližší kavárny, najít si společnice a studovat — ne Prahu za jasu slunečního, ale za svitu nočních lampiček.

Aby se tak mohlo státi, bylo by třeba povolit ještě více šantánů, dát ještě větší privilegie oněm bludičkám, které kolem jedenácté zastavují každého muže na Příkopech a jinde, které ani jeden večer neopomínají rozprostírat své sítě v kavárně tohoto našeho reprezentačního domu, aby svým špinavým pohledem nesvezly se po kterémkoli návštěvníkovi — a když to se děje zde, abych tak řekl před očima celé Prahy, co potom říci o jiných místnostech!

Já ovšem neházím všechnu hanu na tyto ubohé tvory, ale ještě více na muže, kteří je do takového života hanby uvedli, a v něm dále udržují.

Mohl bych dále mluvit o tom, s jakým ohromným nákladem staví se takřka v středu Velké Prahy závodistiště, aby panstvo nemuselo daleko chodit se dívat na výkony nejlepších kobyľ — staré závodistiště prý je trochu vzdálené. A stavební ruch neví nikdo jak povznést, lid musí bydlet v děrách a sklepích. Jsou to hrozné nesouladnosti, a ti, kteří je zavíňují, nevidí, jakou sami sobě připravují pohromu.

Jsou přemnozí, kteří věří, že posláním Prahy není, aby byla krásným domovem, čistým útulkem krásných a čistých duší, ale kteří myslí, že jejím posláním je, aby se stala prvním sportovním a zábavným městem na světě, kde by se každému keřasovi, hýřilovi a požitkáři líbilo, bez ohledu na to, kolik dětí tu každoročně umírá, a jak lid je podživený.

Budeme-li chtítí závodit s Paříží, aneb ji snad ještě překonávat, aby Praha měla pověst města, kde se může člověk nejlépe pobavit, kde je možno za peníze všechno koupit, nač si jen pomyslí; můžeme toho dosíci velice snadno. Dnes po válce je na světě mnoho lidí, kteří nevědí, jak by peníze utratili, a půjdou tam, kde najdou nejvíce lokajů, portýrů, posluhů, bílých otrokyň.

Nevěřím, že k tomu dojde, nevěřím, že tu někdy uvidím, co jsem viděl v Paříži; nevěřím, že čeští lidé by se mohli odklonit od rodinného života, místo aby ho začali intenzivněji pěstovat. Nevěřím, že se bude u nás říkat, místo „můj domov“, „moje hospoda“, a místo „moje žena“, jen „moje známost“, a místo „moje povolání“ jen nějaké vysedávání.

Mluvím-li o Praze s hlediska světového, pro tu nesmírnou lásku a úctu, kterou k ní mám, a ku každé její památce, chtěl bych seč síly stačí, při tom pomáhati, aby nikdy nestala se druhou Peští nebo i Paříží v ohledu jejího rázu mravního.

Vy snad všichni víte, po čem dnes celý svět vzdychá. Mluví se sice o novém zbrojení, ale běda těm, kteří by zdvihli novou válku. Nejednalo by se s nimi v rukavičkách jako s Vilémem nebo Habsburgem, ale mohlo by se jim vésti ještě hůře snad, než se vedlo carovi.

Volá se dále po hospodářské rekonstrukci, ale účty se pořáde ještě dělají bez nejhlavnějších věřitelů, a těmi jsou ti, kteří válkou nejvíce trpěli, a nikoli ti, kteří nejvíce nahrabali, a nevědí, jak by to zabezpečili a více vydělali.

Do zábav se lid žene bez volání. Chce něčím vyplnit svoji duševní poušť. Ztratil půdu pod nohama. Neví proč žít. Neví, má-li život vůbec nějaký jiný smysl, než se najíst, napít a pobavit. Kdo je schopen takové věci vidět, musí mu srdce pukat bolestí nad tou bezhlavostí a nejasností v ohledu duševním. Lid ztratil úplně všechnu orientaci. Ve válce byl lidský život tak laciný, utrpení tak hrozné, a Bůh, o kterém slychali, tak vzdálený. Byli sice učeni, že On všechno slyší, všechno ví, je

laskavý a nedopustí, aby spravedlivému byl zkřiven vlas na hlavě, nyní však viděli, jak mnohým spravedlivým byl nejen vlas zkřiven, ale celý život zničen; člověk svíjel se třeba na bojišti v ukrutných bolestech a nikdo nepomáhal, nikdo neslyšel. Po vyléčení přišel domů chromý, a našel svoji rodinu umírat hladu — a ti, kteří netrpěli, kteří z bídy a krve bližních kořistili, dále se dobře měli, a ti kněží je dále obcházeli, a dále lidu namlouvali, že je vše v pořádku, a po smrti že se vše vyrovná — — Lid jim přestal věřit a má dnes nedůvěru ku všemu, co slyší, a přece se mu chce žít, přece po něčem touží, co by mu záhady života vysvětlilo, a když žádné vysvětlení nenachází, vrhá se zase v ohlušující zábavy, aby zapomněl a zapil a zatlačil to nejvyšší a nejsvětější, co se kdy v něm probouzelo!

To není jen u nás, to je v celém světě. Člověk je příliš vyspělý, aby neviděl a necítil, že tento život musí mít nějaký vyšší smysl a cíl než pouhé krmení a zaodívání těla, a udržování potomstva. Je příliš zjemnělý, aby necítil, že politika není všechno, že věda samotna nechává srdce prázdné; že umění nemůže býti jedinou náplní života, a nestačí zázehnat nejpalcivější otázky po smyslu a cíli života, po vyjádření hlubokých vztahů duše k veškerenstvu, k duši světa, k tomu, co je nejvlastnějším zdrojem Pravdy, Lásky a Života.

Volá se zkrátka po novém náboženství, které by nebylo v rozporu s rozumem a hroznou válkou, a jejími následky, a tak těžce zkoušeným citem lidského srdce.

Kdo si dobře všimá projevů starých církví, vidí, že se tu děje něco podobného, jako u člověka, který se octnul před bankrotem. Zachránit, co se dá, a ostatní ponechat osudu. Vy vidíte, že nejsou s to obhájit své dosavadní učení žádnou logikou a vůbec ničím, co by obstálo před forem dnešní vědy a dnešních životních zkušeností. Proto, buď se vůbec nehájí, nechávají vše plavat a hledí mysle zaměstnat věcmi vedlejšími, které ani do náboženství už nepatří, anebo se uchylují k takovým jezuitským výkladům a vytáčkám, které jen více prozrazují jejich rozpaky; aneb si pomáhají útočením na osoby, protože důvody věčné nestačí.

V podobném položení octl se svět v době Husově a Českých bratří. Husité šli na to s mečem, ale pravá obrodná práce nastala teprv, když se našel hlouček opravdových lidí,

kterí nedbajíce ničeho, a nečekajíce na nové Mesiáše, začali se shromažďovati, a vzdor velkému pronásledování a nepříznivé době, stali se světlem celému národu. Nebýti jich, ani bychom nebývali schopni, znovu k životu povstát. Jaká duchovní, světoborná síla byla v těch lidech vidíte z toho, že ještě po svém rozprášení a vyhnání z vlasti, z těch psanců v chladné cizině vykvetly tak krásné květy, že svět je nepřestává obdivovat. Oni založili prvé misie mezi dalekými a opuštěnými národy severními a ještě dnes, ať přijedete do Anglie, nebo do Ameriky, nacházíte jejich osady a sbory pode jménem Moravian Brethren.

Když z odumírající pohozené větvičky krásného stromu českobratrského, mohly vyrůst ještě nové stromečky, a žítí svým zvláštním životem celá staletí v cizině, čím více mohl by učiniti nově probuzený duch boží v nás, když bychom jej v sobě poznali dnes, a stali se jeho ochotnými nástroji v dvacátém století, jako oni byli tenkrát.

Všecky námitky, co bychom z toho měli, a že už žijeme v jiné době, padají, když přestaneme pojímati náboženství v té sektářsko-církevní formě, jako záležitost kněžskou a kostelnickou. Když bychom je tak pojímali, bylo by škoda se u něj i jen zastavit, a věnovat mu pozornost, jakou věnujeme nějaké musejní památce. Škoda by bylo o náboženství mluvit, když by ono nemělo býti tak na výši své doby a třeba i výše, než bylo českobratrství v temném středověku, když by nemělo býti ztělesněním všech snah a ideálů našich velkých buditelů, kteří mluvili nám, že máme v světě poslání, jako každý národ, a naše poslání, že jest náboženské.

My jsme se kdys o splnění tohoto poslání pokusili, ale pojali jsme je příliš úzce, příliš jednostranně, a doba nebyla dost příznivá a zralá. My své poslání musíme splnit. My musíme ukázat, že náboženství není věcí farářů a kostelů, ale věcí lidskosti, věcí životní praxe, věcí, která se dotýká všeho, čím člověk žije, a svého ducha projevuje.

Musí to být náboženství pro obchod a průmysl, pro společnost a samotu, pro vědátora a prostého venkovana. Musí to být náboženství, které je v naprostém souladu s dnešním stupněm vědeckého a etického vývoje lidstva. Trůn boží nutno přenést s nadoblačných výšin do duše lidské a centrem bohoslužby musí se stát ubitý člověk. Sekta a rasa

musí ustoupit lidskosti. Náboženství musí vstát z hrobu církevnictví, emancipovati se od služby mamonu a státi se průkopníkem spravedlivého společenského řádu.

Nové náboženství musí znamenati zároveň novou kulturu, nového člověka. Chopíme-li se cele svého nejvyššího poslání, zlepšíme tím svůj obchod a svůj průmysl, ale tak, že budeme z něj brátí užitek my, a ne jiní. Budeme pracovat, ale pro sebe. Budeme stavět, ale budeme mít i kde bydlet. Budeme dobývat uhlí, ale budeme mít i čím topit. Budeme klidit obilí, ale také jíst koláče; budeme klidit ovoce a stloukat máslo, ale budeme je také jíst. Snad nebudeme mít tolik milionářů jako Amerika, ale budeme mít více spokojených lidí. Nebudeme mít tolik generálů, jako mělo Německo, ale budeme mít více vědátorů a umělců, kteří mají co jíst, a učitelů, kteří nejsou roztrpčení. Nebudeme mít tolik šantánů a nevěstek, jako Paříž, Pešť a Vídeň, ale budeme mít více šťastných rodin a veselejších dětí.

Takové náboženství, uvedené do života, by neznamenal zlaté oltáře a děravé střechy, ani uctívání svařých, kteří jsou už dávno mrtví, a zneuctívání živých, kteří mezi námi žijí.

Nebylo by to mrzačení ducha, vštěpování strachu dětem, a vykládání o vraždách a nevěrách, ale pěstování směrlosti a radosti a následování mužů a žen, jichž příklad nabádá k činům a k radostnému tvoření.

Mějme odvahu. Věřme, že tentýž tvořící, a projevití se usilující Bůh je v nás, který byl v našich otcích. Tenkrát se projevil, jak to odpovídalo tehdejšímu stupni vývoje, dnes se projevuje, jak to vyžaduje dnešní pokrok lidstva. Kdybychom i jen jednu jedinou velikou obec ryzího, opravdu bratrského života vytvořili, může to být živým kázáním celému národu, ale i všem, kteří o tom uslyší. A kdybychom nic jiného nevykonali, než ukázali, že je to možné, žítí vroucně nábožensky, bez pověr a sloužení mamonu, žítí v upřímné lásce navzájem a v soucitnosti, ochotni býtí jeden druhému upřímným bratrem a sestrou: zdaliž to za to nestálo! Zdali jsme o tolik více nežili, tolik více nemilovali, a o tolik více jasu a krásy do života nevnášeli!

Nevěřte, že to není možné. Nevěřte, dokud jste všechno nevykonali, čeho jste schopni. Dal jsem jednou kopat studnu, říkalo se, že tam vody není. Mnoho odstrašování. Jen hloub

a hloub jsme kopali, a hle, jednoho dne vytryskla voda dobrá, svěží, jaké daleko široko nebylo. Kopejme hloub. Ukázali jste tolik ochoty, tolik chutě k práci, tolik horlivosti, že já, starý optimista, jsem nad tím udiven a věřím dnes pevně, že nebudeme mezi posledními, kteří k tomu přispějí, aby Praha, ta má českých měst, stala se majákem nejšlechetnějších kulturních a etických ideálů, že jako v dobách Husových, zazní znovu jasný a smělý hlas ze stověžaté Prahy, a tentokrát, že nepodaří se jej už nikomu utlumit, ale že bude slyšán daleko za hranicemi, a že Praha, s hlediska světového, povede národ k tomu, aby konal své veliké poslání a byl hlasatelem pravé Obrody, pravé Lidskosti.

Praho, jedinečná Praho, buď zase jako za starodávna, světlem bloudících ve tmách, sestrou opuštěných, sídlem bratrství a lidskosti!

Níc nedám za náboženství člověka, pro které i ten jeho pes a kočka se nemají lepší.

Obraz A.

Obraz B

Tři vůdcové.

(K obrázkům A. B. C.)

Z tváří mysl zří.

Obraz C.

Co mají společného?

Všichni mají dobře vyvinuté nosy. Dobrého vůdce sotva najdeme, který by měl nápadně malý, nevyvinutý, zdeformovaný nos.

Všichni mají dobře vyvinutá čela, v dosti dobré proporcii k celému obličejí. Vůdcovství s nápadně úzkým čelem je nemyslitelné, spíše je myslitelné s čelem nízkým, ač bych mezi nízkými čely velkého filantropa nehledal.

K obličejí A: Je nejpanovitější a nejpohodlnější. Jeho ohromná dolní čelist ve spojení s orlím nosem, přísným pohledem a s šířkou hlavy svědčí o velké, nezdolné energii. Temperament hybný-živný-myslivý.

K obličejí B: Veliká šířka a hloubka čela ve spojení s útvarem spodní části nosu, svědčí o neobyčejném organisátorském nadání. Je velmi rychlý a bystrý v úsudku, dost rychlý i v rozhodování, ale není tak vytrvalý, jako A. Srovnej, jak nepatrně je vyvinuta celá spodní část tváře, počínaje bradou přes celou dolní čelist. Je temperamentu převážně myslivého.

K obličejí C: Je velmi dobrým vykonavatelem cizích plánů. Je schopen krátkodobých hrdinství. Není všestranným, jako A, ani jako B. Má své cesty a způsoby, které se druhým zdají někdy jednostranné. Je výslovně temperamentu hybného.

Všichni tři se výborně doplňují; ačkoli každý z nich tvoří o sobě vyhraněnou osobnost.

Lidoznalecké studie.

HARRY A. BALKIN, Boston:

DĚDIČNOST A OKOLÍ:

Analýsa charakteru (rozbor povahy) je základnou, na které všechny lidské vztahy spočívají. Na ní spočívá ohromná soustava úvěru, na ní celý obchodní život je organisován. Ona je basí dorozumění mezi člověkem a jeho bližním, mezi manželem a ženou, mezi rodiči a jejich dětmi, mezi zaměstnavatelem a zaměstnaným, mezi obchodníkem a zákazníkem, mezi lékařem a jeho pacientem, mezi právníkem a jeho klientem, mezi kazatelem a jeho kongregací, mezi politikem a voliči, mezi spisovatelem a jeho čtenáři atd. Sotva jsou nějaké lidské vztahy myslitelné bez jakés, byť i primitivní charakter-analýsy. Proto je důležité, abychom ji studovali.

Člověk je tělo a duch. To jest fakt, který se všeobecně uznává, a také se všeobecně připouští, že mozek je ústředím duševní činnosti. S jeho vnitřním složením se tu nezabýváme. Postačí zatím připomenouti, jak úzce je jeho činnost spojena se všemi údy těla. Jak je spojený s centrálním nervstvem a zkrze něj se srdcem, plícemi, játrami, žaludkem, svaly, s kostrou, s buněčným tkanivem a vůbec s každým orgánem těla.

Úzké spojení mezi tělem a duchem je dobře známo každému, kdo se s předmětem poněkud důkladněji zabýval. Někteří vědečtí badatelé považují dokonce toto spojení za tak úzké, že vykládají myšlenky a city jako pouhé tělesné stavy.

Profesor George Trumbull Ladd z Yaleské university praví: „Četná nám známá fakta dosvědčují, jak pronikavé, intimní, rozmanité a důkladné jsou vzájemné vztahy tělesného mechanismu a zjevů vědomí.“

Arthur Holmes praví: „Pocity nikdy nejsou příčinou, nýbrž výsledkem jednání. Proto člověk rozhoduje-li se pro nějaký úkol, hluboko vdechne, zuby zatíná, pěst svírá a každý sval svého těla napíná.“ Psychofysický parallelismus je tu příliš

patrný. Mohli bychom uvést celou řadu příkladů o této úzké součinnosti mezi duší a tělem.“ A Holmes to vykládá dále a praví „cokoli má vliv na tělo, má také vliv na ducha a naopak.“ Na tomto principu všechny novější reformy v průmyslovém světě byly založeny buď přímo aneb nepřímo. Moderní stavby, hřiště, školní hygiena atd. jsou dalším dokladem. Jak mnoho mravní výchovy jest obsaženo v tělesné výchově, začínáme teprve chápati.

Dr. Blackford praví: Lidé se různí dvojím způsobem, předně tělesným zjevem, jako: výškou, váhou, barvou atd.; za druhé svými duševními schopnostmi, totiž, jak používají svého rozumu, své vůle, svých citů.“

Tyto rozdíly nejsou nahodilé. Jsou výslednicí dědičnosti a vlivu okolí na jednotlivce. Z nauky vývojové víme, že jednotlivci s jistými tělesnými a duševními vlastnostmi přetrvávají v jistém okolí jiné jednotlivce, kteří těchto vlastností nemají. Antilopa, jejíž uši byly uzpůsobeny zachytit nejjemnější šelest křoví, zachránila se před chystajícím se ku skoku lvem, kdežto jiná, s menší schopností sluchovou, zahynula. Tak vyvinul se zvláštní druh s velmi jemnými sluchovými nervy.

Tak se stalo, že každá kost, každý sval, každá vlastnost těla a každá vlastnost duševní jsou výsledkem dlouhověkého vývoje a obstání nejschopnějších.

Lidé se liší tělesně v devíti základních způsobech: barvou, tvarem, velikostí, složením, pletí, tuhostí, souměrností, výrazem a stavem. Různosti v uvedených bodech označují různosti v tělesných a duševních sklonech, které jsou z velké části výsledkem rasového a rodinného okolí. Antropologové a fyziologičtí psychologové uznávají jistou souhru mezi jistými tělesnými a duševními vlastnostmi. Celá věda o charakteranalýze stojí a padá těmito fakty. Jestliže tedy příbuznost mezi tělem a duší je tak úzká, jak bylo prokázáno bádáním vědátorů, vyplývá z toho přirozeně zákon, že poznáváním jednoho můžeme usuzovati o stavu druhého. Jinými slovy, jest nám hledati příčinu, proč jedny oči jsou světlé, jiné tmavé, jeden nos vysoký a úzký, druhý široký a nízký, co svírá neb otvírá rty, co formuje hlavu, že je široká neb úzká, dlouhá neb krátká, vysoká neb nízká, hra-

natá neb kulatá, odkud vznikají jemné neb hrubé vlasy, co působí proměny v pleti, různosti v chůzi, v psaní — krátce, odkud ty nejrozmanitější projevy ve fysiognomii mužů a žen.

Zákon úspěchu vyžaduje, abychom znali sami sebe, znali své možnosti a schopnosti, svou práci, a abychom znali i druhé.

Jen tenkrát má člověk úspěch, když začne si uvědomovati, že jest mu třeba, aby duševně a tělesně ovládl vývojové síly kolem sebe a podřídil je své vůli. Nic nám nepomůže naříkati na okolnosti. Okruh svého obzoru nosíme s sebou a můžeme jej rozšířiti dle libosti, ale my vždy zůstaneme v jeho středu. Naše vyhlídky závisejí na tom, jaké postavení my zaujmeme k okolí a nikoli na předmětech v našem okolí. Jen dle toho, jak použijeme svých duševních vloh vůči lidským bytostem a přírodním zdrojům vůkol nás, získáme převahu nad svým okolím a dočkáme se žádoucích výsledků.

A co jest to za okolí, nad nímž má člověk zvítěziti? Abychom to pochopili, je třeba znáti několik zdánlivě nepatrných a přec důležitých věcí. Každá maličkost v okolí člověka má mnohem větší vliv a hraje mnohem důležitější úlohu v jeho životě, než si snad uvědomujeme.

Okolí člověka pozůstává z mnoha věcí, z šatů, jež obléká, domu, v němž bydlí, z nábytku a zařízení, z pokrmů, jež přijímá, a co jest nejdůležitějšího, z mužů, žen a dětí, jež ho obklopují. Zkrátka okolí pozůstává ze všeho, co je kolem něho.

A naopak, náš mozek je částí okolí všech těchto věcí a každé zvlášť, každá částka patří k okolí některé jiné části a žádná nebyla by úplnou bez všech ostatních.

Od nejvyšších vrchů k nejjemnějšímu slonku růžičky není v celém vesmíru ničeho, co by stálo nehybně. Pohyb je zákonem bytí a vše, co se hýbe, chví se a vyzařuje částky hmoty. V širším smyslu říkáme těmto ohromným silám vývoj a okolí.

Toto chvění (vibrace) vykonává vliv na každého z nás. A naopak, chvění vycházející z nás, vykonává vliv na všechno vůkol nás. Chvění, vycházející z nás, působí na nervy lidí kolem nás a působí dojmy příznivé a nepříznivé, dle své jakosti a svého původu. Některé radikální směry myšlenkové

učí, že okolí jest nejmocnějším činitelem, s kterým jest nám počítati, a že každý abnormální stav, jako nemoc, chudoba atd., může býti odstraněn změnou okolí. Jiní, jmenovitě eugenisté, mají za to, že nejdůležitějším činitelem u člověka jsou jeho vrozené vlastnosti a že pokrok jednotlivce závisí na jakosti kmene jeho předků.

Pisatel tohoto věří, že oba činitelé jsou velmi důležití a že je těžko určití, který z nich je důležitější.

Zdaliž není rozumné věriti, že naše okolí je právě tak důležitým činitelem, jako naše zděděné vlastnosti? Čisté, zdravé okolí napomáhá tvoření čistých, zdravých myšlenek, kdežto poměry demoralisující působící tísnivě na naše myšlenky. Na druhé straně příjemné myšlenky oživují nás tělesně, a tísnivé myšlenky působí pokleslost v našich tělesných pocitech.

Walter Dill Scott, psycholog, ve své znamenité knize „O zvýšení lidské výkonnosti v obchodu“ praví: „Úspěšný den působí k uklidnění, kdežto neúspěšný den člověka vyčerpává. Člověk, který má velký zájem na své práci, a jemuž je požitkem, přemáháti těžkosti svého povolání, neunaví se tak snadno, jako člověk, jemuž práce je břemenem.“ A opět praví: „Duševní práce, jež je příjemná, povznáší člověka, kdežto nepříjemná a nezajímavá skličuje a vyčerpává.“

Mnozí z nás nacházejí se v nádherném okolí, mají mnohé příležitosti a přece jich nevyužijí z nedostatku soustředěnosti, nebo z neznalosti sebe a svých schopností. Účelem této práce jest, abychom naučili se povznést nad své okolí, ať už je jakékoli. Nežli toho dosáhneme, musíme naučiti se přemáháti překážky našeho nejbližšího okolí, jsou-li nepříznivé.

Věda, zabývající se analýzou lidské přirozenosti, dotýká se z nejvážnějších problémů života, jež jsou: předně, volba povolání; za druhé, zdraví; za třetí, volba druhu v manželství; za čtvrté, volba společníka; za páté, sebeovládání a sebezdokonalování. Studium této velkolepé vědy naučí nás poznávati naše nedostatky a uschopní nás pěstovati naše ideály. Duševní a tělesná energie bude napomáháti k uskutečnění těchto ideálů.

Prvním podstatným požadavkem jest logické myšlení, jak bude vysvětleno později. Induktivních metod mělo by

se užívatí při všech způsobech myšlení a měli bychom vždy usuzovati od konkrétního k abstraktnímu, od materiálního k metafysickému, zkrátka od jednoduchého k složitému.

Pravda je pravdou po celém světě a budeme-li budo- svoji filosofii postupně část po částce přemůžeme i nejtěžší překážky nevědomosti a předsudků, vždy zkoumejme každé tvrzení se všech stran, co mluví pro, co proti, proč by něco mělo býti tak a ne jinak, a konečně jako nejlepšímu zku- šebnímu kamenu, podrobme všechnu denní životní praksi. Studování charakteru je věcí stálého srovnávání, rozlišování a usuzování, a musí býti založeno na bedlivém pozorování a nepředpojatém činění závěrů.

Charakter-analyza jest proto tak důležitá, že pojednává o nejdůležitějším i nám známém činiteli, o člověku, a jako taková musí se podrobiti zákonům vědeckého myšlení, a čím více se jich při tomto studiu budeme držeti, tím více přiblí- žíme se pravdě.

Člověk je tělo a duše. Mezi tělem a duší je intimní po- měr a cokoliv dotýká se jednoho, zřídka zůstává bez vlivu na druhé. Dědičnost a okolí jsou síly, jež ovlivňují jednotlivce. Počnouc těmito základními předpoklady, vynasnažíme se v jasných i když stručných výrocích vybudovati nauku o po- znávání charakteru a doufáme podati tak přesvědčivé dů- vody a praktické návody, že bude možno dáti pochybo- vačům příležitost, aby se přesvědčili. Každá nová věc má své odpůrce, ale tak už bylo vždy v historii, že sen dneška stával se přijatou pravdou zítřka. Jak mnohého objevitele nových pravd ctíme dnes, který zmíral, pronásledován po- směchem. Bratři Write vybudovali úspěšně létací stroj, těžší než vzduch, ačkoliv slavný matematik a vědátor profesor Simon Newcomb prohlásil jejich sen o stroji takovém za absurdní, který nikdy prý nebude lze uskutečnit. Takových příkladů mohli bychom uvéstí dlouhou řadu. Mnohý byl nazván šarlatánem, kterému dnes vděčíme naše nejvzácnější vymoženosti. Robert Fulton, který vystavěl první upotřebitelný parník, div že neupadl v šílenství, dokazuje svým přemoudrým současníkům, že jeho pokusy pohybují se v říši možnosti.

Začátečník studia o karakteranalyzy potká se s podob- nými úsměšky lidí, kteří jej budou odbývati mávnutím ruky a ukazovati na mnohé zdánlivé rozpory a výminky v pra-

vidlech tohoto studia, ale pozorné a pečlivé bádání povede k rozluštění všech těžkostí, jež se vyskytují na povrchu toliko a jsou lehko vysvětlitelné.

Počátečník nepůjde hned se svým rozbořem na veřejnost, dokud důkladně nepoznal zásady celé vědy a nevážil proti sobě pečlivě všechny indikace pleti, tvaru, složení, jakosti, proporce zdraví, atd. Dítě, které pokusilo by se čísti, když se naučilo jen polovičku abecedy, a lékař, který by chtěl vykonávati praksi, když byl studoval toliko oběh krve a chemii atd., nedočkali by se úspěchu. V podobném postavení ocitl by se charakter-analyst, který by usuzoval o povaze jen dle barvy, nebo jen dle tvaru hlavy, a podobně.

Takových omylů dopouštěli se staří frenologové. Oni pozorně studovali útvar mozku a prohlásili člověka za schopného pro to neb ono povolání, aniž by uvážili, že dotýčný následkem zdravotního stavu, slabých nervů neb špatného zažívání, může býti úplně neschopen k povolání, pro které má duševní schopnosti výborné.

Všechno, co na člověku vidíme, od hlavy až k patě, mluví nějak o jeho povaze a schopnostech. Kdo tyto věci studuje, nesmí se nechat odstrašiti neb zmásti, dokud velmi pečlivě nezjistil, neuvážil a nesrovnal všechna fakta. Jen potom je schopen utvořiti si logické úsudky. *(Příště pokračování.)*

Pravdivá historie o jedné krávě.

Majitel vinice A. v J. zaměstnával na podzim dva dělníky při přelévání vína a pálení kořalky. Stalo se jednoho dne, že právě se navracela kráva přes dvůr z pastvy, když oba dělníci odběhli do sklepa. Ve škopku, z něhož kráva bývala napájena, nacházelo se několik litrů vína s kvasnicemi. Kráva bez otálení přistoupila ke škopku, unavená a žízňavá, a začala pít jako duha. Vyprázdnivši nádobu, šla do stáje, kde ji služka uvázala. Divila se jen, co se s krávou stalo. Řekla si tedy: „Až se vyfučí, dám jí žrát.“ Leč když přišla po druhé za krávou, nebylo k ní žádného přístupu; bučela, kopala a trkala. Služka vyběhla přede dveře a volala na domácí,

něco že se krávé stalo. Hned se celý dům sběhl, podívat se na krávu. Žádný nevěděl, co jí je. Jedni soudili, že má v hlavě vřed, druzí, že jí někdo učaroval, třetí, že se polekala něčeho a poplašila. Ještě stěší, že byla na silném řetězu uvázána!

Hospodář přikázal, aby se nikomu nic nevyprávělo, však že se uvidí, co dál bude. Až po třech dnech kráva vystřízlivěla a teprve čtvrtý den mohli ji opět odvázat a pustit na pastvu. Když pak kráva večerem se vracela z pastvy, škopek stál náhodou opět na dvoře. Sotva jej zahlédla, počala řvát a nechtěla se ku škopku ani přiblížit. Chtěli ji odvést do stáje, než ona se obrátila proti nim rohama. „Odhodte ten škopek, snad se ho bojí,“ zvolal hospodář. Sotva byl škopek odstraněn, šla kráva dobrovolně do stáje. Ale jakmile jí přinesli ve škopku nápoj, kráva opět zdivočila, řvala, kopala a trkala do škopka. Nádeník, který to viděl, doptával se, zdali někdo v onen osudný den nevyprazdňoval škopek — a při tom zjistili, že kráva se opila. A hospodář potvrzuje, že škopek, z něhož se jeho kráva jednou opila, nechce více ani vidět, ani z něho pít. Tato úplně zaručená událost je poučná pro pijáky. Přečtěte jim to, ať se učí — od krávy.

Potkání.

Jak Komenskému nebylo náboženství řetězem ceremonií a úkonů zevních, ale životní, osobní, vnitřní zkušeností, o tom svědčí následující stať. Jest myšlenka jako potkání se s Bohem pouťníka, který celý svět prošel, nenalezl uspokojení: „Kdežs pak byl, synu můj? Kdes byl tak dlouho? Kudys chodil? Čehos v světě hledal? Potěšení? A kdežs je hledati měl než v Bohu? A kde Boha než v chrámě jeho? A který chrám Boha živého, než chrám živý, kterýž on sobě sám připravil, srdce tvé vlastní? Díval jsem se, synu můj, kdyžs bloudil; ale již jsem se déle dívati nechtěl; přivedl jsem tě k sobě, tebe do tebe uveda. Nebo tu jsem sobě zvolil palác k bydlení svému; chceš-li tu bydleti se mnou, najdeš tu, čehožs ve světě nadarmo hledal, pokoj, utěšení, slávu a sytost všeho. Toť slibuji, synu můj, sklamán nebudeš, jako tamto.“

Komenský.

Abys zůstal krásným.

1. Nenadávej! Nadávky rozedírají ústa.
2. Nesvrašťuj čelo! Z toho povstávají vrásky.
3. Neplač zbytečně! Slzy činí oči mdlými.
4. Ovládej se! Prudké vášně ničí barvu obličeje.
5. Mysli! Bezmyšlenkovitý obličej je jako svítlna, v níž nehoří žádné světlo.

Ze staré knihy rodové.

Zásady a osoby.

Proč tak často hádáme se o osoby, kde osoby měly by zůstatí stranou a rozhodujícím činitelem měly by býti zásady myšlenky, idee? A proč tak často háže se špína na osoby, kde vlastně měly by se vyvracet zásady, které ty osoby zastávají? Zamysleme se nad tím a dejme si otázku, proč náš veřejný i soukromý život bývá tak často otravován hádkami a spory.

Přemýšlejme o tom, není-li to vlastně věcí vývoje a vzdělanosti, a že jako nemůžeme od normálního dítěte očekávat, aby mělo způsoby člověka dospělého, tak nelze čekat od lidí na nižším stupni vývojevém neb vzdělanostním, aby bojovali zbraněmi pokročilejších a kulturnějších bytostí!

U primitivních národů bývá spor vždy jen o osoby a nikdy o zásady. Každý kmen má svého vůdce, a co on poví, to platí na místo zásady a jakéhokoliv úsudku. On myslí za všechny. Když by se někdo opovážil odporovati tomu, co řekl vůdce, který je hlavou kasty nebo jiné organisace, nikomu nepřijde na mysl, aby přemýšlel, zda-li ta námitka je rozumná, oprávněná, odůvodněná, ale každý v tom bude vidět vzpouru proti uznané osobě a hlavě všech. Nebude spor o zásady, ale o osoby.

Čím má lid méně škol a všeobecné vzdělanosti, tím více bývá nakloněn spojovati zásadu s nějakou osobou neb

organisací, a když by někdo o té zásadě vyslovil pochybnost nebo ji chtěl vyvracet, bude v tom spatřováno napadání osoby nebo organizace.

Když bychom častěji naslouchali rozhovorům žen a rozhovoru mužů a porovnávali je, pozorovali bychom tu zajímavou věc, že ženy mnohem více zabývají se osobami než muži. Ještě častější a nápadnější je to u mladých děvčat. Jen dejme pozor, jak často uslyšíme v jejich řečích: „ona“ nebo „on“.

Příčinu, že žena za stejných okolností mluvívá víc o osobách než o zásadách, třeba hledati nejen v její odlišné povaze, ale hlavně v tom, že neměla tolik příležitostí cestovat a se vzdělávat. Ona byla více omezena na svůj úzký rodinný kruh. Čím méně člověk osob poznal, tím víc ho osobní věci zajímají, ale čím více viděl svět, tím menší má zájem na těch místních malicherných hádkách a sporech o osoby a osobičky, které zde dnes jsou a zítra nebudou, kdežto pravdy a zásady jsou věčné a zůstanou, mezi tím co celé miliardy lidí povstanou a pomínou. Malý národ má tu samou nevýhodu jako žena: je obmezený na maličký kruh, nemá velkých měst, nemá velkých podniků, velkých organizačních ideí, nemá velkou literaturu, je u porovnání s velkým národem jako malá vesnička proti velkoměstu. Ve velkém městě soused se o souseda nestará ani tenkrát, když spolu v jednom domě bydlí, ale na vesnici sotva vkročí člověk s cizejší tváří do ulice, už se po celé dědině táží, kdo že to je a odkud přišel a jak se jmenuje. A jestli se dokonce přistěhuje do vesničky, každý musí vědět, co dělá, co vaří, jaké a kolikeré má šaty, kolik má peněz nebo dluhů, kdy se narodil, jak se jmenoval jeho otec, je-li mrtvý, jakou smrtí zemřel, a jestli jsou někteří lidé, kteří o něm něco víc vědí, především nějaké klepy a pomluvy atd. V neděli budou vyhlížet, zda-li a kam chodí do kostela, zda-li a co věří, které politické straně přináleží, které noviny odebírá, do které hospody bude chodit.

Optejme se člověka, který na vesnici se narodil a jako mladík odešel do škol a potom měl příležitost viděti kus světa a kulturu a obyčeje mnohých národů, jak mu bylo, když po dlouhé době se vrátil do své rodné vesnice a uslyšel ty malicherné starosti, škorpení, osobní boje, závisti a klepy,

a zvláště to nucení, aby každý jen tak vše konal, myslel a chodil, jako činili ostatní a jako všichni předkové od nepaměti činili, smýšleli a chodili, optejme se takového člověka co na to řekne, jak se mu to zamlouvá, jaké krásy v tom vidí. Ano, zeptejme se více takových lidí, bude to velmi užitečné.

Čím je vesnice v jistém okrese, tím je malý národ ve velkém světě. Vyčerpává a ubíjí se malichernými osobičkářskými věcmi a na velké zásadové věci nedostává se mu ani času, ani síly ani porozumění. Leč čím více takový národ bude mít mužů a žen, kteří svět viděli a zkusili, tím více bude se vzdalovati hádek o to, za kterým beranem mají ovce běžet, a budou více přemýšlet, podle kterých zásad mělo by se žít.

Jaká je úroveň, vyspělost, vzdělanost národa a jeho jednotlivých tříd, takové jsou jeho časopisy, církve, spolky, organisace. A dle toho, jak mnoho se v nich mluví o zásadách nebo o osobách, můžeme posoudit jejich úroveň a vyspělost.

Č.

Nové náboženství.

V místnostech university v Leidenu v Holandsku byl konán ve dnech 29. až 31. srpna mezinárodní kongres zástupců svobodomyšlných náboženstev. Byly zastoupeny náboženské obce různého směru z dvanácti států. Zástupcové z Republiky Československé byli jediní z rodiny Slovanů mezi zástupci z Ameriky (Spojených Států), z Anglie, Francie, Belgie, Německa, Dánska, Švýcar, Rakouska a Maďarie.

Češi zastupovali »Hnutí Svobodného Bratrství«.

Převahu měli Unitáři z Anglie a hlavně z Ameriky.

Účastníkům neběželo o ujasnění představ náboženských a vyměření toho, co je náboženství. To jest věci soukromého horlivého upřímného hledání, jež vyžaduje času k dozrání. Běželo v první řadě o možnost vzájemného poznání, sblížení a o možnost spolupráce. Pomýšleji vytvořiti prostředí k vzájemnému častému a častějšímu dorozumívání se. Běželo o prostředek anebo nástroj umožňující hledání a podporující náboženské hledání, ujasňování. Hledají formu organizační, ale jsou bedliví, aby neupadly v strnulost církví, ve zkostnatělé církevnictví.

Jak patrně, nejsou pohodlní, spoléhající na »matku církev«, a nemají za pravdu všechno, co jim »církev k věření ukládá«. Chcete-li, platí o nich slova »slouti budeš ode dneška Israel, to jest bojovník«. I nechtějí se spustiti boha podle příkladu Jakobova »dokud mi nepožehnáš.«

Ano, na starou nauku kteréhokoli náboženství hledí jako na příklad, a to buď povzbuzující anebo výstražný. Hlavně pak, řekl bych, snad neuvědoměle, dbají slov, jichž byl bedliv Komenský: »Všechny věci samy ze sebe plyňtež, odstoupiž násilí od věcí.«

Jsou tedy nepřáteli církve katolické a evangelické?

Nikoli. »Kdožkoli by se hněval na bratra svého, hoden jest soudu«, pamatují. Nežijí z negace, to je z vypočítávání hříchů, násilností, chyb a zvráceností starých církví. »Moudrý člověk učí se od každého« (pravím dobře, že jsou to slova Platonova?). Neodsuzují, aby nebyli odsouzeni. Ale nestaví světla pod kbelec. Nejsou při tom citlivůstkáři, přeněžnění až do slabosti, nedbají slov z Písma, že »nebude učeň nad mistra svého«, aniž uznávají slov »nebraňte zlému«.

Že běží o velkou věc, o hnutí významné, patrně z toho, že mezi zástupci byli vynikající teologičtí učenci z university leidské dr. Eermdans, dr. Roessingh, Američan dr. Eliot, Angličan dr. Gow z College v Manchesteru, potom synovec známého u nás Kierkegaarda, jehož Okamžik byl přeložen do češtiny. Za Francouze mluvil vřele a na podkladě výlučně náboženském farář Wantier z Paříže. Mezi devíti Němci vynikal prof. dr. Rade z Magdeburku, jenž řídí list »Christliche Woche«, kteréhož listu se nyní, v těžkých dobách pro nezámožné vydavatelské družstvo, ujal majitel firmy Julius Perthes v Jeně. — Za Italy byl přítomen a jednal prof. Puglisi z Florencie atd.

Mezi účastníky je upřímná snaha vyhnouti se všemu, co rozdvouje; nechány tudíž stranou otázky politické, otázky o vině — nevině na válce, o kterouž nešikovně zavadil jeden z delegátů německých.

V číslech, která mluví o silném náboženském hnutí, podal obraz o životě náboženském v Republice Československé dr. Norbert Čapek z Prahy, rádce Svobodného Bratrství.

Předsedou svazu byl zvolen prof. dr. Roessingh z university v Leidenu.

Kdo jsou stoupenci Svobodného křesťanství a náboženství liberálové?

Uvědomělým stoupencem jejich je každý, kdo neodmítá náboženství pro vědu anebo vědu pro náboženství, kdo neodmítá náboženství pro vady církví, a církevníků. Dralo se mi do péra napsati »Stoupencem tohoto nového náboženského směru«, ale nic není nového. Za všech dcb byli jednotlivci a obce, mezi nimiž vládlo odlišné náboženské nazírání než jaké měla anebo má ostatní občanská většina, církev představitelka, církve představitelky. Za starých dob křesťanských byl pro ty novotáře běžný název »kacíři«, dnes o nich užíváme slov »hledači Boha«.

Patří k nim vědomě i nevědomě každý, kdo nazývá náboženstvím uvědomělou snahu vytrhnouti se v každém ohledu z lhostejnosti a náhodnosti životní.

Nejpočetnější skupina mezi nimi jsou Unitáři američtí. Věří v jedno božství, v jedné představě, v jednom pojmu, v jednotném projevu. Odmítají tudíž učení o trojici, o bohu jediném ve třech osobách, odmítají anthropomorfistické náboženství lidské představy o bohu s vlastnostmi lidskými, o bohu dobrém a přísném, laskavém a trestajícím, shovívajícím a přece nezapomínajícím pomsty, boha, jenž má sídlo v nebi, vládne nad zemí a zatracuje do pekla, jenž je všemocný, ale jemuž stará náboženství přisuzovala dvojníka »čerta, ďábla, belzebuba«. Neuznávají zázraků, tělesného z mrtvých vstání, neuznávají nauky o dědičném hříchu a věčném zatracení, o posledním soudu. Neuznávají svatých a světic, svatých míst, nádob a rouch, ani posvátných dní, také nesvátoští, neznají modliteb usmiřujících, prosebných, modliteb k uprošení, usmíření, uklidnění boha, protože neznají rozhněvaného boha, jenž stihá lidstvo až do třetího, ba až do čtvrtého pokolení za hříchy otců.

Zda věří tudíž v boha, v božství?

Ano věří v boha osobního, čemuž rozuměti jest tak, že nevěří v boha představeného jako osobu lidskou, odlišnou osobu lidskou s duchovním tělem podobnou osobám lidským. Nikoli. Ale věří v boha podle pociťového osobního chápání a cítění svého, věří v boha z osobní své vůle, myslí, síly a ze srdce svého. Uznávají, že není jednotného chápání a pochopení, pociťování a procítění, poznání a uvědomění náboženského, ne všichni dbají dospěti k podobnému poznání. Věří, že »naplněn jest každý živočich božským požehnáním« a přece nejsou pantheisty, aby viděli božstvo projevené v různých formách hmotných, hmatatelných, a našimi smysly chápateľných.

koslovenska a byli očividně sklamáni, když slyšeli řeč, které se nejvíce kromě u Němců používalo, totiž angličtinu.

Taková maličkost by ovšem nestála za zmínku, kdyby se nejednalo o system a kdyby každý — vzhledem k dnešním napiatým národnostním poměrům — nevěděl, kam se míří. Musíme však býti „Kostnickým Jiskrák“ vděční, že nešly dál a nenapsaly, že Čapek štal proti Čechům, jako učinily „Křesťanské Listy“ v Pittsburgu a po nich jiné v Čechách. Příčinu k tomu zavedla asi zpráva, že někde mluvil slovensky. Z toho už patrně není daleko k tvrzení, že štal Slováky proti Čechům. On sice od svého osmnáctého roku, tedy třicet čtyři roky, šířil vzájemnost československou. Naučil se slovensky, napsal na sta slovenských článků a bezpočtůkrát o tom přednášel, že Češi a Slováci jsou jeden národ, už v roce 1889 byl čtyřmi maďarskými četníky na Chvojnici zatknut a veden do Senice, aby se zodpovídal z šíření „čechofilství“ na Slovensku. V Americe dostalo se mu uznání za podobnou práci jak v českých dennících tak od našeho vyslanectví. Po dobu války byl zakladatelem a uznaným vůdcem československé alliance v státě New Jersey; vedl z tohoto státu 1100 zástupců všech českých a slovenských organizací s pěti hudebními kapelami a odznaky a prapory všech těchto organizací do New Yorku vzdáti hold prof. Masarykovi, jako budoucímu presidentovi československému a anglické časopisy přinesly o tom řadu obrazů; byl po celý čas náboru předsedou čl. legionářské komise náborné v Newarku atd. To všechno stálo mnoho duševních a fysických obětí a dalo se i za nebezpečí života se strany poštvaných Maďaronů. Za to od nikoho nic nevzal a nežádal. Nedělo se to v koutě, věděla o tom celá česká Amerika, ale „Křesťanské Listy“ se o tom ničeho nedozvěděly, než že „štal Slováky proti Čechům“, právě tak, jako se „Kostnické Jiskry“ o kongresu v Leidenu nedozvěděly, než že Čapek mluvil německy, ačkoli mu německy mluvíti ani nenapadlo.

Některým pánům kritikům k pozornosti. Ani tvar časopisu, ani barva obálky a vůbec nic, o čem to výslovně není pověděno, nesouvisí nijak se Svobodným bratrstvím, tedy ani články od Balkina z Bostonu. Mnozí z dřívějších čtenářů »Talentu« se o takové články velmi zajímají, proto jim tímto způsobem vycházíme ochotně vstříc. Jistý kritik v »Čase« byl na příklad toho mínění, že také chloupky na tváři ženy, vyobrazené v prvním čísle, nějak souvisí s naukami Svobodného bratrství a proto tato naše noticka není neodůvodněna. Být českým bratrem je přece něco lepšího, než hledati všade nějaký chlup!

Dr. NORBERT F. ČAPEK:

Revoluční úkoly moderní církve.

Předneseno v Pražské obci Svobodného Bratrství
v Obecním domě v Praze dne 23. dubna 1922.

*Kdyby tedy lidem bylo lze ukázati
všecko jich dobro, jest nemožná, by
k němu se nenesli, ba nezachvacovali.
Zachvacuje-li totiž k sobě lidi leckteré
dobro částečné, i proč ne celé dobro?*

(Komenský.)

Moderní církev vidí svůj úkol v tom, aby vychovávala lidi k svobodnému myšlení, k odvážným činům; smělé mysli a smělé srdcem; osobnosti samostatné a sebevědomé, jež uvědoměle kovájí své vlastní osudy na kovadlině svépomoci. Naproti tomu církve staré snažily se udržovati lid v zkroušenosti, duševní odvislosti, otrocké pokoře, v očekávání na milosti a dary vyšších mocností, spoléhání na zázraky, na přímluvu a protekci.

Tím nepravím, že by se i v starých církvích nebyli objevili silní jedinci. Oni však uplatňovali se na úkor slabých. A jestli se našli silní jedinci, jako Hus, kteří chtěli lidu a pravdě sloužit, byli umlčeni.

Ještě dnes je duch středověku tak mocný, že i tak zvaní polepšení křesťané označují pyšným a domýšlivým toho, kdo s jejich učením nesouhlasí, ale ve jménu náboženství hlásá duševní revoluci proti takovému systému církevnímu, který člověka ubíjí a více se podobá chorobinci, nežli ozdravovací stanici.

Staré církve potřebovaly co největší počet závislých, slabých, nesamostatných, všelijak chorých a duševně neduživých. Jejich ideálem bylo, udržovati lid duchovně jen tolik na životě, aby úplně neotupěl, asi jako to činívali v Ame-

rice někteří lékaři: jakmile dostanou bohatého člověka, který na něco nařiká, činí všemožné, aby vždy nějakou úlevu po léku pocítil; ale ničeho se tak nebojí, jako aby ten člověk neozdravěl aneb necítil se zdravým. Každého člověka, který k nim přijde, považují za doživočního pacienta.

Podobně bylo s církví a jejími služebníky. Po staletí a staletí duše znavené, zklamané a utrápené, duše obtížené starostmi a bolestmi, duše zoufalé, přicházely k oltářům a k zpovědnicím, přicházely pro nějakou náplast na svoje rány, pro nějaký lék proti bolesti jejich srdce. A zájem církve byl, aby úplně nevyzdravěly, aby plně neokrály, aby po celý život cítily se bezmocnými a odvislými od kněze a jeho kouzel.

Moderní náboženská obec takové unavené, sklíčené a nemocné jistě neodmítne, jako dobrá matka nemůže odmítnouti syna nebo dceru, když se cítí slabými, když osud na ně dolehl, když srdce jejich se svírá žalem, neb starostí. Leč jaký v tom rozdíl! Ta matka má jediný zájem, aby nemocný co nejrychleji se uzdravil a nebyl nemocným, aby slabý stal se silným a schopným, sám druhým pomáhati.

Vždyť i armáda, která jde do vojny, má své lazarety, bitevní loď má své nemocnice, moderní továrna má obvažiště, leč tyto věci nejsou samy sobě účelem, nýbrž jsou podřízeny vyšším úkolům a cílům.

Tak i moderní náboženská obec musí býti na prvním místě náborovou stanicí a cvičišťem, kam lidé přicházejí, aby s druhými spojili své síly a snahy, kde by se povzbudili a duchovně vyzbrojili, aby mohli dobývati svět a obětovati se pro jeho vykoupení z nespravedlivých řádů a zotročujících zvyků a pověr.

Církev, jak jí dosud bylo rozuměno, byla i v nejlepším případě shromaždištěm lidí, kteří se oddělují od světa, jsou svatějšími a spravedlivějšími, všemu lépe rozumí, protože jsou s vševědoucím Bohem v stálém spojení a denně s ním několikrát rozmlouvají. Jejich duše jsou vykoupené a pojištěné proti peklu a věčnému zatracení v něm, mezi tím co celý svět ve zlém leží a blíží se neodvratně hrozné katastrofě soudného dne, kdy jen nepatrná část vyvolených bude spasena, ostatní však propadnou věčné zkáze a mukám.

Moderní náboženská obec nevidí rozdíl mezi vyvolenými a nevyvolenými, nýbrž vidí všade jen lidi a zase lidi, kteří všichni mají právo na život, štěstí a spravedlnost. Celé lidstvo je jeden celek, a jeden bez druhého nemůže dojíti konečného cíle a plného spasení. Není vyvolených a nevyvolených, jsou jen ukřivdění a nešťastní na jedné straně, a jsou více obdaření a lépe schopní, sobě i jiným pomoci, na straně druhé. Ovšem, jsou také mezi nimi příživníci a cizopásníci, kteří žijí z krve a potu druhých a nestarají se o nic jiného, než jak by více nahrabali, i kdyby měli při tom kráčet přes mrtvolu bližních, ale těch je poměrně málo – a společnost je vinna, že jsou vůbec možní.

Svobodnému bratrství je proto tak těžko porozumět, že znamená úplný přelom mezi starým a novým světem náboženským. Jak jste mohli už dostatečně pozorovati, my nespokojujeme se sliby, co všechno lidem dáme, jaké výhody budou mít pro duši i tělo po smrti, naopak, my voláme ty, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči člověku a lidskosti, aby šli pomáhat to dělat, co by vedlo k vyššímu lidství, k lepším společenským řádům. My voláme k práci, my poukazujeme na povinnosti. Voláme: „Kdos dobrý, pomoz, kdo něco lepšího víš, přines to s sebou. Kdo chceš nápravu, vyjdi sám z toho chaosu a pojď organisovat svépomoc.“

My tedy se nechlubíme, že máme tu nej církovatější církev, ty nejsvatější svátosti, tu nejstarší historii, tu nejpravější bibli, ty nejvysvěcenější kněze, ten nejvyprubovanější způsob, jak se spojit s trůnem božím na výšinách: my prostě říkáme, že je bláhové pokračovat v tom, co století za stoletím bylo poduškou mocných a bohatých, a křížovou cestou chudých a bédných. Je nutno začít svépomocí. Bůh je v těch, kteří si sami pomáhají. Bůh je tam, kde je dobrá vůle sloužit bližnímu, kde je touha po lidskosli a bratrství. Bůh je tam, kde je snaha po spravedlivějších řádech, po šťastnějším lidství. Kudy dobří lidé chodí, tam jsou cesty boží.

Staré církve měly starosti, kdy, jak a kým má být dítě pokřtěno – nám musí více na tom záležet, aby jeho matka měla čisté prádlo je převléci, aby místo piva a uzenek věděla, iakou mu má dát výživu, jeho věku a tělu přiměřenou.

Moderní církvi nemůže tolik na tom záležeti, je-li dítě konfirmované nebo biřmované, jako má-li si kde hrát, má-li

dost čerstvého vzduchu, jestli do jeho oken, jeho domova svítí slunéčko, jestli tam není v nájmu nějaká noční sůva a pod.

Vám je dobře známo, co bývá v některých zamořených vesnicích agitace a starostí, aby některá panenka Maria dostala nové šaty, aby oltář byl opraven, aby oltářní roucho bylo obnoveno, aby dušičkám v očišti bylo dost svíček zapáleno, ale jak málo o tom uslyšíte, aby škola byla lépe vypravena, aby cesty byly lépe spraveny, aby stromky byly vysázeny, aby žádné dítě nemrzlo a nemělo hlad.

Nejnádhernější kostely stojí tak často vedle vlhkých dř, kde lidé bydlí!

Jaké hádky dosud o to, který svátek kterému svatému má se světit; a jak málo starostí, aby všední dny nebyly plné vyděračství, hašteřivosti, pomluv, ubližování na cti, ubíjení lidskosti a křížování lásky!

Staré církve dohrály svoji úlohu, ačkoli mnozí jejich příslušníci to ještě nevědí, a ti, kteří myslí, že vědí, domnívají se, že je možno se přeorientovat, že je možno úplný bankrot zastříti nějakým vyrovnáním s moderním světem, s kulturou a vědou.

Postačí jen povrchní přehled historie církve, jak byla nucena ustupovat krok za krokem, až zůstala úplně vyřazena z moderního snažení a s velkou námahou hájí jakýsi výměnek v kulturním světě, jakési trpení ze soucitu a z úcty k starožitnostem a musejním památkám.

Tak je každému známo, že byly doby, kdy církev okupovala všechno lidské myšlení a snažení. Dnes se na příklad chlubí školami, ale byly doby, kdy učila, že moudrost je dar boží, který se nezískává vlastní námahou, ale který lze si vymodlit, a za příklad se uvádí Šalamoun, který dle bible stal se přes noc moudrým, neboť jeho modlitba byla vyslyšána.

Kněží se více modlili, proto byli moudřejšími. Školy byly vždy na šíru s církví, zvláště bylo-li na nich bádání svobodno. Když pak lid se domáhal škol, nebyla s tím církev spokojena, a ještě dnes, když už nemůže školy docela odstranit, chtěla by je aspoň ovládat.

Ještě horší než s nevědomostí, kořenem všeho zla, bylo s nemocmi. Církev učila, že nemoci jsou posílány od Boha,

jako trest za vlastní hříchy, nebo hříchy rodičů nebo králů, nebo na usmíření božího hněvu a podobně. To mínění vládlo ještě silně do nedávna. V katolických jak evangelických zpěvnících nacházíme modlitby za odvrácení morů, epidemií atd.

Co učinily školy k odstranění nevědomosti, to činí dnes nemocnice, výzkumné stanice, ministerstva zdravotnictví a jiná zařízení v ohledu nakažlivých a jiných nemocí. Dnes je věc každému vzdělanci známá, že nemocem lze předejít, a že 90 proc. všech nemocí je zaviněno příčinami, jež jsou známy a jež odstranit je v moci lidské, a že zbývajících 10 proc. může býti objeveno a odstraněno, když se v dosavadním studiu bude pokračovat. Moderní církev nemodlí se, aby Bůh nemoci neposílal nebo odstraňoval, neboť dobře ví, že Bůh je v nás, a nemůže je jinak odstranit, než skrze soustředěné úsilí uvědomělých lidí.

Jako v dávných dobách byla církvi odňata péče o vzdělání, jako v poslední době se jí odnímá starost o nemocné, tak dochází na třetí doménu církve, totiž na chudobu.

Církev má sice dosud svoje almužnictví, jako má svoje poutní místa, Lourdy a pod., ale málo kdo věří, co ona po staletí učila, totiž že chudoba je od Boha, nebo že je něčím žádoucím, aneb že máme čekat, až Bůh po smrti všechno vyrovná.

Vznik socialismu a jeho veliké rozšíření je ještě větší ranou církvi do tváře, nežli zavedení všeobecného vyučování a lékařských klinik. Dnes je jedním z vědeckých poznatků, že chudoba není způsobena nějakými neznámými silami a nadpřirozenými vlivy, ale že vzniká z nevědomosti lidské na straně jedné, a z nezřízených pudů mamonářských na straně druhé. Církev však na jedné straně za chudé se modlíla, na druhé straně svým učením a nadržováním mamonu, a spojováním se s ním, bránila a dosud brání, aby chudoba byla odstraněna.

Moderní církev nepovažuje chudobu za ctnost, ale za neštěstí, kterému je nutno a možno předejít, a které se nemá oslavovati jako něco záslužného, ale odstraňovati právě tak, jako tuberkulóza a rakovina. Při spravedlivém sociálním řádu a při správné výchově lidu je chudoba nemyslitelná až na nepatrné výjimky u lidí, kteří snad budou i potom, jako

bude nepatrné procento nemocných, a také nevzdělaných, pokud lidstvo nenajde účinné prostředky i to znemožnit.

Vezmou-li se takto církvi nemoce, a na konec i chudoba, zůstane jí jako poslední útočiště už jen Adamův dědičný hřích. Podle učení církevního, katolického i evangelického, člověk se rodí hříšným a největší jeho starostí má být, aby byl spasen od hříchů. Nebude-li mu odpuštěno, nebude-li hřích jeho smazán, propadá mukám pekelným. Katolická církev nabízí odpuštění ve zpovědi, evangelická káže obrácení se u víře ku Kristu, a v jeho nevinné oběti za hříchy, že je boží smilování a odpuštění hříchů.

Aby lidé tomu věřili, že běží především o odpuštění hříchů a spasení po smrti, a že jediné církev tu cestu k tomu ukazuje a spasitelné prostředky k tomu podává – je nutno to lidem ustavičně vštepovat. A protože dospělí by tomu tak snadno neuvěřili, je nutné, aby se to už dětem co nejdříve a co nejčastěji vsugerovalo – tak hluboko, aby to vešlo trvale v jejich podvědomí a v jejich návyky, aby když dospějí a budou leniví myslet, zůstali v čem se narodili, to jest při církvi.

Leč i toto poslední útočiště starých církví stává se děravým. Nestranným historickým bádáním bylo zjištěno, že historie o pádu Adama je báchorkou, jakých měli staří národové velkou zásobu, a že tato Adamovská báje není ani původně židovská, ale že si ji vyvolený národ židovský vypůjčil od těch, kterým se dosud říká pohané, tedy od lidí, nemajících s Bohem přímého spojení. A dále bylo objeveno, že člověk byl na zemi dávno před Adamem, který žil dle bible asi před 6000 lety; ano že se našly lidské lebky, jichž stáří je odhadnuto na 50.000 a více let. Dále bylo zjištěno, že člověk nezačal svoji kariéru na zemi pádem, ale povstáváním ze stavu divošského ke kultuře dneška.

A na konec přichází moderní psychologie a učí nás, že člověk je od přirozenosti dobrý, že každá jeho duševní vloha je dobrá, právě tak, jako každý jeho tělesný úd je dobrý, a že jen nesprávné používání následkem nevědomosti, nedostatečné výchovy, nevhodného okolí a nevhodných poměrů, činí ho zlým.

Jako lékař předpokládá, že v správných poměrech jen ve výjimečných poměrech potřebuje být člověk nemocným,

Jako sociální pracovník ví, že jen ve výjimečných případech byl by někdo chudým, když by poměry sociální byly správné, právě tak hlasatel moderního náboženství tvrdí, že v přiměřených poměrech a správně vychován, jen málokterý jednotlivec byl by mravně zkaženým. V každém člověku je snaha se povznést, a nikoli být vyvrhelem.

Musíme souhlasit s čínským filosofem Menciussem, že „člověka náklonnost k dobrému je jako tok potoka přirozenou.“ Musíme souhlasiti s Kristem, že láska a nikoli hněv jsou základními zákony sociálního života.

Dobře víme, že lidé lhou, kradou, klamou, hádají se, zabíjejí, trápí jeden druhého atd., ale tyto věci tak málo dokazují, že lidská přirozenost je zkažená a špatná, jako nedokazuje dnes tak hrozně rozšířená tuberkulosa, že člověk je od přirození tuberkulosní nebo chudokrevný a jako nedokazuje chudoba tak mnohých sestárnělých a invalidů válečných, že člověk je dle své přirozenosti více nakloněn k chudobě než k blahobytu. Velmi krásně na podobnou námitku odpovídá Komenský slovy; »Což tě pak dopouštějí-li se lidé zlých věcí? Ne jinak aspoň než pod tvárností jakéhosi dobra. Jímají-li se nepravých věcí? Ne jinak než pod tvárností pravdy. Vyhýbají-li tomu, co mají činiti? Vskutku ne než pod tvárností, že to nemožno nebo nesehnadno nebo neprospěšno. Budťež tedy s věcí sňaty krabíčky, by právě viděli, co právě jest právo, právě dobro, právě možno, snadno, prospěšno, kteří nyní nevidouce se šálí, vidouce vděční toho budou, že se nešálí, i že tedy jednotlivé mohutnosti právě jdou po svých věcech pravých.«

Lituji těch, kteří jdou životem a nevidí víc dobra než zla, víc lásky než zloby, víc šlechetnosti než špatnosti.

Pamatujte, že všechno vědět, je všechno odpustit, že mnohý by jinak jednal, kdyby býval měl jinou matku, jiného otce, jiné vzdělání, jiné příklady. Jsem toho dalek, abych omlouval jakoukoli špatnost a jakýkoli hřích. Nemám pro mamonářství, hýřilství, nemravnost ani dost málo lásky, právě tak jako nemám zalíbení v souchotinách, v slabomyslnosti, v kostižeru a pod., ale já se jinak dívám na pravé příčiny než farář staré církve, a také věřím v jiné prostředky léčebné.

Jen si vezměte, přátelé, do ruky nějakou statistiku zločinů a pátrejte z jakých domovů, z jakých rodičů, a z jakého

okolí, z jakých poměrů vyšlo jich největší procento. Aneb vezměte většinu těch počestných lidí jejich domov, jejich příjmy, jejich přátele, jejich postavení mezi čestnými lidmi, vezměte od nich vzdělání, rozumové, morální, kulturní, a vrhněte je do nezaměstnanosti, do vlhkých bytů, do společnosti otrhaných a špinavých — jak mnohý, který je dnes ve vězení, byl by mezi nejlepšími občany, kdyby jiné bývaly jeho příležitosti, a naopak, jak mnohý, který dnes se sluní v přízní lidí vznešených, spal by snad dnes v kanálu a skrýval se před policií, totiž kdyby býval zrozen a vychován v jiných poměrech.

Přátelé, hledíme-li na poměry, v jakých mnohé děti vyrůstají, (styděl bych se některé pražské poměry tu líčit) uvážíme-li, jak někteří lidé jsou odsouzeni žít, zvolali bychom: „Divím se, že není více zločinů, že je všude tolik dobrých lidí.“ Tak často slyším nářky, jací jsou naši lidé zlí, hašteřiví, podezíraví, urážliví, klepaví, nesnášenliví a nevím co ještě — (mluvím speciálně o našich lidech, jež tu v Praze vidím) ale když vidím dále, v jakých poměrech žijí, jak jsou chudí, jak bydlí, jak málo mají co jíst, jak se plahočí o kousek chleba: obdivuji je, a obdivuji ty naše děti, že jsou ještě tak dobré, srdečné, upřímné.

Naším úkolem není však nevidět zlo, zmenšovat zlo, omlouvat zlo, naopak, chceme ho analyzovat, chceme mu rozumět, jako lékař prozkoumá různé nemoci —

Vy víte, jak to dělají do dnes kněží a kouzelníci u divokých národů. Namlouvají nemocnému, že má zlého ducha, že se Bůh na něho hněvá, že je nutno přinést oběti na usmíření — podobně léčí dodnes staré církve hříšníka. Nejprve musí věřit, jak je zkažený, potom že se Bůh na něho hněvá, potom že je potřeba Boha usmířit — a k tomu všemu slouží kázání, modlitby, zpěvy, svátosti a jiné ceremonie.

Je přirozené, že činnost moderní náboženské obce musí býti od základu jiná. Jako lékař jde vyšetřit příčiny nemoci, a chce-li nemocného vyléčit, nenechá ho v místě, kde není slunce, vzduchu a ošetření; jako sociální pracovník v moderních státech jde za chudým, aby seznal jeho poměry a dával podněty k jich odstranění: tak ani léčení duše nemůže býti velmi různé od těchto method vědeckých a moderních.

Úkol lékaře není, aby nemocnému dopomohl k něčemu, čeho od přirození žádný člověk nemá; aby ho připravoval

pro nějaké zázračné zasáhnutí; on ho chce toliko uvést do normálního stavu, chce v něm probudit jeho vlastní léčivou sílu. Tak moderní náboženská obec nemá vyššího úkolu, než vésti lidi k tomu, aby byli normálními lidmi, aby probudili všechny své schopnosti, všechny v nich dřímající síly, a uvedli je v harmonii mezi sebou a okolím.

Představte si, že bych měl květinu a ona by chřadla. Chci ji vzkřísit k životu. Nechci žádný zázrak, nechci, aby se proměnila v jinou květinu, chci jen, aby vydala a vyžila, co je v ní nejlepšího a nejvyššího. A ona chřadne. Tedy vyšetřuji, proč chřadne. Snad nemá dost sluníčka, snad nemá přiměřenou půdu a výživu, snad jí škodí mnoho prachu, snad chybí něco jiného. Některému člověku se žádné květiny nedaří, nedovede jaksi pro ně a s nimi žít.

Oč vyšší, oč delikátnější je duše lidská. A vy byste snad chtěli, aby se léčila nějakými kouzly, modlením, když ona potřebuje více sluníčka a vzduchu, lepší než jinou potravu, jiné okolí, jinou půdu!

Ach, jak je mi smutno, když slyším ty dnešní hádky a starosti o vyučování náboženství a laické morálce — a nic neslyším o nějakém trochu vědeckém postupu, jak pěstovati ty nejvzácnější květiny, jaké máme: naše děti!

Představte si některé takové dítě v jeho domácnosti, v jeho okolí, při hře. Nemá kde bydlet, žije v přečpaném bytě, snad tam bydlí i prostitutka; nemá kde hrát, leda v špinavém dvoře; nemá jiné zábavy, leč nějaké to uličnictví, které jeho tvůrčí fantasie v nedostatku pomůcek a příkladů si vynajde a vymyslí. — Doma snad křik, hádka o jídlo, o šaty, o peníze, o politiku. Teď to dítě přijde do školy. Jaký je v tom velký rozdíl, jestli slyší takovou či onakou formulku o mravnosti — když ta mravnost je bita na každém kroku, kudy ono se hne!

Představte si, že by nad takovou květinou, která chřadne, zasedli zahradníci a debatovali o nějaké theorii o květinách — to nikdo neudělá. Každý se ptá, je-li dost slunce, vzduchu, správná půda a poloha atd.

V Americe už 100 let se náboženství nevyučuje ve školách a děti nejsou horší — ale při každé škole je velké

hřiště se všemi možnými pomůckami, v každém městě je dětská knihovna, pořádají se s dětmi výlety, děti učí se samostatně jednat. — Neříkám, že by i tam nemělo se ještě mnohé a mnohé zlepšit, ale je aspoň dána direkce, kdežto my chceme naše děti zachraňovat jen mravními poučkami a formulkami!

Proto stavění rodinných domků, hřišť, dětských čítáren, považuji dnes za bohuľibější a potřebnější věc, než vyučování náboženství — ač náboženství správně vyučované má velikou cenu!

Hřích patří do téže kategorie, jako nevědomost, chudoba, nemoc. Zmenšili jsme nevědomost zařazením obecných škol a nuceným docházením do škol, zmenšili jsme epidemie a nakažlivé nemoci nucenými prostředky hygienickými a preventivními a poučováním; zamezíme chudobu výchovou k práci a zamezením vydřidušství, a lepším využitím času, hmot a přírodních zdrojů; a právě tak znemožníme aneb zmenšíme na minimum zločinnost, opilství, prostituci a jiné hříchy správnější výchovou, vytvořením lepších životních podmínek a pracovních poměrů.

Bude-li správná výchova, bude-li rozumné zákonodárství, bude-li snaha vytvořit lepší životní podmínky, větší blahobyt, slušnější zábavy, spravedlivější společenský řád — bude-li zabráněno kupovat a prodávat lidské maso, a podobné věci, tak jako se dnes zabraňuje plivat ve veřejných místnostech, ačkoli to kdysi bývalo zvykem atd., bude ubývat zlodějů, opilců, vrahů, rozvodů, svárů, bude ubývat hříchů. Pravá lidská přirozenost bude mít příležitost se rozvinout, jako květinka, za příznivých podmínek, a království lidskosti nastane.

Ale nenastane, dokud nepokročíme v boji proti hříchu a zlu v lidské společnosti tak, abychom se už jednou cele odvrátili od čar a kouzel a čekání zázraků — a dokud nepoužijeme těch nejmodernějších prostředků, jaké dnešní doba nám dává na ruku.

Staré církve mají své posvátné tradice, které nechťejí opustit, ale revolučním úkolem moderní náboženské obce musí býti, postavit pravdu nad každou tradici,

ducha nad každou literu, svobodu nad autoritu a pokrok nad všechno zpátečnictví. Staré církve mají pro chudé almužny a dobročinnost, ale my musíme žádati sociální spravedlnost vůči všem, a příležitost pro každého, aby mohl uplatnit, co je v něm nejlepšího za nejlepších možných podmínek.

Staré církve učí, že nemoci, chudoba a hřích spolu souvisí, že mají svůj základ v přirozenosti lidské, a že na tomto světě a v tomto těle se jich nezbavíme; že jen jednotlivci mohou býti vysvobozeni od hříchů, a ti jsou od Boha k tomu vyvolení; že jen některým bylo usouzeno, aby se na zemi dobře měli, a že postačí, když dávají almužny a na kostely; že nemoce jsou nutny, dokud nosíme toto smrtelné tělo po Adamovi.

Naproti tomu stojí poznání a úsilí moderní náboženské obce, že každý hřích je nejen hříchem jednotlivce, ale také celé společnosti, že i chudoba je hříchem společnosti, tak jako nemoci jsou hříchem. Všechny tyto hříchy jsou něčím nelidským, nepřirozeným a nepotřebným. Nikdo je nemůže odpustit, ty je nutno prostě a dobře odstraňovat těmi nejúčinnějšími prostředky. Úkolem moderní náboženské obce je na tyto hříchy, jako takové upozorňovat, celou společnost z nich obviňovat, k jich odstranění povzbuzovat a také, jak nejvíc možno, skrze vlivné jednotlivce aneb organisovaným úsilím k jich odstranění napomáhat.

Jsem přesvědčen, že Kristus takto chápal svoje učení a nebylo by to těžko dokázat. Jsem přesvědčen, že jeho evangelium bylo zneuctěno tím, že se theologové začali hádat o jeho osobu, jak ho uctít, jak se k němu modlit, jakou vykupitelskou úlohu mu v nebi přiřknout, na místo, aby byli přistoupeni k uskutečňování jeho království. Nebo řekl-li Kristus: „Hleďte nejprve království božího a všechno ostatní bude vám přidáno,“ znamená to pravý opak toho, co se dnes vykládá. Vykládá se, abychom se starali nejprve o věci vzdálené, jestli naše hříchy jsou v nebi odpuštěny, a kam po smrti se dostaneme, na místo, abychom odstraňovali pařeníště hříchů u našeho prahu, a starali se o lepší dnešek a zítřek — a když jsme tak konali každý den, co bylo naší svatou povinností, nemusíme se báti žádné budoucnosti.

Neříkám, že změněné poměry všechno napraví, ale tvrdím, že jest povinností moderní náboženské obce býti všude v popředí, a možno-li, všude vést, probouzet a nabádat, kde se o změnu těchto poměrů jedná, aneb nabádat, aby se o nich jednalo.

Na druhé straně jejím úkolem musí býti probouzení všeho dobrého, co v lidské duši je. Navazuji tu na Komenského, který také věřil, že v člověku samém jsou zdroje všeho, a je potřeba je toliko otevřít. Tak učil Komenský mezi jiným, že „k čemu Bůh kterou věc stvořil, k tomu způsobnost v přirození její vštípl. A tak tedy (praví dále Komenský) člověk osvícenosti, ctnosti, pobožnosti, kořeny sám v sobě má, tak jistojistě jako strom kořeny své, na nichž roste.“

Člověka nitro je nejdrahocennějším drahokamem, který jen třeba objevit a správně vybrousit. Člověka duše je zlatý důl, který nikdo ještě ani z milionté částky nevybral a cele neobjevil. Všechno máme v sobě, buď jako své vlastnictví, anebo to námi ustavičně prochází, jako tvůrčí inteligentní život Toho, z něhož pochází všechna síla, všechna láska a všechna moudrost, a my můžeme jeden každý pro sebe zachytit, jak mnoho jen potřebujeme — ale je třeba se tomu učit. Přejde doba, přátelé, kdy na zemi nebude bídy, nebude nemoci, nebude hříchu. Je to jen otázka času a vývoje. Po stránce vědecké je tato otázka už rozluštěna. O možnosti netřeba pochybovat. Až lidstvo dospěje, kde stojí dnes už mnozí jedinci, ta doba přijde.

Je velkým požitkem vědomí, že můžeme na tom spolupracovat. Každý krůček ku předu odráží se v celé naší bytosti a obohacuje nás. Kdo jiným slouží, sám sobě slouží. A nejen to, my skutečně můžeme už za tohoto našeho života mnoho vykonat, mnohé potěšit a oblažit, a svůj vlastní život učinit plnějším, životnějším a radostnějším.

Už to, že člověk vidí svůj cíl jasněji před sebou, a že ten společný cíl lidskosti pomáhal uskutečňovat, zdaliž za to nestálo.

Zvláště my v naší osvobozené vlasti stojíme před velkými úkoly, a možno říci, že minulé věky hledí na nás, jak si v této velké rozhodné době historie budeme počínat, a bu-

doucí věky čekají na ocenění toho, čím my k jejich historii přispějeme.

Kromě toho všeho jsem přesvědčen, že nic není nadarmo, co konáme. Každý dobrý čin se nám jednou vrátí s dobrými úroky.

Světový protestantism.

Naše českoobratství jest v krizi, stejně jako celý světový protestantismus. Krise vyplynula z výsledků vědecké práce kritické školy bohoslovecké: na základě jejich jest nutna revise formulí, obsažených ve starých konfesích a dogmatech světového protestantismu, pocházejících ze 16. století.

To jest skutečnost, které nesprovedíme se světa, kdybychom sebe víc si namlouvali, že tomu tak není, kdybychom sebe víc popírali skutečné vědecké výsledky kritické školy bohoslovecké (nikoli ovšem její domněnky) a kdybychom sebe více lpěli na starých dogmatech. - První reformátor český, který zahájil reformaci, Hus, položil nade vše pravdu a my bychom zradili sami sebe, kdybychom nechtěli znáti pravdy.

Z krise, ve které jsme, si však nepomůžeme ani theologií ani filosofií, pomůže nám jedině opravdové náboženství. Až odhodíme všecken theologický a filosofický balast a svým prostým, nezkaženým rozumem i čistým srdcem prožijeme, promyslíme i procítíme po vzoru jiných velkých náboženských vůdců jako lidé 20. století a jako Češi největší náboženský odkaz, jež lidstvo má v Ježíši, však pak najdeme způsob, jak vyjádřiti to, co se dalo v našem nitru, a jak to sděliti svému okolí! To je jediný způsob, jak se dostat z krise, ve které jsme. Ani stará dogmatika ani nová filosofie nám nepomohou.

Proto volám s Ragazem: »Pryč od theologů!«

(Úryvek z článku dr. Ant. Boháče
„Pryč od theologů“ v *Kost. Jisk.*)

H. TROUBEL:

Chci se smáti.

Chci se smáti. Nerozumějte mi falešně. Smáti. Proč bych si nechal zkaziti dobrý rozmar tímto bojem. Myslíte, že dobrý rozmar je slabost? Dejte pozor. Dívejte se, povolím-li ve svém dobrém rozmaru. Což nevíte, že ve smíchu jsou skryty nejkřutější zbraně? Celé moře mám za svým smíchem. A můj smích zdrtí všechny piráty. Chci býti vesel. S písní na rtech chci jíti v boj. To neuškodí boji a mně to pomůže. A pro účele tohoto válečného tažení konám vše, co mi může pomoci. Svým smíchem mohu zničit deset tisíc posměvačů. Dobře namířený smích povalí městskou hradbu. Poctivému smíchu neodolá žádná nespravedlnost. Zhasněte slunce. Budu se přece smáti. A můj smích postaví opět slunce na jeho místo. Nenahlížím, proč by mne měl učiniti ničemným pokus, abych šířil blaženost. Proč nemám býti cestou stejně šťasten jako u cíle? Ba, předem si již něco vzítí z cíle? Pomůže to něco cíli, budu-li pobíhati s žalostnou tváří? Nepravím, abys nasadil si veselou masku. Pravím, že máš býti opravdu veselým. Já jím jsem. Neboť vidím příchod dobré doby. A vypůjčuji si již u její předzvěsti.

Pojď. Proč se chceš mořiti zármutkem? Jsi majitelem nespočetného bohatství. Koříš se ideálu. Máš sny. Vidíš nový svět, do něhož brzy vstoupíme. Proč se chceš poddati zármutku? To přenech jen ostatním; lidem, kteří myslí, že svět musí zůstatí takovým, jakým je; kteří nevidí východu slunce. Kterí nejsou schopni hleděti kolem žádného rohu, přes žádný pahrbek, žádným stínem. Ale my, co se nás týče, můžeme býti plni nadšení. Měli bychom denně jíti se zpěvem k práci. Styděl bych se, kdyby mi scházel znamenitý optimismus mé víry. Styděl bych se, kdybych ukázal nejmenší příznak únavy, nejmenší stopu zoufalství. Nepláči nad svou prací. Nejvyšší snad slzy radosti. Podnik, jehož jsem se podjal, vynáší již teď tak bohaté úroky, že se nepotřebuji strachovati o svůj kapitál. Nenávídím pohledu na bázlivé revolucionáře. Takovým lidem pravím: „Patříte do jiného tábora.“ Rád vidím, když revolucionář ubírá se vpřed lehkým krokem. Ba, též s lehkým srdcem. Právě, jako by se mělo vyplniti všechno již zítra. Jako by se vše vyplnilo již dneska. Pro člověka ryzího zrna stává se ideál pravdou v okamžiku, kdy mu

vzejde. Opravdový člověk nenechá nikdy ideálu čekat. Uchopí jej. Drží se jej pevně. Nepůsobí mu námahy, aby se pevně držel svého ideálu. Jeho ideálu působí to mnoho námahy, aby s ním udržel krok. Zpívá. Tancuje. Je šťasten. Život blíží se k němu s plnou náručí.

Ustavení „Společnosti Svobodného Bratrství.“ Vedle náboženské obce, která nese jméno »Pražská obec Svobodného bratrství,« která byla založena 9. dubna 1922, a která ve své činnosti blahodárně pokračuje, utvořila se na základě stanov, ministerstvem povolených, nová organisace, která má sloužiti šíření ideí Svobodného bratrství svým zvláštním způsobem, od volné náboženské obce vzhledem k daným poměrům poněkud odlišným. Ustavující valná schůze konala se 13. ledna t. r. v sále »Hlaholu« za účasti asi 300 osob. Byla zvolena 21 členná správní rada. Do užšího (výkonného) výboru byli zvoleni: předsedou dr. Norbert F. Čapek, který zastupuje společnost na venek a před úřady; tajemníkem Roman Hejl, prokurista; pokladníkem Frant. Novák, vrchní berní; revisoři inž. Karel Fasse, min. rada a dr. Vojtěch Říha, mag. vet. rada; zapisovatelem Karel Novák, disponent; dále dr. Frant. Kočí, odb. rada, a dr. Otakar Kunstovný, profesor.

Starosti o příhrádku. Lidé »ustálení« a »hotoví« mají všecko své vědění uložené v příhrádkách. A protože oni všecko vědí, a co nevědí, to podle jejich domněni vůbec nesmí být — tudíž, cokoli se kde vyskytne nového, u nich je to něčím starým, neboť oni už to mají v některé ze svých škatulek. Nejvíce se tito lidé nazlobí, když se něco vyskytne, co oni v žádné ze svých příhrádek nemohou najít. Pak to vezmou, okleští, pokrouť a vecpou do příhrádky, která se jim zdá nejpříbuznější, přikryjí to nějakou posměšnou poznámkou a věc je odbyta. Poctivý a inteligentní zpravodaj není hned hotový se svým úsudkem a také nepodává svůj úsudek místo fakt. Nepoctivý a obmezený zpravodaj naopak pospíchá se svým úsudkem, který obyčejně za nic nestojí a poctivé popsání fakt, skutečnosti, je mu věcí vedlejší. Zkušenost učí, že také církevně zfanatisovaný zpravodaj, byť i v jiných věcech na poctivosti a pravděmilovnosti si zakládal, jedná-li se o věc, která mu na prvý pohled není sympatická, nedává si záležeti, aby vynášel pravdu, ale nevědomky bagatelisuje své čtenáře v tom smyslu, že jim místo skutečného vědění podává své lehkomyšlné utvořené mínění. Majíce tyto staré zkušenosti na paměti, byli jsme připraveni, že »Svobodnému bratrství« povede se stejně, jako každé nové, od běžných názorů

odchylné myšlence. Chtěli by nás vměstnati do jedné ze svých starých příhrádek. Až budou myslet, že nás tam dokonale vtláčili, uvidějí, že jsme přece na svobodě a že pro nás jejich omšené příhrádky neplatí. Až dosud dařilo se nám však nad očekávání dobře. »Příhrádkové« úsudky zůstaly obmezené na jeden, dva orgány, zastupující sektářsky ohraničené kroužky lidí, kteří mají jméno, že jsou živi, ale jsou mrtví, kteří myslí, že svět se kolem nich točí a zatím svět jde klidně mimo ně.

Opozdění a nepravidelnosti ve vydávání našeho listu »Cesty a cíle« zaviněny jsou mnohými technickými překážkami, jaké se snadno vyskytnou, kde běží o hnutí, které nachází se organizačně ještě v plénkách, ale vzrůstem svým závodí se starými organisacemi. Na příklad schůze, které konáme pravidelně každé úterý a které nikde až dosud nebyly oznamovány, a kde se až dosud nic jiného nekonalo, než opakování nedělních dopoledních přednášek, tyto schůze tak vzrostly, že jsme museli opustiti místnosti předem zaplacené a přestěhovati se do místností více než dvakrát větších, které znovu bývají přeplněné. Redaktor Čapek přednášívá týdně třikrát, dohromady až 3000 posluchačům, přijímá velmi mnoho návštěv z Prahy i z venkova a dost často také z ciziny, takže přidruží-li se, jako posledně, ještě jiné, výjimečné práce, utrpí tím pravidelnost ve vycházení listu, která však dlouho nepotrvá. Jednou z velkých závad je nedostatek kancelářských místností, takže při sebe menším návalu práce jeden překáží druhému. Všechny vědomosti psychotechnické nic neprospívají, kde se ustavičně zápasí s nedostatkem místa. Ještě tak kdyby někdo vynašel kus nábytku, který, aniž by se při tom muselo něco uklízet nebo přenášet, obrátem ruky nebo smáčknutím knoflíku bylo by možno proměnit jednou na psací stůl, jindy na jídelní stůl, jindy na koupací vanu, zase jindy na postel, nebo asi na deset židlí, nebo na piano atd.; neškodilo by ani, kdyby se mohl někdy proměnit na velký sál a jindy na automobil. Hlavní věc je, že Svobodné Bratrství roste, že má tolik dobrých přátel a že může klidně přejíti všelijaké laskavosti takových »Kost. Lis.«, kterým na trochu více nebo méně pravdy nezáleží. Většina toho, co dosud o »Svobodném Bratrství« napsaly, svědčí buď o naprosté neinformovanosti nebo přímo o zlomyslnosti. A vědí-li tak málo o něčem, co mají takřka přede dveřmi, není divu, že jsou tak špatně informováni o něčem vzdálenějším, jako je na př. Unitářství.

Slova Masarykova.

(Nejlépe oslavíme 73leté narozeniny našeho presidenta, když si připomeneme a v skutek uvedeme aspoň některé z jeho slov. Vybrali jsme následující:)

V bratrství, praví Masaryk, projevila se česká přirozenost. Bratrství je dosud nejčistším národním projevem české člověckosti a ovšem i božskosti. Člověčství, humanita bratrská je projev člověka českého, je vrcholem a centrem naší historie. Bratrství je historický vrchol českého člověčství a božnosti.

Neběží dnes o bratříčkování, nýbrž o to, abychom za bratra uznali každého, a zejména ty, jež od kulturního obcování jsme vydělili.

Naše české bratrství není bratrství sentimentální, ale bratrství práce a opět práce, jest ono „náboženství čisté a neposkvrněné,“ jehož smysl nám apoštol stručně vypsalslovy: „Navštěvovati vdovy a sirotky v soužení jejich a ostříhati sebe neposkvrněného od světa.“

Stěžejní a výslední ideou (české) reformace bylo důsledně: Bratrství. Má-li vývoj náboženský, mravní a filosofický nezůstatí planým, běží-li lidem o reformaci skutečně, pak konec konců musí Kristovo: „Miluj bližního svého jako sebe samého,“ státi se sociálním skutkem. A tím skutkem může pouze býti obnovení našeho bratrství – všechno ostatní je vyhýbání, výmluva a zastírání panovačnosti duchovní a světské.

V chybách reformace vidím chyby našeho českého charakteru a proto jest úkol náš učiti se z historie, uvědomiti si, jakým způsobem duchovně můžeme se obrodit. To obrození musí býti obrozením jednotlivce, pak teprve bude obrozením národa. Obrodíme se, když se vyhýbáme dle možnosti chybám, které se projevují v naší reformaci a vybíráme její přednosti. Já mám Žižku rád, já s ním sympatisuji, on mne strhuje k sobě, abych ho následoval, ale já si musím říci s Chelčickým, že násilí, kterého on užíval,

nesmím užívat, proto pravím, já přestanu na Chelčickém, charakteru tak energickém jako Žižka, ale bez násilí. Mne Hus vábí svým příkladem, ale já si na konec přece jen řeknu, že nad Husa reformace pokročila, já si vyvolím Komenského. A tak myslím, že pravým úsilím člověka jest, uvědoměle Komenského a Chelčického zceliti. Ta harmonie, kterou Komenský tak požadoval, musí býti u nás, to znamená zceliti v sobě krásné prvky charakteru naší reformace. Harmonie, pravím, ne kompromis mezi Žižkou a Chelčickým, mezi Husem a Komenským, žádný kompromis, to je zlo.

Nekážu, že se máme státi Českými bratry, Husity, že máme jíti nazpět, ne, vpřed, ale směr, který byl zahájen naší reformací, ten musíme zachovat.

Bůh a člověk.

Nakonec Člověk zalkal k Bohu:

— Vidíš všecko toto, Pane?

Odvětil Pán:

— Vidím.

I s výčitkou a obžalobou vykřiknul Člověk:

— A ty trpíš všecko toto, Pane?

A Pán pravil:

— Co vidíš, Človče?

A odvětil Člověk:

— Vidím šilenství života! Vidím krev, krev, krev . . .

Slyším křiky, lkání, stony. Vidím žaláře! Vidím tržiště, na kterém prodávají člověka . . . Vidím chrám, v němž prodávají Boha . . . Moře zloby vystoupilo z břehů svých . . . A došpláchalo již pěnou vln svých až k samému nebi . . .

— A ty trpíš všecko toto, Pane?

I pravil Pán:

— Vidíš-li pak všecko toto, Človče?

Odpověděl Člověk:

— Vidím.

Tu s výčitkou a žalem vzkřikl Pán:

— A ty trpíš všecko toto, Človče?

Dr. NORBERT F. ČAPEK:

Náboženská výchova dětí.

Předneseno v Pražské obci Svobodného Bratrství v Sladkovského sále Obecního domu v Praze I., dne 3. prosince 1922.

Je tomu právě dvacet let, kdy jsem ve svých přednáškách, pořádaných ve větších českých městech a v kursech, konaných na učitelských konferencích, kritisoval nynější roztržení žáků, jež se děje toliko dle věku a prospěchu v jistých učebných předmětech. I tenkrát, když je třída přeplněna, rozděluje se nikoli dle různého nadání žáků, ale šablonovitě dle abecedy. A kdyby bylo potřeba třídu rozdělit ještě na více skupin, bude se dále rozdělovati dle abecedy, nikoli dle nadání žactva.

Tenkrát jsem položil požadavek, že žáci mají býti studováni a klasifikováni nejen podle běžného prospěchu, ale ještě spíše podle toho, jak se který učí a jak je nadaný. Poukazoval jsem, že některé dítě je více pozorovatelem než myslitelem a učí se snadněji methodou, která pro jiné dítě byla by méně úspěšná. Anebo, některé dítě je samostatné a jiné více nápodobivé, každé vyžaduje jiný způsob vyučování.

Dnes dle těchto zásad začínají se v sousedním Německu prováděti reformy ve vyučování a naše noviny (Nár. Listy) píší o tom jako o nějakém novém objevu. Je tedy možné, že když to Němci zavedou, uznáme to konečně i u nás.

Dnes se chystám opět vysloviti jisté zásady o vyučování všeobecně a o náboženské výchově zvlášť, které považuji za neméně nové a důležité, jako byly zásady, které jsem vyslovil před 20 lety. Ale jsem jist, právě jako tenkrát většina mých posluchačů potřásala hlavou, že jsou to věci neuskutečnitelné, tak že bude asi podobně se zásadami, které vyslovím dnes.

Nežli přikročím k pojednání o výchově náboženské, je nutné, abych pojednal o výchově vůbec, a připomněl hned od začátku, že jmenovitě u menších dětí, má se nám jednati

více o výchovu nežli o vyučování, proto kdykoliv užívám slova vyučování, myslím tím zároveň na výchovu.

Při výchově jako při každé jiné věci je nutné, abychom si především vytýčili účel vyučování, účel výchovy. Nejasnost v otázce, k čemu se něco dělá, proč nějaká věc existuje, jest velkým nedostatkem, který můžeme pozorovati také v celém veřejném životě.

Kdyby si lidé při každé věci vytkli nejprv její nejvlastnější účel, nezaměňovali by účel s prostředky a nepřicházeli by k těm hrozným koncům, že prostředky činí účelem a vlastní účel nechávají padnout.

Co je účelem výchovy?

Účelem výchovy není stát. Myšlenka vlastenecká je sice velmi krásná a stát má jistá práva chránit svá zařízení atd., ale stát nemá právo činit sebe účelem, protože stát jest toliko prostředkem k uspořádání styků velkých celků a vlastním smyslem těchto styků může býti jenom zajištění pořádku a rozmnožení blahobytu.

Účelem výchovy nemůže také býti církev. Církev jako organisace může býti jenom prostředkem k něčemu vyššímu, ale v té chvíli, kdy ona stává se sama sobě účelem, stává se nevěrnou své vlastní podstatě a smyslu svého bytí. Církev se proto velice prohřešovala na lidstvu, kdykoli cílem a účelem výchovy náboženské činila sama sebe.

Co jsem řekl o státu a o církvi platí také o politických stranách, o každém zřízení a o každé organizaci lidské. Žádné zřízení na zemi není tak vzácné a potřebné, aby lidé měli býti k vůli němu a ne ono k vůli lidem. Vše je toliko prostředkem člověka, pro člověka. Každé zřízení je jen potud dobré, pokud slouží člověku, a stává se špatným a zlořečeným v té chvíli, kdy ono sobě podřizuje člověka jako prostředek, místo aby samo bylo prostředkem a člověku sloužilo.

Také žádný člověk nemá práva podmaňovati sobě člověka, protože každý člověk má sám v sobě své určení, a nemůže je proto míti mimo sebe v něčem neb v někom jiném.

Člověk není tedy prostředkem, člověk je účelem tvorstva, účelem vývoje, účelem všech nám známých božských snah v přírodě.

Toto učení je už v bibli naznačeno, ale k jeho plnému pochopení bude lidstvo potřebovat ještě několik set, ne-li několik tisíc let.

Obrátíme-li toto tvrzení na výchovu dítěte, znamená to, že ani ve škole, ani v rodině, ani kdekoli jinde dítě není nějakým prostředkem pro něčí cíle a účele, nýbrž že má jedno každé dítě své poslání, své určení, svůj účel samo v sobě. Úkol vychovatelů nemá být jiný, nežli určení, které má každé dítě samo v sobě, poznati, a k dosáhnutí toho určení jemu, jako suverenní osobnosti, napomáhati.

Dílem výchovy má být probudit, vychovat, vycvičit vlohy dítěte, naučiti dítě, jak nejúčelněji a s největším užtkem užívat jednu každou vloh, a užívat ji v souladu se všemi ostatními vlohami, neboť člověk jen tolik a tak bohatě žije, jak dokonale a kolik svých vloh probudil, vycvičil a dovede použít, aniž by někomu ubližoval.

Člověk má asi padesát různých duševních vloh. Při dokonalé výchově očekávám, že vychovatel jednu každou z těchto vloh tak dobře zná, jako učitel zpěvu neb komponista zná jeden každý tón, že dovede každý tón v jeho nejčistším znění poznati a od falešných tónů rozeznati. Dále by měl vychovatel znáti v kterém věku, za jakých okolností a jakými prostředky jednotlivé vlohy bývají probuzeny a správně neb nesprávně používány.

Co by tedy znamenala správná výchova ve škole? Při správné výchově učitel by neměl na mysli na prvním místě čtení, psaní, počítání, zeměpis, dějepis atd. a dávání známek dle toho, jak dítě v těch předmětech prospívá. Ale na mysli měl by na prvním místě, které vlohy dítěte jsou už probuzeny a činny, když dítě přijde do školy, a jak tyto vlohy v různých kombinacích při různých příležitostech používati. Bylo-li by k tomu účelu potřebné a užitečné učit se číst a psát atd., dobře, jest-li by se však našly prostředky účinnější ku probuzení těchto vloh, užívalo by se těchto prostředků.

A tak každým rokem přibíraly by se — nikoli nové předměty učebné, ale nové vlohy a schopnosti, až by konečně všech padesát vloh, aneb aspoň velká většina těchto vloh, byla v činnosti.

Je přirozené, že by se dítě při tom také naučilo různým předmětům, kterým se učí dnes, ale to by zůstalo věcí vedlejší,

hlavní věcí by bylo, že by se naučilo používatí svých vloh a svých schopností co nejúčelněji.

To je ovšem zcela odlišné od dosavadních způsobů vyučovacích, kde individualita dítěte, jeho vlohy a schopnosti, zůstávají jako něco podřadného, podřízeny věcem, které se považují za vlastní účel školy a nikoli za prostředky k vlastnímu účelu.

Podívejme se, co děláme s člověkem, který je nemocný. Co jest cílem veškerého léčení a ošetřování? Zda-li ne probuditi v něm a posílití jeho životní sílu a uvéstí do normální činnosti všechny jeho tělesné orgány tak, aby svým tělem mohl co nejdokonaleji vládnout? Kdežto kdybychom ho léčili dle metody, jakou se děti vychovávají, učili bychom ho odříkávati, kolik má tělo údů, a co koná, když je zdravé atd.

Aneb co činí mistr tesařský, když přijme učeň? Zdaliž jej posadí ku knize, aby ho naučil pojmenovati a popsatí širočinu, nebozez, dláto atd. Nikoli. Učí ho hned s dlátem, s nebozezem pracovati a při tom ovšem, jako věc druhotřídní, i když samozřejmě, připojí se pojmenování těch nástrojů.

Na dítěto hledí se obyčejně jako na nádobu, kterou naplňujeme obsahem svých pouček, místo abychom hleděli na ně, jako na zvláštní símě, každé jiné, každé vyžadující jinou půdu a jiné ošetření, každé mající v sobě svou vlastní přirozenost a své určité vlastnosti. Naši snahou má býti toliko poznati, jaké je to símě, v jaké půdě a za jakých okolností by se mu nejlépe dařilo, a pomáhati mu ke vzrůstu, tak aby samo střebalo vodu a ssálo ze vzduchu i země svoji potravu.

Obavy, když všechno do dítěte nevtrlučeme, co by snad v životě mohlo potřebovati, že bude méně schopné a vzdělané, než když je prostě naučíme používatí každou jeho vloh, aby potom v životě samo se přizpůsobovalo daným potřebám, jsou zbytečné. Život nás učí něčemu docela jinému. Když jsme vyšli ze školy nacházíme, že to, čemu jsme se naučili, buď vůbec nepotřebujeme, a potřebujeme něco docela jiného, čemu jsme se vůbec neučili; anebo musíme to naučené tolik zase přizpůsobovati poměrům životním, že často z toho původního mnoho nezůstává.

To jediné co bychom ze školy opravdu nejvíc ocenili, byla by schopnost, uměti své vlohy a schopnosti daným potřebám a poměrům rychle přizpůsobit.

Na příklad: Umím-li sám myslet, více mi to prospěje, než kdybych věděl nazpamět, co všichni filosofové mysleli, neboť v životě nepotřebuji na prvním místě myslet, co jiní mysleli, ale potřebuji schopnost sám svůj úsudek v dané situaci si tvořit.

Nebo dovedu-li své pozorovací schopnosti v každém daném okamžiku prakticky použití, více mi to prospěje, než kdybych věděl nazpamět, co jiní lidé někdy pozorovali. Jsem-li schopen kde je potřeba rychle se rozhodnout, větší z toho mám užitek, než dovedu-li z paměti vypsati, jak se někdy někdo jiný rozhodoval.

Tím vším nechci říci, že učit se od druhých, co konali a co mysleli, bylo by zbytečné, chci jen zdůraznit, že prvním požadavkem výchovy není něčemu se naučit, nýbrž umět své vlohy používat.

Čím člověk více se naučil používat svých vlastních vloh, tím rychleji dovede se do každé nové situace vpravit, a naopak čím méně se učil své vlastní vlohy používat, a učil se jen, jak jiní lidé něco dělali neb mysleli, tím je nesamostatnější a pro život neschopnější.

Po těchto všeobecných úvahách o výchově vůbec promluvíme o náboženské výchově zvlášť.

Náboženství, jak mu bylo dosud ve škole vyučováno, bylo cizorodým živlem v rozporu s ostatními předměty vyučovacími a působilo rozvrat, chaos v duši dítěte. Náboženská výchova, jak já jí rozumím, znamená vyvrcholení, zjemnění, zdokonalení veškeré výchovy.

Prvním úkolem náboženské výchovy mělo by být: uvést činnost veškerých vloh v harmonický soulad pod zorným úhlem nejvyššího určení člověka. Obrazně řečeno, bylo by to jako když hudebníci každý zvlášť učí se ovládati svůj nástroj, tak když dítě učí se používat své jednotlivé vlohy. Potom přijde někdo, kdo učí hrát všechny dohromady. A to by bylo úkolem náboženství.

Ačkoliv na jedné straně vidím činnost vyššího náboženství v tom, že uvádí duši v soulad, přece na druhé straně mezi těmi padesáti vlohami, které až posud člověk vyvinul, je pět vloh, které bych nazval eminentně náboženskými.

Mnohé vlohy má člověk společné se zvířetem. Tak na příklad: vlohy sebezachovací. Náboženské vlohy však značí nejvyšší vývoj lidských vloh, kterými se člověk nejen liší od zvířete, ale kterými se člověk liší od člověka.

Bez těchto vloh sloužil by člověk jen účelům sobeckým, a veškeré soužití lidí založeno by bylo jen na sobeckých pohnutkách.

Při tom je ovšem nutno silně zdůrazniti, že mluvím neustále o vlohách náboženských, nikoli o naukách a obřadech církevních. Rozlišování mezi vlohami náboženskými a náboženstvím samým je u nás vůbec novinkou.

Také je nutno podotknouti, že nejsou tyto náboženské vlohy u každého stejně silně vyvinuty a také ne v stejném poměru navzájem. Jsou lidé, kteří nemají vloh pro barvy, jiní pro tón, zase jiní pro přátelství, ještě jiní pro majetek. Jsou lidé, kteří mají velmi defektní vlohy pozorovací, nebo usuzovací. Právě tak jsou lidé, kteří mají vlohy náboženské velmi zakrnělé. Při tom mohou míti rozumové a jiné vlohy nejvýš vyvinuté. Mohou býti schopni o náboženských věcech vésti bystré debaty, ba mohou o náboženství i celé knihy napsati, a přece mohou býti tak neschopni nábožensky cítiti, jako je neschopný někdo rozlišovat barvy.

Proto jedná-li se o náboženské výchově dítek, je žádoucí, vyzkoušeti, zdali dítě má náboženské vlohy normálně vyvinuté, nebo jinak bychom mohli octnouti se v bludné domněnce, že vychováváme náboženské vlohy dítěte, a zatím bychom vychovávali jen některou vloh pro paměť, nebo pro napodobení atd.

Proto také tvrzení, že náboženství lze nahraditi vědou, zakládá se na naprosté neznalosti přirozenosti člověka. Věda je předmětem vloh pozorovacích a rozumových. Tyto vlohy mohou sice náboženstvím se zabývat, ale nemohou náboženské vlohy nahraditi. Příklad: jinak zabývá se ovčí pasák, jinak malíř, jinak přírodozpytec a jinak řezník.

Podobně je to s různými vlohami. Každá se jinak zabývá s tímto světem.

A jako nelze náboženství nahraditi vědou, právě tak nelze je nahraditi uměním. Umění jest předmětem vloh uměleckých, jmenovitě estetických. Umění může náboženství sloužiti, může se náboženstvím zabývat, ale nikdy je nemůže nahraditi.

Právě tak, jako rozumové vlohy mohou se zabývatí čímkoliv, tedy i náboženstvím a mohou mu dobře sloužiti, tak na druhé straně náboženské vlohy mohou používatí vloh rozumových a vědy, vloh uměleckých a umění. Nejvlastnějším předmětem náboženských vloh při tom přece zůstává náboženství.

V novější době učiněny byly pokusy, nahražovati náboženství socialismem. I zde, jako při vědě a umění, náboženství může socialismu velmi prospívati, a socialism může se náboženstvím vážně zabývatí, a je použití, ale zaměňovali náboženství se socialismem jest možno jen při neznalosti lidské přirozenosti.

Socialism zakládá se na docela jiných vlohách, totiž na vlohách společenských a sebezachovacích, a jest myslitelný bez náboženských vloh, ale také s nimi. Při tom ovšem nepopírám, že společenské vlohy, na kterých se zakládá socialism, jsou náboženským vlohám velmi blízké a náboženství, které by na společenské vlohy příznivě nepůsobilo, bylo by v pravdě velmi špatným náboženstvím.

Ačkoli lze každou lidskou vlohu použití také nábožensky, přece zůstává pět vloh, které bych ve zvláštním slova smyslu nazval náboženskými, a to jsou: víra, naděje, úcta, soucit, svědomitost.

První z těchto vloh, jež se u dítěte probouzí, je víra. Ono nejprv podvědomě a pak vědomě věří v matku. Matka je jeho světem a jeho Bohem. Od ní všechno očekává a tu jsou prvé záblesky naděje. Později začíná matku cítiti a obdivovati, neboť porovnává její činnost a lásku s jinými lidmi a jeho úcta roste. V dalším životě matku napodobí a cítí lásku k bytostem menším, než je samo, probouzí soucit, blahovůli. Konečně vytváří si svůj vlastní svět a cítí zodpovědnost, jinými slovy probouzí se v něm svědomitost.

Podívejme se na každou z těchto vloh zvlášť.

První je víra neboli důvěra, která se také jeví jako obdiv. Dítěti jest z počátku vše velké, tajemné, záhadné, pohádkové, všade vidí plno reků, hrdinů, Bohů.

Tato vloha správně vychována, může se státi v ruce člověka magickým proutkem, kterým otvírá skryté síly v sobě i v jiných.

Dítě se učí obdivovati lidskou schopnost a dovednost, hrdinství, trpělivost, odvalu, říká si: co jiní dovedou, mohou také dovésti. A jeho důvěra v lidi rozšiřuje se v důvěru k sobě a v božské síly, jež dřímají v jeho nitru.

Tato schopnost dítěte, věřit v něco většího, silnějšího, vznešenějšího, co vidí u jiných, aneb s čím se může nějak zblížit, může býti všelijak použita i zneužita. Může býti obrácena na modly a svaté obrázky, na kněze a papeže, na mamon, na ženu, na zlidštěné představy o bozích nebo na nejvyšší ideály lidstva, na příčinu všech příčin, na Ducha všech duchů.

Při výchově této vlohy vždy nám má na tom záležeti, abychom především vychovali dítě k nejlepšímu myslitelnému používání této vlohy. Vloha zůstane, ale předmět, ku kterému tato vloha se upíná, může se měnit dle vyspělosti dítěte.

Veźměte si příklad z děvčátka, které, když je mu dvě leta, hraje si s něčím, co má podobu panenky. Krmí ji, zavínuje, rozmlouvá s ní. Později už by chtělo mítí panenku, která oči otvírá a když ji zmáčkne, vydá zvuk. Potom obrací se jeho něha k menší sestřičce neb bratříčkovi a když dospěje, obléká a krmí a láská vlastní dcerušku. Předmět její péče se mění, ale vloha zůstává. Podobně vychováváme-li správně dítě, bude ono voliti si předmět svého obdivu a své víry dle svých nejvyšších představ a schopností. Ale budeme-li je vyučovati nauce o trojici, o Bohu, kterého si jako dítě představiť nedovede a který dospělému člověku je představou dětinskou, budeme napomáhati onomu chaosu, jaký se jeví v náboženských představách naší mládeže o Kristu, který miluje a Bohu, který se hněvá.

Není rozumno dávatí dítěti jako neomylnou nějakou dogmatickou představu o Bohu. Nebo bude-li to představa, jakou chápe v dětství, nebude pro ně přijatelnou ve věku dospělém. Může se tedy vždy jednati o vychovávání vlohy těmi nevhodnějšími představami, o tom nejvyšším, co dítě dovede chápati, a nikoli o vštěpování tak zvaných neomylných představ, při kterých ona vloha buď zakrní, anebo dítě samo představy ty odhodí.

Druhou vlohou náboženskou je naděje. Úsměv matčin je prvou lekcí naděje, kterou vítá a o které rozmlouvá se svým děťátkem. Naději neprobouzíme na prvním místě

nějakými představami o budoucím životě, nýbrž přívětivým a laskavým chováním a projevováním důvěry v schopnosti dítěte.

Kdykoli vidím fňukavé, naříkavé, ubrečené dítě, vždy si říkám: tady není něco v pořádku s vlohou pro naději. Tady asi rodiče svému dítěti nerozumí.

Pokaždé když dítě řekne: nejde to, odpověď vychovatele má znít: „jen to zkus, co kdo chce, dokáže.“ Ale řekne-li dítě, „já to nedovedu“ a hned někdo na to přikývne, „ano, ono je maličké, ono to ještě nedovede,“ ten ubíjí v něm naději a sebedůvěru. A podobně činí ten, kdo soucitně s omluvnými poznámkami obrací se k dítěti, které se někde trochu uhodilo nebo škráblo nebo bylo někým strčeno, místo aby řekl: „To nic není, to tě nebolí.“ Vychovávatí nadějnost, jest učití dítěte věřit v zdar, věřit v zítřek, nésti okamžitý nezdar, nebo bolest s humorem.

Naděje je nejsilnější pákou v náboženských citech, ale nebývá nikde tak ubíjena, tak zašlapávána jako při takovém vyučování náboženství, které je naplněno strachem před ďáblem a peklem a rozhněvaným bohem.

Třetím prvkem náboženského cítění je *úcta*. Od *ne*-*paměti* byla *úcta* hlavním činitelem v náboženské výuce a cit *uctivosti* býval vystupňován k takové výstřednosti, že se zvracel v otrockou poníženost a podlézavost. Zde bychom mohli otevřít velmi smutnou kapitolu o tak zv. *červí filosofii*, která si v ničem tak nelibuje, jako je vyznávání: „já jsem červ, já jsem bídny, mizerný červ, já jsem ještě bídnejší nežli červ a kdo se necítí tak bídny červem jako jsem já, ten neví co je pravá pobožnost.“

Výchově *úcty* je nutno, jmenovitě v zemích, které po staletí úpěly pod jhem autokracie a hierarchie, věnovati se s největší pečlivostí. Nebývá většího nadutce a domýšlivce, jakým se může státí největší *patolízal*.

Dítě je nutno učití *úctě* především k člověku, a rozlišovati přesně *úctu* k člověku, od *úcty* k hadru, k titulu, k jménu. Učit dítěte, nekrčit se před nikým, ale také nikým nepohrdat, nikoho nesesměšňovat, jmenovitě ne chudáka, mrzáka, obmezeného.

Učití *úctě* k cizímu přesvědčení i když je odchylné.

U nás by bylo zvláště potřebné učití *úctě* k ženě.

Od úcty k člověku přicházíme pak k úctě Boha, kterého učíme viděti ve všem, co je krásné, dobré a pravdivé.

Čtvrtým prvkem náboženských citů jest *bl a h o v ů l e* nebo *s o u c í t*. Blahovůle je základním činitelem náboženské mravnosti. Blahovůle je opak všeho toho, co by člověk mohl konati na rozkaz, proto žádný rozkaz, byť směřoval i k nejblahovolnějším činům, nemůže vyvolati blahovůli. Dětem se všeobecně příliš mnoho poroučí, rozkazuje, ale nikde s větší škodou jako tam, kde chceme vychovati blahovůli. Blahovůle není v desateru, v tak zv. desíti přikázáních božích, protože blahovůli nelze přikázati, ale bez blahovůle není skutečná mravnost myslitelná.

V blahovůli může se dítě cvičit, ale není možno ji učit z paměti. Pamatuji si, jak jednou katecheta uložil dětem, aby se naučily historky o milosrdném Samaritánu. Hoch, který byl vyvolán, aby historku odříkal, když přišel až k místu, kde Samaritán přišel k zraněnému, zakoktal se a nemohl dál. Katecheta se rozčilil, dal hochovi pohlavek a přísně vyzval druhého, aby pokračoval. V tom hochu jistě nebyla vzbuzena blahovůle, ač historka o Samaritánovi je nejkrásnější historkou o blahovůli v světové literatuře. Leč i kdyby onen katecheta sebe přívětivěji byl ono vypravování vyslechl, nevychoval tím blahovůli, nejvýš mohl dáti pokyn, jak blahovůli cvičit. Mohl na příklad říci: „Poslouchej, Pepíku, co bys dělal, kdybys viděl starou paní jít po ulici s taškou, z které jí vypadla hlávka zelí?“

Anebo když by byl povzbudil hochy, aby každý si něco vymyslel, čím by mohl někomu způsobit radost.

U dětí není těžko vzbudit soucit a blahovůli a přimět je k závodění v dobrých činech. Malý příklad máme u skautů.

Ale co říci o náboženském vyučování, které učí mstě, pohrdání, nesnášenlivosti k jinověrcům, schvalování inkvisice a upalování kacířů a pod. Náboženství, které představuje mstivého boha, který je schopen někoho bez konce v pekle trápit a mučit a jehož milými služebníky měli býti lidé, kteří druhé mučili a upalovali!!!

Pátou náboženskou vlohou jest svědomitost, závaznost. Je to vloha, která se nejpozději vyvíjí a u některých lidí, ano i národů, zůstává vůbec zakrnělá. Ať už jsou přičiny jakékoli, u našeho lidu v přítomné době je tato vloha

velmi málo činná. Byly doby, kdy Poláci užívali přísloví: „Což jsem Čechem, abych musel dostáti slovu.“ Dnes už toho sotva kdo užívá, naopak přicházejí stížnosti na naše exportující obchodníky, že nelze na jejich slovo spolehnouti.

Mám za to, že na tomto stavu má velkou vinu katolická protireformace a náš poměr k bývalé říši rakouské. Byli jsme nuceni vyznávat, co jsme nevěřili, konati, co jsme nechtěli, sloužiti pánům, které jsme nemilovali. Tak se vychovala dvojakost, vnitřní rozpoltěnost, takže dodnes i u církví, u kterých bychom toho nejméně čekali, jeví se velká rozpoltěnost mezi tím, co se vyznává oficielně, a čemu se věří vnitřně. Lidé, ani ti vedoucí, nemívají odvahy myslet, mluvit a jednati důsledně dle svého vnitřního přesvědčení, jsou rozpoltěni.

Jest tedy svědomitost onou nejvíce zanedbanou složkou náboženského vyučování.

V chvíli, kdy dítě se poprvé začervená, když bylo na něco tázáno, co by nerado vyznalo, jeví se činnost svědomitosti.

Svědomí však nepoví, co je dobré nebo zlé. V tom ohledu mívají lidé velmi nesprávné pojmy o svědomí. Svědomí, je-li dobře vychováno, toliko nutká člověka, aby konal, co on, neboli co jiné jeho vlohy uznávají za správné. Jestli rozumové a jiné vlohy uznávají za správné něco nesprávného, dobré svědomí donutí člověka, aby tu nesprávnou věc konal, ne proto, že je nesprávná, ale proto, že ji uznává za správnou.

Vychováváme u dítěte vložku pro svědomí, když je učíme býti otevřeným, přímým, věrným k svému vlastnímu poznání a přesvědčení, míti úctu před sebou samým, nebýt rozpoltěn. Žádná věc nemůže býti dobrá i zlá najednou, a proto nemůže člověk s dobrým svědomím o jedné věci říkati současně ano i ne.

Rodiče, kteří chtějí vychovati vložku pro svědomí, musí sami míti svědomí a musí míti úctu před svědomím dítěte. Svědomí dítěte musí jim býti něčím vyšším a svatějším, než kus látky, kterým dítě oblékají, neb kus nábytku, na kterém ono sedí. Poškodit svědomí musí býti považováno za větší neštěstí, než poškodit látku neb nábytek. Nad důsledky tohoto mého tvrzení, které zní tak samozřejmě, je nutno, aby se každý vychovatel zamyslel.

Jestli dítě obviňujeme, útočíme přímo na jeho svědomí. Proto je velmi důležité, abychom si při tom uvědomovali, že svědomí samo nemyslí a nerozhoduje, co je dobré a zlé, o tom rozhodují jiné vlohly. Jestli tedy dítko z něčeho káráme, o čem ono nebylo doposud poučeno a přesvědčeno, že a proč je to zlé, nebude dítko našim káráním ve svém svědomí dotčeno, ale naopak bude cítit v svém svědomí, že mu křivdíme. A to se děje velmi často. Rodiče obyčejně zlobí se na dítko v té míře, jakou hmotnou škodu ono jim způsobilo, ať už na šatech, nábytku neb jinak, a nikoli dle toho, jak zlý byl úmysl dítěte, učiniti něco zlého.

Patří k výchově svědomitosti, abychom dodávali dítěti odvahy, povědít vždy pravdu, byť i se škodou, a báti se více nepravdy nežli trestu, to jest, aby mělo větší úctu před sebou samým, před svým charakterem, nežli před chválou neb hanou ať už kohokoli.

A poznáme-li, že dítko má něco na svědomí, jest úkolem vychovatele, aby je co nejdříve tohoto břemene zbavil. Ať už z toho důvodu, aby svědomí dítěte neotupělo, aneb aby nebylo přetíženo tlakem viny a nešťastno samo v sobě. Jmenovitě nenechme nikdy dítko usnouti se zlým svědomím, nehrozme, že ho potrestáme zítra nebo jindy; vyrovnávejme vše před spánkem, neboť zlé svědomí řádí ukrutně v duši dítěte za spánku a způsobuje hrozné následky pro další duševní vývoj.

Také nikdy nekářejme dítko, aniž bychom současně neukázali cestu k lepšímu, nepovzbudili je a nedali mu sugesci o jeho schopnosti, a o možnosti býti lepším.

Z tohoto hlediska, že dítě má býti zodpovědno především samo sobě, tedy svému svědomí, a že nemá se odkládat s odpuštěním viny, která svědomí obtěžuje, považují zpověď za škodlivou, ale zpověď je škodlivou i z jiného hlediska. Dítka nemá se učit hleděti na hříchy jako na něco, co lze jen tak smazat, jako písmo křídou na tabuli. Ono má si býti vědomo, že se jedná o stav, který třeba změnit, že běží o charakter, který třeba napravit, a dokud tato změna se nestala, žádné odpuštění nepomáhá.

Mohli bychom dále mluvit o různých chorobných stavech svědomitosti, ale na to vše nestačí takováto přednáška.

Ze všeho, co jsem uvedl je patrné, jaký dalekosáhlý rozdíl je mezi náboženskou výchovou, jak já ji rozumím a výchovou, jakou až dosud jsme zvyklí pěstovat.

Při dnešní výchově běží o vštěpování církevních nauk a získání oddaného přívržence církvi, při tom však individualita dítěte zůstává úplně stranou. Při nové výchově je individualita vším a vychovávání jednotlivých vloh věcí hlavní, vše jiné jest toliko prostředkem.

Dále poznáváme, že náboženskou vlohu nelze vychovávat jako se učí gramatice nebo zeměpisu, nýbrž že má každá vloha svůj způsob a řád. Psaní učíme se na příklad psaním a nikoli učením se nazpaměť něčemu o psaní; podobně u náboženství.

Konečně náboženskou výchovou rozumíme vychovávat dítě pro nejvyšší ideály lidskosti, což je totožné s nejlepším uplatňováním jeho náboženských vloh, aby umělo žít v souladu se sebou samým, se svým okolím a s Nejvyšším.

Naše škola.

Podle toho, co bylo uvedeno, je patrné, že výběr žactva v Praze pro studium na středních školách neděje se podle schopností, nadání neb prospěchu dětí ve škole, ale hlavně podle sociálních a majetkových poměrů rodičů. Proto se stává, že do středních škol přicházejí děti, které se vůbec k studiu nehodí, kdežto nadané a schopné děti, jež by jistě velmi dobře prospívaly a později k rozmnožování kulturních statků národních platně přispívaly, zůstávají bez žádoucího vzdělání, neboť jejich rodiče nemají hmotných prostředků k tomu, aby je dali na studie. Tento způsob výběru se stanoviska národního neekonomický a neúčelný přiči se zjevně demokratickým zásadám, podle nichž v lidské společnosti má se postavit každý na místo, na něž se podle svých vlastností nejlépe hodí, bez ohledu na majetkové poměry neb sociální postavení rodiny, z níž vyšel. Zde by nám mělo býti vzorem ustanovení německé ústavy, kde se v článku 146. stanoví, že „pro přijetí dítěte do určité školy jsou rozhodujícími jeho schopnosti a vlohy a nikoli hospodářské a sociální postavení rodičů neb jejich náboženské vyznání. Pro umožnění studia nemajetným na středních školách opatří se říší, zeměmi a obcemi veřejné prostředky, zejména příspěvky rodičům na výchovu dětí, které byly uznány způsobilými k vzdělání na středních a vyšších školách“.

Dr. Jos. Kepřta v knize: O národním školství atd.

JUDr. Alois Rašín.

Měl páteř.

N. F. Č.

Mnoho bylo napsáno v posledních dnech o dr. Rašínovi, na kterém se tak těžce provinila zákeřná ruka nelidského člověka. A čím více a důrazněji jsme slyšeli odsuzovati ten ohavný čin, tím více jsme si uvědomovali, jakým zločinem je vraždění lidí vůbec.

Potěšující okolností při tom je, že se nenašel Čech, který by zločin byl schvaloval a že česká povaha ani po všem tom, co ve světové válce jsme prožili, ne-

prisvojila si vlastnosti národů, u kterých se politické atentáty oslavují.

Po stránce lidoznalecké a jmenovitě po stránce charakteru byl Rašín veliký v tom, že byl člověkem nekompromisním, člověkem neoblomné vůle a nezdolné energie, že byl mužem českým, který měl páteř. To u nás znamená nesmírně mnoho. Příliš velké je procento povah kašovitých, rozbředlých, tvarohových. Máme je nejen snad mezi pivními hrdiny a hospodskými vysedálky, ale docela i mezi těmi, kteří zaujímají zodpovědná místa duchovních rádců a učitelů. Nejsou ani ryba ani rak. Chtějí býti hezci na všechny strany. Chtějí se líbiti nahoře i dole a získati souhlas u hloupých i učených, u zpátečníků i pokrokových. Natahují a nakrucují slovíčka, aby se hodila na starou i mladou konfesi. Je-li potřebí, vloží duchaplný význam do prázdného slova, nebo odkryjí

prázdnost v pojmu hlubokém, vše podle toho, odkud a kam vítr fouká.

Proto se nám líbila tak slova, která jsme zachytili v jednom z našich denníků:

„Uprostřed měkkosti, již se vyznačují Čechy posledních třiceti let, stál tu Rašín jako zjev z jiných dob a z jiného materiálu. Už z jeho očí sálala odvaha, jeho hlava i jeho postoj prozrazovaly na první pohled energii, jeho hlas byl hlasem rozeného vůdce a velitele. Síla, tvrdá, neoblomná vůle byly nejvýznačnějšími vlastnostmi této mužné osobnosti.

A Rašín od svého mládí až do chvíle, kdy jeho sílu zlomil náboj revolverový, byl bojovníkem, byl údárníkem, jak se zvali oni vybraní důstojníci a vojáci našich ruských legií, oni nejodvážnější a nejbojovnější, jejichž úkolem bylo vésti první útok, učiniti průlom, jímž by pak už snadněji prošli ti ostatní.

Údárníkem byl po celý svůj život Alois Rašín. Zatím co účastníci tak zv. pokrokového hnutí v studentstvu v létech devadesátých diskutovali a se hádali o problému spasení lidstva, bojoval už mladý Rašín pro spasení svého národa. Stál už tehdy nad debatní naivností, neboť celá jeho povaha, odvážná a podnikavá, jej hnala k činu. Už tehdy věděl, že vše závisí na silných a schopných jednotlivcích, na organizaci a spolupráci ne davů, nýbrž několika málo schopných, Už tehdy věděl, že většina netvoří, nýbrž že tvoří menšina vybraných, že většina jde teprve potom, když údárníci vybojují průlom.“

A jinde jsme četli stejně charakteristická slova:

„Stačil jeden pohled na hlavu ministra dra Rašína a člověk, byť i nebyl právě dobrý psycholog, ihned věděl, že je to hlava silné osobnosti. Široce klenutá lebka, pronikavé oči, přemýšlivý výraz tváře – všechno z této hlavy volalo, že patří člověku úžasné duševní síly, nezdolné pracovitosti a tvůrčích schopností. Byla to hlava silného člověka, který věděl, co chce, a který všechno, co konal, konal dobře a poctivě, neohlížeje se na nikoho ani na pravo ani na levo, zrak upřený k svému ideálu: silnému československému státu.“

„Ta hlava neztratila svého markantního rázu ani ve smrti. Mrtvá hlava Rašínova je stále touž hlavou silné osobnosti. Zežloutla, rysy její jsou šestinedělními bolestmi, jichž

žádné péro nevyličí, strhány, je vyhublá, zestárlá a vrásčitá – ale stále ještě je to hlava silného vůdce.“

Po stránce fysiognomické je nápadná neobyčejná šířka hlavy od ucha k uchu, která se vyskytuje vždy u lidí energických. A hledíme-li k ostatním rozměrům lebky vidíme, že ta energičnost zaujímá místo vůdčí.

Na druhém, i když velmi význačném místě, pozorujeme neobyčejnou hloubku a šířku čela, jaká se vyskytuje jen u lidí velice bystrých, praktických. Veškeré jeho intelektuální schopnosti sloužily neobyčejné vůli a energii, kterou se Rašín vyznačoval od nejútlejšího mládí. V republice žije dost mužů, kteří se vyrovnali Rašínovi inteligencí, ale protože jim nedostává se jeho pevné vůle a nezdolné energie, zůstává jejich inteligence pod pokličkou.

Spirituelní, sympatetické, všeobecně citové vlohy, i když nejsou malé, přece v poměru k vlohám intelektuelním a energetickým zaujímají místo podřízenější. Hlava směrem od ucha nahoru je sice dosti vysoká, ale v porovnání k šířce uplatňuje se její výška na místě druhém. Nejlépe vynikne tento poznaček v porovnání s hlavami silně spirituelními, jako Rabindranath Thagore, nebo u porovnání s přesvědčenými pacifisty a internacionalisty.

Hlava výstředně spirituelní je vyšší než širší, její čelo vyznačuje se více obloukovitou výškou než hranatou šířkou. Její nositel bývá na prvním místě humanistou nebo socialistou.

Ku práci průkopnické jsou hranaté hlavy potřebnější, ač je mnoho odstínů v tom, jak a v čem se spiritualita pojí s intelektualitou a energičností.

Je také velmi poučné, porovnáme-li hlavu Rašínovu s hlavou Tolstého nebo s Masarykovou.

Okolnost, že Rašín zachoval tolik tvůrčí energie a svěží intelektuality, lze z velké části připočísti spořádanému rodinnému životu.

Neměli jsme v úmyslu vypočítávati všechny dobré vlastnosti a zásluhy Rašínovy, byloť tak učiněno dostatečně v denních listech. Vyzdvihujeme, jako zvláště cennou vlastnost, že měl páteř.

Zázračná moc myšlenek.

Následující kapitola jest vzata ze vzácné knihy C. H. Brookse, ve které popisuje metodu slavného dra E. Coué o novém způsobu duševního léčení, jež může každý snadno prováděti.

K otázce se ještě vrátíme.

Víme-li jak mocný účinek může míti idea, uvědomíme si, jak důležité je ovládati a kontrolovati myšlenky, jež vstupují do naší mysle. Myšlenka je zákonodárnou mocí v našem životě, právě tak jako je vůle mocí výkonnou. Nepovažovali bychom za moudré dovolovati obyvatelům věznic a blázinců, aby zaujali zákonodárná místa ve státě! Jestli však chováme idee vášní a nemocí, dovolujeme zločincům a bláznům myšlenek uchvátiti vládní moc v soustátí naší bytosti.

V budoucnosti tedy budeme vyhledávati myšlenky zdraví, úspěchu a laskavosti. Budeme jinak zacházeti se všemi deprimujícími (skličujícími) předměty našich konverzací, s popisy zločinů a neštěstí, jež naplňují noviny, a s těmi romány, divadelními hrami a filmy, jež drásají naše city, aniž by proměňovaly kouzlem umění smutek v krásu.

Tím není míněno, abychom vždy jen sebevědomě studovali sebe, připraveni každou nepříjemnost myšlenkou potlačit hned v zárodku; také není myšleno, abychom konali pštroší politiku, strkali hlavu do písku a říkali si, že nemoc a zlo ve skutečnosti neexistují. To jedno by vedlo k sobectví a to druhé k necitelnosti. Povinnost mnohdy od nás vyžaduje, věnovati pozornost věcem zlým a skličujícím. Požadavky přátelství a sympatie mají svá oprávnění, a nemůžeme je pomíjeti bez mravní škody. Ale jsou dva způsoby, jak se přiblížiti takovým předmětům. Jeden je pozitivní a druhý negativní.

Sympatie bývá často považována za něco trpného, co nás mimoděk nutí, nakaziti se zasmušilostí, slabostí, duševními chorobami jiných lidí. Taková sympatie je zvrácená.

Jestli váš přítel je stížen neštovicemi nebo tuberkulosou, nechcete snad dokázati svoji sympatii k němu tím, že se nakazíte sám jeho nemocí. Považovali bychom to za zločin proti společnosti. A přece mnozí lidé poddávají se nákaze nezdravými myšlenkami, jako by to byl skutek milosrdenství, jako by to byla část jejich povinností k sousedům. Podobně lidé vystavují svoji mysl drásajícím historkám o hladomoru a nákazách, jakoby duševní sklíčenost takto vyvolaná měla cenu pro ony vzdálené oběti. To je zřejmě pochybené – jediný výsledek je ten, že se vyvolává v čtenáři zasmušilost a choroba, jež činí jej břemenem jeho rodiny. Není v pochybnosti, že o takových pohromách je třeba se dozvědět, ale máme na ně reagovati jiným způsobem. Máme si uvědomiti ono zlo jen na tolik, abychom vynášeli nejlepší prostředky k jeho přemožení a pak vynaložili síly, jimiž vládžeme, k dosažení žádoucího účelu.

Autosugesce nejen nemusí býti necitelnou, ale může nás učiniti schopnějšími ku vynajití účinnějších metod, jak by pravá sympatie nejlépe měla se projevit. V každém ohledu bude naší snahou, abychom odstranili utrpení co nejdříve, a to se jistě uspíší, když zabráníme, aby ony zlé myšlenky usadily se v našem nitru a porušovaly jeho rovnováhu.

Kdykoli zasmušilé myšlenky k nám přicházejí, ať už zvenci neb z vnitř, máme klidně obrátiti naši pozornost na něco jasnějšího. I když bychom byli stíženi nějakou skutečnou chorobou, máme odvracet od ní myšlenky, jak nejvíc můžeme. Organická nemoc může býti zvýšena stonásobně, dovolíme-li naší mysli, aby na ní lpěla; neboť když tak činíme, otvíráme tím všechny zdroje našeho organismu a přivádíme tak naši životní sílu k naší vlastní zkáze. Na druhé straně, odvracíme-li od nemoci pozornost, a odporujeme jí léčivými autosugescemi, snižujeme její moc na míru nepatrnou a konečně ji úspěšně i přemůžeme. I v nejvážnějších organických nemocích nesprávnými myšlenkami více si ubližujeme, nežli škodlivinami pouze tělesnými.

Někdy se stává, že buď pro naši povahu neb pro vážnost choroby naše představivost vymyká se naší obyčejné kontrole. Sugescce (nepříznivá) účinkuje přes všechno naše úsilí, takže nejsme vstupu odvrátiti od naší mysle škodlivé myšlenky. Za takových okolností nemáme se namáhati a zápasiti,

abychom zbavili se násilně myšlenky, jež nás posedla. Taková námaha jen více působí opak toho, co chceme a náš stav se zhoršuje. Couéova technika však, jež bude později popsána, naučí nás, jak se ovládati i za nejtěžších podmínek.

Ze všech ničivých sugescí, jichž jest se nám chrániti, žádná není nebezpečnější bázně. Bázní naše mysl nejen se upoutává k negativní myšlence, ale uzavírá mezi myšlenkou a námi nejužší osobní spojení. Nad to, (ona) myšlenka je obklopena aurou dojmů, jež značně zesilují její účinky. Bázeň obsahuje v sobě všechno, čím lze autosugesci sesílit až k nejvyššímu stupni moci. Leč na štěstí také bázeň je přístupná kontrolující moci autosugesce. Ona jest tedy první věcí, kterou by každý ze své mysle měl vypuditi, komu se podařilo najíti k tomu prostředky.

Z vlastního zájmu, podobně, měli bychom vyhýbati se myšlenkám na chyby a nedostatky našich sousedů. Udržují-li se myšlenky o sobeckosti, lakomosti, marnivosti ustavičně v naší mysli, jsme ve velkém nebezpečí, že je podvědomě přijmeme, a tak uskutečníme ve svém vlastním charakteru. Malicherné klepaření a pomlouvání, tak obvyklé v maloměstě, vyvolává vlastně chyby, které zdánlivě zatracuje. Dovolíme-li však naší mysli, aby spočívala na ctnostech našich sousedů, vyvoláváme tytéž ctnosti v nás samých.

Máme-li však vyhýbati se negativním myšlenkám pro svůj vlastní užitek, ještě více máme tak činiti ve prospěch druhých. Zasmušilí a malomyslní muži a ženy jsou středisky duševní nákazy a poškozují každého, s kým se stýkají. Někdy takoví lidé, jak se zdá, dobrovolně, namáhají se, aby pokazili dobrou náladu světlých charakterů, jako kdyby jejich nevědomí (podvědomí) namáhalo se, snížit všechny jiné, k jejich vlastní nízké úrovni. Leč i zdraví lidé a dobromyslní rozšiřují mnohdy zlé sugescce vůkol, aniž by v nejmenším tušili, jaké zlo konají. Kdykoli učiníme poznámku známému, že činí dojem, jako kdyby byl nemocný, my skutečně poškozujeme jeho zdraví; účinek může býti z počátku nepatrný, leč opakováním roste a sílí velice. Člověk, který uslyší během dne patnáct až dvacet sugescí, že je nemocný, ocitá se skutečně už následkem toho hodný kus na cestě k skutečné nemoci. Podobně když bezmyšlenkovitě litujeme přítele, říkající, jaké

těžkosti má ve své denní práci, nebo jaké jsou trapné aneb pro něj se nehodící jeho poměry, my činíme tím jeho denní úkol o něco těžší, a poněkud snižujeme možnost jeho úspěchu.

Je-li nutné kontrolovati řeč styků s dospělými, tím větší opatrnost jest žádoucí při d ě t ě c h. Nevědomí (podvědomí) dítěte je mnohem přístupnější nežli u dospělého; schopnost výběru, jež jeho vědomá mysl vykonává, je mnohem slabší, a proto dojmy přijaté uskutečňují se s mnohem větší silou. Tyto dojmy jsou látkou, z níž konstruuje se rostoucí život dítěte, a dodáme-li mu špatnou látku, bude utvořivší se z ní struktura nestálá. A přece i nejpozornější a nejdobromyslnější matky denně sejí símě slabosti do mysli svých dětí. Tomu ubohému dítěti ustavičně se povídá, že se nachladí, že bude nemocné, že spadne, že se mu přihodí nějaké neštěstí. Čím slabší je zdraví dítěte, tím více podléhá nepříznivým sugescím. Chudinka, často bývá celé prosycené myšlenkami o špatném zdraví a naučí se dívati na nemoc jako na normální stav své existence, a na zdraví jako na výminku.

To samé platí o duševní a mravní výchově dítěte. Jak často říkají nerozumní rodiče svým dětem, že jsou nezbedné, neposlušné, hloupé, lenivé, nebo zlé? Kdyby tyto sugesce byly všechny přijaty, což, bohudík, vždy nebývá, ti maličtí by skutečně všechny tyto vlastnosti v sobě vyvinuli. Leč i tenkrát, když žádného slova nebylo použito, pouhý pohled neb posunek může vyvolati nežádoucí autosugesci. Totéž dítě při návštěvě dvou cizinců bude s jedním ihned se přáteliti a druhému se vyhýbat. Proč to je? Protože jeden s sebou přináší zdravé ovzduší, kdežto druhý vysílá plno rozčilení neb zasmušilosti.

„Lidé se domnívají,“ praví Emerson, „že sdílejí svoji ctnost neb nectnost toliko svým jednáním a nevidí, že ctnost a ne c t n o s t š í ř í s v ů j d e c h k a ž d ý m o k a m ž i k e m.“

U dětí nadevše nepostačí, abychom upustili od vyjadřování negativních myšlenek; máme se snažiti, abychom jich vůbec nechovali. Nemáme-li jasnou pozitivní mysl, naše sugesce budou míti velmi malou cenu.

Víc a více šíří se poznání, že větší část toho, čemu říkáme dědičná choroba, nebývá přeneseno z rodičů na dítě tělesně, nýbrž duševně — to jest, nepříznivými sugescemi v mysli dítěte ustavičně obnovovanými. Na příklad, má-li

některý z rodičů sklon k tuberkulose, dítě často žije v ovzduší naplněném tuberkulosními myšlenkami. Dítěti se ustavičně říká, aby dalo pozor na své plíce, aby udržovalo prsa v teple, chránilo se od nachlazení atd. Jinými slovy, do jeho mysle vštepuje se neustále myšlenka, že má druhotřídní plíce. Uskutečnění těchto myšlenek, t. j. vznik skutečné plicní tuberkulosity, bývá tak téměř zajištěno.

Vše to, co jsme řekli, není nic jiného, než zdravý lidský rozum a denní zkušenost. Každému jest známo, že veselá mysl rozšiřuje zdraví, kdežto zasmušilá vytváří poměry, příznivé nemoci. „Srdce veselé obcerstňuje jako lékařství,“ praví pisatel knihy Příslaví, „ale duch zkormoucený vysušuje kosti.“ Leč tato znalost, protože neměla žádného základu, nemohla nikdy býti sympaticky používána. Považovali jsme své city příliš jen jako účinky a ne dostatečně jako příčiny. Jsme šťastni, protože jsme zdraví, neuvědomujeme si však, že to může také býti naopak, totiž, že jsme zdraví, protože jsme šťastni. Štěstí není jen výsledkem našich poměrů životních, ono jest také tvůrcem těchto poměrů. Autosugesce klade důraz na tento poslednější názor. Pocit štěstí musí tu býti nejprve, a to je tenkrát, když mysl je urovnána, zladěna, naplněna světlem sladkých a veselých myšlenek, takže může pracovati dle svých nejvyšších schopností. Jsme-li šťastni, z n á v y k u naše vlohy a schopnosti přicházejí k svému plnému rozkvětu a uplatnění, a my se stáváme schopnými, pracovati s největším úspěchem, vykonávajíce, co máme před sebou.

Štěstí, namítnete, nelze objednat, jako pečení v hostinci. Jako u lásky, jeho podstatou je svoboda. To je pravda. Ale jako lásku lze si namlouvat i získati, tak i štěstí. Jest to stav, který každý ve svém životě zakouší. Je návštěvníkem naší mysle. Systematickým vykonáváním umělé autosugesce dosáhneme toho, že přestane býti chvilkovým návštěvníkem a stane se pravidelným obyvatelem naší mysle, jehož bouře a nápor z venčí nemohou vyhostiti. Myšlenka zůstávajícího v nás štěstí vnitřně podmíněného ja prastará. Autosugesce lze ji uskutečniti i v našem vlastním životě.

SWET MARDEN :

Co zaplatil Vanderbilt za dvanáct úsměvů.

Když byla zakotvena Vanderbiltova yachta na Bosporu, pozval si milionář velkého francouzského herce a komika Coquelina staršího, který tou dobou dlel právě v Cařihradě, aby mu uspořádal na lodi soukromé představení. Coquelin přednesl tenkrát tři ze svých proslavených monologů. Za několik dní obdržel od milionáře tento dopis :

„Podařilo se Vám rozplakati naše oči a rozesmáti naše srdce.

A poněvadž všichni filosofové jsou shodni v tom, že smích je nesmírně cennější pláče, vypadá Váš účet u mne takto :

Plakal jsem šestkrát	600 dolarů
Smál jsem se dvanáctkrát	2400 dolarů
	3000 dolarů

Račte proto přijmouti dobrotivě k dopisu přiložený šek.“

Smích — toť něco přímo báječného, nádherného!

Kdyby každý z nás věděl, jakou má smích sílu a mohutnost život náš prodlužovati a udržovati zdraví, tu mizely by stíny špatné nálady, které nyní tak zhusta pokrývají naše čela, velice rychle — a lékaři by měli méně pacientů.

Neboť není na světě *n i c z d r a v ě j š í h o* nad smích! Otřásá tělem, vzněcuje a podporuje oběh krve a uvádí žaludek i játra k mohutnější činnosti. Srdečný smích urychluje dýchání, dodává celému tělu teploty a prosvětlení, očím propůjčuje lesku. Rozšiřuje prsa, zvyšuje výkonnost kožních pórů a vyhání nezdravý vzduch z buněk a z plic.

Zkrátka nádherná rovnováha těla i duše, kterou nazýváme *z d r a v í m*, jest podmíněna a udržována účinkem smíchů. Neboť zdraví své udržujeme jen a jen vzájemným v sebe zasahováním všech tělesných funkcí. Probděná noc, kdy jsme nemohli starostmi usnout, trampota, bída nebo úzkostlivá bázeň o něco poškozují nesmírně jemný stav našeho zdraví — leč jediný srdečný úsměv, který nám rozjasní tvář, je s to, aby zas všechno prochvěl veselím a nahradil jeho úbytek.

Ano, veselí — toť elixír našeho žití!

Nejenom pro fysickou stránku života, ale i pro jeho stránku duševní a mravní jest veselá mysl nepostrádatelnou a nesmírně cennou podmínkou zdravé rovnováhy.

M o ž n o s e z d r a v ě s m á t !

„Veselá mysl — toť boží lék,“ řekl Dr. Oliver Wendel Holmes, „a každý by se měl v něm koupati. Starost i tram-pota, nouze i mrzutosti — všechna ta bědná rez života — musí být odstraňována olejem veselosti.“

Dr. Burdick byl výborně znám v celém západním New-Yorku pod jménem „smějícího se doktora“. Ke svým nemocným vcházel vždycky a stále se zářivě veselou tváří, a jeho dobrá nálada působila na ně podivuhodnou nakažlivostí.

A jak málo předpisoval svým pacientům kapek a léků, tak krásné a dobré měl u nich výsledky.

Síla takové dobré nálady jest mocně účinná právě pro lidi nemocné a slabé. Veselý stav mysli může za daných okolností přemoci i nejtěžší nemoc, anebo k tomu alespoň značně dopomoci.

Duševní vlivy zasahují mocně v nervový system, ale veselá nálada a mysl osvobozuje nejenom od bolestí, ale zvyšuje i životní sílu tělesnou. Zármuťkem, starostmi a bázní bývá lidský život podkopáván.

Utlačený, melancholický člověk, který ztratil veškeru víru v sebe i ve svoji sílu a mohóucnost, propadá snadno neužitečnému hloubání, ježto mu schází veselí duše. A toto veselí dá se nahraditi jen vlastní silou přes všechny nepohody a strasti trpkých dnů.

A proto se nutno vši silou stavěti proti každému vlivu utlačujících a podmaňujících sil. Dá se takto paralyzovati docela i obávané blížení stáří, které je veselou myslí zdržováno na pochodu. Neboť sílu a krásu mládí možno si uchovati i ve věku zralejším — a to jen projevem veselého ducha a radostnou myslí.

V poslední době jsem četl o muži bydlícím v sousedním městě, jehožto život dle názoru všeho okolí byl už u konce. Poslali pro příbuzné, a ti bdíce a sedíce u lůžka, očekávali poslední okamžik.

Tu dostavil se také jeden ze známých, který s úsměvem projevil mínění, že se mu nemoc nezdá být nikterak nebezpečnou, a že se churavý může zas v brzku pozdravit. Ba dovolil si pronést docela i malý jakýsi žertík, kterému se nemocný musil nakonec ze srdce zasmát.

A toto bezděčné vzrušení mu učinilo dobře. Zotavil se a ozdravěl!

Což neřekl už starý Shakespeare, že veselé srdce žije dlouho?

Veselá mysl je laciný lék, a výchovou k veselí měli bychom začít již u malých dětí. Z dětí, které se nedovedou vesele zasmát, nebude nikdy nic opravdového. Neboť stromy, jež nekvetou, také nám nepřinášejí ovoce.

I zevní podoba a osobní ráz člověka závisí od smyslu pro humor, a všechno nejlepší a nejprívětivější v našem životě přichází k vnějšímu účinu jen prostřednictvím řádného a zdravého smíchu.

Hufeland, osobní lékař pruského krále, radil svému pánovi, aby zavedl opět starý a dobrý obyčej dvorních šašků, jejichžto šprýmům a žertům se kdysi smávatí musila celá dvorní společnost a při hostinách všichni hosté.

A což ve Spartě? Prozíravý Lykurgos dával do všech jídelen stavěti sošku, která představovala bůžka smíchu.

„Nejztracenější den našeho života je ten, kdy jsme se nezasmáli,“ řekl kdys moudrý Chamforť.

A jestliže dnešního dne královna Moda zakazuje hlasitý a otevřený smích, nemám v její rozumnou opodstatněnost a prozíravost ani nejmenší důvěry. Neboť táž tyranská panovnice přivádí dnešního člověka do nemoci diktátem svých nerozumných korsetů, miluje líčení tváří a posílá své přívržence každé noci do tanečních kroužků a společností – ano, v Číně znetvořuje docela ženám i nohy!

Je pravda, že ve všech civilisovaných zemích opanoval dnešního dne tak zvané dobře vychované lidi příkaz, nesmáti se hlasitě, a v nepříhodnou dobu se neoddávatí volně proudícímu veselí. Leč jsem jist, že opravdu dobře vychovaný člověk neublíží nikdy svým smíchem nikomu, tím spíše, bude-li ve společnosti jiných, kteří jsou také »o p r a v d u d o b ř e v y c h o v a n í.«

»Mám rád člověka, který se umí srdečně zasmát,« napsal Walter Scott. A on sám byl jedním z nejšťastnějších lidí pod sluncem, měl na rtech připraveno povždy nějaké dobré slovo a přátelivý úsměv pro každého, a proto byl také nesmírně ode všech milován.

Volání po náboženství vědecktějším a účinnějším.

V nesčetných kázáních a zpěvem se hledí v církvích při bohoslužbách udržovati nadšení pro nejvyšší ideály a mnohý z vás živě pocítil, jak hluše a prázdně to často zní, když to vychází z úst lidí průměrných a všedních. Mají-li v církvích dojem, že jinak nelze pohnouti lhostejností a nechutí našich lidí ve věcech náboženských, jest to namnoze způsobeno nedostatkem nových, mocných, zapalujících myšlenek. A přece cítíme, jak intensivně se na ně reaguje — a třeba jen na pouhé zdání nové pravdy! Není to jen rozumářství, racionalism! Tají se za tím fouha míti přesvědčení, jež by mohli obejmouti celou silou své duše, rozumem, citem, vůlí. Stále se volá po náboženství vědecktějším a účinnějším. Ukažme v Čechách a na Moravě něco takového, nějaké silné, vřelé, účinné náboženství, ukažme je nejen slovy, nýbrž ztělesněním v celistvých, impresivních osobnostech, a můžeme býti svědky hnutí, nad jehož elementárností užasneme. Dovede-li dnes „Obec svobodného bratrství,“ vedená Dr. Norbertem Čapkem, naplniti Mikulášský chrám na Staroměstském náměstí, jest to proto, že v jejím náboženství, okleštěném od dogmat, tuší veřejnost něco tvůrčího, co nahradí věčné církevní epigonství, staleté a tisícileté epigonství!

(Dr. Jan Kozák: O otázce náboženské.)

Poznámka: Knihu dra. Kozáka doporučujeme každému, kdo se chce věcně informovati o českých poměrech náboženských. Objednejte v redakci t. l. dopisnicí a po zaslání zaplaťte složenkou. Cena 5 Kč.

ORISON SWETT MARDEN:

Tvoje tvář je vývěsní tabulí tvého ducha.

Zčeštil N. F. Č.

Někde jsem četl o sv. Františku z Assissi, jak pozval jednoho z duchovních spolubratrů, aby s ním šel do soudního města lidem kázat.

Když už byli dávno v městě a sem a tam po ulici se dost nachodili, jal se onen bratr domlouvati svému průvodci: „Vždyť jsme šli, že budeme tu kázat.“ „Už jsme kázali,“ odpověděl sv. František. „Naše pouhá procházka po městě byla kázáním každému, koho jsme potkali. Naše způsoby a počínání, naše šaty a vše, co s námi nějak souvisí, mimovolně obracelo myšlenky lidí k bohu.“

Jak pravdivé je úsloví, že „bohové, které uctíváme, píší svá jména na naše tváře.“ Postupně stáváme se podobnějšími svým ideálům, věcem, jež nejvíce zaměstnávají naši mysl. Naděje neb bázeň, radost neb starost, úspěch neb nezdar vyjadřují se ve výrazu naší tváře, v našich způsobech, v našem ovzduší, v naší celé osobnosti. Myšlenky, jež nejraději a nejčastěji chováme, radostné neb smutné, slunné neb stísněné, rýsují se na našich tvářích přesně dle své přirozenosti. My všichni jsme kazatelé. Naše tváře, kamkoli se obrátíme, kážou evangelium dobré nálady, naděje, radosti a pokoje, nebo škarohlídství, zoufalství, sklamaní, beznaděje a neúspěchu.

Kdežto naše tvář má náklonnost vyjádřiti, co je v mysli, také opak toho jest pravdou, že totiž je v nás snaha po zakušení toho, co chceme vyjádřit naší tváří neb našimi pohyby a způsoby. Herec, na příklad snaží se procítit, co zevně tváří neb pohyby znázorňuje. Chce-li představit zločince, on snaží se vžítí se cele do citů a myšlenek a celého duševního rozpoložení takového člověka. A tak na ten čas, co hraje úlohu zločince, jeho výraz tváře odpovídá jeho mysli.

Tuto pravdu lze snadno dokázati. Učiň pokus na sobě tím, že ukážeš v tváří co možná nejprudší hněv, zatneš pěstě, natáhneš celé tělo, a pak aniž bys změnil tento zevní výraz

hněvu, snaž se myslet krásné myšlenky. Není to možné. Rovněž tak se nepodaří vyjádřit tváří a způsoby lásku, sladkost, krásu, s myšlenkami hněvu a mstivosti v mysli.

„Veselá, intelligentní tvář,“ praví Emerson, „jest výslednicí kultury a sama sebou úspěchem, neboť svědčí o tom, že účel přírody a moudrosti byl dosažen.“ Občas potkáváme se s takovou tváří, která nás přesvědčuje, že její majitel jest v trvalém obecenství s Božstvem, tvář tak jasná, klidná a veselá, že v nás vzbuzuje pocit, jako bychom byli nahlédli do „svatyně svatých.“ Ale jak málo je takových tváří, porovnáno s oním množstvím zasmušilých, zakaboněných, zmalátnělých!

Jaké tragedie hněvu, žárlivosti, sobectví, čteme v těch mnohých tvářích, jež denně potkáváme na ulicích, v železnicích, všude! Jaké historie o rozvrácených životech jsou tu napsány! Jak mnoho jich hledí do našich očí s tvrdým, chladným, sobeckým, brabivým, vášnivým výrazem, který jakoby varoval: „Nechod' mi do cesty, neobtěžuj mě, nemáš-li pro mě něco, co by mi napomáhalo dosáhnouti, čeho se domáhám a v čem bych rád byl úspěšným. Život je příliš krátký, než abych se mohl obtěžovat s lidmi, kteří pro mě ničeho nemají.“

Ať chceme neb nechceme, my vyzařujeme svůj duševní stav, své myšlenky, pohnutky, ideály, jež jsou v naší mysli. Z našich očí to hledí a v každém rysu naší tváře se to vyjadřuje. I když jen tiše sedíme, ti, kteří jsou kolem nás cítí naše myšlenky. Oni vycífuji, jak si k nim stojíme. Máme-li k nim odpor, ať jakkoli se snažíme jej zakrýti pochlebnými slovy a úsměvy, oni vnímají ovzduší našich myšlenek.

Ne jakými chceme se zdát, ale čím skutečně jsme, to sděluje se jiným. Ať cokoli rty mluví, oči a tvář nemohou lhát. Oni povídají pravdu, i když se ji snažíme zakrýti. Někteří lidé nikdy nemluví nelaskavá slova k druhým tvářím. I když mluví dost a dost podezřívavých věcí za jejich zády, oni vždy jsou přívětiví a zdvořilí, kdykoli se s nimi potkají. Ale jejich pravý duševní stav pod rouškou pochlebných slov, uplatňuje se, bývá pocíten těmi, kteří mají být oklamáni. I dítko vytuší skutečného člověka za usměvavou tvář.

Někteří politikové před volbami berou děti na lokty a žertují s nimi, aby získali otcův hlas. Ale jestli skutečně nemají lásky k dětem, ta robátka brzy vycítí jejich přetvářku.

Viděl jsem děti, jak lekly se takového politického pokrytce, místo aby k němu, jak on čekal, přilnuly. Je něco v jejich pudu, co jim praví, že on se jen přetváří.

Zvířata, jako děti, bývají vedeni pudem. Oni vidí skutečného člověka skrze jeho oči, dle citů, jaké ten člověk v nich vyvolává. Říká se, že dravci okamžitě vycítí špatný, nemravný charakter, a že takové osobě nebývá možno je ovládnouti. Psi pudově poznají, zdali cizinec je přítel neb nepřítel, zdali má psy rád, nebo je na ně krutý. Sv. František nazýval ptáky, ryby, dravce i domácí zvířata — celou říši zvířat — své malé bratry a sestry, a oni všichni ho milovali, protože věděli, že on je miluje.

Ať jsi kdokoli, vznešený neb nízký, tvé životní pohnutky, tvé ideály, tvůj názor na život hledí z tvých očí, z tvé tváře. Tvůj celý výraz a tvá přítomnost je vyzařuje. Jsi-li nízký, skoupý, úzkoprsý, obmezený a bigotní, pak také vyjadřuješ tyto vlastnosti. Jsi-li naopak šlechetný, štědrý, laskavý, soucitný, nepotřebuješ to vyprávět slovy.

Byť sebe více skrýval člověk nízké a nemravné svoje styky, přece každý, kdo do jeho tváře se podívá, čte jeho historii, jako otevřenou knihu. Smyslné myšlenky hledí z jeho očí, mluví z jeho tváře a ze všech jeho pohybů a způsobů. Lidé mu to sice neřeknou, možná že si svoje dojmy ani jasně neuvědomí, odkud přicházejí, ale přece jen budou tebe měřit a vážit dle citů, které jsi v nich vyvolal.

Neoklameme nikoho než samých sebe, když myslíme, že můžeme zakrýti svoje minulé zkušenosti, svoje myšlenky a pohnutky, jakkoli tajné. Charakter mluví množstvím jazyků. Nezrazuje nás tak slovo, jímž chceme zakrýti svoji myšlenku, jako něco za tím slovem, co jsme projevit nechtěli. Za naším zevním projevem jest svědek, který mluví pravdu a osvědčuje nás, pakli jsme klamali, že lži. — — —

Uvědomil jsi sobě někdy, že tvoje tvář je ustavičným ohlašovatelem věcí, které máš na prodej, že jest vývěsní tabulí, která oznamuje, co se děje uvnitř tebe? Lidé dovedou velmi pěkně posoudit dle tvého výrazu, jakého jsi kalibru, jestli jsi mistr nebo otrok svých nálad a vášní. Oni mohou povědět, jsi-li optimista nebo pesimista, zdali jsi zvyklý v životním zápase vítězit nebo prohrávat. Dle nadějnosti neb malátnosti tvého pohledu oni vidí, kterou cestou se ubíráš.

S jakou tváří chodíš, jaký děláš dojem? Naplňuješ srdce těch, které potkáváš, sluníčkem, radostí a nadějí, nebo šíříš ovzduší pošmournosti a malátnosti?

Hledáš-li postavení, nebo namáháš-li se dostat se opět na nohy po nějaké velké ztrátě neb nehodě, pohleď do zrcadla a pozoruj svůj výraz. Uvědomuj si, jak mnoho má on co dělati s tvými vyhlídkami na úspěch. Představ si, jaký účinek může mít na lidi, s kterými chceš jednat, jestli je naladí ve tvůj prospěch neb neprospěch. I když máš příčiny býti smutným, odžeh smutek úsměvem. Vydobuď nazpět svoji sebedůvěru, svoji zmužilost a odvahu šlechetnou, slunnou tváří. Tvůj zjev bude mít vliv právě tak na tebe, jako na jiné. Nemůžeš dovolit svým smutkům, aby odháněly tvoji odvahu, sebedůvěru a veselost. —

Nepřihodilo se ti nikdy, když celý zmalátněn a utrápen už jsi se vzdával boje za věc, kterou chtěl dosáhnouti, žeš potkal charakter slunečný, veselý, skrze jehož vliv za několik minut celý svět pro tebe se změnil — celé tvoje ovzduší se vyjasnilo a všechna strašidla pojednou zmizela? Nevzpomínáš, jak jeho dobrá nálada tě uchopila a jak si hned se cítil jiným člověkem?

Nic neučiní tebe tak vítaným mezi lidmi, jako vědomí, že s sebou přinášíš sluníčko, že jsi vždy v dobré a povzbuzující náladě. Nikdo si nepřeje mít kolem sebe kyselé, zamračené tváře. Každý vyhlíží po sluníčku a chce ven ze stínů.

Kdo dovede ocenit divy, jež vykonává slunečná duše! Jak roztavuje se náš ledový pessimismus v její přítomnosti! Kdo odhadne blahý vliv jasné, šťastné, veselé tváře, slunečné nálady! Je téměř nemožné, aby člověk nezapomínal svých mrzutostí, když kolem veselá nálada zabírá vesla a odváží na výslunní.

Práce všude dost pro lidi se slunnými tvářemi. Všude je po nich poptávka.

Znám jednu osobu, která neobyčejně vyniká svojí slunnou náladou. Kdokoli se s ní potká, bývá naplněn novou nadějí, novou odvahou, novou radostí ze života. Když člověk s ní mluvil, ať jakkoli se cítil před tím zmalátněn, má pak pocit, jaký míváme, když po dlouhé chladné zimě přichází jaro s celou svojí svěžestí, vůní a krásou.

Velikou službu prokazuješ lidstvu, kráčíš-li životem s tváří ozářenou sluníčkem a nadšením, nadějností a radostí ze života.

Je hříchem chodit po světě s tváří zakaboněnou, s výrazem pokleslosti, neboť tím vypravuješ každému, že jsi sklamáným mužem neb ženou, a že život ti nebyl tím, cos od něho čekal.

Jest to urážkou tvému Stvořiteli, vyhlašuješ-li na vývěsní tabuli tvého obličeje, že jsi zapřísáhlým škarohlídkem. Je to zločin chodit uprostřed takové hojnosti a naříkat nad nedostatkem toho a onoho, plakat a chyby nacházet, kde nesmírné poklady zůstávají ještě nevyzdvížené.

Jsmo učiněni pro radost. Jestli se trápíme, je to naše chyba. Obraťme své tváře k slunci a budeme odrážet jeho lesk.

Přátelům v Praze!

Potřebujeme dům jako Ústředí Svobodného Bratrství s velkým sálem. A dále potřebujeme peníze, abychom ho mohli koupit a zařídit. Peníze buď darované nebo půjčené, v malých neb větších obnosech. Každý, kdo chodí do schůzí Svobodného Bratrství ví, že si nevíme rady, kde vzít více místa. Pro naše úterní schůze, které veřejně neoznamujeme a kde se jen dopolední nedělní přednáška opakuje, jsme za tuto zimu byli nuceni třikrát měnit sál, protože byl malý. V Hlaholu, kde jsme teď a kde je 300 sedadel, muselo posledně 130 lidí stát a jiní seděli po stupíncích a kde se dalo. Také místnosti, které používáme v neděli, bývají zpravidla přeplněné. Při tom nemohli jsme až dosud ani pomyslit na shromažďování dětí a naše mládež je nucena shromažďovati se pod širým nebem. Proto kdo's dobrý, pomoz, neboť běží o věc dobrou a budou ti blahorečiti mnozí, pro něž poselství Svobodného Bratrství znamená nový a radostnější život. Všechno bližší v Sekretariátu Svobodného Bratrství, Dlouhá tř. 49, Praha I.

REDAKČNÍ: Článek od Balkina v 2. a 3. čísle byl samostatný a ukončený. »Pokračování« dostalo se tam omylem. Čtenářům, kteří se zajímají speciálně o články z praktické fysiognomiky a jim podobné můžeme sdělití potěšující zprávu, že vyjde co nejdříve celá kniha z toho oboru a že tím bude v tomto listě získáno více místa pro jiné obory. Dávejte pozor na oznámení v příštích číslech!

Tiskl K Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. Čapek v Praze.

Dr. NORBERT F. ČAPEK:

Věčné mládí.

(Předneseno v Pražské obci Svobodného Bratrství v Sladkovského síni
Obecního domu v Praze dne 25. února 1923.)

Věčným mládím mohli bychom vyrozumívati schopnost udržeti tělo i duši nekonečně svěží. Někteří badatelé pokládají věc za možnou a po stránce theoretické za rozřešenou. Já se však v tomto smyslu s otázkou věčného mládí dnes zabývati nemíním. Jiný výklad o věčném mládí byl by ve smyslu posmrtného života. Ani v tomto smyslu nehodlám se v této přednášce s věčným mládím zabývati.

Slovo „věčné“ může také znamenati dlouhou periodu, nebo celý tento život, do smrti. Být do smrti mladým není však dost, je žádoucí, býti dlouho živ a zůstatí mladým. V tom smyslu chci mluvíti o věčném mládí.

Všeobecně je rozšířena pověra, že v tolika a tolika letech nejpozději musí člověk začíti stárnouti; že tělo naše je organismem, který jen tak a tak dlouho vydrží býti mladým; a že člověk tu stojí bezmocným, asi jako proti ročním počasím, aneb jako se cítil bezmocným proti epidemiím. Moderní věda o lidském organismu však nám objevuje tělo jako velkolepou soustavu milionů malých světů, jež se nacházejí v ustavičné přeměně, nepřestávajícím se obnovování. Naše tělo není dnes úplně to samé, kterým bylo včera – každým dechem, každým soustem, každým pohybem se měníme. Tělo se skládá z buněk, molekul, atomů a elektronů, jež jsou ustavičně přeměňovány nebo nahražovány novými částicemi.

Dříve člověk neměl tušení, že by mohl vědomě spolupůsobiti se zákonem změny vzrůstu ve svém vlastním organismu, a že by mohl své životní síly zvýšiti, místo aby napomáhal k snižování své potence životní, k svému stárnutí.

Kdyby se však, přátelé, jednalo jen o pouhé prodloužení života, nestálo by mi to za řeč. Někteří lidé i při nemoudrém způsobu života zachovali si poměrně dlouhý věk,

snad i dost slušný krok a vzhled — ani to nepostačí. Ani o to bych nestál, kdyby šlo jen o prodloužení mladosti jedné části těla (žaludku, plic, tváře). U některých ani mládí za nic nestojí. Někteří dožili 90 let a přece nikdy, snad ani na okamžik do opravdy nežili. Mládí se vůbec nedá vysloviti lety. Mládí se také nedá cele vysloviti jen zevnějškem.

Až lidstvo bude více vědět o jistých duševních stavech a fyzických zvycích, jimiž lze omlazování života s úspěchem pěstít, budeme potkávat 100 a 150leté mladíčky a dívky v plném rozkvětu zdraví, krásné a mladinké, kteří budou plně ovládati všechny své vlohy a schopnosti, kteří budou objevovat vřdy nové radosti ze života, kterým nejen že bude omrzlost života úplně neznáma, ale kteří budou příkladem a povzbuzením k životu mnohemu 30letému starci, znavenému životem a otrávenému myšlenkami na sebevraždu.

Člověku v pravdě mladému, životní silou a mládím kypícímu, je každý den veselkou a novou příležitostí se těšit ze života, ze zápasu i z vítězství, z rány, kterou dostane i ze služby, kterou může člověku, bratru, prokázati.

Proto touha po udržení svěžího mládí až do smrti, bez ohledu, trvá-li to sto nebo stopadesát neb více let, je něco zdravého, dobrého, žádoucího a čestného.

Umění, zvláště sochařské a malířské, ukazuje nám, jak různý byl ideál člověka v různých kulturních obdobích. Nejnapadněji bil mi ten rozdíl do očí, když jsem se vracel z Pompejí u Neapole do Říma. Tam postavy krásné, silné, slunci a celé přírodě vstříc íasající, tu naopak postavy skrčené, skroucené, bolestné, jako by čekaly na smrt, aby mohly býti položeny do rakve. Tam zbytky starořecké kultury, tu středověký Řím.

Člověk se formuje dle svých nejvyšších vzorů a ideálů, proto se nedivím, že Řím vychoval tolik jednotlivců i celých národů skrčených a v porobě po celá staletí spokojených.

Je to prostě degenerace, když si někdo libuje ve zmučeném těle, byť se tak dělo třeba pod rouškou náboženství. Naším ideálem buď, jak dosáhnouti, vyjádřiti a udržeti nejlepší míru života kvalitativně i kvantitativně.

Očekávám, že nikdo nebude Svobodnému Bratrství rozuměti jako něčemu starému, hotovému, na vždy dokon-

čenému, při čemž lidé stárnou a zakysají a stávají se zesolnatělými a zokurkovatělými svatými, kteří patří na jiný svět a do jiných století, ale opozdili se tu a všechno a každého kritisují, kdo není exaktně vykrojený dle jejich samospasitelného mustru.

Musíme se také, aspoň z počátku, spokojiti s vědomím, že svobodnému Bratrství nebude rozuměno se strany mnohých lidí, protože je ono hnutím nové generace a nových názorů na celý život, že je na prvním místě hnutím mladých myslí, bez ohledu na věk.

Jenom neschopný k životu neb neznalý života oddává se omrzlosti a chce ze života utéci. Za to v přirozenosti lidí schopných k životu a znalých zákonů života, uplatňuje se silný životní pud. Duševně a tělesně zdravý člověk nebude si libovati v pohřebních náladách (že se mu chce umřít a býti mezi anděly), on chce žít a pomáhat lidem k lepšímu životu.

Udržeti mládí není nic jiného než udržovati rovnováhu mezi látkami neb částicemi našeho těla, které se opotřebovují a těmi, které se nahrazují.

Mládí je správná rovnováha mezi smrtí a rozením se buněk.

Ačkoli tělo naše v mnohém ohledu podobá se stroji, přece je rozdílné v jednom velmi důležitém bodu: Stroj je zbudován inteligencí mimo sebe — nemůže obnoviti sám svoji energii. Tělo ustavičně je znovuoorganisováno přebývajícím v něm inteligencí a opravováno a spravováno, atom za atomem a buňka za buňkou.

Také porovnání člověka se zvířetem a činění závěrů na člověka z pozorování na zvířatech, nepřiléhá v tomto případě, protože zvíře je schopno toliko pudově spravovati svoje tělo, kdežto člověk je schopen vědomého kontrolování svého těla a sebeomlazování.

Velmi důležitý objev v ohledu omlazovacím byl učiněn slavným biologem, Adolfem Weissmanem. On demonstroval, že jednobuněčné tvary života neumírají přirozeně. Umírají jen násilím zvenčí. Když dozrají, rozdvojí se na dva stejně dokonalé tvary života, a tak se dělí do sta a sta generací, při čemž se vnitřně stále omlazují.

A dr. Karel Schleich ve své knize o duši, která měla loni dvacáté vydání, praví, že „tvoříme se znovu sami v sobě neustále, všechny naše buňky tvoří se znovu, když se byly opotřebovaly a vymýtily. Býváme znovuzrozeni denně, každou hodinu.“ A dále praví: „Vyměňujeme v tomto nepřetržitém řetězu sebe tvoření nejen vlasy a kůži, jako hadi, nýbrž celý buněčný stát — tento celý buňkový stát jednotlivce ustavičně po částech umírá a ustavičně po částech se rodí.“

Uvážíme-li, že jsou jádérka buněk, která jsou nesmrtelná a dále, že je možno zemřelé buňky obnovit, že je možno nové a energičtější buňky vědomě v sobě tak řečeno stvořit, a dále, že tělo neumírá najednou, ale jen po částkách: můžeme v tom poznatí dostatečnou vědeckou základnu pro mé tvrzení o věčném mládí, jak jsem je z počátku definoval.

Je však také dostatečný vědecký základ pro věčné mládí se stanoviska duševního.

Význam sugescí pro zdraví a nemoc, pro radost a smutek, pro všechny stavy tělesné a duševní se vědecky všeobecně uznává a oceňuje. Nebyly však domyšleny všechny důsledky v praktickém životě.

Kdyby lidé věděli, co dělají, jak si škodí svými každodenními sugescemi, jistě by jinak se dívali na tak mnohé věci, které dnes považují za velmi posvátné a které jim mají sloužiti k životu, mezitím co jim napomáhají k smrti.

Jen si připomeňme, co všechno lidé dělají, aby si představili smrt, aby vynášeli smrt, aby učinili smrt osou svého smýšlení a života, zkrátka, aby co nejlouběji a co nejúčinněji nahromadili v sobě sugesci smrti.

Dítě sotva začíná rozumět slovům, už se mu říká, jak a nač by mohlo umřít. Přejde do kostela, slyší víc o smrti nežli o životě. Učí se zpívat písničky a modlit modlitbičky o smrti, a kam se ohlédne, všade vidí oslavování smrti, a jak i největší mužové stávají se slavnými teprve smrtí —

Jak zmotaný, jak převrácený je takový svět! Divím se, že více lidí neumírá, že není více starých dětí a mladíků a dívek.

Oč moudřejší by bylo, kdyby lidé negativní myšlenky na smrt obmezili na nejnutnější a nejnezbytnější potřebu a zařídili celý život více na život, na plný, krásný, mladý, svěží, bujarý, vítězný život, na věčné mládí.

Oč moudřejší, místo říkati dítěti, že by umřelo, kdyby to a to dělalo, řici mu, že chce býti vždy silné a zdravé, protože bude dělat to a to.

A jakou centrálou životní síly a věčného mládí musela by se státi každá církev, kdyby se zařídila více na život nežli na smrt, kdyby oslavovala více den než noc, kdyby čerta a peklo a tak mnohé přípravy k smrti odložila do starých památek, jako jsme odložili bývalá mučidla a mučírny a hladomorny — — Starejme se o lepší život a smrt postará se sama o sebe.

Jak krásný byl by život, kdybychom si ty věnce, které chceme dáti na rakev, rozdělili na růžičky a na delší dobu; kdybychom začali o člověku pěkně mluvit, dokud je živ a nevěřili každému klepu, i když ho pobožní lidé přinesou.

Také bych nechtěl na sebe bráti zodpovědnost za zdraví a životy lidské věštěním a předpovídáním neštěstí a nemoci neb dokonce smrti, jak se často děje. Jenom ten, kdo nic neví o moci sugesce nebo je lenivý myslet, může se divit, že se takové předpovědi plní. Div by byl, kdyby se neplnily.

Chceme-li žítí věčným mládím, jest žádoucí, abychom si především uvědomili, jakou význačnou úlohu v našem organismu hraje podvědomá inteligence, neboť ona jest nejvlastnějším činitelem při celém procesu omlazovacím, při všech zaživacích, assimilacích, vyměšovacích pochodech uvnitř těla, při oběhu krve, obnovování buněk, vdechování a vydechování, atd.

Dále, že ta podvědomá inteligence velice podléhá sugescím, jež jsou jí zákonem i tenkrát, když jsou škodlivé a nesmyslné.

Dále, že sugesce bývá tím účinnější, čím více je doprovázena silným hnutím mysle, silnými city neb vášněmi.

Je proto nesmírně důležité, aby naše myšlenky byly povznášející, životné, konstruktivní.

Také je nutné uvědomiti si škodlivost knih, obrazů, zpěvů, kázání, modliteb, jež jsou založeny na myšlence smrti a očekávání smrti.

Místo na smrt, myslíme, jak se denně naše tělo obnovuje, jak nové buňky se tvoří. Každý den slavme narozeniny uvnitř svého těla.

Vědomí, že tělo naše se uvnitř ustavičně vyměňuje a obnovuje v jednotlivých částkách, a že jest při těchto změnách vedeno podvědomou inteligencí, má nás povzbuzovati, abychom svému podvědomí a tím celému tělu trvale vstúpili vlastnosti zdraví, krásy, mladistvosti.

Abychom stali se účastni věčného mládí, považujme se za výtvarného umělce, jehož materiálem je maso a krev. Fysické tělo je krystalisací ovládajících nás myšlenek a pocitů.

Sympatetické nervstvo ustavičně přenáší záchrvěvy našich myšlenek do každé jednotlivé buňky v těle, a podle toho, jsou-li naše myšlenky harmonické neb jiné, řídí se také vliv toho chvění.

Duch a tělo jsou mnohem těsněji spojeni než si většina dovede představit. Nikdo nemůže je tak oddělit, aby mohl říci, kde jedno začíná a druhé končí. Duch a tělo ustavičně jedno na druhé reagují.

Je docela přirozené, když někdo očekává stáří, že ničí svoji životnost a místo síly vysílá slabost do každé buňky svého těla.

Každý nerv ať zpívá píseň mládí a života, aby každý atom a každá buňka v těle byla nabitá energií a zladěna životním vlivem sugestivní myšlenky. Potom každý úd v těle bude oživován silou v ustavičném očekávání nových zdrojů mládí. Tak se nahromadí životnost a mladost stane se zvykem.

Předně je tedy nejvýš důležité, abychom si uvědomovali, že tu jest vědecká základna fysická i duševní pro věčné mládí.

Dále je nutné nepoddávati se hned každé slabosti a nevěřiti každé sugesci o chorobách, které si osobují právo na ten či onen věk. Neříkej: „Už je mi padesát, proto slábnu v kolénách, proto mě opouští paměť, proto nemohu běhat a skákat.“ Naopak buď ujištěn, že lidé stárnou ponejvíce z pověry a z představ, jaké si v životě vytvořili o jistém věku. Dejme myšlenkám jiný směr, zrevolucionujme je směrem k mladosti a zdraví a síle.

Tím není řečeno, že máme mládí napodobit. Mládí musíme nejprve vytvořit v duši a potom postupně ovládneme zevnitř, z duše, všechny orgány svého těla.

Hněv, strach, starosti, závist, žárlivost, lakomství, smyslnost a tomu podobné duševní stavy jsou veskrz jedy, které

mají chemický vliv na tělo a činí je přístupné, disponované pro choroby všeho druhu. Tyto stavy negativní je nutno vytlačit přiváděním, vyvoláváním, pěstěním myšlenek pozitivních, jako radost, přejnost, smělost, naděje, dále pěstěním představ o zdravém, krásném, souladném životě. Takové myšlenky a představy mají velmi příznivý vliv na zdraví a mladost těla a na sympatičnost a krásu vzezření.

Dobrou náladu je potřeba udržívat zvláště při jídle, před spaním a v oněch okamžicích, kdy prvá svoje tykadla počne vystrkovat mrzutost, zasmušilost neb jakékoli podráždění.

Umět jíst jest veliké umění. Češi se mu dosud nezačali učit. A vědět co a kdy a v jakém složení jíst a pít je velká věda, ač ještě zneuznaná.

Nejen jíst, ale i dýchat jest třeba učit se, chceme-li dosáhnouti nejvyššího stupně životnosti a mladosti.

Jako další prostředky k zvýšení životní energie a k dosažení věčného mládí jmenuji: čerstvý vzduch, dost vody, nejen k pití, ale i k vnitřním a zevním lázním; slunce a ještě jednou slunce; a vůbec úzký styk s přírodou.

O relaxaci promluvíme zvlášť při jiné příležitosti. O významu pohlavního života v této souvislosti bylo by mnoho co říci, zvláště o souvislosti žlázoové soustavy s tvůrčími schopnostmi člověka. Bude nutno tomu předmětu věnovati obzvláštní pozornost. Česká otázka zdá se mi býti v této době na prvním místě otázkou pohlavní a rodinnou. Velké procento naší mládeže předčasně stárne, protože má v sobě červa neovládané sexualnosti.

Nebezpečným nepřítelem věčného mládí jsou staré myšlenky. Každá myšlenka, byť sebe krásnější a pravdivější, potřebuje se čas od času nějakými novými hledisky omladit, jinak nám škodí. Každá nová buňka v těle pod vlivem staré myšlenky stává se posedlou duchem smrti.

Nejškodlivější věcí jest držeti staré zvyky jen proto, že jsou staré a nové odmítati jen proto, že jsou nové. Není-li duch ochoten a připraven přijímati nové myšlenky a návyky, brzy začne kornatět. Co mnozí nazývají ideálem dospělého, usedlého člověka, bývá duševní basí pro starobu.

Příroda nenávidí všechno dozralé. Co dozrálo, vadne, odumírá, odpadá. Nejvíc svých darů, lásky a životnosti

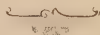
dává příroda dítěti. Ježíš praví: „Nebudete-li jako děti, nevidíte do království nebeského.“

Jsou mnozí, kteří v pěstění mládí oddávají se výstřednímu pěstění buď diety nebo dýchání nebo tělesným cvičením nebo něčemu jinému. Každá jednostrannost je škodlivá, ať už je to v oboru jakémkoli. Nejlepší metoda je v harmonii, kde celý člověk se všemi potřebami přichází v úvahu. Jest nám vědomě spolupracovati se všemi zákony změny a vzrůstu v nás. Jest nám kooperovati s Bohem na tvoření jeho a našeho chrámu, aby byl skutečně korunou a ozdobou všeho, co naše země má nejceňnějšího.

V Jeně právě vyšlo vědecké dílo od dra Korschelta: „O délce života, stárnutí a smrti,“ kde se uvádějí velmi zajímavé případy, jak stárnoucí starci omládli z popudu čistě duševního. (Jistý 80letý a dost sešlý muž věnoval se jisté duševní práci, při které úplně omládl). Uvádí tam jiné velmi zajímavé případy, kde v souvislosti s omládnutím dostavily se všechny schopnosti mladého muže.

Chci jen na konec zvláště zdůraznit, že schopnost omládnutí je v jednom každém z nás. Sice připouštím, že je to s méně nápadným výsledkem očekávatelné u těch, kteří v mládí nestřídmě žili, zvláště v ohledu pohlavním, ale netroufal bych si říci, že je to nemožné. Komu to za to stojí státi se mladším a později ještě mladším a zůstatí mladým až do konce; kdo chce přinést počátečné, poměrně dost nepatrné oběti sebezapření; kdo chce učiniti svůj život písní o věčném mládí, pro toho jsem mluvil dnešní slova povzbuzení, že ie to možné, že je to krásné, že filosofie o věčném mládí je hluboká a přec pochopitelná, rozumná a přece tak krásná, praktická a přece duchovní a náboženská.

Hlavní věcí je jasné poznání duševní a fysickou basi věčného mládí, jak jsem ji v této přednášce zdůraznil, aby člověk měl sám k sobě a k schopnosti, která je v něm, plnou důvěru. Všechny podstatné věci pro omlazení nosíme všude s sebou. Naše tělo s jeho stále se vyměňujícími jednotkami je ideálně konstruováno k tvoření nové energie životní a mladosti. Duch náš, znalý svých tvůrčích schopností, může odvážit se díla a obnovovati své tělo dle libosti a stavěti tak chrám věčného mládí a věčné krásy.

Materialisace myšlenek.

Materialisace znamená zhmotnění. Co je hmota? V posledních letech se názory o tom velmi změnily. Dříve bylo považováno za hmotu něco, co zaujímá jistý prostor, co lze ohmatat, změřit nebo zvážit.

Za nejmenší částku hmoty považovány byly tak zvané prvky či atomy, a za jejich nejpodstatnější vlastnost, že jsou nedělitelné. Ten názor byl však v posledních letech úplně opuštěn. Atom, ačkoli tak malý, že jen chemicky se zjišťuje jeho přítomnost, podle dnes všeobecně platných názorů představuje celou sluneční soustavu v malém.

Chceme-li tedy přijít hmotě až na kloub, přicházíme postupně k něčemu, co nikdo nedovede rozeznati od toho, čemu říkáme síla, nebo snad jen eter nebo seskupení něčeho neviditelného, nemakatelného, nezávažitelného, prostě něčeho, co nemá ani jednu z vlastností, jež jsme do nedávna připisovali hmotě.

Možno tu plně užití slov pisatele biblické knihy, epištoly k Židům, který dle původního řeckého textu praví, že „z nezjeveného učiněno jest co vidíme“, (v Kralické bibli a jiných stojí nesprávně „z ničeho“).

Dovídáme se tedy, že hmota v své podstatě je tak neviditelná, jako myšlenka.

Dále se dovídáme, že jsou hmoty makatelné, jako na příklad radium, které vyzařují ze sebe přejemné nemakatelné částčky, v tomto případě helium. Radium vyzařuje tedy zářící plyn, zvaný helium, který bývá jeden a půl stupně teplejší, než jeho okolí a může mít účinky lidskému životu velmi zhoubné, ale také velmi prospěšné.

Nechci se tu zabývatí teorií, že každá hmota vyzařuje, či emanuje — spokojím se konstatovati, že dle názorů velmi četných učenců bylo na základě poctivých experimentů zjištěno, že také lidské tělo vyzařuje jistou jemnou hmotu a podařilo se ji i fotografovati. Jasnovidní lidé dokonce tvrdí, že každý člověk má kolem sebe auru, která má u každého jiné zabarvení, podle jeho povahy duševní a mravní.

Dr. Reichenbach byl první, který asi před padesáti lety vědecké kruhy na lidské vyzařování upozornil a vyzařovanou látku nazval Od.

Po Reichenbachovi povstali jiní s tímžetž tvrzením a jedním z posledních je plukovník Roschas, který ve své knize (vydané v Lipsku 1912) „Die Ausscheidung des Empfindungsvermögens“ dokazuje, že zářící hmota lidského těla je nositelem každého smyslového pocitu. Nikoli konečky nervů jsou to, jimiž cítíme, nýbrž je to odické vyzařování, jež z nich vychází a pocity prostředkuje.

Souhlasím, že to nejsou jen nervy, jež prostředkují pocity, nebo bych si jinak nedovedl vysvětliti, že v hypnóse a také v jiných podobných stavech člověk necítí co a jak dotýká se jeho nervů, nýbrž co mu je vsugerováno.

O tom, že člověk na všem, čeho se dotkne, zanechává stopy, jež jsou charakteristické jen pro něho, začal jsem přemýšlet už jako hoch před 40 lety, a tátu jsem nemálo potrápil otázkami, jak to, že pes pozná stopu svého pána čichem. Později měl jsem příležitost poznati osoby psychometricky založené, které mají schopnost z předmětu, který někdo u sebe měl, vycítiti nebo vytušiti zajímavé podrobnosti z jeho života a povahy, ba i zjevu. Snad bych těch věcí ani nevzpomínal, kdybych nebyl zvěděl, že také v Evropě velmi vážní badatelé francouzští a němečtí a rovněž angličtí v poslední době věnují těmto zjevům velkou pozornost.

Nejzajímavější ze všeho jest, že myšlenky člověka bývají tak úzce s vyzařováním těla spojeny, že někteří začali tvrdit, že myšlenky nejsou vůbec ničím jiným, než přejemnou hmotou, z těla vyzařovanou.

Až dosud jsem pověděl, že hmota vzniká z neviditelného, dále, že hmota, a jmenovitě lidský organism, vyzařuje hmotu a že vyzařovaná hmota podléhá lidským myšlenkám.

Na potvrzení posledního uvedu některé výňatky, nikoli z Velenovského, ale z Forstera (Okultní úkazy), který, jak známo, je velmi skeptický, ale který přece, ačkoli sám neměl příležitost účastniti se vědeckých experimentů v oboru materialisace myšlenek, mnohé věci připouští, jež úplně postačí k dotvrzení mého názoru o materialisaci myšlenek.

„Ať je však jakákoli,“ praví Forster, „mechanický charakter telekinetické síly je prokázán; její původ třeba hledati v transformaci biopsychických sil mediálního organismu. Proslavený chemik Vilém Ostwald je ochoten uznati tuto domněnku a připouští, že někteří lidé mohou chemickou energii,

obsaženou v jich tělech, transformovati takovým způsobem, že opouští tělo a účinkuje na jiných libovolně volených místech. Materie není nežli komplexem, shlukem energií, hmota neexistuje jako samostatná věc ve světě, je pouze myšlenou příčinou, zdrojem silového působení.“

Mohu jen opakovati, co jsem už několikrát řekl, že jsem všechny materialisace, o kterých se u nás mluví a píše jen z doslechu, viděl v New Yorku za nejpriznivějších podmínek a při dobrém osvětlení.

Měl jsem tu materialisovanou hmotu v ruce, roztíral a zkoumal ji. Snad se tomu divíte, já se nedivím. Já se více divím květům mrazu na okně. Já se mnohem více divím takovému obyčejnému zjevu, jako je probuzení se ráno v určitou minutu následkem sugesce. Nikdo ještě uspokojivě nezodpověděl otázku: kdo se na ty hodinky díval? Kdo budil? Kdo, než se na ty hodinky díval, sám bděl? Někdo řekne: anděl strážce, jiný, že duch matky, atd. Jsem přesvědčen, že jsou to naše vlastní skryté a ovšem božské síly, jež lze ovládati myšlenkou, která má schopnost se materialisovat.

Poznání, že myšlenka má vliv na hmotu, že myšlenku lze materialisovati, má dalekosáhlý praktický význam.

Nejvíce zasahuje zdraví člověka.

Většina nemocí žije nejprve v myšlenkách lidí. Malý úraz, malá nevolnost může buď rychle přejíti, je-li člověk, abych tak řekl „nabit“ myšlenkami zdraví. Naopak, malá nevolnost může se proměnit postupně ve velkou a vleklou chorobu, když člověk má v sobě mnoho chorobných myšlenek a přidává k nim jiné.

Měli jsme v Svobodném Bratrství zajisté dost makavých příkladů, jaké divy může způsobiti myšlenka. Viděli jsme hoča zdvihnutí ruku, který ji měl osm let chromou a narovnatí ústa dlouhá léta zkřivená.

V mnoha případech obyčejné léčení vypovídá službu a jediným úspěšným lékem zůstává myšlenka správně použita. A je to jistě zajímavé pozorovati takového duševního léčitele, jak operuje s myšlenkou, jak staré choré myšlenky z těla vyhání a nové, uzdravující vodí po všech nervových drahách, jako když do nějakého závodu zavádí nového říditele s novými pracovními silami.

Záhady našeho psycho-fysického organismu jsou ohromné. Slýchávám povrchní lidi říkat, že by chtěli vidět něco velmi tajemného, něco neobyčejného. Studuji člověka po celý život a nepoznal jsem nic záhadnějšího. Viděl jsem Alpy a Niagarské vodopády, viděl jsem staré Herkulanum a Pompeji a starý Řím a New Yorské mrakodrapy, koupal jsem se ve třech mořích, prolezl řadu paláců slavných císařů a největší světová musea, ale vrátil jsem se a říkám si, těch hloubek nemá žádný oceán, těch výšin není v žádných Alpách a těch mysterií, tak zajímavých a žádoucích, v žádném nejtajnějším kultu, jakých chová duše člověka.

Povězte mi, co je člověk, a já vám povím, co je Bůh. Povězte mi, co je myšlenka a já vám povím, jak všechno povstalo, co jste kdy viděli a obdivovali. Ale povím vám aspoň, co je člověk. Člověk je boží myšlenkou. A povím vám, co je myšlenka. Je to prapříčina všeho, co jest. Na počátku nebylo slovo, ale byla myšlenka, a slovo bylo už materialisací myšlenky. Z myšlenky všechno povstalo, co jest, a bez myšlenky nic není učiněno, co kdy učiněno bylo.

Také všechna díla lidská, od nemotorného nástroje pazourkového, vyrobeného primitivním člověkem před několika miliony lety, až k největšímu mostu, jaký se chystají stavět inženýři, vše existovalo nejprve jako myšlenka.

Jsou myšlenky náhodné, lenivé, hloupé, které se množí jako plevel a jako hloží u cesty. Z takových myšlenek rostou společenské útvary, a jsou dle toho.

A jsou myšlenky titěrné, malicherné, nebo docela zlobivé, špatné, chorobné, mstivé, závistivé. I z takových rodí se společenské útvary a jsou dle toho.

A jsou myšlenky božské, vznešené, krásné, zdravé, velkolepé a živé jako život sám.

Z jakých myšlenek roste Svobodné Bratrství, vy dobře víte. Chceme-li vyváděti z chaosu a zmatků, chceme-li vytvořiti mnoho silných jedinců a mnoho úspěšných funkčních orgánů, o jakých byla minule řeč, musíme míti velmi jasné a velmi smělé a velmi živé, tvůrčí myšlenky.

Bratři a sestry, zdaliž nemáte často dojem, když s těmi myšlenkami, které pěstujeme, vyjdeme do světa, že ocitáme se někdy na hřbitově, kde otvírají hroby a chlubí se, že ta

a ona kost měla by státi se heslem a ozdobou nějaké světo-
borné činnosti. Myslím, že máme povinnost mrtvé uctivě
pochovávat; naše poslání však není mezi hroby, nýbrž tam,
kde nový život a nové myšlenky se rodí, kde se něco hýbe
a tvoří. Nechme jiným ty svaté kosti, ornáty, formule a chloubu,
jak dávno už jejich mistři byli pochováni a jak starý je per-
gament, na kterém psali. Je dosud příliš málo lidí, kteří se
oddávají myšlenkám, které dnes pracují ku porodu, které
dnes se chtějí materialisovat, které se nechťi narodit s pleší
na hlavě a s vráskami na čele a rukou třesoucí se úzkost-
livou opatrností. Je málo lidí, kteří chtějí opravdu nový svět
s novými myšlenkami a s novými činy. Postavme se do řady
těch nových lidí, té nové generace, těch nových myšlenek.

Mysleme myšlenky o lidech zdravých a šťastných a do-
brých, o lidech, kteří mají sluníčko na tváři a Boha v duši,
po kterých, kudy chodí, vyrůstají růže, a kam přijdou, tam
volněji se dýchá, tam cítíte, že jste potkali člověka, že jste
mluvili s bratrem.

Svobodné Bratrství, přátelé, není domyšlené, a nesmí
býti domyšlené. Vy je musíte domýšlet těmi nejsvěžejšími
myšlenkami, jaké dovedete myslet. Vy se ocitáte v postavení
malíře, který chce vymalovat toho nejlepšího člověka. A vždy
dále zkouší nové a lepší a živější barvy. Tak i my. Tak to
bratrství malujeme materialisující své myšlenky po celý život.

My tu nechceme zanechat pěkný hřbitov s krásnými
náhrobními nápisy, my tu nechceme zanechat musejní zbytky
nějakého náboženství, o které by se hádali obchodníci sta-
rožitnostmi. My chceme tu zanechat nový život, nového
ducha, nové ideály, nové pokolení, které by nám děkovalo,
že jsme je naučili se dívat, ne na naše památky a do mi-
nulosti, jak co bývalo, ale že jsme je naučili hledět ku předu,
před sebe, k nejbližším úkolům doby i k vzdálenější bu-
dournosti.

A v tomto duchu vás prosím, abyste mě podporovali
a jsem jist, že život jednoho každého, kdo pomáhal my-
šlenky Svobodného Bratrství materialisovat, bude o mnoho
bohatší a krásnější, že půjde životem od světla k světlu a od
radosti k radosti. (Dr. N. F. Čapek, přednáška z 4. února 1923).

Podvědomí.

O tom, čemu říkáme podvědomá inteligence, dovolím si nejprve připomenouti, že ovládá všechny naše tělesné funkce, které nazýváme rádi nedobrovolnými, protože lidé, vyjma některých zvláště vyspělých, nemívají na ně přímého vlivu.

Podvědomí je také zásobárnou naší paměti a dosavadní pokusy poukazují k tomu, že všechno, co člověk kdy slyšel, viděl a zažil, je uloženo v jeho podvědomí. Podvědomí je také sídlem vznětů citových, je přijímatelem dojmů zvenčí i zevnitř, je intuicí i duševním vnímáním.

Podvědomí je chodbou s dvěma vchody. Na jednom konci je otevřeno intuici a inspiraci a na druhé sugescím vědomé stránky našeho ducha.

Poměr mezi podvědomou inteligencí a vědomou patří k největším záhadám pro nezasvěcené. Někteří se domnívají, že vědomá inteligence je vyšší a podvědomá nižší. Jiní mají opačné mínění a tvrdí, že podvědomá inteligence je totožná s vyšším já a s božským vědomím. Nám nemusí tolik záležeti na tom, který z těchto názorů je správný, aneb jak jsem přesvědčen, jsou-li oba nesprávný, více nám musí záležeti, jak vzájemnou závislost těchto dvou stránek naší inteligence využít.

Jedna věc je nade vší pochybnost jistá, že onu podvědomou inteligenci, která má tak ohromný vliv na zdraví a mládí těla, na naše duševní nálady, na naši paměť, na naše tvůrčí schopnosti, lze ovládati. A proto na ničem tolik nezáleží, jako na poznání způsobů a prostředků, kterými lze toho dosáhnouti.

Něco podobného máme při elektřině. Kdyby lidé chtěli nejprve dokonale poznati podstatu elektřiny a teprve potom ji prakticky použít, neměli bychom dodnes elektrického světla, ani elektromotoru, ani telegrafu a telefonu a mnohých jiných dnes tak nezbytných zařízení. Nechme tedy jiné domlouvat se, co je podstatou lidského podvědomí a snažme se, abychom co nejlépe bohatství duše využili a božské síly v ní skryté si vědomě přivlastňovali.

Jeden z hlavních a nejdůležitějších poznatků je ten, že naše podvědomá inteligence pracuje v mnohém ohledu docela

jinak, nežli naše vědomá inteligence. Vědomá inteligence žádá prostě důvody a vůlí vytrvalou lze ji donutiti, aby v určitém směru pracovala. Naproti tomu podvědomá inteligence pracuje podle jiných zákonů. Rozumové důvody nic u ní nerozhodují a vůle čím více by chtěla ji nutit k činnosti, tím jistěji dociluje pravého opaku.

Kouzelným proutkem, jímž lze ovládnouti podvědomou inteligenci, jest sugesce. Bylo by však zle s námi, kdyby jakákoliv a číkoliv sugesce mohla ovládnouti naše podvědomí. Před branami tajemného zámku, jemuž říkáme podvědomí, nahromaděno je mnoho překážek. Nevíme-li, jak tyto překážky přemáhati, i nejlepší sugesce stávají se bezmocnými.

A jaké jsou to překážky, jimiž jako vojskem jsou opevněny a bráněny hradby našeho podvědomí? Jsou to staré sugesce. Jak staré mohou tyto sugesce býti, bylo by velmi těžko pověděti. Velmi mnoho datuje se jich z doby dětství. Mnohá z těch sugescí, která povstala bezděčně z rozhovoru dospělých, vnikla hluboko do podvědomí dítěte, a dnes je v jeho podvědomí velikým pánem, ba zákonem. Jsou sugesce, které tak těsně se spojují se zárodky některého rodu, že se dědí z pokolení na pokolení. A jsou sugesce sotva den nebo týden staré, které s oněmi závodí v síle a účinnosti. Jsou sugesce, jež vyšly od kamarádů, jiné od učitelů a kněží. Některé vnikly do podvědomí ve velkém rozechvění a rozrušení, radosti neb žalu, strachu neb zlosti, lásky neb nenávisti.

Dědičné choroby, vleklé nemoce, nešťastné nálady, sklíčenější duševní stavy, nesoustředěnost, zapomětlivost, stárnutí, odporný vzhled a mnohé jiné věci mívají své nejhlubší kořeny v takových sugescích. A chceme-li vytvořit novou osobnost, začít nový šťastnější život, chceme-li býti mladými, silnými a úspěšnými, jest potřebí úhor starých sugescí přeorat, vyčistit, a nové sugesce nasít. Je potřebí objeviti nejpriznivější stavy a podmínky, za jakých toho lze dosíci.

Duševní organismus člověka s jeho starými a četnými sugescemi připadá mi jako veliký činžovní dům, kde je na sta nájemníků, kteří získali si jistá práva tam bydlet, protože tak a tak dlouho tam bydlí, aneb protože jejich rodiče tam bydleli, aneb protože jim ve jménu Boha aneb ve jménu někoho neb něčeho jiného bylo dáno tam bydlet. Vlastní

majitel buď tam vůbec nebydlí, anebo nikdo o něj nedbá, jestli tam bydlí – takže není divu, když dům pustne a stárne a vykazuje nejen trhliny ve zdi, ale i vnitřní rozpory obyvatelů, kterým se podobají city a rozum a tělesné trampoty.

Také jiný obraz mohli bychom použít. Nitro člověka podobá se byrokratickému státu, v kterém vlastní panovník je takřka nulou, ačkoli se všechno koná jeho jménem. Najednou však něco se stalo. Duch národa, který stát tvoří, se probudil a chce se znovu zařídit, přeorientovat, chce omládnout. Nastává tuhá práce a těžký boj. Buď byrokracie starých sugescí zůstane a jen povrchně a podle jména se něco změní a přihladí, anebo se začne čistit od základu a kousek po kousku, místečko za místečkem, staré sugescie se přeberou, co je dobré se ponechá a novému duchu podřídí, ale co je staré a škodlivé, se neúprosně vytrhá a vyháží jedno po druhém a nahradí novými, mladými, úspěšnými, životodárnými, energickými sugescemi.

Tentýž zákon platí všade. Dejme tomu, že některý obchod neprosperuje. Při revisi se shledá, buď že suroviny se draho nakupují, nebo špatně spracují, nebo pracovní metody a organisace, že jsou neúčinné, nebo že není dobře postaráno o rozprodej, o nacházení nových tržišť atd. Má-li obchod státi se aktivním, je nutno jej zmodernisovat, někde přibrat nové síly, někde ubrat, které překázejí, někde doplnit zásoby, jinde odstranit odpadky. Při takové práci potkáváme se s nesčetnými předsudky. Nejčastěji slýcháme, že to tak vždy bývalo a chodívalo, že všechno není dobré co je nové atd. Buď tedy obchod zahyne nebo se od základu zreformuje.

S podobnými zkušenostmi potkáváme se u církví. Některá církev je tak zkostnatělá, že už ani morku v kostech nemá, a její dogmata jsou tak zastaralá a nemožná, že ani nejhubenější polívčičku nějakého kázáníčka nelze z nich navařit. Kdyby se tu a tam do té vody nepřidalo nějaké modernější koření, už ani děti by to neposlouchaly. A ona by se chtěla obnovit, chtěla by omládnout, ale nechtěla by se dotknouti ani jedné z těch staletých sugescí, na které chřadne a zmrírá. Chtěla by to odbýt novými jmény a ozdobami. Nejde to!

(Příště dokončení).

K jubileu.

Je tomu rok, co se ustavila Pražská obec Svobodného Bratrství. Loni o Novém roce neměl nikdo tušení, jaká organizace vyrůstá z nepatrných příprav, jež pozůstávaly hlavně z najmutí Sladkovského sálu v Obecním domě ku každodělním přednáškám.

Co jsme od oné doby zakusili, liší se od všeho, co kterýkoliv z nás kdy zažil. Vždy zřejmějším bylo každému, kdo nestranně vývoj Svobodného Bratrství pozoroval, že jeho úspěch záleží ve velkých ideích a zásadách, a nikoli v novotě nebo v hovění nějakému časovému bůžku mody.

Úspěch, s jakým se Svobodné Bratrství od počátku potkávalo, oceníme tím více, když si uvědomíme těžkosti a překážky, s jakými bylo tu zápasit. Patříme dosud k nebydlícím. Pomalu nebude v Praze sálu, o který jsme se někdy neucházeli. Tucet jsme jich vystřídali a které dnes máme a které jsou jistě nejlepšími a největšími, jaké lze na delší dobu zamluviti předem, staly se malými. Pro menší organizační a pracovní schůze, pro příležitost k seznamování se mimo kruh rodinný místa nebylo.

Také v ohledu finančním byli jsme šťastni. Jenom nájemného platíme nyní měsíčně asi Kč 3.000.—, které byly vybrány bez zvláštní námahy dobrovolnými sbírkami u vchodu.

Ač nepodceňujeme ani v nejmenším význam mluveného i tištěného slova, které jako dobré símě bylo rozseto a může přinést užitek mnohý, přece nejvíce nás potěšují svědectví těch četných jednotlivců i rodin, jak jejich život stal se radostnějším, plnějším a krásnějším, oč méně je v něm hněvů, starostí a smutků, oč více zdraví, radosti, klidu, lásky, odvahy, snášenlivosti a obětavosti.

Nejen to, oči, ruce a srdce mnohých obráceny byly k potřebám bližních, kde a jak by mohly vnést více sluníčka, více vůně a svátečnějšího života.

Pokud se týká nedostatků, mohlo by se nám vytýkati, že nejsme dost hotoví, vyhranění, vykristalisaní. Naproti tomu nutno říci, že nemůžeme býti nikdy tak dogmatikářsky hotoví jako jiní, protože chceme růst, chceme objevovati nové pravdy a přijímati nová zjevení. Dále neklademe důraz

na jednotvárnost názorů, nýbrž na společnou snahu po lepším životě.

Za druhé mohlo by se státi, že do Svobodného Bratrství přihlásí se člověk pochybného charakteru a někdo na něj poukáže a řekne: „Vida, takoví jsou to lidé.“ Leč měl by pravdu jen tehdy, když bychom měli v programu, jako některé církve, že přijímáme výlučně lidi duchovně už obrozené nebo dokonalé. My však otvíráme své srdce a všechny obrodné příležitosti každému, kdo přijde a přijímáme každého za bratra nebo sestru, kdo se zásadami Svobodného Bratrství vysloví souhlas. Zkušenost nás učí, že ti, kteří obrození nejsou nebo se obrodit nechtějí, po krátkém čase jako padavky odpadnou sami a rádi, protože jim v ovzduší Svobodného Bratrství je nevolno. Kdyby však po delší dobu nějaký darebák zůstával uznaným členem Svobodného Bratrství nebo kdyby v trvalém spojení s činností Svobodného Bratrství neměli se lidé stávati lepšími lidmi – potom, ano potom jsme ochotni všechny výtky podobného rázu přijímati. Až dosud jsme bohudík podobných výtek neslyšeli, ale musíme na ně býti připraveni.

Při tom nutno upozorniti na jeden důležitý fakt, že Pražská obec Svobodného Bratrství je toliko jednou vedle druhých organisací, jež se tvoří v Svobodném Bratrství a že je v základě veškerého našeho organisování zásada functionalismu, která má pro každého funkcionáře velmi dobré kritérium v jeho činnosti, čili funkci. Ne vyznání, ne titul, ne úřad, ale funkce je naší cestou.

Musíme dále býti připraveni s jedné strany na výtku, že se příliš bratříčkujeme a s druhé, že není mezi námi dost bratrství. Bratrství, jaké chceme v Svobodném Bratrství pěstiti, je hodně odchylné od toho, čemu se říká v různých kruzích bratrství a proto nečekejme, že něco tak nového lze na honem vypěstiti, a když by to i vypěstěno bylo, že se to bude hned každému líbit.

My Češi jsme zvyklí na dva druhy bratrství. Jedním je ono známé používání jména bratr nebo sestra jako titulu, ku kterému se přidává tykání. Víc nic, to je všechno! Někteří to považují za vymoženost a říkají tomu bratrství. Intimního, důvěrného v tomhle druhu bratrství nemusí býti nic. Páni bratří zůstávají si jako lidé stejně cizími, jako kdyby se neti-

tulovali: „ty bratře.“ — Ten druhý druh bratrství je naproti tomu samá intimnost, důvěrnost a starostlivost. Jeden druhému nakukuje do každého hrníčka, stará se o každý jeho hadříček, sleduje ho v každém kroku, očenicává každý kout a je samá rada nebo „bratrská“ kritika, jejíž celý smysl je v tom, aby všichni bratři byli „naraženi na jedno kopyto,“ „mluvili jedněmi ústy,“ pohybovali se dle stejných pravidel a žádný aby v ničem neprozradil, že je jiný nebo že jinak smýšlí než ten druhý.

V Svobodném Bratrství oba tyto druhy bratříčkování zavrhuje. U každého bratra a sestry rozeznáváme dvě stránky, jednu lidskou a druhou božskou. Po lidské stránce jsme si všichni rovni: každý má nějakou slabost, kterou třeba snášet, každý může někdy v něčem naší služby potřebovat a každý má něco, čím by nám někdy v něčem mohl posloužit. Po stránce božské jsme každý samostatnou, od druhého odlišnou manifestací Boha; osobnost jednoho každého je jedinečná, suverenní. Proto čím intimnější a důvěrnější stává se moje přibližování se k člověku po jeho lidské stránce, tím je žádoucnější, aby současně a stejnou měrou rostla moje úcta k jeho božské stránce, k majestátu jeho svobodného ducha. Prohřešoval bych se na jeho božství, kdybych chtěl, aby byl něčím jiným, než co je nejvlastnějším vyjádřením jeho duše. Byl bychom sebe důvěrněji k sobě stáli, nesmím ani na chvíli zapomenouti na úctu k jeho osobnímu přesvědčení, k jeho odchýlným sklonům, náladám a zálibám. Jest tedy naším cílem a naší cestou, spojení s bratrstvím také největší myslitelnou svobodou osobnosti v mezích, jaké jsou v ohledu mravním samozřejmé.

Je snadno pěstovati bratrství, kde všichni jsou jednoho nebo příbuzného politického přesvědčení, nebo kde je zastoupena převahou jistá třída nebo kde rozdíly ve vzdělání neb v občanském postavení jsou nepatrné. V Svobodném Bratrství však tomu tak není. Kdož ví, najde-li se v republice druhá společnost, kde ty rozdíly jsou tak veliké a přece v poměru ku krátké době činnosti duch bratrský tak utěšený. V debatách, které každé úterý pěstujeme, vystoupily tyto rozdíly nejednou na povrch a k nim přidružily se i rozdíly ideové — a přece vyznělo vše v harmonii společného mravního a obrodného úsilí. Každý hájil názor svůj, ale

byl snášenlivým vůči každému jinému přesvědčení a byl i ochoten vážit důvod proti důvodu a dáti se přesvědčiti.

Ať už jakékoli další úspěchy neb nedostatky se vyskytly, to jedno musí každý Svobodnému Bratrství přiznati, kdo jeho činnost v uplynulém roce pozoroval, že jsme neseděli v koutě, že jsme neskrývali světlo pod kbelec, neboť o nás celá Praha věděla, byli jsme na očích všech, bylo u nás vždy jako v úle, kde bylo dost medu a jestli někdy někdo pocítil žihadlo, při takovém shonu a ruchu a životu vůkol ani to jinak možné nebylo.

Nyní máme před sebou výroční jubilejní slavnost, která se bude konati 6. května dopoledne o 10. hod. v nádherné Smetanově síni, máme před sebou přijímání nových členů, máme také před sebou prvou květinovou neděli Svobodného Bratrství a máme před sebou krásnou příležitost přispěti na zakoupení společného domova. Co víc, máme před sebou celou budoucnost, bezpočetné příležitosti vykonati něco dobrého, učiniti svět lepším, přitáhnouti mnoho smutných, aby jejich smutky se obrátily v píseň života; získati mnohé choré, aby také ozdravěli a ozdobili se věčným mládím; máme vůkol nevyčerpatelnou plnost božské energie, připravené k použití v té chvíli, kdy svou duši správně naladíme, aby námi mohla proudit, ze slabých učinit silné a z poražených vítěze.

Píseň Svobodného Bratrství.

Ať úsměv cestu zlatí
kam hne se noha tvá,
ať naučí se smáti,
s kým osud zahrává!

Ať růže cestou mluví,
že člověk tudy šel,
a kdo tě viděl poví:
že's Boha v sobě měl.

Ať ozvěna to hlásí,
že's k horám věčným spěl,
že srdce rozdával jsi
a s písní na rtech mřel.

N. T. Č.

Lidový dům — nebo kostel.

V některých pokročilejších zemích, jako Americe, Anglii, Švédsku, ujmají se na místě kostela zvláštní lidové domy. Říká se jim sice kostely, ale s kostelem, jak my si jej v Čechách představujeme, není tu nejmenší podobnosti. To, čemu oni snad jen ze starého zvyku ještě říkají kostel, je vlastně společenská budova v nejlepším slova smyslu. V této budově je především velká dvorana pro schůze, koncerty, přednášky a pro všechny ony výkony, při kterých lze největší účast očekávat. Dvorana je obvykle stavěna po způsobu moderního divadla, tak že z každého místa je viděti každého účastníka schůze. Není kazatelny ani oltáře. V předu na podiu jsou varhany, zpěváci a řečníci, kolem nich amfiteatrálně od zdola až nahoru ke stropu sedí okruhem posluchači.

Jiná, rovněž velká dvorana je zřízena pro schůze dětí a pro školní vyučování, a sice tak, že kolem dokola dvorany jsou dveře do menších místností, v kterých se jednotlivé třídy vyučují. Některé věci, hlavně zpěv, mají však všichni společné a k těm se shromažďují ve dvoraně.

Kromě těchto dvoran bývá v kostele ještě pěkná řada nejrůznějších místností pro nejrozmanitější účely. Bývají tu krásné tělocvičny, čítárny, knihovny, lázně, hudební síně, opatrovny pro batolátka a kojence, jejichž matky se účastní nějaké schůze, ochutnavárny, noclehárny atd. Všechno, čeho člověk pro pěstování duševního života potřebuje, najde v takovémto kostele a víc, najde i ušlechtilou zábavu, prostředky k vzdělání a slušnou společnost.

Při některých kostelích jsou nemocnice, chudobince, školy všeho druhu, dílny pro nezaměstnané, laciné jídelny, zprostředkovatelný práce.

U nás máme jiný pojem o kostele. Je to budova, zařízená pro jistý počet lidí, kterým není nic do druhých účastníků; nepřišli k vůli druhým, nestarají se o ně, přišli jen vykonat svoji pobožnost, která pozůstává v říkání modliteb, hledění na oltář, zpovědi a pod. Kromě kostelní místnosti je tu pouze přístavka, sakristie, pro kněze a ministranty a kostelníka, kde se převlékají.

Dnešní český pojem o kostele je ten, že je to místo, zasvěcené ne lidem, ale Bohu; v kostele je Bůh přítomen,

proto by bylo hříšné se tam zasmát, nebo buchty a kávu rozdávat nebo něco podobného. Není však proti zvykům a veřejnému mínění našemu, když tíftí lidé, kteří ráno pobožně klečeli v kostele, večer křičí a skáčí, bouří a kouří, šprýmují a sakrují – v hospodě. Vždyť na to je hospoda.

Náš kostel s naší hospodou je výrazem naší rozdvojenosti v povaze, naší osudné dvojakosti, kterou nikdo tak spravedlivě nezbičoval, jako Machar. Není v naší povaze důslednosti, ryzosti, jednotnosti. Takovými nás vychovali jezuité. A tak důkladně se jim to podařilo, že už ani ocenit nedovedeme něco, co se z této naší dvojakosti tak vymyká, jako onen lidový dům.

Pobožnost našich kostelů je tak pobožná, že se hodí právě jen do kostela a pro život mimo kostel stává se přítěží. Naproti tomu zas naše bezbožnost je tak bezbožná, že pro ni musíme mít zvláštní hospody – a také se jinač nehodí.

Kdo v této rozdvojenosti byl vychován, přijde do Ameriky a vidí na kostele oznámení kinematografického divadla – obyčejně víc neví a neviděl – má dojem, že náboženství už netáhne a proto že chytrý kazatel připadl na tato lákadla: že za tím vším skrývá se docela jiný názor na společenský a náboženský život, že takový kostel je vlastně úlem nejrozmanitější činnosti, o tom nemá náš pouliční cestovatel nejmenšího zdání.

Nehoruji pro napodobení ciziny. Jsem hrdým na to, že jsem Čech a ideálem mým je české náboženství, český kostel, český charakter. Než, ptám se, jsou ty naše kostely českými? Nachází v nich česká duše svůj duševní domov? Nebyly češtějšími staré českobratrské sbory, jež byly kdys nejen domovinou nejslechetnějších českých snah společenských a vzdělávacích, ale také majáky české slávy a zdatnosti? Z nich vyšel Komenský, k nim obrací se čeští buditelé.

Dnes už málo který Čech ví, že těmi bratrskými sbory byly rovněž společenské budovy, kde soustřeďoval se společenský život a kde český člověk našel náhradu za kostel i hospodu.

Kdy navážeme opět na tyto tradice a vytvoříme nový typ společenských domů pro naše mladíky a dívky, muže, ženy a děti, starce a stařenky? (R. 1911 N. F. Čapek v „Pravdě“).

Vzpomínka na prvou manifestaci.

Bylo to 2. dubna 1922, kdy se v nádherné síni Smetanově v Representačním domě města Prahy shromáždilo 1300 osob k první manifestaci Svobodného bratrství. Po srdečném uvítání přítomných byl přečten blahopřejný příspěv z kanceláře pana presidenta, dále příspěv z presidia hlavního města Prahy a uvítání delegáti zastupující město Prahu. Dále byl uvítán a k proslovu vyzván Rev. W. R. Drummond, syn slavného učence a bývalého presidenta Oxfordské university, který byl přítomen jako delegát Mezinárodního kongresu Svobodných křesťanů a jiných svobodných náboženských sdružení a také jako zástupce anglických, amerických, francouzských a italských Unitářů. Následoval proslov dr. Kunstovného a po něm promluvil dr. Norbert F. Čapek následovně:

Vážení přátelé.

Přítomnost dr. Drummonda, delegáta Mezinárodního kongresu Svobodných náboženských obcí, dostatečně dosvědčuje, že Svobodné Bratrství není raketa vržená před oči zvědavých diváků, aby se na okamžik pobavili.

Svobodné Bratrství, toť červánky nové doby, v které se rodí nový člověk a nové sociální citění.

Proslov prof. Kunstovného je důkazem, jak vzdálení jsme od jakéhokoli sektářství, od úzkoprstosti, od dogmatické spoutanosti.

A přes to, že stojíme na široké základně světovosti, přes to, že k svým přátelům počítáme vedoucí duchy náboženského myšlení a Obrody, a že se dobrovolně hodláme přičleniti k nejpokrokovějším organisacím náboženským – přes to vše nejsme a nikdy nebudeme podřízeni nikomu kromě svému vlastnímu svědomí.

Co jsme začali a co konáme je naše, a cizinu jsme jen pozvali, aby se podívali, co děláme a co českým srdcem hýbe.

Byla to jedna z nejsmutnějších kapitol v dějinách Slovanstva, když Polabané byli kupováni pro novou víru – za kazajku. Kazajku dostali, ale jejich duše v té kazajce zemřela.

Zdůrazňuji, co máme, je naše. My jsme se učili a dále se chceme poučovati všade, od každého národa, ale my jsme

zároveň poznali, že nám na prvním místě není potřebí nových mesiášů a nových nauk, ale že je nám jako soli potřebí začítí proměňovati v tělo a krev to, co už víme a čemu naši největší buditelé nás učili.

Když jsem se vrátil z Ameriky, žasnul jsem nad těmi mnohými krásnými projevy hlubokého náboženského citění, a když jsem poslouchal u komůrky českých srdcí, slyšel jsem o hlubokých touhách po obrodě, po vyšších hodnotách.

Prošel jsem, bratři, sestry, svět křížem krážem, ale lepšího jsem nikde nenašel, než co ve svatyni vašich srdcí se rodí, dejte tomu volný průchod, vykřikněte to do světa. Hle, tu tryskne jako křišťál voda čistá, proč má náš lid dále mřítí u stojatých mrtvých vod? Hle, tu je chléb živný, proč má býti syčen plesnivými kůrkami středověkých klášterů?

Našli se, kteří říkali: to nejde, jsme na to slabí. Já se tomu nedivil, 300 let nás ubíjeli, 300 let nám namlouvali, že k ničemu nejsme, vytrubovali o nás do světa, že jsme národ otroků, že nejsme víc hodni našich velkých otců — ale není to pravda. Podívejte se, čím je Čech v cizině, kde v ovzduší sebedůvěry a svobody nestojí za nikým pozadu. A dokázali jsme to i v době našich slavných legií. Viděl jsem to na vlastním synovi, jak přes noc vyrostl v hrdinu, když prezident Masaryk začal v Americe troubit na poplach a volat do legií.

„Tatínku,“ povídá suše, „já jdu.“ A šel. A když svoji povinnost vykonal, kde jeho život půl druhého roku visel na nitce — vrátil se domů k svému pultu a pracuje dál jako před tím.

A co jsme dokázali na poli bitevním, to dokážeme i na poli ducha. V našich žilách proudí tak dobře krev Žižky, jako Husa a Komenského.

Podívejte se, jaký jsme učinili začátek. 15. ledna — není to ani čtvrt roku — byla ohlášena první přednáška v síni dra Sladkovského. Dnes pořádáme manifestaci, na kterou byly lístky vyprodány prv, než jsme stačili to veřejně oznámit.

Která organisace to byla, kdo za tím stojí? Zkoumejte jak chcete, a čím důkladněji budete zkoumat, tím lépe se přesvědčíte, že je to tentýž Bůh, který byl v Husovi, v Chelčickém, v Komenském, v Havlíčkovi, který je v každém z nás,

a v každém projevu života — který vždy a všade nový život tvoří, kde vývoj k novým podmínkám životním dospěl.

Kde se nashromáždí dost vody, tam musí se najít průchod, kde je život dost silný, tam musí prorazit, a kdyby měl i hrobové kameny odvalovat.

U nás jsou všechny podmínky pro novou reformaci náboženského života dány. Nic na tom nezáleží, kdo to vysloví. Nepůjdeme-li my, ten Bůh v nás si najde jiné, povolnější nástroje.

Tato manifestace má ten smysl, aby každý věděl, že je ještě čas, postavit se do prvních řad. Příští neděli se přistoupí k formálnímu utvoření Prvé Pražské obce Svobodného Bratrství. Kdo se opozdí, bude jeho vina.

Žádné výmluvy neplatí. Kdo něco dobrého má, co jsme dosud neobjevili, my na to čekáme. Kdo by chtěl něco udělat lepší, my mu všichni budeme pomáhat.

To je také příčina, proč do všech podrobností, jak by si některý starý dogmatikář přál, nemůžeme povědět, co jsme a co chceme. V Svobodném Bratrství může každý jen sám za sebe povědět, jak on co myslí a uznává, ale nemůže z toho činit pro druhého konfesi nebo přikázání.

Vy můžete jakž takž popsat hotovou stavbu, něco, co není schopné dalšího vzrůstu, ale nemůžete dokonale popsat opravdu živý organism.

Duch a život musí u nás vítězit nad každou formou — a v té chvíli, kdy forma začínala by vítězit nad duchem, a dusit ho, my bychom si musili přát, aby raděj život zlomil formu.

Ale tolik každý mohl pozorovat, že se jeví mezi námi upřímné bratrství, velká chuť k práci mravně obrodné, a naprostá snášenlivost, takže duše mystické a umělecké druží se k povahám racionalisticky založeným; praktické náboženství všedního života projevuje se svorně s nejvzletnějším řešením smyslu života, nesmrtelnosti a věčnosti.

Snad se ptáte, proč nepracujeme v starých církvích.

V rozdílu od jiných, my neříkáme, že nás klamaly. Nesklamaly. Sklamaly Habsburgy? Sklamaly Hohenzollery? Zdali s nimi nevytrvaly až do konce? A kdyby jejich panství se vrátilo, zdaliž i ony se k nim nevrátí? Aneb myslíte, že

klamají mamonáře? Pochybuji, neboť ti jsou příliš chytří, než aby jen tak je podporovali. Koho tedy klamaly? Snad lid? Slibovaly ony lidu někdy víc, než odpuštění hříchů a po smrti království nebeské? V čem ho tedy klamaly? Věřící dosud hřeší, a hřichy se jim odpouští, a do nebe nemohou přijít, dokud nezemřeli. Jaké tedy klamání?

Tu běží o věci mnohem závažnější. Rozumový i etický vývoj lidstva kráčí nezadržitelně v před, kdežto církve zůstaly strnulé na názorech starého světa.

Ti, kteří se svými středověkými názory dovolávají se Husa, znesvěcují jeho světlou památku. Takový duševní velikán, jakým byl Hus, roste duševně každým dnem — a takové zpátečnické duše chtěly by ho postavit mezi egyptské mumie, které ani za 5000 let se nemění. Můžete si představit myslícího člověka, na jehož duši by kultura a vývoj posledních 300 let nezanechaly nejmenší stopy? Proto my nevěříme v Husa proměněného v solný sloup církevnictví, ale v Husova ducha, který hledal pravdy a hájil pravdy až do smrti.

Pokročili jsme od absolutismu politického k republice, od olejových lampiček k elektrickým žárovkám, od trakaře k aeroplánům — jak můžete žádat na dnešním člověku, aby se spokojil s náboženstvím svíčkových bab a papírových konfesí?

Nám už dnes nepostačí chorobinec pro duše světem znavené, strachem paralysované; my také nemíníme zařizovati ústav pro oslepování duší a pěstování chorobných stavů lidské duše. Nám se chce žít, ach tak silně, tak radostně, tak sebevědomě žít! My chceme jásat do světa o Bohu síly a lásky a krásného života, který se nevtěluje jednou za dva tisíce let, ale den co den, v každém dítku, v každé písni, v každém stisku ruky bratrské.

My víme, že pokrok ve všech starých církvích raší a straší, že všade povstávají mladíci ducha, kteří trhají obruče s hlavy, ale my nemáme čas čekat, než oni si všechny spory mezi sebou vyrovnají, než se o každý dogmatický chlup dohodnou. Dnešek má příliš na spěch a zítřek připravuje nové otázky k řešení. Nemáme čas, se stále domlouvat o slovíčkách dobrých mužů, kteří psali před sta a stalety, co bylo palčivou otázkou jejich doby.

K nám přicházejí církve a s velikým nákladem propagují něco, co je nám cizé, co naši zbožnost uráží, aneb něco, co už před 300 lety Čeští bratři mnohem lépe vyjádřili. Při tom zavádějí bigotnost, jaká i v samé katolické církvi je k pohledání. Přesvědčují nás, že jejich náboženství se dobře osvědčuje mezi africkými černochoy, a že v Asii mají veliký úspěch.

Přátelé, jestli se nevzpamatujeme, bude hůř.

Chcete nový klerikalismus, nové ohlupování lidu, nové jho na lid v jeho rozervanosti?

Můžeš ty bratře, český inteligente, dále říkat, že sám sobě postačíš, a do druhých že ti nic není? Zda-li nevíš, bratře, sestro, že smysl života je ve službě lidskosti, a kdo svému bližnímu nesloužil, aby ho povznesl, že nežil?

Český člověk tápe a hledá a chodí, jako ta ovečka bez pastýře.

Nepozorujete to v těch bezpočetných schůzích? Nevidíte, jak hladoví a žízniví odcházejí? Není Vám jich líto? Myslíte, že se může najíst slámy politických štvanic?

Verzte mně, já neagituji, mě bolí srdce nad naším lidem a nad naší inteligencí.

A já přece agituji, já vás zaříkám u všeho, co je vám drahé a svaté, abyste mně pomáhali, nebo sami se té práce chopili!

Kolik je vás, kterým ještě proudí v žilách červená, živá krev, kteří máte hrdé čelo a v paži chuť k práci, postavte se do předvoje bojovníků ducha a pravdy.

Nečekejte, až všichni poběhnou, když jde o věc, za kterou bychom měli býti hotovi i mřít.

O velikém reformátoru středověkém napsal velký Lessing: „Zneuznaný muži! Tys nás vysvobodil od jha tradice (podání), kdo nás vysvobodí od nesnesitelného jha litery? Kdo přinese nám konečně křesťanství, jak bys je ty dnes učil, jak by je Kristus sám učil? Kdo — —?“

Dr. FRANK GRANE:

Vědecká base mravnosti.

V následujícím je několik pravidel, jak si jeden každý sám pro sebe může najít vlastní pravidla pro svoji mysl a svůj život.

Nejsou založena na náboženské neb jiné autoritě, leč na takové, jaká prýští ze zkušenosti lidstva a z fakt všeobecně známých.

1. Buď přirozeným. Po celý svůj život studuj a poznávej zákony přírody. Přizpůsobuj se jim. Vycházej od fakt.

2. Pěstuj představivost, abys dovedl vžítí se do přesvědčení a citů druhých. Čím více se dovedeš vžítí „do kůže druhého,“ tím lépe pro tebe a tvůj úspěch.

3. Vzdej se sobectví a jeho přívěšků — nařikavosti a nedůtklivosti.

4. Vyhosť závist, která je nejprotivnějším ptáčkem, jenž v srdci hnízdívá.

5. Najdi si práci, pro kterou se nejlépe hodíš a kterou lépe umíš než jiní a drž se jí bez ohledu na zisk.

6. Zůstaň věrným pravdě, o které jsi přesvědčen. Nebuď prospěchárem. Žij tak, abys mohl mítí úctu také sám k sobě.

7. Buď spokojeným, však nikdy uspokojeným.

8. Zachovej své zdraví a udržuj svoji životní energii. Jen silný může dávat.

9. Pamatuj, že šetrnost je dobrá ctnost a velmi prospívá charakteru, pokud se nezvrátí v lakomství.

10. Pamatuj, že lidé s odlišným míněním mohou být právě tak opravdovými jako ty. Víš-li to, jsi ve výhodě oproti těm, kteří o tobě podobně nesmýšlí.

11. Přizpůsob svoji víru důkazům. Raděj se vzdej úsudku o většině věcí, než bys soudil unáhleně.

12. Vyhýbej se souzení osob. Věř, že v každém je něco dobrého.

13. Lidé nebývají vždy stejně schopni a připraveni přijmouti pravdu. Zaříd se podle toho a nezasívej do půdy nepřipravené.

14. Nepříjemné konej jak nepříjemněji dovedeš.

15. Nepohrdej žádnou lidskou bytostí.

16. Oceň lásku, ať přichází od kohokoli. Je příliš vzácná v světě, než aby i jen kapička mohla býti zmařena.

17. Poznávej zákon průměru. Nezakládej svá očekávání na výjimkách.

18. Žij s každým okamžikem a uznej a užij v něm, co měl nejkrásnějšího.

19. Ovládej se. Zachovávej Solonovo pravidlo: „Ničeho přes míru.“ Klid mysle je možno zachovati, předně když víme, že je on záležitostí našeho vlastního nitra a nikoli našeho okolí, a za druhé, když jsme se naučili sebe ovládati.

20. Počítej s Prozřetelností. S Bohem, v kterého věříš, ať jakkoli si ho představuješ, žij v přátelství. Ať jakýkoli tvůj názor o vesmíru, přízpůsob se mu.

Tak poplyne tvůj život s jakýmsi uspokojením, a do bran smrti vejdeš s nadějí.

Poznámka redakce: Dr. Grane je jedním z nejoblíbenějších spisovatelů amerických a libuje si ponejvíce v krátkých článkách, jako předcházející. I když se všemi jeho názory nesouhlasíme, považujeme článek, jím nadepsaný »Vědecká base mravnosti,« za pozoruhodný.

Myšlenky mudrců.

Člověk se narodil s dvěma očima, ale pouze s jedním jazykem, aby dvojnásob viděl, nežli jednou promluví. *Colton.*

Čistota jest ženskou, pravda mužskou stránkou ctí. *Hare.*

Člověk nikdy neupevnil jeden konec řetězu kolem krku svého bratra, aby ruka boží nepřipjala druhý konec kolem krku utiskovatele.

Lamartine.

Pomoz si sám a nebe ti pomůže. *La Fontaine.*

Čím méně přání chováme, tím blíže jsme bohům.

Sokrates.

Bude-li Evropa kdy zničena, stane se tak jejími obránci.

Motesquien.

Čeho horoucně si přejeme, tomu brzo uvěříme. *Young.*

Z blízka — z dáli.

Na každou věc potřebí je podívatí se nejprve z blízka a pak z dáli. Některá věc je krásná jen když se delší dobu z blízka na ni díváme. Ten ji neocení, kdo jen z dálky na ni hledí. A naopak, některé věci z přiměřené vzdálenosti lze ocenit. Je v tom celá životní filosofie.

Jsou svaté věci, které ihned sevšední a sesměšní, jakmile je blíže prohlédneme — a ty nelze dost důkladně prohlédnouti a dost důrazně odmítnouti. Jsou však i všední ctnosti a činy a oběti — které je nutno viděti z přiměřené vzdálenosti, aby vynikla jejich hrdinnost, svatost a vznešenost.

Některá věc je příliš drobná, než aby ji zdáli bylo vidět. Jsou však předměty, jež svým významem jsou příliš velké pro velikou blízkost. Na život lidský, na příklad, nutno hleděti pod zorným úhlem věčnosti, jinak nám zůstane hádankou.

Některou věc činí důležitou okamžik, v němž se zrodila. Zítřka už významu nemá. Mnozí lidé rázem by se vyléčili ze svých trampot, kdyby z nich aspoň na okamžik vylezli a podívali se na ně z dáli. Začali by se jim smáti a tím by je zabili.

Rozuměti okamžiku a mítí smysl i pro věčnost, pozor dáti na věci, jež právě mě obklopují, i na ty, jimiž je obklopen svět, najíti pro každou věc pravou distanc — toť umění, jež je hodno, aby se mu každý učil.

(1911. Č.)

Pohotovost Američanů.

V čísle pátém a šestém uveřejnili jsme překlad jedné kapitoly z knihy C. H. Brookse, ve které popisuje metodu slavného dra E. Coué o novém způsobu duševního léčení, jež může každý snadno prováděti. Dr. Čapek pořádal v Praze o této metodě celý kurs přednášek s tím výsledkem, že někteří se uzdravili hned při přednáškách a jiní pozvolně, praktickováním doporučených metod. Dr. Čapek několikrátě vyslovil při tom veřejně přání, zříditi v Praze za přispění několika lékařů ze Svobodného Bratrství ústav pro duševní léčení nemocí, které jinak vyléčiti nelze. Přál si jen mítí k tomu

vhodné místnosti nebo vhodný dům. Dosud zůstalo při pouhém přání a mnoho lidí musí zůstat nešťastných, protože není prostředků, aby se mohlo aspoň z počátku čelit návalu pacientů.

Mezitím dr. Coué jel do Ameriky, přednášel o své metodě a v našich českých časopisech čteme následující zprávu: „Ústav pro autosugesci. V Novém Yorku byl slavnostně zahájen nově založený výchovný ústav pro mládež pod názvem „Ústav pro vlastní sugesci.“ Účelem jeho je naučiti žáky sebeovládání a školení vůle cestou autosugesce. Peníze na ústav dali vdova po miliardáři Vanderbiltovi a plukovník Wood.“

V člancích „Věčné mládí,“ „Materialisace myšlenek“ a „Podvědomí“ podáváme část onoho kursu dr. Čapka a v příštích číslech pokusíme se zachytit ostatní.

Vetešnice v kostele: »Od té doby, co mám to vetešnictví, nemohu se na žádný svatý obrázek pobožně podívat – vždy mne hned pokouší myšlenka, jakou má asi cenu.«

*

Mladý kazatel měl první své kázání a počal slovy »Svatý Pavel posílá vám své pozdravení.« Ted' nevěděl dál a opakoval to ještě jednou a zase uvázl. Když pak to po třetí opakoval, vstal přítomný představený obce řka: »Že mu obec pěkně děkuje.«

*

Bystrý hoch. Učitel nedělní školy: „A co dělal Noe v arše?“

Ferda: „Lovil ryby.“

Učitel: „To je bystrá odpověď, hochu.“

Ferda: „Ale jistě nic nemohl chytit.“

Učitel překvapen. „Proč to myslíš?“

Ferda (sebevědomě): „Protože měl jenom dva červy!“

*

Odhodlanou vůlí scvrkají se hory na pouhé hromádky písku.

Pevné vůli, tužbě ušlechtilé, nerozdílné srdce žádosti rádo dává nebe dojít cíle.

Kollár.

Vždy ještě jest místo pro něco nového.

Hyde.

Literatura.

ILLUSTROVANÁ KNIHOVNIČKA »VKUS A NEVKUS«. Sv. 1. »Jak se šatíme«, sv. 2. »Šperk«, sv. 3. »Dary«, sv. 4. »Malý byt«, sv. 5. »Vymalování bytu«, sv. 6. »Nábytek«, sv. 7./8. »Hřbitov«, sv. 9./10. »Počátky praktické estetiky«. Píše Emil Edgar. Vydal B. Kočí v Praze I., Masarykovo nábř. 14. Cena jednotlivých svazčků Kč 5.—, dvojsvazků Kč 10.—. Doporučujeme.

V NAKLADATELSTVÍ SFINX, Král. Vinohrady, Dobrovského ul. 4, vyšlo několik velmi dobrých knih, které můžeme našim čtenářům vřele doporučit. Mezi nimi jmenujeme jako zvláště dobré: Marden O. Swett: »Cesta lásky.« Cena Kč 19.50. John Ruskin: »Duchovní tvůrčí síla.« Kč 7.50. Kdo se zajímá o podrobný seznam a popis knih tímto nakladatelstvím vydaných, nechť si vyžádá zaslání prospektu.

NÁKLADEM CYRILLA HÖSCHLA v Klatovech vyšla pěkná knížka »Manželství,« jako příručka pěstění zdraví, štěstí a dlouhověkosti. Cena Kč 15.—.

ROZLUKA CÍRKVE A STÁTU, základní náš požadavek a první předpoklad ozdravení politických poměrů a zabezpečení svobod občanských i státní samostatnosti, bude tak dlouho nesplněným snem všech dobrých Čechů, dokud široká naše veřejnost otázce té nebude věnovati více účinné pozornosti nežli dosud. To však bude možno jen tehdy, až otázka ta bude náležitě pochopena. Aby pomohla tomuto pochopení, vydala »Osvětová Knihovna« v Zábřeze jako 2. sv. výborný spis L. N. Tolstého »Církev a stát« v překladě škol. insp. F. Merty. Tento dosud u nás neznámý a v Rusku zapovězený spis Tolstého liší se ode všech podobných publikací tím, že v něm veliký spisovatel a filosof nezabývá se jen vnějšími otázkami, ale sahá bezohledně k samým kořenům zla a ukazuje, kde a jak je léčit, ponechávaje ovšem čtenáři plnou svobodu k utvoření vlastního úsudku. Spis vydán byl ve větším nakladě a proto cena jeho stanovena pouze na 1 Kč 20 h. Obdržeti jej možno v každém knihkupectví, jakož i přímo v nakladatelství »Knihovny Mravní Výchovy« v Zábřeze na sz. Moravě, které přiloží složenku pošt. spoř. k bezplatnému zaslání příslušného obnosu. — Tamtéž vyšel »Sborník občanské výchovy« od O. J. Novotného za Kč 5.80. Výborná knížka, kterou všem vychovatelům vřele doporučujeme. — Další oznámení dobrých knih v příštích číslech!

Tiskl K. Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

NÁŠ PROGRAM.

*Svobodné myšlení,
upřimné bratrství,
mravní obroda.*

Osvobodme člověka, sbratřujme lidi. Osvobodme se od církevních, třídních, rasových a jiných nenávistí a pověr, od sugescí a stavů všednosti, lhodstevnosti, skleslosti, podrážděnosti, sobectví a závisti, od všech chorob skličujících duši. Uvolněme v sobě božské zdroje síly, z nichž tryskne věčné mládí, radost ze života, odvaha a nadšení k tvoření nových hodnot a dokonalejších řádů. Odhodlejme se prakticky a v souladu s dnešním stupněm vědeckého poznání uplatňovati nejvyšší náboženské a etické ideály lidstva. - Nad každou formu a sektu povznesme lidskost, nad chrámy a oltáře duše svatyni. V každém člověku objevujeme bližního a bratra. Nejvyšší autoritou budiž nám čisté svědomí, všechna pravda a jen pravda budiž naši biblí, všichni dobří lidé našimi svatými, celé lidstvo cílem vykoupení, celá příroda našim chrámem, království lásky úsilím a ideálem našeho denního života.

N. F. ČAPEK:

Základní idee Svobodného Bratrství.

(Předneseno na manifestační schůzi Svobodného Bratrství
v Smetanově síni dne 6. května 1923.)

O základních ideích Svobodného Bratrství je tak těžko mluvit, jako o životě vůbec, neboť co vlastně jiného chceme, nežli vyjadřovati, co v životě je nejvznešenějším, co jej činí svátečním, radostným, co mu dává smysl a cíl.

Naše základní idee jsou jednak pověděny ve spisech dosud vydaných a jednak snažíme se je každý týden nějak znovu objevit, vyslovit a do životní praxe uvádět.

Také moje slova budou jen kusým vyjádřením dnešního, a k tomu ještě jen mého osobního názoru na základní idee Svobodného Bratrství.

Idee starých církevních organizací jsou vyjádřeny jejich kostelními budovami. Vše je hotové, jen občas se něco popopraví. Vše uniká zemi a přítomnosti, vše je určeno pro neviditelný svět.

Svobodné Bratrství bych naproti tomu nejlépe porovnal k řece. Je symbolem přítomného a přece také věčného života, je vždy v toku, je tu pro člověka a jeho rozmanité potřeby.

Svobodě řeky bych porovnal naši svobodu. Její tok není podle pravítka, a také se nikdy nepromění v stojatý rybník. Ona má úctu před tvrdou granitovou skalou, jež tu stojí od věků, jako věčná pravda, ale bezohledně proniká, mělkou a měkkou půdou, aby ji prohloubila a oživila.

My klademe větší důraz na požitek z hledání pravdy a ze zápasu o pravdu, než na to, co člověk přítomně za pravdu uznává. Představy o tom, co je pravda, měnily se s pokrokem věd a vývojem lidstva, ale opravdovost hledání zůstává. U Husa neceníme, co on uznával za správnou

představu o Bohu a bibli, ale ceníme jeho opravdovost, s jakou pravdu hledal a při ní stál až do smrti.

My se neptáme, jak je něco staré, nýbrž jak je to pravdivé a jak je to účinné pro vytvoření lepšího člověka.

Člověk začal svoji kariéru na zemi v onu velikou chvíli, kdy se v něm probudilo sebevědomí, kdy začal myslet o sobě a svých osudech, kdy začal rozlišovati svoji bytost a svoji myšlenku od myšlenek a představ lidí ostatních.

A člověk stane se v pravdě svobodným, až bude schopen kontrolovati každý vliv, fyziologický neb psychologický, který působí na jeho mysl a skrze ni na celou bytost. V přítomné době lidstvo činí obdivuhodné náběhy k svobodnému myšlení. Takový náběh obyčejně počíná negací, popíráním nebo bořením něčeho, co se přežilo. Z pouhé negace, z popírání toho, co jiní tvrdí, nemůže však žiti a siliti žádné hnutí.

V Svobodném Bratrství stojí negace na místě posledním. Máme dost co říci světu i kdybychom si starých pověr ani nevšíмали. Činíme-li tak někdy, děje se to spíše pro lepší vysvětlení nových hodnot a v zájmu obrany.

Svobodné myšlení zakládáme na suverenitě a určení člověka a na smyslu života vůbec. Každý člověk je zvláštní manifestací Boha a může dosáhnouti nejvyšší dokonalosti jen svobodným myšlením. — Vše v přírodě vrcholí ve vytvoření osobnosti — a svobodné myšlení je nejvyšším projevem osobnosti.

Je to jednou ze základních ideí Svobodného Bratrství, že klademe tak veliký důraz na osobnost, což bychom dobře mohli nazvati *personalismem*.

Jak život dnes běží, zůstává všade osobnost, individualita člověka stranou a něco jiného staví se nad ní a tím stává se brzdou, přítěží, překážkou svobodného rozvoje suverenní osobnosti lidské.

Ve škole stojí na prvním místě učebná osnova, na druhém osobnost a speciální nadání žáka. Ve státě je na prvním místě paragraf a na druhém člověk. V moderní výrobě je člověk stlačen na číslo. V církvi platí na prvním místě, co bylo někým druhým prohlášeno za vůli boží, a člověk se svým rozumem a svědomím bývá odsírkován!

Podle starých názorů zjevil se Bůh toliko ve třech osobách, podle našeho přesvědčení *zjevuje se každou novou*

osobností, která se rodí a zápasí o své nejvyšší vyjádření a nejdokonalejší manifestaci Boha.

My věříme, že až dosud není mezi lidmi vyššího zjevení, než jaké přišlo skrze člověka; že nepomáhá Bůh člověku jinak, leč že ho učiní schopnějším, aby si sám pomohl, anebo učiní někoho druhého lidštějším, aby mu pomoci poskytl.

Jsmе dále přesvědčeni, že není lepšího a spolehlivějšího zabezpečení pro věčnost, leč když člověk žije každým okamžikem tím nejlepším životem, jakého je schopen.

Také věříme, že nikdo nemůže člověku odpustit hříchy, které on dále páše, ale jakmile začne někdo své smýšlení měnit a stávat se novým člověkem, že se hříchy samy začnou ztrácet a tím i odpouštět.

Smyslem a vrcholem života je osobnost.

Jinou základní ideou Svobodného Bratrství je *univerzálnost*. Mohl bych právě tak říci světovost.

Máme rádi tu naši Vltavu, že je tak česká. Má pro nás půvab, jako žádná druhá, ale my si nenamlouváme, že taková voda už nikde není, že co jinde nazývají vodou, je snad jen napodobeninou vody v naší Vltavě.

Tak Svobodné Bratrství nijak si nelibuje ani v sektaření, ani v kaceřování jiných.

Proto jsou nám Unitáři, jmenovitě angličtí a američtí tak blízcí, a s nimi Universalisté, Přátelé zvaní Kvekři, Svobodní křesťané a jiné svobodné náboženské organizace, protože nejsou zajatci žádné konfese, žádného věku a žádné račy, ale vždy, jako kdys staří Bratři čeští, ochotní, poznati nové pravdy a růsti novým, svěžím vzrůstem.

Proto, ptá-li se někdo, jaký je vznik Svobodného Bratrství, která jsou zřídla jeho toku, nemůžeme než odpovéděti:

Jsou to tytéž svěží zdroje božských hlubin v lidské duši, z nichž od věků čerpali velcí Mistři lidské račy a z nichž na prvé místo stavíme Mistra z Nazaretu, a po něm jeho věrné ctitele Jana Husa a Komenského.

V rozdílu od starých církví nelpíme na žádné tradici jako posledním slovu o jisté pravdě, ale ptáme se, co je dnešním výsledkem odvěkého hledání a bádání lidstva a *věčným jádrem všech jeho tradic*.

V rozdílu od dnešních směrů okultních a podobných přiznáváme střízlivému rozumu a vědecké kritice plnou oprávněnost a trváme, že všechny stavy podvědomé mají býti pod kontrolou a řízením vědomé inteligence.

Naše idea universalitě jest také základnou naší idee o *bratrství* všech lidí, jako dětí jednoho Otce.

Vzájemné hledání Boha a člověka, subjektu a objektu, podstaty a projevu, božského principu a lidské touhy jeví se u všech národů ve všech časích. Od věků hledá Bůh člověka a člověk hledá Boha. Jako v celém universu vládnou jedny zákony, tak ve všech náboženstvích vyskytuje se totéž jádro na stejném neb podobném stupni vývoje. Musí tedy býti naší snahou poznávati jádro všech náboženství, výkvět všech kultur a výsledky poctivého vědeckého bádání všech věků.

Leč byť sebe krásnější byly plody lidského myšlení a úsilí ať kdekoli, *Mistrem a vůdcem nepřekonaným nám zůstává Ježíš s jeho učením o lásce a bratrství*. Ať cokoli jiní z něj udělali a jeho poselství zpřevrátili — nám zůstává jako maják v rozbouřeném moři lidských vášní jeho přikázání lásky.

„Jak byste chtěli, aby vám činili, tak i vy činite jim.“ — „Milujte i nepřátele.“ — „Po tom pozná svět, že jste moji učedníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.“

Sloužit Bohu bylo u něho totožným se sloužením člověku! Zkušebným kamenem soudného dne bude podle Ježíše láska k člověku.

Je tedy druhou základní ideou Svobodného Bratrství světovost čili universálnost, založená na jednotném božském principu, a vyvrcholena v příbuznosti a v bratrství všech lidí.

To bratrství nemá však začíti v Africe nebo po smrti, nýbrž ve vlastním národě, u nejbližších sousedů a hned, dokud jsou s námi.

Bratrství nelze vyjádřit bratrským titulem. Je to podle našeho pojetí něco nejvyššího praktického pro každodenní život, osobní i společenský, průmyslový a obchodní i politický.

Bratrstvím nemyslíme něco mimořádného, nějaký občasný projev sympatií neb dobročinnosti, myslíme naopak na zákon, podle kterého mají býti uspořádány veškeré styky lidské, veřejné i soukromé.

Ono obsahuje činnou úctu k osobě člověka, k jeho přesvědčení a schopnostem a právu na život.

Je to nejlepší cesta k soudružné svépomoci a součinnosti, aby co nejvíce hodnot nejučinnějším způsobem bylo vytvořeno a co nejspravedlivěji rozděleno, tak aby každý mohl žít lidsky a nemusel bez viny strádat.

Až lidstvo se rozhodne nastoupiti tuto cestu místo dosavadních praktik, založených na sobectví, nastane kýžená boží obec, boží království.

Dnes stojí na prvním místě osobní zisk a teprve na posledním místě přichází v úvahu, jak spravedlivě byl odměněn i ten nejposlednější a jest-li se dostalo také na toho, který k práci schopen není.

Až bude nastoupena cesta bratrství, zůstanou ty samé různosti a rozdíly, jaké vidíme v přírodě, ale nebude onoho požírání jednoho druhým, protože zavládne inteligence a láska bratrská, kde dříve vládl jen zákon silnějšího sobce.

Vědeckou metodu, podle které by se bratrství dalo zavést do životní praxe, tak aby nikdo nestrádal a každý dostával přiměřenou odměnu své práce; aby dále tvoření životních potřeb a hodnot kulturních se na tolik zmnožilo, že by bylo dost pro všechny, tuto metodu praktického bratrství nazývám *funkcionalismem*, o kterém hodlám napsati zvláštní spisek, kde chci ukázati, že neběží o utopii, ale o rozumné a spravedlivé uspořádání společnosti na zásadách bratrství a lidskosti — —

Práci až dosud (tedy během roku a 3 měsíců) vykonanou pod štítem Svobodného Bratrství nelze přechváliti, protože byla konána na očích celé Prahy. Neskrývali jsme se po koutech, nedobývali úspěchů pod pláštěm druhých organizací. Vše šlo pod naším vlastním jménem a dalo se v největších místnostech, jaké bylo možno k trvalejšímu užívání předem najat. Byl to tento Representační dům naší krásné Prahy, kde jsme se neděli co neděli shromažďovali, jehož přednášková síň už delší dobu nepostačuje pojmouti účastníky. Naše úterní, v novinách neohlašované schůze, konaly se na Žofíně, (kde nám posledně při přílišném návalu dvě osoby omdlely.) Konali jsme kromě toho shromáždění co neděli s přednáškami a zpěvem v Mikulášském chrámě,

za jehož propůjčení jsme díky zavázání československé církvi. I ty těšily se po celou dobu neobyčejné účasti.

Pořádali třikrát v týdnu přednášky v tak velikých rozměrech a s tak velikou účastí, je zajisté už samo o sobě práce úctyhodná, i kdybychom byli jen o závod běželi s druhými a mohli říci: hleďte, to byl náš příspěvek k vytvoření nového českého člověka.

My jsme však s tohoto hlediska na tu práci nikdy nehlédli. Nejednalo se nám o vývěsní tabuli, o zprávy v novinách, o chloubu na schůzích a o důvody pro státní subvence; vystavěli jsme, abych tak řekl, v Svobodném Bratrství pro Prahu takovou veřejnou kašnu s čistou, pramenitou, osvěžující vodou, přístupnou každému, aby jen přišel a posloužil si.

A oni přicházeli a občerstvili se. Máme sta a sta svědectví, jak lidé životem zklamaní a unavení znovu se vzpružili, jak skleslí mravně i duševně znovu povstali, jak zoufalí byli navrácení životu, jak ti, kteří žili v ustavičném hněvu a rozčilení, našli klid a vnitřní rovnováhu, jak i mnozí, jichž choroby měly základ duševní, se uzdravili, jak do rozvrácených rodin zahostil mír a do údů vášněmi bičovaných pronikla zdravá životní míza a chuť k tvoření nových mravních hodnot a ideálů.

Nevedl je hmotný zisk, vedla je touha po nejvyšších hodnotách životních. O tom svědčí jejich obětavost. Jen dvakrát jsme žádali určité vstupné, na loňské a na této slavnosti, všechny ostatní příspěvky na vstupném byly úplně dobrovolné.

Ani jednou jsme nevzpoměli vstupného nebo sbírek, abychom nezdůraznili, že kdo nemá, aby nedával a kdo má málo, ať dá míň, ale vše dobrovolně. I pouhé vzpomenutí nějakých příspěvků bylo velmi řídké, a přece bylo za poslední rok, kdy po dva měsíce byla veškerá činnost zastavena, sebráno 34.245.30 Kč, vyjma započaté sbírky na dům a vánoční sbírky na dobročinné účely.

Naše činnost nevyčerpávala se ani zdaleka veřejnými schůzemi a schůzemi mládeže, cvičením zpěvu a poradními schůzemi všeho druhu, ale vytvořila se mezi námi instituce rádcovská, jejíž tíha padala ovšem hlavně na moje bedra. Přijal jsem totiž ve spojení se Svobodným Bratrstvím za uplynulý rok 1557 návštěv, jichž vypsání bylo by vyličení činnosti moderního kněze, zpovědníka, těšitele, duchovního

rádce, lékaře duší, a staršího bratra všech, kteří přišli bez ohledu na jejich příslušnost církevní neb jinou.

Byli jsme také vždy připraveni státi při našich členech a přátelích ve všech případnostech životních, při kterých se lidé obyčejně uchylují do kostelů. My však jsme se nespo-kojili vítati novorozeně při vstupu do života, ale kde jen se příležitost naskytla, stáli jsme po boku nadějně matce v dobách, kdy toho nejvíc potřebovala. Při pohřbech více nám záleželo na potěšení a posílení toho, kdo nejvíc trpí, nežli na mrtvých ceremoniích. Ani v jednom případě nehodláme však státi za nikým na druhém místě, kde běží o upřímný projev lidské sympatie a bratrské účasti.

Naše práce byla však jen částkou toho, co jsme chtěli a co bychom byli mohli vykonat, kdybychom nepatřili dosud k nebydlícím. Nejvíce je mi líto, že nebylo pro tu příčinu možno věnovati se práci mezi dětmi a mládeží, na kterou se nejvíce těším. Přinášíme nové pozitivní hodnoty, nového ducha do výchovy, najmě náboženské a mravní, a pro nedostatek místností nemůžeme ho uplatnit. Jiným velkým nedostatkem je, že nemůžeme v užších kroužcích pěstovati ony zvláštní snahy a zájmy, jež mají a budou mít ženy a dívky Svobodného Bratrství, a ovšem i muži v různých pracovních, vzdělávacích a jiných skupinách.

Ten domov bychom už měli, kdybychom mohli věnovati větší obnos, než dosud máme, ale doufám, že jako v každém jiném ohledu tak i v tomto se ukáže, že to srdce české je schopno obětavosti, kde se jedná o věc tak dobrou a svatou.

Svobodné Bratrství přišlo, aby zůstalo. Nebylo nutno je odněkud přinášet, ono jen přišlo vyjádřit, co v mnohých myslích a srdcích žilo, co vlastně hýbe dnes myslmi nejlepších jedinců v celém kulturním lidstvu.

Máme mnoho přátel mezi jinými velkými národy, ale jsme svoji. Náš projev toho jednoho života a těch ideí, které hýbou jinými v jiných zemích je úplně jiný, ať už je lepší nebo horší, ale je náš.

Ještě před rokem jsme nevěděli, jaký ten projev bude dnes, a dnes nevíme úplně, jaký bude za rok. Jen to dobře víme, že byl a bude výrazem opravdovosti a otevřenosti v našich projevech, upřímnosti v bratrském cítění a horoucí snahy o vytvoření nového člověka a lepších společenských řádů.

Náš Hus.

Je možno pověděti o Husovi něco nového? Nebylo už pověděno všechno, všecinko? My jen tolik o něm dovedeme pověditi, mnoho-li jsme ho pochopili. Jen Husův duch pochopí Husa a dokud tento duch aspoň velkou část národa neprobudil, dotud zůstává největší Čech mezi Čechy cizincem — přes všechny oslavy a řeči.

Příliš drahé jest nám jméno Husovo, abychom ze zvyku a z módy dovolili si opakovati o něm jen krásná slova a zvučná hesla. Jsou bohužel Češi, kteří ví o poslední vraždě kdesi v Žabokrkách víc, než o mučednické smrti muže, jehož jméno učinilo český národ nesmrtelným — těm by mnoho bylo třeba vykládati o Husovi, od jeho prvního vystoupení na obranu lidských práv naproti útisku a neurvalosti pokryteckých pobožníků až k hrdinné jeho smrti na hranici kostnické. U našich čtenářů smíme však předpokládati povšechnou znalost těchto věcí a chceme proto těmito řádky toliko říci: Bratře Čechu! zamysli se, přemysli s námi a můžeš-li, i domysli tuto věc. V následujícím klademe prst jen na některá význačná místa, při kterých jsme se rovněž zamyslili, — při nichž i srdce zbolelo a oko se zarosilo.

Charakter, jaký měl Hus, nelze vypsati jako jiné charaktery. Kdo jen krásno a dobro miluje, když zahloubá se nad ním a vidí, že něco tak hrdého a vznešeného vykvetlo na půdě české a jak odvěký Čechů nepřítel tento nejčistší květ našich luhů šlapal a špinil — — vypadne péro z ruky i nejotrlejším, a když se mu nitro vybouřilo, není schopen podati leč matný záchvěv sesmutnělé duše — — —

Tak velký nemá žádný pěvec den,
by cele zjevil, jakých muk jsi nesla,
jak jsi, když svět byl v spánek ponořen,
šlechtná Čechie za volnost, víru klesla.

Hus opravil český pravopis. Víc nic? Angličané jsou nej-svobodnějším, nejbohatším a nejmocnějším národem v Evropě

— a mají nejšpatnější pravopis! S důrazem budiž proto vyzviženo, že Hus opravil především českou povahu, ba víc, on vystavil ideál české povahy na odiv celému světu.

V husitských vojích nevíťezily cepy a palčáty, ale chrabré srdce a ocelové svaly českých mužů; také Čeští Bratři nevíťezili na poli duchovním svými biblemi a zpěvníky, ale svojí ryzí, bratrskou povahou. To byl Husův duch!

Všechno krásné, čeho národ český byl kdy schopen a co jeho nejšlechtetnější synové dovedli myslit, to ztělesnil ve své povaze genius národa, mistr Jan Hus. Jak vášnivě miloval pravdu! Jak hrdinný byl jeho boj za osvobození lidského svědomí od okovů, v nichž úpěl tehdy celý svět! Jak dětinná jeho důvěra v Boha, z níž čerpal svoji nadlidskou sílu! Jak vítězné jeho vědomí, že na statky člověku nejdražší nemá a nesmí sahati žádný mocnář, žádný kněz!

Všichni velikáni lidstva čerpali z tohoto zjevu své nadšení, nebo osvobodiv sebe, stal se Hus průkopníkem svobody celé Evropy.

Cemu byl tehdejší svět podoben? Žaláři. Železné obruče pověr spínaly mozky a v řetězech strachu vleklo se lidstvo po chodbách temných pod dozorem popů. Svobodu chtít a hlásat — bylo zločinem, nebo na otroctví ducha a porobě národů zakládalo se římské panství. Každá myšlenka samostatná, každé slovo svobodné ohrožovaly toto panství.

Co že řekli Husovi na sněmě v Kostnici zástupci církve? „Kdyby sněm vyslovil, že ty máš toliko jedno oko, ačkoli máš dvě, musíš vyznati se sněmem, že tomu tak jest.“ A co odpověděl Hus? „Byť i celý svět mi to říkal, já maje rozum, jaký nyní mám, nemohl bych takovou věc tvrditi bez odporu svého svědomí.“

Tato otázka a odpověď odhaluje jádro celého sporu, který Hus měl s církví. Na jedné straně slepá víra, slepá poslušnost, násilí; na druhé straně rozum a svědomí.

Národ s charaktery Husovými ohrožuje církev v její základech, proto jej nemůže trpět. Vždyť i nejnovější encykliky papežské proti ničemu tak nevystupují, jako proti svobodě myšlení a svědomí! Diví-li se někdo, že sněm Husa nechtěl vyslechnout, že Hus byl obviněn z věcí, které mu byly velice vzdáleny — ten nepostřehl, oč Římu vlastně šlo a do dnes jde: „i rozum a svědomí podříď naší politice — nebo zhyň!“

Jaké povahy chce Řím? Místo Jana Husa dal nám Johánka z Pomuku. Když ani nehledíme k falšované historii a bereme Johánka tak, jak Řím nám jej podává: co je to za povahu, kterou Řím chce vtisknouti české duši?

Postava skrčená, s prstem na ústech, kdesi v koutečku, kde nelze ani vykročit ani dupnout. To jsou ti praví Češi, jakých Řím potřebuje!

Kdo čte popis „Církevního života v Čechách“ od českého dějepisce dra Wintera, zhroziti se musí, jaká ohavnost spuštění panovala v době Husově. Však žádný z oněch hovadných kněží nebyl pohnán papežem k zodpovědnosti, jediný Hus, nejčistší muž, jakého česká půda kdys nesla: ale tento muž byl mužem každým coulem, jeho život, jeho srdce mělo zvuk nejryzejšího zlata. Zajisté materiál, z jakého Řím nemůže stavěti své slavobrány.

Na sněmu kostnickém byl také souzen papež Jan XXIII. Dle současných katolických dějepisců byl tento papež největší nestvůrou, jaká kdy na stolci papežském zasedla.

Mezi 70 proviněními, jimiž byl obtížen, bylo zprznění 200 jeptíšek, vražda, lupičství, svatokrádež a jiné podobné. Jen náhodou a z ohledů politiky zabýval se sněm tímto papežem, vždyť podobných bylo víc (Alexandr VI.). Byliť tehdy současně papežové tři a jeden proklínal druhého i s přívrženci, takže byl toho času proklet celý svět. Pomýšlelo se na sesazení buď dvou nebo všech. Aby se však papeže-vraha, perversního smilníka a svatokupce, který měl na sněmu mocné přívržence, příliš nedotkli, posazen byl pouze o stupínek níž — stal se kardinálem a děkanem kardinálního kolegia v Tuscalu. Tak propustili hierarchové, Pilátové a Herodesové Barabáše — vraha — ale miláčka Božího mučili nejprve v smrdutém žaláři, rvali pak z něj roucho v chrámu a konečně jej krutě upálili na hranici.

Nemohl si pomoci? Zajisté mohl — za cenu charakteru. Mohl se státi vysokým hodnostářem církevním, mohl jako jiní vydržovati si celý nevěstinec, mohl kupčiti s dušemi lidskými — jen plivnout potřeboval na čistý štít toho charakteru, který v odkaz nechal Čechům!

Tohoto muže oslavujeme, který přinesl lidstvu svobodu ve jménu Krista a ve jménu Krista byl spoután, který církev

přišel očistit a jejími zástupci byl pokálen a upálen, který Čechy vyzdvihl až k nebesům a v cizině zhynul jako psanec.

Přišli Husité, aby pomstili nevinnou krev. Slavili památku svého mistra palcáty a cepy, až celá Evropa pod jejich vozy zaduněla. Větší chrabrosti a spravedlivějšího hněvu svět nikdy neviděl, jako když statisíce křižáckých válečníků zděšením a hrůzou prchali před hloučky rozhněvaných českých sedláků. To byl první způsob, jak slavili Čechové svého Husa.

Přišli Bratři. Jejich korouhví byla láska, jejich zbraní pravda, jejich obranou charakter. Přicházeli reformátoři cizích národů a žasli, že jest možno vytvořiti křesťanské sbory, tak krásné, tak ryzé, v duchu Kristově. Svým novým lidstvím, novou společností, novým duchem a životem slavili Bratři památku velkého Mistra.

Řím chtěl zdolat jednoho Husa, jeden protiřímský charakter — a hle, jeho památka vyvolala celou společnost, obrodila málem celý národ — —

Zbyly přec i povahy římské. Po Lipanech přišla Bílá Hora. Pekelný chechtot zasyčel z Říma. Jsou národové, kteří dobývají království za cenu charakteru, ale českému národu stalo se to neštěstí, že byl připraven o obojí. Ze sedmimilionového národa zůstalo sotva 800.000 porobených, spoutaných otroků římských. A aby u těchto otroků nevzplál pod popelem dušený ohníček, aby nevyrostl mezi nimi nový husitský charakter, o to péče svěřena Jesuitům a lichtensteinským dragounům.

Pravdu Tvou svatou lační hlídali chrti,
Ty kde bys žehnal — hadí syčely kletby,
na místě plamenů lásky — hranice smrti
vznítily, aby tam pálili klasy Tvé setby.

Jakou ďábelskou radost pocítil Řím, když plémě slavných Husitů počalo spílat a posmívat se největšímu svému světci, Janu Husovi, a začalo klekat před vybájeným Janem z Pomuka! Zubožený, ohloubený národ, čemu se dříve vzpíral za cenu hrdel a statků, nyní činil s doprošováním: zavažte mi oči, budu se držet provázku; vytrhejte zuby, postačí mi šepot pysků; spoutejte ruce, budu líbat posvěcené okovy. Toť třetí období, jak národ slavil Husa.

Jak ho oslavíme my, Češi dvacátého století? Neškodilo by, kdyby tatík Žižka vstal a všem, kteří otrocky se shýbají po

nějakém plíšku a dožebrávají se přízně tyranů, zahřměl do ucha: „Rabe, narovnej hřbet nebo se propadni!“ Však více než palcátů potřebí nám husitského ducha, charakteru těch zlatých předků.

Můj Bože, přijde ještě čas,
kdy srdcem, duchem budem zas,
čím Husité kdys byli?

Nemůžeme, než navázat tam, kde přestali Bratři. Pohledme na Slované, kteří neměli svých Husů, jak utonuli v moři Germánska za pomoci Říma (Polabané). A pohledme na malé národy, kteří se od Říma osvobodili, že jsou dnes vzorem i národům největším (Dánsko, Švédsko, Norsko) a máme makavě zodpověděnu otázku malého národa.

Obraťme se tam, odkud jsme vypadli, či násilně vytrženi byli: ku charakterům Husitů a Bratří: Tvrdé a měkké, jemné a hrubé, vzdor a vroucnost musí se smísiť a slíť, aby naše povaha měla opět zvuk, který by hřměl v uších nepřátel a v uších přátel byl by jako šumění hájů.

Nový lid neroste rázem, jen z jednotlivců se rodí. Probud' se nejprv ty. Oslav památku našeho mučedníka úplným osvobozením se a odpoutáním od všech těch vlivů, které hubí národ náš. Vstaň u víře v lepší budoucnost národa, vstaň v lásce k Mistru kostnickému, vstaň v duchu Krista, jemuž poručil Hus duši svoji a pomoz — ach pomoz těm, kteří ještě spí ve stínu svého pátrona — a probouzej!

(Norbert F. Čapek v „Pravdě“ r. 1910.

Písně Svobodného Bratrství.

Dnes je den spásy, činů den,	Nelze nám klásti ruce v klín,
buď Život tvůrčí oslaven.	ptáti se, kde že jaký stín.
Kde nové k práci nadšení,	Jiskra kde dobré vůle hrá,
ať naše píseň zazvoní.	plamenem čin ať rychle vzplá.

Z dobrého činu mluví Bůh,
z činů se rodí nový ruch.
Nejsladší naše útěcha
z nadšených činů vykvétá.

N. F. Č.

Perly z Husova učení.

Kdo se nejmenšímu pokoří, ten více Pána Boha uctí a své duši prospěje, než by od jednoho konce až do druhého konce světa putoval a v každé šlápěji svou krev prolil.

Kdož jedno slovo protivné strpí, ten více Pána Boha uctí a své duši více prospěje, nežli by tolik metel v svůj hřbet zbil, co by jich mohlo v největším lese zrůstí.

Kdož dá Bohu všemi svými údy vlásti, ten více Pána Boha uctí a své duši více prospěje, nežli by všechen svět pro Boha na hlavě chodil.

Kdož jednu slzu na své hříchy uroní, ten více Pána Boha uctí a své duši více prospěje, nežli by po smrti tolik plakal, až by jemu z očí dvě řeky tekly.

Kdož nižádného bláznivě nesoudí, ten více Pána Boha uctí a své duši více prospěje, nežli by byl jako svatý Vavřinec na roště pečen.

Kdož milosrdenství kterému člověku učiní pro Boha, ten více Pána Boha uctí a své duši více prospěje, nežli by byl do třetího nebe vtržen jako svatý Pavel.

Prosím vás, abyste se milovali, dobrých násilím tlačiti nedali a pravdy každému přáli.

Proč by člověk rozum nadarmo od Boha vzal, kdyby jím bližnímu neprospíval?

Řádně žij! Neboť: kdo řádně žije, dobře žije, kdo dobře žije, nezahyne nikdy. Řádně žij, po cizím nebaž, hled se vystříhati smíchu rozpustilého, slov prázdných přikracuj, pravdy braň, snaž se činit co dobré jest a tak řádně žij. Počestně si choď, neposmívej se starším, nikoho nespravedlivě nedráždi: tak řádně žij. Na neštěstí měj pozor, budoucnost předvídej, abys řádně žil. Jiné pokládej za lepší sebe, soužení snášej jako spravedlivé, abys řádně žil. Vyhýbej se ženám, vyhledávej uměn, drž se ctnosti, abys řádně žil. Vy-

hledávej dobrých mravů, ježto nalézáš když hledáš, pak-li však nehledáš, ztratíš i to, co myslíš, že máš. Pročež neztrácej zahálkou, cos nalezl, ale vyhledávej dobrých mravů, abys řádně žil. Spi kolik dosti jest, více bdi vždy, abys nebyl oddán spánku. Trvalý pokoj neřestem jenom potravu dává, praví mravopočestný Kato, tak řádně žij. Věziž, že Katonovi následovníci a druhové měli pravidlem, totiž: Míru zachovati a ke konci zříti, přírodu sledovati a zasvětití svůj život vlasti, nikoliv sobě, než zrozcem celému světu se znáti. To-li zachováš, budeš moci řádně žít. Řádně žij. A tak, jak praví filosof Sextus, buď člověkem věrným. Neboť dí: Věrný člověk – vyvolený člověk jest; vyvolený člověk – člověk boží jest, jenž jest Boha hoden; Boha hoděn jest – kdo nic nesprávně nekoná, snaže se býti Bohu věren, a tak řádně žij, lituj zlého spáchaného, varuj se zlého budoucího, važ radost věčnou a trest nepřestávající.

Abys řádně žil, slov zlých si nemnoho všímej, vždyť nám nic po tom není, mluví-li kdos kdesi cosi. –

*

Snad díš: Zde na světě papež jest otec nejsvětější. Tu dím: když dokážeš, že on nejsvětější jest živ, následuje Krista v chudobě, v pokoře, v tichosti, v nesmilství a v práci, tehdy tobě připustím, že jest nejsvětější. Ale očitě lakomství, pýcha a jiné hříchy činí lidem domnění, že on není otec nejsvětější. Ale tu svatí odpovídají, že úřad člověka svatým nečiní; jakož důvod jest na Jidášovi apoštolu a na biskupech a kněžích, jež Krista zamordovali. Také praví svatí, že čím je úřad důstojnější a člověk v něm hřeší, tím více je zlořečený. Těž byl-li by který papež tak živ jako apoštolové, tehda by byl otec svatý; ale lidé měli by se varovati pochlebenství k němu a on pýchy, a to aby z obou stran od hříchu se vystříhali. Neb co platno jest, že člověka svatým nazývají, an jest před Bohem zlořečený? A zase též co člověku uškodí, že ho svět zlořečí, když Pán Bůh velebí?

Oslavy Husovy.

Zase se mnoho mluvilo a nic nekonalo. Staré fráze se ohřívaly, nové vymýšlely, ale činy se nevyskytly, staré ani nové. Na římskou církev se opět láteřilo, přes to bude

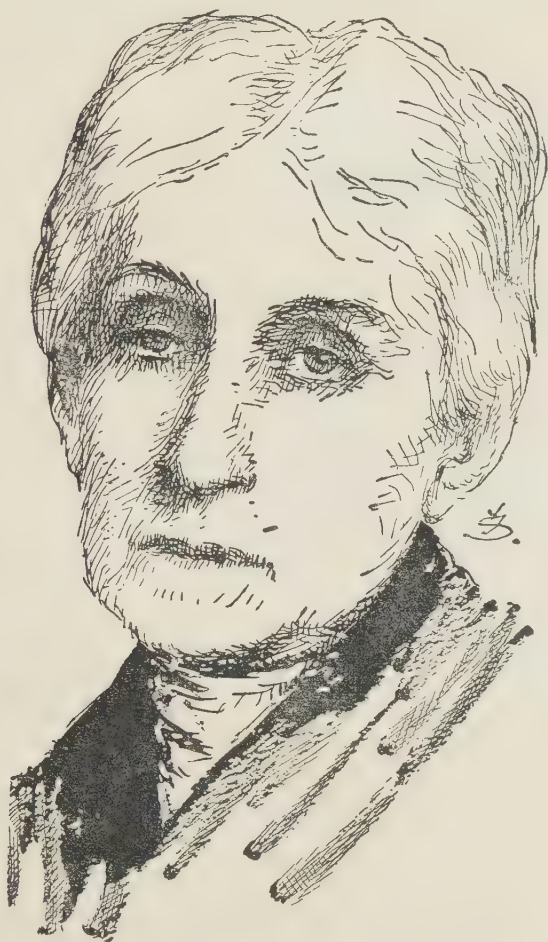
se sloužit dál. Český národ tolikrát proklela, potupila a oloupila — a český národ se bude dále zahřívat v jejím lůně. Kdyby dnešní český člověk měl polovici té důslednosti a rozhodnosti, kterou má Němec, dávno už by římští hrobaři byli odtáhli. Němec, když takový hrobař mu šlápne jen na kuří oko, on bez dlouhých řečí se obrátí, šlápne hrobaři na krk a jde přes něj ven z církevních hřbitovních vrátek. Čechovi může takový hrobař třebaš matku za živa zakopat — on nejvýš zakleje, vynadá a platí a slouží hrobaři dál. Nedávno si liboval jeden církevní hodnostář při pivě takto: „Čechy si nechám líbit, oni se také dost střápí a vrčí na svatou církev, ale konec konců přece jenom zůstanou — a to je konečně, pánové, to hlavní. Ať si hučí nebo čučí (mlčí), ať věří neb nevěří, jen když zůstanou. Němci“, dodal hned na to, „ti jsou jako pes, který neštěká, ale hned kousne. Jen jim zkrivit vlasek a hned nám hodí dlouhou oprátku výstupů na krk. A to aby čert vzal.“

Potřebujeme muže, kteří se postaví do proudu těch prázdných řečí a začnou volat: bratři, zastavte stavidla své výmluvnosti, odložte brnění svého pochybného hrdinství a učinite nejprve aspoň desátý díl toho skutkem, co jste už stokrát pověděli. Hej, ty nevěřče tam, co děláš v církvi? Buď se nechvástej svojí nevěrou, nebo vystup z církve, kterou odsuzuješ. A ty Husito tam, co ty děláš v církvi? Buď se nechlub, že nevěříš v papeže, že nejsi poslušnou ovečkou biskupa Huyna, že nevěříš v kněze, že denně ve svých rukou obětuje boha za tvé hříchy — nebo buď důsledný a dej škrtnout své jméno v matrice, do které nepatří.

Žádný přece nebude na tom trvat, že pokrytství a kejkliřství povznáší národ, a proto, kdo chceš pracovat na národa roli dědičné, vyzývej své sousedy, aby konali, co mluví, nebo aby vyznávali jen to, co skutečně jsou — ovšem sám tak konej nejprve.

Některý odpoví: co na tom, jsem-li v matrice nebo nejsem, hlavní věcí jest moje smýšlení. Děkuji pěkně za smýšlení, které znamená posilování toho, co odsuzuji. Církev zakládá svoji moc právě na těch, které má v matrice. S těmi se vykazuje, když žádá, aby stát platil kněze, a dosazoval do škol a na jiná důležitá místa lidi se smýšlením klerikálním. Kdyby ti byli venku, kteří svým smýšlením více do církve nepatří, znamenalo by to obrození státu i celé společnosti.

Norb. F. Čapek v Probuzení 1908.

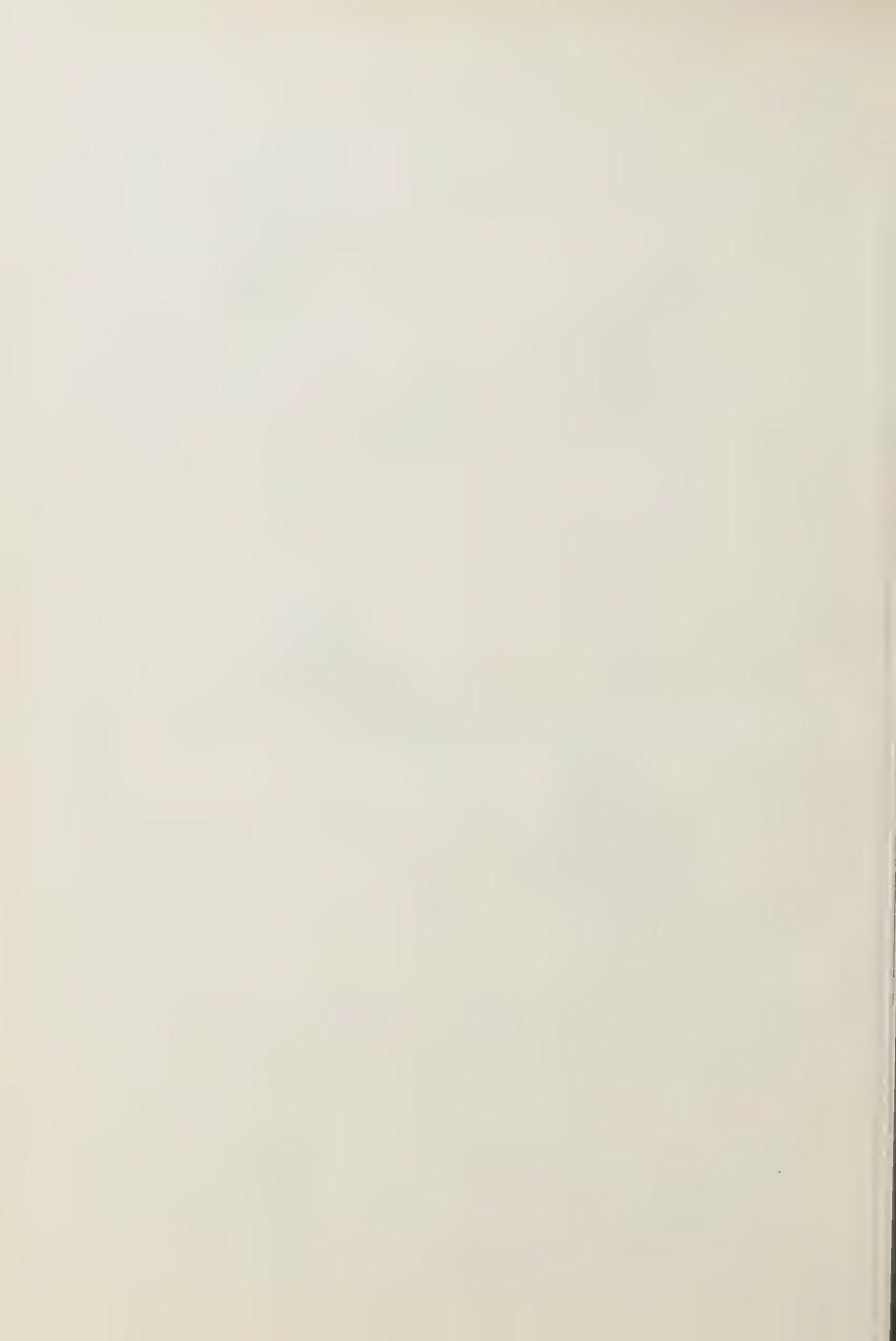
Karla G. Masaryková,

prvá česká unitářka.

Vyšlo jako 10. číslo časopisu »CESTY A CÍLE.«

Ročník I.

Tiskl K. Mašín v Kladně. -- Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

CHARLEY G. MASARYKOVÁ.

Prvá česká unitářka.

Svobodné Bratrství, jak všeobecně známo, je po stránce náboženské totožné s unitářstvím. Všichni čeští buditelé byli smýšlením unitáři (Kollár, Havlíček, Klácel, A. Smetana a j.) Organisovanými členy nějaké unitářské obce ovšem nebyli, jednak, že tu žádné takové obce nebylo, jednak že zásadovost ve věcech náboženských u nás za posledních 300 let nekvetla.

Paní Masaryková byla prvou českou unitářkou v plném slova smyslu a nebylo bez jejího přičinění, že se zakladatel Svobodného Bratrství v roce 1910 s americkými Unitáři seznámil.

Čeho si paní Masaryková tehdy přála, nedočkala se při takovém zdraví, aby mohla bráti činnou účast. Nám však, v Svobodném Bratrství, není a nebude její velká osobnost stranickou neb opportunistickou vzpomínkou, nám zůstane ona světicí v nejlepším slova smyslu a její charakter bude nám zářícím příkladem k následování.

Dr. Herben o Karle Masarykové.

Jeden z nejlepších mezi mnohými články, které nám přišly do ruky, napsal dr. Herben do »Lidových Novin«. Mnohé z toho, co jsme četli, bylo z něho převzato. Podáváme v následujícím článek Herbenův nezkráceně.

Když mladý doktor filosofie Tomáš Masaryk pokračoval v Lipsku 1877 v odborném svém vzdělání, bydlel tam v oblíbeném jednom pensionátě se svým schovancem Schlesingrem. Tam bydlela v tu dobu také Američanka, slečna Charley

Garriguová. Byla z Brooklyna a přijela do Lipska navštívit dceru majitelky pensionátu, se kterou se spřátelila přede dvěma roky, když studovala v Lipsku na konservatoři hudby. Masaryk vídal obě dívky častěji, když společně četly Byrona. Poprosil je, aby směl čísti s nimi. Navrhl jim později, aby raději četli J. St. Milla spis *O poddanství žen*, a když ten dočetli, Buckleovy *Dějiny vzdělanosti v Anglii*. Nad těmito třemi knihami vykvetlo přátelství a nakonec láska mezi Masarykem a miss Garriguovou, která vedla k zasnoubení na výletě do Elgersburku 13. června 1877 a konečně ke svatbě v Novém Yorku 15. března 1878. Masaryk dostav ve Vídni zprávu, že nevěsta jeho utrpěla úraz pádem s vozu, chvátal do Ameriky. Nevěsta zatím se pozdravila, a tak po čtrnáctidenním Masarykově pobytu ve Spojených Státech mladí manželé odjeli do Vídně.

Otec nevěstin byl zámožný muž, byl ředitelem veliké pojišťovny, ale dcera po americkém způsobu věna nedostala. Manželé usadili se v III. okrese vídeňském v chudém pokoji s předsíňkou, Masaryk připravoval se k docentuře a paní obstarávala domácnost. Byla to štíhlá, vznosná, elegantní dáma typu anglosaského, očí šedomodrých a bohatých plavých vlasů.

Od toho dne, co mladá paní přijela s mužem do Evropy, byla věrnou družkou a spolupracovnicí svého muže. Tomuto duševnímu spojení dal muž její výraz tím, že ke svému jménu připojil rodné jméno její a psal se T. Garrigue Masaryk, známé T. G. M. Myslilo se někdy, že tak bývá v Americe zvykem. Nikoliv. Byla to osobní věc Masarykova. S mužem svým paní Charley snášela dobré i zlé, což jsme nejlépe poznali, když Masaryk přišel r. 1882 na podzim na pražskou universitu. Ale již ve Vídni zajímala se stejně jako muž o Čechy vídeňské, o poměr Vídně k nám Čechům, o studenty české ve Vídni. Když se přistěhovali do Prahy, paní Masaryková uměla již dosti obratně česky. Učila se od

muže, učila se od rodiny jeho, když bývala na prázdninách u rodičů mužových v Kloboukách nebo v Hustopeči, učila se ve styku s přáteli jeho. Stala se z ní prostě Češka. Nejen že o sobě říkala »Já jsem Češka«, celý život svůj skutečně upravovala po česku podle ducha i poměrů českých. Významno je, že za celý život svůj neopustila své nové vlasti. Jakoby připomínala starozákonní moabskou Rut, jež pravila matce svého muže: »Kamkoli se obrátíš, půjdu, a kdekoli bydleti budeš, i já bydleti budu, neboť lid tvůj — lid můj a Bůh tvůj — Bůh můj. Kdekoli ty umřeš, umru a tu pochována budu.« — Toto české vlastenectví paní Masarykové musí být na prvním místě připomínáno v národě, kdykoliv o ní bude řeč. Nebyl to pak jenom jazyk, byl to duch národa, jež přijala. Poznala dějiny národa českého a splynula s jeho minulostí. Přítomnost prožívala a o budoucnosti měla stejné ideály pro jeho povznesení, svobodu i samostatnost, jako všichni my Čechové. Památné zůstane v životě Masarykově, když jednou dohnán byl zuřivostí nepřátel, aby myslel na vystěhování z Čech — bylo to za Hilsneriády — že to byla paní Masaryková, která se úmyslu tomu postavila v cestu a zmařila jej. Bylať přesvědčena, že Masaryk má poslání v národě, a hluboce věřila, že je k němu povolán. A proto stála na tom: »Ty nesmíš.«

Vzpřimovala svého muže často, když se vzdával naděje ve zdar svého působení, ale nejen slovy, nýbrž pomocnou prací a zasahováním do všeho, k čemu cítila sílu a schopnost. Začali spolu čísti v Lipsku Buckla a tak pokračovali celý život v čilé součinnosti. Paní Masaryková byla účastna všech myšlenek i podniků svého muže a stopy jejího ducha jsou patrný na všem, co Masaryk psal, a ve všech plánech, o něž usiloval. Paní Masaryková byla všecko jiné než salonní dáma nebo hedvábná hospodyně ve své domácnosti. Když se scházeli mladší kolegové Masarykovi nebo posluchači jeho na čajové rozhovory v bytě Masarykově, paní Masaryková

účastnila se jich horlivě a poznávala tak lidi i věci české. Vypravuje se o Thakurově otci, když stanul zamyšlen jednou při koupání, že všechny lodi v přístavě zastavily plavbu, aby myslitele nerušily. Něco podobného dělávala i paní Masaryková. Když se stalo, že T. G. na společné procházce se zamyslel a ona to zpozorovala, šla tiše za ním, aby ho nevyrušovala. Vidali je tak lidé o prázdninách a vypravovali si o tom s podivením. Taková byla šetrná a takovou úctu měla k práci svého muže.

Manželství Masarykových bylo šťastné, nerušeno ani vnějšími ani vnitřními poruchami. Dokud žili ve Vídni, narodily se jim dvě děti: Alice v květnu 1879 a Herbert v květnu 1880, později v Praze Jan a Olga. Děvčátko Hanička jako nemluvně zemřelo, Herbert (povoláním malíř) zemřel za války v Praze 1915. Rodinný život u Masaryků byl něžný a bohatý.

V Praze od podzimu 1882 začal nový život paní Masarykové. Bydlili nejprve v Karlově ulici na Smíchově s vyhlídkou do Kinského zahrady, potom ve Vlčkově vile Osvětě. Hmotně dařilo se rodině lépe než ve Vídni, k čemuž přispělo i neočekávané dědictví po studentu Fleschovi z Brna. Leč peníze nikdy neměly ceny v očích ideální paní. Nový život její, to byl ten život mezi Čechy, v české zemi a v českém hlavním městě. Paní Masaryková, cítíc se pojednou členem českého národa, vymezila sobě také práci v tomto národě. Ponořila se do českého písemnictví, aby co nejživěji pochopila ducha národa, jeho sklony a tužby. Četla některé z buditelů, četla Havlíčka a Němcovou a přečetla snad všechnu moderní literaturu naši románovou. Z básníků milovala Nerudu a Machara nejvíc, ačkoli znala i Máchu i Vrchlického a Čecha i Bezruče a Klášterského atd. Pozornosti její neušel ani sešitek sociálních veršů, vydaných Karlem Jonášem pod pseudonymem. Zejména ovšem důkladně znala naši tak zvanou ženskou literaturu — její názory o ženské otázce

kryly se s názory muže jejího. Byla pro součinnost žen s muži, feminismus v úzkém smyslu byl jí proti mysli. Ona byla spolupřekladatelkou do češtiny Millova spisu *Poddanství žen*, jenž vyšel v Sokolově Vzdělávací knihovně. Třeba zdůrazniti, že manželství jí bylo svazkem posvátným. Nesmělo se před ní zavtipkovat o těch věcech. Inserty novin, v nichž byly nabídky sňatku, dráždily ji a bolely, protože je pokládala za nemravné.

Pro malířství a sochařství české stala se záliba paní Masarykové jaksi rodinnou, když syn Herbert věnoval se malířství. Hanuš Schwaiger byl domácím přítelem, známým už z Vídně. Vlastním oborem paní Masarykové byla hudba, neboť byla v ní odbornicí. Největší pozornost a lásku věnovala Smetanovi, a skoro bych se neostýchal říci, že Smetanovo hudební *češství* málokterý z našich hudebníkův uměl tak vyhledávati a procíťovati jak ona. I hudební veřejnost naše sotva ví, kolik práce paní Masaryková věnovala na příklad druhému Smetanovu kvartetu *Z mého života*. Tvrdila, že toto kvarteto není dílem pomateného ducha. Čím déle je zkoumala, přehrávala sama i probírala s Hostinským, tím rozhodněji vybízela odborníky, aby hledali klíč k domnělým poruchám. Když se dru Theurerovi podařilo vyznati se ve zmateném rukopise (jenom v rukopise jsou poruchy) a kvarteto se objevilo jako ryzí skvost Smetanova ducha, paní Masaryková měla dostiučinění i radost nevýslovnou. Manželé Masarykovi nescházeli snad na žádné opeře Smetanově a na žádném koncertě, kde hráli Smetanu. Paní Masaryková, zdá se, byla také první, která rozlišovala, co se má díti v oceňování díla Smetanova: smetanismus a wagnerismus. Vytýkala, že i největší oslavovatelé Smetanovi ctili především jeho wagnerovský sloh a nedovedli ukázat, jakým českým duchem Smetana tuto formu vyplnil. Napsala o tom úvahu do prvního čísla nově založené Naší Doby r. 1893., úvahu, jež vzbudila poplach i nevoli v učené společnosti

hudební. V tomto směru paní Masaryková vůbec doplňovala vědomosti svého muže a rozšiřovala jeho znalosti, ačkoliv dr. Masaryk sám vždycky horlivě stopoval písemnictví a všechna odvětví umělecká a měl dar pozorovací i kritický bystrozrak vybroušený.

Všechny tyto vlastnosti jednotil neobyčejně samostatný charakter zesnulé paní, který z ní činil silnou osobnost, silnou individualitu.

Paní Masaryková založena byla nábožensky, ona vyrostla v unitářství, které uznává jediného boha a žádné syny a duchy jeho. Naše české protestantství (mimochoodem řečeno) bylo jí chudé v myšlení bohosloveckém i v mravní praxi. Na té mravní přísnosti paní Masarykové nejvíce záleželo. Uznávala, že národ náš vychováván byl půl druhého století jezovitismem, přes to bylo jí přespříliš v naší povaze té nepřímosti, oklikování, potměšilosti a lhaní vůbec. V tom směru byla pravou dědičkou otců poutníků, kteří na lodi Konvalince hledali si novou vlast, aby unikli domácí polovičatosti. *Přímocarost* a krajní rigorosnost paní Masarykové mnohé zarážely, jiné odpuzovaly, takže Masarykovi nejednou stáli v české společnosti osamoceni. Když Masaryk rozvinul své náboženské credo (V boji o náboženství) r. 1904, těžce nesla, že zůstal členem církve reformované a Machara zdržela od přestupu k ní, když už byl na cestě z Vídně do Kolína k faráři Duškovi. *Štítla se i jen zdání nepravdy.*

Její zásada nelhat, její krajní poctivost býti pravdivou, jevila se na příklad za války tím, že nechtěla od přátel ani slyšet, co dělá T. G. M. za hranicemi. Dostávala otázky od auditorů vídeňských, co ví o svém muži a odpovídala pevně: Nic. Aby ani těmto katanům nemusela lhát, umlčovala návštěvníky, kteří něco z ciziny věděli: »Já nechci nic slyšet, já vím, že tatínek dělá dobře, mně stačí, řeknete-li mně, že je zdrav.«

Náboženského původu byl nepochybně i socialismus paní Masarykové. A zrovna byl tak přímočarý, jako všechny její zásady. Dojista uznávala námitky svého muže proti marxismu, přes to však byla organisovanou členkou sociální demokracie, protože to byla nejkrajnější naše socialistická strana. Platila měsíční příspěvek organisaci místní na znamení souhlasu přímo demonstrativně, skutkem pak projevovala své příslušenství ke straně tím, že pomáhala Karle Máchové při Ženském Listě jejím a kolportovala jej na Malé Straně. Ona nebyla realistkou, byla socialistkou. Cítila příliš s trpícími a odvracela se od buržoasie. Byla doba, kdy prodala šperky a skvosty rodinné a naplnila byt rodinný nábytkem z měkkého dřeva a výtěžek rozdala.

Kdo jen zdaleka se stýkal s paní Masarykovou, musí říci, že *to byla paní vznešená. Není názvu příhodnějšího. Vznešená demokratka, vtělená mravní přísnost, přímočará rozhodnost a neúchylná energie.* Proto i válku snášela hrdinsky. Ač »tatínek« s dcerou Olgou zmizel v cizině už v prosinci 1914, ač syn Herbert v březnu 1915 zemřel na tyfus, ač dceru Alici držela persekuce 1916 ve vídeňském žaláři, ač syn Jan sloužil za okolností pochopitelně týravých jako rakouský důstojník u trénu: paní Masaryková neklesla na mysl. Služné mužovo bylo zastaveno, knihovna konfiskována, byt hlídán detektivy a ona sama obléhána špicly i týrána výslechy vojenských auditorů, ukazovala vždy tvář klidnou a říkala s úsměvnou resignací těm, kdož ji chtěli těšit: »Nic. To je zase naše válka.« Teprve rok 1918 ji zlomil. Zhoršil srdeční vadu její a položil mrak na její mysl. Dostavila se těžká melancholie, v níž ji přepadly úzkosti z věcí, jichž by si nebyla jindy všímala. Úzkosti neopustily jí, ani když se prezident vrátil do vlasti a rozvinul svou práci na Hradě. — Nemoc vybuchla, když jsme v květnu 1918 o divadelních slavnostech jásalí v Praze. — Od převratu žila občas s rodinou na Hradě nebo v Lánech, občas uchylovala se sama

do sanatoria ve Veleslavíně. Srdeční slabost přepadla ji loni v září velmi prudce den před manévry na Sedlčansku a již nepolevila. Narodila se 20. listopadu 1850, dožila se tedy 72 let, z nichž plných 40 let prožila v Čechách.

Zesnulá paní oplakávána bude však nejen rodinou, nýbrž celým národem. Byla družkou a spolupracovnicí milovaného presidenta, byla však sama svou osobností žena tak neobyčejná vzácnými dary ducha a tak milovala svůj adoptovaný český národ, lásku svou projevujíc smýšlením i prací, že máme málo žen domácího původu jí rovnorodých a stejně vznešených.

Jan Herben.

Fanatička pravdy.

*Hledej pravdy, slyš pravdu,
uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu,
braň pravdu až do smrti.*

Všichni, kteří se zabývali životem Karly Masarykové, zdůrazňují silně její neobyčejnou lásku k poznané pravdě a nenávisť ku lži, dvojakosti a přetvářce, ať v jakékoli podobě.

»Přes to, že splynula úplně s českým životem, stalať se se opravdovou, upřímnou Češkou, přinesla si ze svého domova — Ameriky — onu zvláštní a u nás dosti vzácnou vlastnost, tak příznačnou anglosaské rase: Je to hluboká, z upřímnosti duše pramenící morálka, životní poctivost a dojmavý smysl pro povinnost. A to snad bylo ono, jež umožnilo jí žítí tak dokonalý život — —

Nedovedla kompromisovati, nedovedla se přetvařovati, nedovedla lháti. Byl-li Masaryk zván hledač pravdy, může ona plným právem nazvána býti fanatičkou pravdy.« — »Její hrdinství spojeno s nevýslovným utrpením projevovalo se nejen v nejtěžších dobách, kdy její muž musil denně procházeti ulicí úsměšků, sprostot a hany — vzpomeňme jen doby boje o Rukopisy a doby Hilsneriady — ale i v nejtěžší ráně

osudu — v době války. Žena, která nedovedla říci jediného slova nepravdy, už proto vytrpěla mnoho, když v době války byla obklíčena detektivy a stále vyslýchána. Ne, nedovedla se líčiti jinou, než jakou byla a jak opravdu smýšlela. Byla přesvědčena, že její choť za hranicemi vede boj za dobrou a spravedlivou věc, souhlasila a všelicos věděla, co by bývala ráda věděla policie. Ale dcera Alice byla v kriminále a Jan na vojně. Ale přece ji katané nezlomili; nezapřela, nevěděla-li, jak vypovídali Jan a Alice, nechtěla jim ublížiti a proto neodpovídala a na otázku »víte-li to a to,« odpovídala důstojným: »Nepovím!« Za to poznala ovšem v plné míře, co je to nízkost a mstivost rakouská.«

Máchovou měla proto tak ráda, poněvadž, jak o ní říkala: »nerozpakuje se mluvit pravdu vždy, všude a každému.«

Miláček chudých.

*Cožkoli jste činili jednomu
z bratří těchto mých nejmenších,
mně jste učinili.*

Nejvíce milovali a nejvíce po jejím odchodu z těla truchlili chudí, prostí občané, dělníci, služky. Žena vznešená, z rodu vznešeného, vyrostlá v blahobytu, zamilovaná byla do chudých. Všechny dělnické strany bez rozdílu píší o ní s velkou úctou a oddaností a nemohou dost vynachváliti její veliké srdce. Každý, kdo se s ní stýkal, vydává svědectví o její nesmírné lásce a pochopení pro chudé a ochrany potřebné. Žila se všemi, s nimiž se stýkala, jako se skutečnými bratry a sestrami. Tvrdila, že »chudým mají se předkládati v literatuře i žurnalistice jen nejlepší věci. Jsou přece již tak nešťastní, že jsou chudí. Kdyby každý, kdo si říká inteligent, dával chudým to nejlepší, co má v sobě, byl by pokrok méně bolestný.«

»Na hradě se jí nelíbilo. Jeho nádhera a nutné dvorské ceremonie ji tížily a se jí protivily. A nemohouc zapomenout na svá přátelství s dělnickými vrstvami, zvala často k sobě některé známé z dělnických vrstev, aby si o dělnickém a socialistickém hnutí pohovořila.« — »Navštěvovala raděj nuzné ve sklepních místnostech a podstřeší, než boháče ve vilách a palácích.«

»A tyto touhy a zásady jejího života provázely Karlu Masarykovou až na smrtelné lože. Poslední její jasná slova, která pronesla ku své věrné ošetřovatelce slečně Anně Seidlové, mluvíc o oslavách Prvního máje, byla: *»Ten první máj jsem vždycky velmi cítila. Tak snadno se zapomíná, že je ještě tolik lidí, kteří nemají co jíst!«*

Slova tato jakoby měla symbolisovati celou charitativní činnost Karly Masarykové. Žena presidentova byla si jistě vědoma, jakými milovými kroky bere se vpřed naše republika na dříve tolik neschůdné cestě sociálního zákonodárství, ona byla jistě šťastna, že její dcera Alice stojí v čele humanních akcí Červeného kříže, ale nezapomínala, že sebe intensivnějšími skutky milosrdenství nedají se odčiniti hrozné zločiny kapitalistického řádu, jež umožňují, že na jedné straně hynou legiony lidí zhoubnou bídou a na druhé straně žijí jednotlivci v blahobytu. Májovou oslavu proto pochopila jako manifestaci hladových! Nemýlila se, neboť milovala chudé. Ústa její pronášela proto žalm orodovnice nad temnem žalostného života bídy a hladu. — Dejte chléb hladovým! — tak zněla poslední slova paní presidentové.

Pak již se ústa neotevřela . . . Zmlkla, zavřela se . . . ústa jemné a nevýslovně dobré trpitelky.

Poslední její slova patřila chudým. Tak zemřela soudružka Karla Masaryková . . .«

Jiný svědek o lásce Karly Masarykové k chudým,

O. Sedlmayerová píše mezi jiným:

»A v tomto kraji to taky bylo, kde srdce velké socialistky utrpělo živou ránu; zdejší poměry dojímalý citlivou a mateřsky dobrotivou duši paní Masarykové svojí ubohostí.

Viděla tu strádání lidí venkovských, jak úporně a namahavě vydobývají chléb na chudé horské půdě — viděla zde těžkou, nezdravou a zdoluhavou práci malých tkalců v nízkých chalupách na domácích stavech — a poznala tu bídu ze všech nejdojemnější: bídu maličkých dětí. Děti toho horského kraje bývají od 4 a 5 let, dřív než nastupují do školy, přidržovány k výdělečné práci, k sítkování vlasových sítěk. Do školy v šesti letech přicházejí krátkozraké, skoro nevidomé a přechasto s křivicí. To vše tu šlechetná paní poznala na vlastní oči a tím vším sama hluboce trpěla. Ještě po letech se vřele vyptávala na poměry na *Přibyslavsku a Chotěbořsku* — na *ty tkalce*, o nichž říkala, že *tuze lacině* za mzdu *příliš špatnou* prodávají vídeňským firmám své zdraví a životy. A na *ty děti* se ptávala, zda-li jim rodiče ještě kazí život sítkováním. Tenkrát bylo na výrazu jejího obličejce i oči viděti, jak ji ta vzpomínka bolí.

Tiše a vroucně procítila tato vzácná paní každé lidské utrpení: měl-li kdo příležitost, svěriti se jí se svou bolestí, poslouchala účastně, s tváří odchýlenou. V takové chvíli výraz jejích jasných očí jaksi ztěžkl, jako by byl na ně padl stín.

Naslouchávala pozorně zvuku hlasu — zdávalo se často, že chce podle hlasu poznati člověka. Jednou řekla ženě, která přišla prositi prof. Masaryka, aby se zastal jejího muže proti chikanování vídeňských úřadů a vykládala paní Masarykové o všem zažitém: »Věřím vám, z hlasu vám slyším, co zkusíte!«

»Za války, za doby největšího utrpení, jaké může unést žena a matka, ukázala paní Masaryková tu obdivuhodnou

sílu duševní, jejíž velikost světu ukázala teprve její nemoc a její smrt.

Sama těžce zkoušená, nemilosrdně persekvovaná, byla plna ohledů ke známým a ke všemu okolí. Věděla, že detektivové ji hlídají a pronásledují, a že každý, kdo se jí přiblíží, upadá sám v podezření u úřadů. Tenkrát byla paní Masaryková tolik šetrná k lidem, že je *sama* od sebe vzdalovala, jen aby každého uchránila před možností persekuce. — Vypravuje se z válečných let, že přišel hladový turista do hostinské zahrady v okolí Prahy. Žádal kousek chleba nebo housky, ale hostinský ničeho neměl. Opodál seděla osamělá paní, ta vzala z kabelky kousek pečiva a pánovi jej poslala. Ten přišel poděkovati, ale velice se podivil, když bělovlasá dáma, která tu projevila soucit s hladovým člověkem a poslala mu patrně kousek vlastního jídla, se od něho beze slova odvrátila, posuňkem odmítla jeho dík a dala mu na jevo, že si nepřeje, aby k ní mluvil. Byla to paní Masaryková, která chtěla člověka, třebaš neznámého, uchrániti od styku s ní, aby se nestal podezřelým jejím pronásledovatelům, detektivům, kteří ji hlídali na každém kroku.«

Paní a služka.

»Byla to paní, která žila srdcem. Velikým srdcem ženy. Srdcem, které bylo dokořán otevřeno všem ubohým, všem poníženým, všem uraženým. Byla důstojnou chotí svého velikého manžela. Hlásal-li on humanitu, ona ji prováděla vlídnými, velikými činy a skutky. A to všechno neslyšně, skoro neviditelně.« Za to těšila se lásce všech, kteří ji zblízka poznali, jimž dostalo se nejen jejích laskavých slov a rady, nýbrž i pomoci. To vše také vyznívá ze *vzpomínek bývalé Anny Vlasákové*, která u Masaryků byla od r. 1898 po sedm let až do té doby, kdy se vdala.

Málokde byl tak krásný poměr mezi paní a služebnou, jako u Masaryků. To nebyla paní, která by chtěla jen práci a jinak se o děvče nestarala, nýbrž paní profesorová zároveň děvče vychovávala, zušlechťovala. Také služebné měly paní profesorovou rády a odcházely, jen když se vdávaly. Paní nikdy se nezlobila, vše hleděla spravit mírným slovem. Stalo-li se, že se Anně nějaký kus nádobí rozbil, říkala: »Kdybych já tam byla, stalo by se také něco.« Před děvčetem nezavírali jako jinde, naopak všechno jí svěřili do opatrování, když na příklad odjížděli na letní pobyt, zejména Anna těšila se veliké důvěře a lásce své paní pro svou pořádkumilovnost a pravdomluvnost. Lež paní profesorová nenáviděla.

»Kdokoliv přišel ke dveřím, každý dostal nějaký dárek nebo se najedl. Zejména dráteníci se těšili pozornosti paní profesorové; každý musil dostat pečák — a měla už své — a nejen to, musila jsem každého zavolat dál, aby paní věděla, který to je.« — »Když přijela za mnou maminka, přinutila ji paní profesorová, že musila zde zůstat až 14 dní, aby se mohla se mnou potěšit. Tehdy chodívala vždy do kuchyně a hovořovala s ní. A maminka pak jezdila ke mně každý rok. I moji mladší bratři chodili za mnou a paní se starala o ně, jak o mne. S Vendou si hodně vykládávala, ačkoliv to byl teprve učedník klempířský. »Jen pojď dál, jak si umazán,« a vedla si ho do pokoje. O její trpělivosti svědčí i toto: bratr rád zvonil, když přišel do učení. Když jsem ho proto plísnila, říkala: »Jen ho nech, ať si zazvoní, když to má tak rád, však ono ho to omrzí, až bude v Praze dýl.« —

Když mně bylo 20 let, dala mi kávový ubrus: »Tu máš na památku, že ti bylo u nás 20 let, to je nejhezčí vzpomínka, kterou člověk má.«

Když našla něco pěkného v časopisech, přinesla mi to a řekla: »Tu máš, přečti si to, ať máš něco do života.«

I pěknou knihu mi občas přinesla ke čtení, když mi zbýval čas po práci.

Ve čtvrtek odpoledne jsem mívala volno, abych si mohla něco ušít nebo spravit, abych nemusila šít večer, tedy už před 20 lety měla služka u Masaryků jedno půldne v týdnu pro sebe. Kolikrát jsem si chtěla něco koupit na sebe. Paní řekla: »Počkej, však ono tu bude něco od Elišky.« Šla a přinesla boty, prádlo, nebo kus oděvu, a já jsem si mohla peníze uložit.

»Když jsem se seznámila s pozdějším svým mužem, paní o tom nevěděla. Ale jednou nás na hradě potkala sl. P . . . ová, která to paní řekla. Když jsem přišla o půl 7. hodině domů, pravila: »Poslechni, Anno, tak ty se budeš vdávat? Tak to ale nepůjde; když tě má pan V. rád, ať jen přijde nahoru.« Od té doby můj milý chodíval k nám týdně na hodinu. Pí. profesorová mi pak o prázdninách dávala dovolenou, abych si mohla jet domů a šít si výbavu, a sama se mi o ni také starala. Když šla do města, koupila mi utěrky na prach, zástěry nebo pod.: »Ty hodně pracuješ, ráda máš všechno v pořádku. Já ti zas to ráda dám.« Když jsem se vdala, přišla paní s panem profesorem k nám na návštěvu. Bohužel, nebyli jsme doma. Po převratu, když moje bývalá paní se stala paní presidentovou, třikrát byla u mne návštěvou, čehož jsem si velice vážila, a vždy jevila veliký zájem o mne i mé děti, jak se učí, jsou-li zdraví. Nezapomněla na žádného, kdo u ní dříve býval.

»Když jsem jednou onemocněla, ošetřovala mne sama; zavolala Dr. Krčmu, který radil kromě jiného také pivo. »Všechno na světě jí dám, jen ne pivo.« »Já jí zase ze všeho na světě předpisuji jen pivo.« A paní profesorová mi dala mléko, pivo ne, to že mi nesvědčí.

Paní profesorová chodila do ženských schůzí; nemohla-li jít, posílala mne. Jednou jsem byla a nelíbilo se mi tam,

neboť ženy v předsednictvu měly před sebou sklenice piva. Když jsem to paní pověděla, radila mi: »To si musíš vzít příklad z těch zadních, co nepijí.«

Ocenění pokrokové inteligence české.

Z řad české pokrokové inteligence otiskujeme úvodní článek z »Čsl. novin,« který neobyčejně krásně a vystižně popisuje charakter a zásluhy pí. Masarykové. Pod titulem: »Památce ušlechtilé paní« čteme:

V neděli 13. t. m. o 5. hodině ranní dotrpěla paní Ch. Masaryková, choť a nejoddanější spolupracovnice prvního presidenta republiky. Pokroková inteligence česká musí si uložit za povinnost obeznámiti lid s úlohou, kterou Osud svěřil jí nejpovolanější a v níž tak čestně obstála. Obětí, které jako choť pokrokového profesora, exponovaného poslance, dobrovolného vychovatele celého národa a konečně vůdce odboje přinesla zájmům českého národa, nebylo málo. A všechny ty oběti přinášela, rozená Američanka, se zvláštní skromností jako přirozené. Ve válce zůstala z celé rodiny v Praze sama. A byly doby, kdy o osudech svého chotě nevěděla ničeho. Nesmírná utrpení zlomila její síly tělesné, ale duch se jim nepoddal. Ještě letos z jara sledovala se zájmem vývoj našich věcí.

Paní Charlie Masaryková byla paní neobyčejného vzdělání. V mládí studovala klavír na konservatoři v Lipsku. Techniku klavírní hry uchovala si do posledních let. Byla ctitelkou Smetanovou a jeho zpěvohry znala velmi podrobně. Spolupracovala na překladu Millova »Poddanství žen«. Na vydání tohoto spisu ve Vzdělávací bibliotéce najdete její značku.

Pro Masaryka, pro jeho veškerou činnost filosofickou a politickou, význam životního společenství s ženou takové *mravní velikosti*, jaké byla pí Charlie, byl ohromný. To, že vedle něho stála žena stejných duchovních kvalit jako on, již samo sebou povídá, že nelze v tomto případě mluvit pouze o věrné, avšak pasivní družce, nýbrž přímo o *spoluvůrci díla Masarykova*. Vzdělání její bylo naprosto rázu neknižního. Samostatnost úsudku jejího měla přímo pečť genia. Cokoliv prohodila o lidech, knihách, díle výtvarném nebo zvláště díle hudebním, mělo svou hodnotu vnitřní hotovosti a jistoty, jak dovedou souditi pouze silné a výrazné osobnosti.

Veliká byla její vážnost a *přísnost mravní*, byla však zase vyvažována neobyčejnou *dobrotou srdce*, neobyčejným taktem a jemnocitem při pronikání do složitých záhybů duše lidské v konkrétním případě. Dovedla nacházeti vysvětlení a omluvu tam, kde by rigorosní moralista nedovedl než odsouditi. Tuto její vnitřní *laskavost*, jako by bez ustání prýšticí z pramene hluboko skrytého, každý hned ve styku s ní vyčífoval a proto každému s ní bylo hned napoprvé neobyčejně volno, ač býval proniknut pocitem takřka *posvátné úcty*, který v něm vzbuzovaly ušlechtilé důstojné chování a přísně kreslené, vypracované rysy tváře, jež mocně vyjadřovaly její hotovou, vyzrálou povahu.

Vnitřní hodnotu člověka, s nímž se stýkala, dovedla takřka neomylně odhadovati. Nedávala se při tom másti vnějším nánosem, jež často bez viny vnáší do duše lidské temnost prostředí, nedávala se také másti vnějšími znaky společenské vytříbenosti a vnějškové krásy, jež jsou darem bohatství a společenského postavení. Dobré nebo špatné jádro v lidské povaze nezůstalo jí nikde a nikdy skryto. Toto její hluboce *etické hodnocení člověka* činilo ji pravou demokratkou, ji, jež ušlechtilostí svého zjevu působila dojmem přímo královským. Ale její aristokratism, to byl jen takřka

fysicky cítěný *odpor proti vši nízkosti, hrubosti a lži, s nimiž nedovedla kompromisovati. Byla ji naprosto cizí přetvářka nebo lež.* Pravdy jednou poznané nedovedla smlčeti, ani kdyby byl od toho závisel její život. Přímost její byla bezodkladná. Co znamenalo pro Masaryka míti vedle sebe přítele pravdu tak milujícího na příklad v těžkých pro něho dobách boje rukopisného nebo procesu Hilsnerova, kdy takřka nikdo z národu nechápal, že pravda je statkem nejdražším, dá se mysliti.

Ale vážnost a hloubka povahy paní Masarykové neznamenal, že by nedovedla být *od srdce veselou* a prostě, dětsky se radovati. Bližší známí by mohli vyprávěti, jak radostné, *veselé ovzduší* byla rodina Masarykova a s jakým *humorem* dovedla pí. Masaryková vyprávěti nebo vtipům druhých upřímně a dětsky se smáti. Byla to pravá *veselost spravedlivého, silného člověka, jenž v těžkostech života nikdy neklesá na mysli a jenž se vlastně ničeho nebojí, poněvadž ví, že jej o jeho duchovní život nemůže nic připraviti.*

Tato její duchovnost, odhmotněnost činila ji také velmi duševně čilou a energickou, již protivilo se zanedbání něčeho z lenosti. Žádného činu, jež bylo třeba provést, nikdy neodkládala. Při tom její konání neslo *pečeť velké jemnosti.* Jemnost viděl člověk ve výrazu jejích očí, jemnost byla ve všem mluvení, stýkání nebo poměru k jiným lidem a neobyčejná jemnost byla v jejím vycíťování pravých hodnot uměleckého díla, kde také předpokladem byla vyškolenost odborná, již paní Charlie v plné míře měla.

Domov, který zvěčnělá presidentovi našemu vytvořila, nepostrádal ničeho, co by mohlo býti pramenem jeho síly a podporou jeho tvořivosti. Vše se tam pohybovalo na nejvyšší možné kulturní úrovni a nescházelo tam ničeho, co tvoří pravé kulturní ovzduší. Byla tam hudba, byly plodné úsudky o otázkách politických, sociálních, etických, bylo cítit

v poměru k dětem působení pravého mateřského srdce, řídicího výchovu na základě širokého a prohloubeného názoru životního, a byla tam hlavně také odvaha, jež posilovala muže vydržeti v zápasech a neopustiti nikdy přijatého principu.

Žena, jež toto stvořila, nyní odešla. Její dílo není přímo zřejmým z nějakého výtvoru uměleckého, vědeckého nebo politického, proto však není menším, což zřejmě bude asi především těm, kdož měli štěstí s ní přímo se stýkat. Památka její a také hodnoty jejího působení stanou se ponehledu duševním majetkem národa. Bylo by si vroucně přát, aby *povolaný životopisec brzo vyličil život, neboť v ní odešla osobnost prvního řádu, veliká duše a velké vřelé srdce ženské a mateřské.*

Mimochodem :

Nelze se nezmíniti, že i na Karlu Masarykovou jako na každého velkého muže a na každou velkou ženu, bylo nejednou prsknuto jedovatou slinou. Pomluvačství a tupení jiných kvete u nás za všemi ploty — i za těmi nejpobožnějšími! Souhlasíme s Klofáčem, že je »stydno mysliti si, že po tom všem, jaké oběti Masaryk a jeho rodina přinesli národu, dnes dožili se i toho, že nízkost po nich opovází se hodit i blátem . . . Nezamaže jich, zamaže jen ty, kteří po blátu sahají. Ale jsou nízkosti, které jsou hanbou pro nás všechny!«

Soud profesora theologie.

Mně pak to za nejmenší jest, abych od vás souzen byl.

Jako za časů Kristových nebylo k očekávání, aby o Ježíši psali nadšeně farizeové a zákoníci — theologové doby tehdejší, tak nelze očekávati, aby o ženě, jakou byla pí. Masaryková, psali nějak nadšeně naši církevníci. Nebyla jejich a nemohli jí odpustit, že aspoň podle jména jejich nezůstala. Nutili

se psáti pěkně, vždyť šlo o choť presidenta, o jejíž velikosti byl jeden hlas, ale to jejich nucení se je příliš hmatatelné.

Katolíci podrželi jemný takt a kde nemohli chválit, aspoň mlčeli.

Zůstalo na profesoru evangelické fakulty Husovy, aby jediný mezi mnohými vynesl rozsudek, jaký u orthodoxních evangelíků celého světa je nerozlučně spojen s nekonečnými mukami v pekle.

Hned po smrti vznešené paní napsal dr. J. Hromádka, prof. Husovy fakulty v Praze, do československého orgánu článek, otištěný i v jiných církevních listech, kde praví o pí. Masarykové s určitostí: »Nebyla obrácená.«

Kdo se neobráť, ten ve smyslu evangelickém spasen nebude, ale hněv boží na něm zůstává a bude odloučen od Boha v bezměrných mukách v pekle. A tím větší bude jeho trápení, čím jasnější svědectví slyšel o cestě spasení.

Prof. Hromádka začíná svůj článek slovy: »Neznal jsem paní Masarykové, dokud byla v síle a zdraví. Když jsem s ní po prvé mluvil, někdy v zimě 1916, byly na ní již patrné stopy vážné a nebezpečné choroby.« — Naproti tomu všichni, kteří pí. Masarykovou blíže znali, svědčí o dobrém ovoci jejího života. Vypisují všechny vlastnosti, jaké u svých učedníků požadoval Ježíš, který učil, že po ovoci pozná se strom a po skutcích dobrý člověk, a kriteriem soudného dne že budou činy lásky — —

A přece profesor Husovy fakulty vykládá správně učení své církve, jak je hlásala za posledních tři sta let. Podle toho učení nerozhodují před Bohem skutky, jimiž se život člověka projevoval, ale rozhoduje víra v jistá dogmata (na příklad, že člověk Adamovým pádem stal se k dobrému neschopným, ale že bůh na něm vyžaduje dokonalý život; že bůh se z panny narodil, chodil po zemi, jedl, spal, zemřel, vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa a sedí na pravici boží; že bůh bohu se obětoval, jeden nevinný za všechny vinné, s výsledkem, že někteří, totiž ti co tomu uvěří, přijdou do nebe, ostatní však do věčného trápení v pekle, atd. atd.) Pí. Masaryková jako unitářka tomu a jinému nevěřila, tedy je neobrácená.

Milliardář Rockefeller, na jehož olejových polích dělníci, když se domáhali zvýšení mizerné mzdy, byli stříleni, věřil

všechno, jak evangelická víra vyžaduje a dával peníze na šíření té víry — tedy, jak se v dotýčných kruzích věří, je obrácen a bude spasen. Masaryková dogmatům církevním nevěřila, ale podle svého sociálního přesvědčení byla by dala dělníkům spravedlivou mzdu nebo podíl na výtěžku jejich práce. Byla neobrácená!

Prof. Hromádkovi a jemu spřízněným je očividně velmi nemilé, že vznešená paní byla unitářkou. Vždyť napsali o Svobodném Bratrství, že »č p í« unitářstvím. Jak by mohlo z unitářství něco dobrého přijít! Musí tedy, co je dobrého v povaze pí. Masarykové pocházeti z nějakých starých modliteb a tradic a vlivů, zděděných po některých orthodoxních předcích, neboť takoví se vždy někde vyskytnou. Proto prof. Hromádka sedmkrát po sobě v různých variacích takového »pozadí« tradic se dovolává. Podle téže logiky byl ovšem i Hus »výtvozem celých pokolení« — jenže římských. — A Masaryk sám?!

O prezidentovi ještě více než o jeho vzácné choti bylo známo, že evangelickým dogmatům nevěří. Napsal a pověděl to nejednou řečí, která nepřipouští dvojího výkladu. »Protestantism — napsal — byl nedůsledný a polovičatý, přejav theologické a do jisté míry i církevní základy katolicismu.« — »Protestantism žije katolicismem a dokonce katolickým klerikalismem, majícím ještě odvalu svých hrubých, mytických názorů.« Církve se svým názorem a řádem sotva že uspokojí dnes děti — člověk nutně přichází s církví v konflikt theoretický i praktický.«

Vždyť i dr. Císař, hodnostář čbr. evang. církve, napsal o pí. Masarykové ve Sborníku k 60. narozeninám Masarykovým, že »byla unitářkou a jak snad nevěděla ani, plně závislou na názorech svého chotě.«

Nebylo tedy v ohledu náboženského přesvědčení mezi prezidentem a jeho chotí rozdílu jiného, než jak napsaly socialistické listy také v ohledu sociálním, že paní Masaryková šla dál. Když poznala, že s věroukou církve, do níž vstoupila, souhlasiti nemůže, prostě zase z ní vystoupila.

Ať už to souvisí s touto příslušností nebo nesouvisí, jisté je, že nedlouho po pohřbu vzácné paní byl prezidentovi Masarykovi Husovou fakultou odevzdán diplom doktora theologie. Tehdy, podle učení církve, peklo ještě existovalo.

Náboženské přesvědčení a církevní příslušnost.

V revue »Parlament,« která je vydávána pro informaci našich poslanců a má ráz úřední, čteme:

»Paní presidentová byla velice hlubokého náboženského přesvědčení, ale ne ovšem v našem bývalém starorakouském a římském smyslu. Bylať vychována v kruzích amerického unitářství, jež snaží se podávatí svým příslušníkům to nejkrásnější, co obsaženo jest ve všech posavadních církevních organizacích.«

V jiném vládním listě, v »Československé Republice« čteme:

»Paní Masaryková byla proniknuta týmiž zásadami a společnou a pracovní methodou s mužem svým. Byly to především zásady mravní, jež u pí. Masarykové prýštily z hlubokých citů náboženských. Tato vzácná paní byla proto tak velikou ctitelkou Husovou, Chelčického a staré Jednoty bratrské, že její rigorosní a přímočaré úsilí o pravdu shodovalo se s životem českých kacířů. Snad by se našly i doklady, kde dr. Masaryk společně řešil filosofické problémy s chotí svou, jako v ní nalézal pevnou oporu, když někdy kolísal při svých osudech.«

Formálně byla paní Masaryková příslušnicí American Unitarian Association (Americké unitářské společnosti), které zůstala věrna až do smrti.

Na své devadesáté osmé výroční schůzi v Tremont chrámě v Bostoně, usnesla se tato Americká unitářská společnost zaslati panu presidentovi následující jednohlasné usnesení:

»že Společnost vyslovuje svoje uznání, že paní Masaryková zůstala věrna unitářskému přesvědčení (faith) po celý život, a že posílá jeho Excelenci presidentovi Masarykovi projev upřímné sympatie v jeho zármutku.«

Podobný projev jménem Svobodného Bratrství byl zaslán z veřejné schůze v Obecním domě.

Příslušnost k Americké unitářské společnosti nezavazuje ku připojení se k jednotlivé místní církvi a také nic takového nezapovídá.

Proto není podivné, že po svém provdání pí. Masaryková připojila se k místní evangelické církvi, kde právě bydlela, vždyť tolik slyšela o její pokrokovosti a jejím pokračování v reformaci započaté kdys českými bratry. V tomto předpokladu byla ovšem zklamána, zvláště když jejímu manželu bylo orthodoxními členy této církve vytýkáno, že nevěří v zázračné zrození Ježíše. Pro svoji nekompromisnost především ve věcech náboženských nemohla dlouho zůstatí členem takové církve. Vystoupila proto v r. 1892 a zůstala ve smyslu rakouských a u nás dosud platných zákonů bez náboženského vyznání, jako i většina členů Svobodného Bratrství.

Kdo měl příležitost seznámiti se blíže s unitářskými zásadami, snadno pochopí, proč ovzduší unitářské je příznivější k vytvoření charakterů, jaký krášlil pí. Masarykovou. Z velkých unitářských spisovatelů nejlépe známý je u nás Emerson. Čtème jeho spisy a pochopíme!

A my pozdvihujeme mysl svoji k zdrojům božského života a voláme: jen houšť tak neobracených a tak nepobožných žen, jakou byla pí. Masaryková, a méně těch s očima k nebi obrácenýma, jichž jazyk po lidech se vozí a v jichž oku není Ježíšovy lásky.

Na shledanou.

Miláčku boží a miláčku všech dobrých lidí, na shledanou. Svůj vznešený život, kněžno lásky a pravdy, obětovala jsi národu zdeptanému. Vzpomínáme Tvých utrpení bez konce, tím více, žeš' neměla okusiti plodů osvobozené vlasti. Tvá schránka smrtelná splyne s životem přírody, ale duch Tvůj posilovati nás bude v snahách Tobě drahých. Kéž naše vděčnost v následování Tvého příkladu přibližuje se tomu, co by důstojné bylo Tvé světlé památky.

Nad mlhami a stíny tohoto života vzejde nový den, jasný a krásný, den vyrovnávající Spravedlnosti a Prozřetelnosti, kdy duše spřízněné na vyšším stupni života se opět najdou a půjdou dál, za novými ideály!

Dojmy z cest.

(Záznamy z přednášky dr. Čapka, konané 10. června 1923 v Sladkovského síni v Representačním domě v Praze.)

Byl jsem navštívit Anglii po čtvrté ve svém životě. Tato poslední cesta zanechala nejvíce dojmů. Předně čím je člověk starší a více viděl, tím lépe vidí, a za druhé měl jsem s sebou čtyři oči, mé a mojí ženušky, výborné pozorovatelky.

Jsou to ovšem jen drobty, jež mohu podati. Dojmů bylo tolik, že není možno je tak rychle ztrávit. Přijel jsem především a procestovali jsme kromě Anglie také Německo, Holandsko, Francii a Švýcarsko.

Německo jsme projeli dvakrát, pokaždé jiným směrem a získali jsme dojem, že se tam věci hrozivěji zauzlují a nestane-li se něco mimořádného, že se Německo ocitne do zimy před velkými událostmi, které sotva zůstanou bez vlivu na okolní státy.

V Londýně jsme se účastnili konference unitářských církví a organisací. Měl jsem jednu veřejnou přednášku o náboženských poměrech u nás na konferenci samé, druhou přednášku pro duchovní rádce a vůdce, třetí v unitářské koleji slavné oxfordské university. Také moje ženuška měla několik velmi úspěšných přednášek.

Angličtí unitáři jsou slabší u porovnání s americkými, ale mají velmi krásné ústředí v Londýně s knihupectvím a nakladatelstvím, klubovny a jinými výhodami. V Oxfordě mají nádherně vybavenou theologickou kolej, na kterou bych si přál, kdybychom mohli někoho poslat, aspoň na rok. Mají také ve svých řadách několik vynikajících učenců a myslitelů, jako dr. Carpenter, dr. Jacks a jiní.

Anglie u porovnání s námi jeví prazvláštní protivy. Na jedné straně pozorujeme nezvyklou nám formálnost a uzavřenost. Nejen soudci mají zvláštní roucha, také kazatelé všech církví, až na malé výjimky. Profesori vyučují ve zvláštním rouchu a studenti na universitách jsou povinni mít

při vyučování roucho. Studentky odjížděly v poledne na oběd na bicyklu a měly roucho buď na sobě nebo v ruce. —

A přece poměr mezi nimi a profesory je takový upřímný! Spolu v kolejích jedí, baví se, debatují.

Tu by člověk čekal také v oslovování větší formality, ale naopak, všechno je co nejprostší a nejpřirozenější.

Domovy Angličanů jsou uzavřené, ale komu se otevrou, ten se tam může cítit opravdu doma. O praktickém jich zařízení bude snad přednášet sestra Čapková, ovšem jen ženám. Jsou to nejuťutnější koutky na světě, jsou to svatyně lásky a družnosti a nejintimnějšího přátelství. Naše domovy bývají zvenčí krásnější, ale uvnitř ubohé, jako ve Francii. V Anglii více dbají, aby každý měl svůj útulek. U nás z domovů děláme musea nebo výstavy nábytku.

Zbudování anglického domova nebývá věcí jednoho dne nebo jednoho roku. Oni zařizují, pozměňují, přiozdobují, přestavují po celý život. Proto jsou snad celkem mladšími. U nás, jak známo, má všechno své obvyklé a věčné místo. Člověk jaksi nesrůstá se svým domovem, jako v Anglii, nevyjadřuje v něm sebe. A jestli vyjadřuje, nebývají to vždy ty nejlepší vlastnosti, někdy je to procovitost s prázdnotou, jindy nedbalost s lhostejností.

Pokud se týká vzhledu ulic zarážely mě zvláště tři věci u porovnání s Prahou. Tolik špíny a bláta na ulicích jako u nás jsem v žádném jiném městě neviděl. Ani tolik žebráků. Ani tolik nevěstek.

Bylo mi nápadné, že je mezi anglickými unitáři tolik starých lidí. Jaké bylo naše překvapení, na příklad, když naše hostitelka začala vyprávět o své návštěvě Prahy před 70 lety! A jak byla čilá. Spravuje velkou domácnost, píše mnoho, čte kromě denních novin několik týdenníků, má na stole nejnovější publikace, zajímá se o politiku, umění, vědu, náboženství, je předsedkyní poštovní missie, která se zabývá půjčováním knih poštou. Vystavěla několik domů pro chudé, v době války opatrovala mnoho rodin. Při jídle sama všem nalévá čaj a pomáhá, a je v každém ohledu čilá a plná humoru. Moje první otázka byla, v čem dle jejího úsudku spočívá tajemství jejího mládí a její svěžesti a bystrosti při tak vysokém věku. Připočítala to tomu, že je dcerou uni-

tářského duchovního rádce. A mnohou dobrou radu nám pak připomněla. Takových jsme však potkali celou řadu. O dr. Bowie, který nás po celý jeden den po Londýně provádl, jsme do posledka se domnívali, že je asi nejvýš padesátník, zatím jsme shledali, že je přes osmdesát. Byli jsme hosty u vynikajícího učenice prof. dr. Carpentra v Oxfordě, který, ač už přes 90, je neobyčejně čilý a neunavovalo ho debatovati s námi o nejnovějších směrech v psychologii, o reformě theol. studia a i. V každém oboru byl časově orientovaný.

Jako zvláště nápadné rysy anglické povahy, které byly při unitářích ještě vystupňovány, byly; úžasný klid, rozvaha ve všem a všude. Velmi zajímavé je v tom ohledu porovnávání pouliční provoz v Londýně s Paříží. Tentýž klid panuje v Anglii na drahách, v obchodech, všade.

Jiným vynikajícím rysem anglické povahy je příslovečná poctivost. Několikrát mi byly vráceny peníze, kde jsem předal. Ani jednou jsme nebyli nikým ošizeni. Ale jakmile jsme vstoupili na francouzskou půdu, bylo jinak. Hned první den v Paříži byl jsem ošizen o 10 fr. Pamatuji, že jsem se před lety v Paříži musel obrátiti na strážníka, aby mě ochránil před vydíráním.

Ještě nápadnější je anglická zdvořilost a galantnost, jmenovitě k dámám a starším osobám. Nelze si ani představit, že by někdo nechal v pouliční dráze starou ženu stát. Můžete si myslet, jak jsme se divili, když jsme přišli do Paříže a v podzemní dráze přistoupila stařena, která sotva na nohou stála a před ní seděli pohodlně rozložení mladý Francouz s dívkou a proti nim mladý kněz v reverendě, kteří se na stařenu lhostejně dívali. Také nikomu jinému v celém dlouhém voze nenapadlo dáti stařeně své místo.

Nám nápadný, ale velkému a pokročilému národu přirozený je jeho rozhled světový. Snad neznají v celku tak dobře zeměpis a řeči, ale mají světový rozhled, jsou prosti té naší malichernosti, výstředního osobičkářství, pomluvačství, rozkouskování na bezpočetné strany a stráničky. Mají větší odstup od svého domácího života. —

Jako život na vesnici liší se od velkoměsta, tak zase život velkého státu liší se od malého. Na vesnici každý

každého víc soudí, kritisuje, obmezuje, do své šablony nutí. V městě každý více žije svým životem a volí sobě odpovídající způsob života.

Ještě v širším smyslu platí to o celých národech.

Jsou národové vesničtí, nebo maloměstští, titěrní, hašteřiví a jsou národové s širokým rozhledem a s velkou snášenlivostí. Na prvním místě k nim patří Anglie. My jistě nestojíme mezi nejmalichernějšími, ale neškodilo by, kdybychom také měli větší odstup od těch malicherných půtek, mezitím co opravdu velké věci unikají.

Pomáhá k tomu několik týdnů nečíst místní novinky a číst jen co je světodějného.

Tyto pravdy jsem si zvláště uvědomil, když se mne některý Angličan ptal, o čem se u nás nejvíce mluví, co nejvíce mysle lidí zabírá. Já ovšem líčil jsem vždy naše poměry v světle co nejpříznivějším a zvláště ve svých přednáškách podařilo se mi vzbudit velké nadšení pro náš národ a nebudu se nic divit, když budeme mít budoucně víc návštěv z ciziny, ale někdy jsem byl přece na okamžik na rozpacích, co odpovědět.

Neizajímavější rozmluvu měl jsem v tom ohledu s Lordem Robertem Cecillem, který patří k nejpozoruhodnějším osobnostem v anglickém veřejném životě. S mojí ženuškou jsme s ním obědvali u Lady Lorence a potom s ním jeli v automobilu k přednášce, kterou měl pro unitářskou konferenci o Společnosti národů. Ať už s jeho názory člověk souhlasí nebo ne, kdo ho osobně poznal, mohl se přesvědčit, že to myslí upřímně, co mluví a že za svým přesvědčením stojí s celou duší. A co je nejlepší, že jeví opravdový zájem o malé národy, zvláště o náš národ, a že pracuje pro odstranění válek.

U nás málo kdy uslyší člověk něco tak světového z úst tak povolaných, od osobnosti tak vynikající, proto vám povím aspoň hlavní myšlenky jeho přednášky, při které jsem vedle něho seděl na podiu.

Lord Robert Cecil je vynikající člen anglické vlády a hlavní zastávce a budovatel Ligy národů. Ve své řeči, kterou měl v Essex Hall zabýval se hlavně mravní stránkou Ligy národů. Liga národů dle Lorda Cecila má za účel dosáhnoutí míru mezi národy a konečné odstranění válek. On

byl od samého počátku největším zastáncem idee Společnosti národů a nikdy v tom ohledu nedal na jevo nějaké pochybnosti. Lord Cecil tvrdí, že Liga národů, jež zastává mír proti válce a součinnost národů v rozdílu od nepřátelství, musí také mít mravní základnu. Je prý ovšem dosti těch, kteří nechťi připustit, aby poměr národní navzájem založený byl na mravnosti. Mravnost, říkají, platí jen pro jednotlivce, nikoli pro státy. Jednotlivci mají povinnost nebýti sobeckými, ale jinak prý je tomu se státy. Neboť záležitosti státní spravovány jsou malými skupinami mužů, jejichž úkolem jest hájiti zájmy lidu všeobecně a není prý jejich zájmem, aby konali blahověli na útraty těch, kteří si je zvolí.

Odpovídaje na to, ptá se Lord Cecil, zdali přece během času se nevyplácí, aby kteří vládou, jednali v souladu se zásadami mravnosti? Stát je bytnost, je bytnost mravní a jako taková podléhá mravnímu zákonu, a jest to jedna z tajných mohutností lidské přirozenosti, že lidské bytosti mohou se spojit v jeden celek, který přijímá na sebe nově, sobě vlastní zodpovědnosti, podléhající mravním příkázáním. Národ právě jako jedinec může utrpěti na své pověsti pro nespolehlivost nebo krutost, a bývá lepší, obětuje-li se okamžitá výhoda, byť i z důvodů sobeckých, aby zachována byla pověst spravedlnosti a blahovůlnosti v jednání s jinými národy. Myšlenky vyřknuté takovými Němci, jako Treitschke a Bernardi, byly nejen nemravné, ale bláznivé a neplodné a přivodily zkázu Německa. A tak vždy bude, neboť mužové s takovými myšlenkami nebudou moci je trvale uplatnit. Je jasné, že státník dbalý cti národa, musí si býti vědom, jak mnoho národu záleží na jeho cti a pověsti. Lidé si nepřejí, aby jejich vlast byla obviňována z nízkosti a úskočnosti.

Jiná těžkost vzniká však, že lid řekne: »ano, přejeme si, aby politika naší země byla poctivá a spravedlivá, ale kdo potom vynutí, co je spravedlivé? Není tu vyšší instance, k níž by se národové obrátili, jako činí jednotlivci. Národové musí spoléhati na svoji vlastní sílu, chtějí-li udržeti posvátnost úmluv, pravdu a milosrdenství.« Je pravda, že dokud tu není nějaké mezinárodní organisace, národové žijí v anarchii a jedinou možností k uplatnění spravedlnosti je tu síla jejich zbraní. Ale tato anarchie se nesrovnává se skutečnou neodvislostí, jmenovitě u menších národů, neboť

řekneme-li, že právo a spravedlnost mezinárodní může být uplatněno jenom brannou mocí každého jednotlivého národa, znamená to učiniti každý národ soudcem v jeho vlastní věci, což mívá velmi neblahé následky. Bylo dle Lorda Cecila velkým nedostatkem v úmluvě Versaillské a v jiných úmluvách, že tato věc nebyla uznána, což jest příčinou dnešního velikého neklidu. Spravedlnost a právo byly učiněny závislými na štěstí války. Nemůže však více být o tom pochybností, že právo nebývá vždy na straně toho, kdo je silnějším. Nezbyvá tedy, než vynajít něco v náhradu za mezinárodní anarchii a dle Lorda Cecila jest společnost národů nejlepším řešením, neboť ona vyžaduje dohodu mezi národy, ku které by všichni národové byli připuštěni a která by dosahovala žádoucího míru nikoliv násilím, ale vlivem »světového veřejného mínění.«

Veřejné mínění je ohromnou silou už mezi jednotlivci. Velkou zbraní zákona v společnosti, jakou je naše na příklad, není fysické odsouzení, je to spíše zahanbení, jehož se lidé nejvíce bojí. (Tady Lord Cecil uváděl příklady, jak někdy lidé si mohou pokládati za čest, když byli odsouzeni, jestli veřejné mínění jejich čin, který před zákonem byl zločinem, schvalovalo.) Dokud válka nebude potupena, nebude možno správně zorganizovati veřejné mínění, které jest onou velikou mocí, na níž civilisace závisí. Základní ideou v úmluvě společnosti národů jest zabrániti, aby národové nepřistoupili k válce, dokud nebyla každá příležitost využita k urovnání sporu jinými prostředky. — To jest, dokud veřejné mínění nemělo dostatečné příležitosti spor urovnati.

Lord Cecil je přesvědčen, že veřejné mínění správně organizováno a použito je dosti silné k zajištění míru světa. Předpokládá se tím, že by každá sporná záležitost byla vyšetřována před tribunálem a především vyšetřována veřejně, takže by svět mohl o tom souditi. Jeho zkušenost v záležitostech společnosti národů utvrdila v něm přesvědčení, že úspěch společnosti je tím větší, čím více každý spor je přetřásán na veřejnosti.

¶ V celku organizace společnosti národů pracovala až dosud dosti úspěšně. Kdykoli jí byla dána dostatečná příležitost, podařilo se jí dosáhnouti míru a ve většině případů sblížit podstatně rozvaděné národy. Jen jedné věci ja za-

potřebí k dosažení úspěchu ve všech případech a to jest, aby lidé sami v něj věřili.

A co jiného zůstává, když takovéto řešení zůstane neúspěšné? Budou nové vojny, tak jistě, jako cokoliv může býti jistého, a není pochybnosti, že by tyto vojny znamenaly zničení hospodářských základů civilisace, hlad, bídu, ztrátu všech vymožeností umění a kultury a návrat k barbarismu sedmého a osmého století? Současně se zničením materiální civilisace nastal by veliký mravní úpadek. Proto jest nám bez váhání sledovati zájmy míru a ježto společnost národů je jedinou možností znemožnit válku, neváhejme pracovati k tomu, aby tento velký experiment lidskosti doznal plného úspěchu.

V společnosti národů, která má své sídlo v Ženevě, zastoupeny jsou až dosud padesát dva státy, t. j. asi čtyři pětiny lidstva, a zaměstnáno je administrativou 600 osob.

Nejen z řeči s Lordem Cecilem a z jeho přednášky, ale také na mnohých jiných jsem pozoroval zájem o mír, o klidný hospodářský vývoj a postupné vývojové zlepšení poměrů.

Na zbrojení Francie a jiných zemí pohlíží se s nelibostí a s úzkostí.

O nás se mluví, že také zbrojíme. V anglickém parlamentě bylo pověděno, že Francie dala Československu 300 mil. fr. na zbrojení a nikdo to dosud nevyvracel. —

Byl jsem ovšem tázán, jak náš lid smýšlí o věcech míru. Naše neobyčejně těžká situace jako národa, který žije v srdci Evropy a je obklíčen bojechtivými sousedy se ovšem plně uznává. A také o mírumilovnosti naší není pochyby.

Byli jsme také v slavném britském museu shlédnouti jeho vymoženosti. Obdivovali jsme překrásné památky egyptské kultury hodně přes 6000 let staré. Viděli jsme zkamenělé rostliny, které kvetly před miliony lety, přehlédli jsme ukázky mnohých velmi starých kultur, velkých a mocných národů, jejichž sláva dávno vyprchala; řekli jsme si: kdo to viděl, nemůže býti příliš malicherným a příliš sám sebou zaujatým. A když jsme všechno shlédli, Londýn, Paříž a Amsterdam a Ženevu a řadu jiných významných měst, a pokochali se v Alpách, a poklonili se památce Mistra Jana Husi v Kostnici, nejlepší vzpomínky, které nám zůstaly, jsou na dobré lidi, na slunné tváře, na lidi, u kterých se člověk potkal s člověkem.

Z náboženského života v Nizozemí.

V květnu letošního roku byl obviněn před provincialní radou církevní v provincii Noord Hollandské to jest v oné, kde jest provinciálním městem Amsterdam, farář Theesing, že se v učení a hlavně v kázání svém nesrovnává s učením nizozemské reformované církve. Žalobu na něho vznesli tři faráři téže církve.

Čemu farář Theesing učil, poznáváme z jeho výkladů, podaných po předložení žalobě, v Nábožensko-socialistickém Svazu v Rotterdamu.

Nežli výklady jeho budu opakovati, chvátám poznamenati, že v těchto dnech vyslovila se ve věci Theesingově provinciální církevní rada a oznámila, že neshledala příčiny zakročiti proti Theesingovi. Rozhodnutí toto přijali s povděkem k vědomosti jistě všichni upřímně nábožensky smýšlející, a myslím, že i u nás jest mnoho těch, kteří mají podobné bolesti, jako jsou ony, pro něž trpí Theesing. Právím trpí, maje na mysli zkušenost, že jest myšlení, hledání a zkoumání, o němž by bylo možno opakovati znovu a znovu slova Matoušova 27, 19: mnoho jsem trpěl pro to myšlení, nikoli snad stíhání, příkoří a pronásledování. Ale jest přece myšlení, o němž pravil několikrát Masaryk, že z něho hlava bolívá, a jež nedává pokoje.

Theesing mluvil o zakazovaném křesťanství, tvrdil, že se málo kdo odváží bráti v pochybnost zjevení; neboť ten, kdo tak činí, ve čtverém ocitá se konfliktu, totiž v konfliktu tradice s vědou, — učení s mravním sebevědomím, — učení a životní zkušeností, — posléze pak v konfliktu mezi učením a citem po spravedlnosti.

Křesťanství vyrostlo z antického názoru světového, podle něhož nad námi vládne Bůh divotvorce. Dnešní věda, zejména přírodní, učí nás něčemu zcela odlišnému. Dnes řídíme se neomylnými zákony přírodními, jež vylučují zázraky. Věříme a jsme přesvědčeni o zákonu vývoje neustávajícího a máme doklady, jak ubohé byly začátky v řadě vývojové. Věda historická poskytla nám zdůvodnění pro tvrzení, že bible jest kniha vyšlá z rukou lidských, a že na ni nemůžeme budovati věky trvající pravdy. Jsou i jiná

náboženství, jež učí o spasení a Vykupiteli a jenom politickým vlivům odpovídá, jestliže dnes považujeme se za stoupence Ježíšovy a ne za stoupence Mithrovy, kteroužto postavu známe z náboženského učení starých Peršanů.

Moderní člověk neuznává učení o vyvolených a předurčených k dokonalosti, ale jest si vědom možností svého zdokonalení, svých mravních sil, možnosti úspěšných zápasů a vítězství z vlastní vůle.

Staří měli učení o bdění božím nad námi, leč již v dobách nejstarších pochybovali o správnosti tvrzení, že ani vrabeček nespadne na zemi bez vůle otce nebeského a tázali se, jak že to přijde, že zlí často prospěchu požívají před dobrými a na jejich úkor. Kdokoli pak poznal bídu a život moderních velkoměst, nemůže přijmouti za pravé tvrzení, že i to a tak děje se z vůle boží.

Mnozí vidí ideál v Ježíši trpělivém, poníženém, mlčenlivém, kdežto Ježíš z Písma byl duch vzpírající se nepravosti, nepoddajný odpůrce zlořádů a nepravostí. Pokristovské křesťanství vyrostlo z ideálů ponížených, trpných, poddanských duší, pod jejichž vedením křesťanství se poddalo a od takových nemáme ničeho k očekávání.

Dnes máme mimo ortodoxní, pravověrné křesťanství také křesťanství svobodomyšlné, jež se praví býti svobodomyšlným, ale vidíme, že se orientuje, vyjádříme-li to způsobem politickým, čím dál, tím více na pravo. Opět se mluví o hříchu a pádu, vidíme návrat k starým názorům, o nichž by bylo lze předpokládati, že jsou překonány. Moderní a náboženský člověk je přesvědčen o jednotnosti všeho dění, chápe náboženství ideově, nikoli hmotářsky, chápe náboženství nikoli jako dobrodinečkování, ale jako nutnou a chcete-li sociální spravedlnost, touhu po sociální spravedlnosti.

Hledáme boha a zapomínáme na člověka, vtělené božství. Jsme pesimisty v nazírání na tento život, hledáme království boží po smrti, zapomínajíce, že křesťanství právě máme uskutečňovati již tady na zemi, v tom slzavém údolí, že máme usilovati o dokonalejší, lepší formy společenské již dnes, neboť již dnešek jest částí věčnosti. Touha po společenské spravedlnosti zavazuje nás k solidaritě a obětavosti.

V církvích převládá duch tradice, moderní člověk jde za ideou. Člověk tradice jest spokojen, moderní člověk neustává hledati, člověk tradice dovolává se klidu a pokoje, moderní jest a zůstává nespokojeným a neklidným. Člověk tradice jest zastancem dosavadních řádů, žije z toho, co mu stará doba přenechala, žije ze starých zásob, moderní člověk spoléhá na sebe, nedovolává se dědictví, ale žije ze své práce; doba stvořila pro prvního název buržoa, pro druhého proletář, pro prvního razila slovo konservatívec, pro druhého revolucionář. Ve znamení těchto hesel jedni ulpí na minulosti a zajdou s ní. Druzí jsou děti zítřka a budou spaseni slovem budoucnosti.

Kéž by ti, kdož v dnešních církvích ještě prodávají, pochopili, že i na ně, že i na nás čeká hodina rozhodnutí a poznání. — Potud Theesing.

U nás, kde hledání náboženské dostává denně výrazné formy a zaměstnává statisíce duší, budou tato slova jistě zajímavá.

V

Modlitba.

Povznášíme mysl svou k Nejvyššímu,
jenž skrze nás miluje, a jehož jsme spolupracovníky.

Otvíráme srdce své nejčistším vznětům lásky v nás,
abychom učili se upřímnému bratrství.

Přejeme si více pravdy poznávati, pravdu mluvit
a za pravdou jíti až do smrti.

Kéž víra v konečné vítězství pravdy nad lží,
lásky nad sobectvím a života nad smrtí
posiluje nás v každé práci a v každém boji.

Kéž vše, co božské v nás se probouzí a uplatňuje.
Kéž radost a pokoj zavládne v celém světě.

Kéž nové lidstvo vítá novou dobu s novými, ku
všechněm stejně spravedlivými řády.

Ruch v Svobodném bratrství.

Pro čtenáře, kteří nemohou sledovati pražské události z blízka, podávají »Cesty a Cíle« příliš malou a skrovnou náhradu a obraz, který si tak možno učiniti o Svobodném bratrství, nemůže než býti daleko vzdálen od skutečnosti. U zpravodajů vyskytuje se z pravidla potíž, jak udělati z mála hodně; u nás je těžkost opáčná, totiž, jak z toho mnoha zachytit aspoň malý záblesk. Naše úspěchy mnozí denně naše potíže. Ještě patříme k ptákům stěhovavým. V rozdílu od loňska udržovali jsme schůze a přednášky nepřetržitě, po celé letní měsíce, a sice v Mozarteum. Velký jinak sál byl na konec tak přeplněný, že nebylo místočka, kde by někdo nestál nebo nesešel. Prvé nedělní dopolední shromáždění po prázdninách měli jsme v Sladkovského síni v domnění, že pro začátek postačí. Chyba lávky. Už příští neděle byli jsme nuceni stěhovati se do Smetanovy síně. A protože síň bývá někdy také dopoledne zadána pro velké koncerty, museli jsme se spokojiti s jednou hodinou, od 9 do 10. Zůstávala však nerozřešena otázka: co s našimi dětmi? Nelze přece déle čekat, než budeme mít něco vlastního. To rozhodovalo při odvážném kroku, když jsme najímali pro celou zimu velký sál Slovanského ostrova s vědomím, že výlohy za jediné dopoledne překročí tisíc korun, a že musí býti uhrazeny dobrovolnými sbírkami při každé schůzi. A abychom nemuseli přecházeti z jednoho konce Prahy na druhý, přeložili jsme veškeru nedělní dopolední činnost na Slovanský ostrov. O 9. ráno bude začínati Nedělní škola, o půl jedenácté pak začne obvyklé shromáždění dospělých s přednáškou.

Pro opakování nedělní přednášky s debatou máme najatu tak zvanou Heinovku na Vinohradech, kde se tísnívá přes 800 osob a mnozí sedí na stupínkách, nebo v nedostatku židlí, po stolech, v postranních chodbách rozestavených.

Také nedělní kázání v Mikulášském chrámu na Staroměstském náměstí těší se dobré návštěvě, tak hojně, že prostranný chrám bývá naplněn stojícími posluchači ode dveří až k stupním oltáře.

Před prázdninami zažili jsme několik mimořádných událostí: uvádění dítky do Svobodného bratrství, dvě svatby, pohřeb. Každá z nich zanechala hluboké a trvalé dojmy.

Největší událostí byla naše prvá květinová slavnost, náš první společný symbolický projev osobní svobody a bratrské lásky. Jak úchvatně působil, bylo viděti ze slz tak mnohého vážného muže. Má-li někdo popis této slavnosti, nebo chce-li jej napsati, rádi jej uveřejníme.

Ohromné potíže, jež se vyskytují, chceme-li vyhověti všeobecně projevované touze po sblížení jedněch s druhými a po společné práci při tak velikých zástupech, začínáme překonávat tvořením menších kroužků. Když potom takový menší kroužek »tajně« zve k nějaké schůzi, má to dvě nevýhody: předně to činí dojem, jakoby se činily rozdíly, na které nikdo ani z daleka nepomýšlí, za druhé i při tom tajném zvaní sejde se obyčejně více účastníků, než místnost k takovému účelu najmutá může pojmuti. A oznámí-li se to jen trochu veřejněji, nelze pojmouti ani ty, kteří se chtějí tísnit v stoje. Kdo ví, jak tomu odpomoci, ať poradí. Nyní máme prozatím následující kroužky: pěvecký, umělecký, učitelský, ženský, mládeže, ruský, sociální, rádcovský a možná že ještě některý, o němž pisatel tohoto neví. Bylo však opět vyzýváno, aby každý, kdo má chuť a schopnost k organisování, následoval, neboť je místo pro dalších osm až osmdesát kroužků Svobodného bratrství.

Konají se opět přípravy k pořádání loňských oblíbených čajových večírků, ale dosud není rozluštěna otázka, kde najíti místnosti, dost velké, abychom mohli aspoň v našich veřejných schůzích vydat pozvání, a aby nám tam bylo možno podávati čaj s vyloučením všech opojných nápojů. Praha má dost barů a šantánů a hospod a místností jiných, kde se může spít člověk pod obraz boží, ale nemá dost místností pro kulturnější požitky, i když je ochota sebe víc zaplatit. Máme také strnulé kostely té které církve a jediný kostel Mikulášský, kde československá církev jediná mezi všemi, je dost tolerantní, aby připustila druhou odchylnější společnost bez ohledu na jakýkoli zisk. A v kostelích z dob středověkých nelze ovšem pořádati čajové večírky, jako se děje v moderních kostelích amerických. Není tedy výběru: na jedné straně středověký kostel, na druhé hospoda s pivem a kouřem a s usmívající se na vás tizotou. Hledáme cestu střední, lidstější, modernější a kulturnější.

— t.

Technika duše.

Dr. E. V.

Celý náš život je neuvědomělou pouť k božství. Každý z nás je malý Kristus, jenž přišel, aby vykoupil. Život individua i život celku je takto rovněž náboženstvím. Proto i život náš je problémem umění. Povrchnímu pozorovateli člověk zdá se tvorem nedokonalým. Ale v tom je veliký myšlenkový omyl. Všechny špatné vlastnosti člověka, sobeckost, smyslnost, lakota, zločinnost atd. jsou špatné formy, jimiž vybíjí se dokonalá podstata člověka. Člověk přes svou zdánlivou nedokonalost je stvořen »k obrazu božímu«. Jenom formy projevu jsou nedokonalé. Celý vývoj lidstva nespočívá v rozvíjení základních dobrých vlastností, ve tvorbě nových a potlačování špatných, nýbrž jen a jen v záměně nižších forem za vyšší. Podstata naše není morálně nemocná, nýbrž jen její formy, a mohou se léčiti jenom formy a nikoli duše. Kdyby duše byla morálně nemocná, bylo by marno léčiti formy. Základní vlastnosti zůstávají stále stejné a jsou dokonalé. Chceme-li býti i v projevech dokonalými, třeba nám státi se životními umělci. Musíme mít odvahu ničiti špatné formy a tvořiti nové, býti věčně nespokojenými s dosaženým, věčně hledat nové útvary projevu a života, života individuálního i sociálního. Každá nová a vyšší forma rodí se v křečích a bolestech, aby po určité době ustoupila formě ještě dokonalejší, jež opět rodí se ve křeči a bolu. Tragedie života spočívá právě v tom, že všechny jeho hodnoty pocházejí z bolesti a utrpení.

Náboženství je dosud nejvelkolepější technikou duše. Pomáhá vybavovati z našeho nitra utajené hloubky a činí nás tak dokonalejšími. Věda, ničíc náboženskou víru, neuvědomila si, že ničí tím duševní techniku a nehledala za ni náhrady. Vytvoří-li se však zvláštní technika duševního projevu na vědeckém a uměleckém základě — a věda nemůže na dlouho přezíratí toto pole uplatnění se — nelze zapomenouti, že nenahradí tím dlouho ještě náboženství. Možnosti této techniky duše jsou obsaženy v požadavcích, jež klade vývoj na náboženství a umění. Technika duše nesmí vypustiti nejzávažnější vlastnost víry, nesmlouvavost, pevné přesvědčení a musí zachovati hlavní podmínku umění:

přerozování forem. V tu dobu najde se jistě, že mezi náboženstvím, uměním a vědou a to tak dokonalou vědou, že bude používati k svému vyjádření třeba jen čísel a geometrických obrazců, není žádného rozdílu podstaty. Kněz bude opět největším učencem a umělcem, jako byl jím na počátku. Kruh vývoje se vrátí k svému východisku, jeden veliký rytmus životní se ukončí.

„Lidská duše.“

Proslov k uvedení novorozeněte.

Milí bratři a sestry:

Dnes poprvé uvedeno bylo do našeho středu novorozeně z našeho bratrstva.

Neběží o ceremonii, neběží o návyk neb docela o povinné donášení dítek do našich shromáždění — každý ať učiní, jak sám za nejlépe uzná, ale běží o manifestování velkých ideí Svobodného Bratrství vzhledem k narození dítky v rozdílu od běžných zvyků a názorů.

Chceme nejprve vysloviti velikou úctu, jakou máme k mateřství: nejen k jedné matce, již bychom božskou úctu vzdávali — ale k matce vůbec.

Chceme dále vysloviti velikou úctu, kterou máme k dítěti. Dítě každé je nevinné, každé má svým narozením právo na život a každé má míti příležitost všechny božské síly a schopnosti plně uplatnit. S každým dítkem rodí se nový svět a nové příležitosti. Každé dítko je božím synem a boží dcerou, jako byl Ježíš při svém narození.

Chceme dále zdůrazniti velkou zodpovědnost rodičů i společnosti, proto dítě nekřtíme.

Pro otázku křtu jedni křesťané vodili druhé křesťany do žalářů a na smrt — ačkoli je dnes historicky takměř jisté, že Kristus křtu vůbec neustanovil, že to byl židovský zvyk z dob předkristovských.

Křtem se má na duši dítěte něco napravovati — my však pokládáme všechnu zodpovědnost do rukou lidských. Dítě nebude o vlas lepší ani horší než jak jsme jeho narození připravili, jak je vychovali a jak ono samo se přičinilo. Proto vítáme snahy eugenické, vychovatelské, psycho-

analytické a psychotechnické a všechno, čím lze uplatniti božství každého člověka a dopomoci mu k plnému uplatnění jeho božského poslání.

V 41. čísle Kostnických Jisker odpovídá prof. dr. J. Hromádka na můj článek z posledního čísla: »Soud profesora theologie«. Kdo se o to zajímá, ať srovná článek s odpovědí a posoudí. Článek dra Hromádky, kde tvrdí, že pí. Masaryková byla neobrácená, četl jsem v »Rozsieváči« a předpokládám, že byl věrným otiskem čísla »Kostnických Jisker,« které jsem neviděl. Prof. Hromádka však ten výrok nijak nepopírá a také nevyvrací mé tvrzení, že pojem neobrácenosti je v myslích orthodoxních evangelíků spojen s peklem. Prof. Hromádka nemusel by se pouštět do učených theologických diskusí, aby něco dokázal několika osobám, které s ním stojí na stejné theologické výši a jsou jeho diskuse dost důstojní (osobně měl jsem a mám příležitost čísti a slyšeti tolik jiných autorit, že mně pro superioritu a exkluzivnost prof. Hromádky srdce bolet nemusí) — postačilo by prosté konstatování, že podle učení nebo v duchu evangelické orthodoxy může někdo slyšet evangelium, zůstat neobráceným a nepřijít do pekla. To by byla přímá a každému srozumitelná řeč. Mluvit však o tom, kdo má více piety a vytýkati byzantinism, je přece jen podivná argumentace i pro člověka sebe povýšenějšího. O pietě mohlo by se teprve mluvit, až by se vyjasnila otázka pekla. A výtku podlízavého byzantinismu mohl pan profesor adresovati někomu přibuznějšímu, a ne mně, který jsem všechno, co jsem dražého měl a všechny svoje síly byl obětoval na oltář revoluce. — Vedle prof. Hromádky zabývá se také redaktor »Kost. Jisker« mým článkem, ale způsobem, kterého si snad budoucí orgán federace čl. evangelíků přece nezaslouží. Jak může křesťanský redaktor do tak krátkého článku vložit tolik invektiv a podezřívání a při tom se úplně vyhýbatí jádru věci! Má snad toto býti vzorem evangelické polemiky? Jsem toho velice vzdálen, abych chtěl »vědomě zkreslovati a nepravdivě vyličovati dnešní protestantství,« aneb docela »haněti a posmívati se evangelictví.« Podaří-li se redaktorovi H. skutečné získati jasně a nedvojmyslné prohlášení prof. dr. Hromádky, že v duchu evangelické orthodoxy může někdo slyšet evangelium a zůstat neobráceným, aniž by přišel do pekla, otisknu je v příštím čísle a po případě je i vlepím do brožůrky o pí. Masarykové jako opravu. Nadávkami, podezříváním a podobnými argumenty se to však nikdy nevyjasní. — Ptá-li se dále redaktor H., kdo byl ná-

boženským posilovatelem pí. Masarykové, nemá to s věcí, o kterou běží, nic společného a také jsem nebyl v Evropě v oněch těžkých dobách opuštěnosti a pronásledování. Mohu však aspoň sdělit, co jsem po svém návratu z Ameriky slyšel se strany velmi věrohodné: »Lidé, (tedy i faráři a profesori) se stranili, aby si neudělali zlé oko u rakouských úřadů. Většina dřívějších přátel si netroufala. Ale troufal si kazatel Urbánek, který svoji náboženskou opravdovost projevil dávno před válkou tím, že vzdal se farářského místa v Hrubé Lhotě a vystoupil z církve evangelické reformované, jak se dříve jmenovala nynější československá, když shledal, že s jejím učením a s její praxí nesouhlasí. Nebyla to vira v jistá dogmata, která byla na jistých místech oceněna, ale ta náboženská opravdovost, neohroženost a obětavost.« — Dále se red. H. ptá, proč zamlčuji, že Masaryk zůstal členem československé církve evangelické? Nic jsem nezamlčoval, ale ještě zdůraznil, když jsem doslova napsal: »Nebylo tedy v ohledu náboženského přesvědčení mezi presidentem a jeho chotí rozdílu jiného, než jak napsaly socialistické listy také v ohledu sociálním, že paní Masaryková šla dál; když poznala, že s věroukou církve, do níž vstoupila, souhlasit nemůže, prostě zase z ní vystoupila.« V onom článku toliko připomínám, že »p r e s i d e n t e v a n g e l i c k ý m d o g m a t ů m n e v ě ř í. Napsal a pověděl to nejednou řečí, která nepřipouští dvojího výkladu. »Protestantism -- napsal -- byl nedůsledný a polovičatý, přejav theologické a do jisté míry i církevní základy katolicismu.« — »Protestantism — napsal dále president — žije katolicismem, majícím ještě odvahu svých hrubých, mythických názorů. Církve se svým názorem a řádem sotva že uspokojí dnes děti — člověk nutně přichází s církví v konflikt theoretický i praktický.« To jsou slova Masarykova a mohlo by se podobných výroků více přidat. Formální příslušnost k jisté církvi je jedna věc, a souhlas s jejím učením a její praxí je věc docela jiná. To jedno týká se matriky a snad nějakého peněžitého příspěvku, to druhé se týká duše. Přejme každému, aby si cenil více, co pokládá za vyšší. Č.

Redakční. Literární oznámení a posudky přineseme v čísle příštím.

Administrační. Snížené předplatné. Snižujeme předplatné s poštou z 15 Kč na 12 Kč Při schůzích Svobodného Bratrství budou se jednotlivá čísla prodávati po Kč 1.—. — Kdo poslal větší předplatné, má přebytný obnos k dobru.

Tiskl K Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Dr. NORBERT F. ČAPEK:

Je racionalism oprávněn?

Je sídlo autority v člověku nebo mimo člověka?

Přednáška ze 17. prosince 1922 v Repr. domě v Praze.

Otázka zdánlivě zbytečná, jmenovitě přečteme-li si pěknou definici racionalismu v Malém Ottově Naučném Slovníku str. 527: »Racionalismus, z latinského ratio, rozum, je snaha zjednávatí všude platnost rozumovému pochopení věcí. Je osvětový, ježto činí nemožným tmářství a bludy, kritický, poněvadž osobním vznětům citovým a případným omylům ukládá mez a výtvoř podrobuje rozboru, uváděje je na pravé jich složky.«

My v Svobodném Bratrství můžeme se hrdě k tomu přiznat, že jsme náboženskými racionalisty, to jest lidmi, kteří horují pro náboženství rozumné, zdravému lidskému rozumu v ničem neodporující. Ač jsme měli mnoho předchůdců, ač mnoho jedinců ve všech církvích se k racionalismu náboženskému hlásilo, ač mezi těmi jedinci jsou jména našich nejlepších představitelů, jakým je na příklad prezident Masaryk, přece jsme my první, kteří jsme na tomto základě organisovali náboženskou obec.

Pravíme-li o sobě, že jsme náboženskými racionalisty, tím není řečeno, že jsme chladnými intelektualisty, rozumkáři. Jsme pro používání zdravého lidského rozumu všade, tedy i v náboženství, ale jsme zároveň proti domýšlivému rozumářství, které se nikde nejeví tak nápadně, jako v jezuitských metodách těch, kteří neudržitelné pověry snaží se zachrániti svým rozumovým provazolecstvím.

S těmito rozumkujícími ortodoxními církevníky na stejné úrovni jsou tak zvaní nevěrci, kteří chtějí odrozumovati věci, na které lidský rozum dosud nestačí.

Rozumné náboženství není nutně proti mystice, ani proti metapsychismu. Ku všemu na světě lze se přibližovati rozumně i nerozumně, racionelně nebo pověrečně. My jsme všade a ve všem pro postup racionelní, rozumný, a v tom je náš racionalism.

Ptáme-li se, je-li racionalism oprávněn, to neznamená, je-li víra v Boha oprávněna, nebo přetrvá-li člověk smrti a podobné věci, které nebylo možno až dosud rozumem dokázat ani vyvrátiti. Víra v život záhrobní, na příklad, jen tenkrát mohla by býti nazvána neracionelní, protirozumová, když by se někomu podařil důkaz, že je takový život nemožný.

Běží tedy o něco zcela jiného. Běží o to, jakým způsobem je možno nejspolehlivěji a nejpříměji se něco dozvědět. Běží o to zjistit, stává-li pro člověka nějaký způsob poznání, který se vymyká kontrole lidského rozumu. Běží o to, je-li ten zkušební kámen našeho poznání v nás samých, nebo mimo nás.

Římsko-katolická církev učí, že zjevení a výklad pravdy přichází přímo od Boha skrze neomylnou církev a jejího neomylného představitele v Římě. Všechny u nás známé evangelické církve učí, že bible je přímým božím zjevením pravdy; posledním, ukončeným a neomylným zjevením. My v Svobodném Bratrství vyznáváme se všemi unitáři světa, že Bůh sebe zjevuje skrze duši lidskou, to jest, skrze normální vlohy naší přirozenosti a skrze ony dlouhověkové lidské zkušenosti, jež jsou školou božské prozřetelnosti a postupným objevováním věčného smyslu života.

Prosím, dejte dobrý pozor, o co běží, a co touto přednáškou má býti zdůvodněno nebo vyvráceno. Nejde o nic menšího, nežli o řešení otázky, zdali Bůh se zjevuje podle zákonů, jež vložil do lidské duše, nebo zjevuje-li se také skrze něco mimo člověka.

1. Naproti všem námitkám, že rozumné nebo racionelní náboženství znamenalo by anarchii, nejistotu, zavrnutí veškeré autority, stojí naše tvrzení, že náboženství, jak my mu rozumíme, znamená: přijetí té nejvyšší autority, jakou je člověk vůbec schopen najíti.

Prosím jmenovitě ony církevníky, kteří nás rádi kritisují za zády, aby dobře vše, co tu pravím, uvážili, a v příští

schůzi, kdy se tato přednáška bude veřejně kritisovat, svoje protidůvody přednesli.

Když mi někdo řekne, že stává nějaká neomylná autorita, já se ptám: kde ji najít? Ohlízím se kolem a vidím celou směsici neomylných autorit, které si navzájem odporují; jak tedy poznám tu pravou? Všechny přece nemohou být neomylnými!

Jdu do Říma, do sídla neomylné autority. Zdaliž nemám práva tuto autoritu zkoumat? Proč jí mám věřit, že je neomylnou? A tu se ptám, jak se ten člověk na papežském stolci stal neomylnou autoritou? Dovídám se, že omylní lidé několikrát museli hlasovat, než se usjednotili, kdo z nich má být neomylným.

Jdu dále k evangelíkům. Ptám se jich na římskou neomylnou autoritu a slyším: »Nevěř, to je nevěstka ze Zjevení svatého Jana, to je služka antikrista, který svádí celý svět.« — I ptám se: »Co mi radíte, abych věřil?« — Odpovídají: »Věř bibli.« — Hledám v bibli a nacházím bezpočetných rozporů a výkladů. Na každý blud najde se nějaký veršik. Jednou Bůh poroučí zabíjet děti, jindy zakazuje zabíjet a poroučí milovat i nepřátele. Jednou čtu, že Boha žádný nikdy neviděl, jindy zase, jak lidé s ním seděli a jedli skopovou pečeň.

Nezbývá mi než vzít rozum do hrsti a rozhodnouti se buď pro vlastní výklad a učinit svůj rozum rozhodčím o tom, co je pravdou, nebo hledati někoho, kdo by mi bibli vyložil.

Jdu tedy k církvím. Ale běda, jaký Babylon. Tolik jich je a jen proto je jich tolik, že si každá bibli jinak vykládá! — Rozhodnu se konečně pro jednu z nich, třeba pro tu nejdomácnější, která se nejvíce dovolává všech jmen a tradic nábožensky národních. Zapomenu, že ku všemu tomu rozhodování jsem musel používatí rozumu, abych nebyl jako ovce, která nemyslí — —

Ptám se, vyložte mi bibli a povězte, co je v ní pravým božím zjevením. Odpověď bude ve většině případech (aspoň u těch nejoprávněnějších) zníti: »Ježíš Kristus.« Nebo: »drž se Krista.« — Dobře. Leč slovo »Kristus« mi samo o sobě nic nepoví, jestli mi neřeknou, co mám s Kristem dělati. Oni dále odpovědí: »věř!« Ptám se: »co mám věřit?« — Jeden farář mi řekne, abych věřil, že se narodil z panny. Jiný mi

poví důvěrně, že on sám tomu nevěří. Dále mám věřit, že je Ježíš druhou osobou v trojici, že prolil svoji krev za naše hříchy, aby Boha usmířil, že tělesně vstal z mrtvých a vstoupil do nebe a sedí tam na trůně a oroduje za nás.

Není ani jednoho z těchto tvrzení, aby o něm představitelé třeba jediné církve byli úplně za jedno. Musím tedy uvěřit některému z nich, že on má pravdu v rozdílu od druhých představitelů téže církve. A když tak učiním, uvěřil jsem vlastně jen člověku a nikomu jinému!

Dejme tomu, že bych šel dále a uvěřil třeba tomu, kdo říká, že Ježíš je druhou osobou v božské trojici. Co najdu při pečlivějším ohledání? Že jsem uvěřil v dogma, o které se církevní otcové po celá staletí urputně hádali, a jedna část, které přál pohanský císař Konstantin, že rozhodla, aby se věřilo, že Ježíš je druhou osobou v Trojici, a každý, kdo tomu nevěřil, po dobu tisíce let a více podlehal trestu smrti.

A podle čeho ti chráněnci pohanského císaře Konstantina rozhodovali? Zdalíž nepoužívali svého rozumu a svých přirozených schopností?

Když tak člověk bloudil od Herodesa k Pilátovi a od Petra k Pavlovi, bloudil po všech možných autoritách, a konečně na jednu z nich se pověsil, a uvěřil, že je tou nejneomylnější a že skrze ni Bůh zjevuje, co je potřebné k spasení — čeho dosáhl? Oklamal sám sebe. Namluvil si, že nyní má boží přímé a neomylné zjevení, a zatím nemá než autoritu cizího, neznámého, vzdáleného člověka. To je to vychvalované podřizování rozumu boží autoritě!

Ve skutečnosti kdo jen poněkud bral věc vážně, když zkoumal všechny autority, od neomylného papeže k neomylné literě bible, od starých církevních koncilů až k poslednímu faráři nebo vykladači tajů Písma, byl mimoděk nucen používatí ustavičně svého rozumu a vlastních duševních schopností, a rozhodovati, co asi je nejrozumnější a nejpravděpodobnější.

Jaký je tudíž rozdíl mezi námi a těmi, kteří se kladou na odpor důslednému užívání rozumu i ve věcech náboženských? Rozdíl je ten, že my konáme vědomě a důsledně, co oni konají nahodile a nedůsledně. Proto také výsledek jejich hledání je nejistý, nahodilý a často v rozporu s nejprimitivnějšími poznatky vědeckými, kdežto u nás nemůže

výsledek býti nahodilý, tím méně v rozporu se současnou vědou a kulturou. Oni vyčerpávají svoji rozumovou energii na omlouvání a zastírání a hájení a přiozdoňování věcí protirazumových. Oni jsou stále v pokušení utíkat se k jezuitskému žonglérství, k všelijaké sofistice, aby udrželi, co je neudržitelným, totiž víru v Boha, který se zjevoval jen Židům, jen skrze biblické osobnosti a ukončil to zjevení před 19 sty lety. My naproti tomu uznáváme, že konečným kriteriem a zkušebním kamenem pravdy není kniha, církev, koncil, dogma, encyklika nebo usnesení jakýchkoliv shromáždění, nýbrž duše, naše vlastní duše s jejím božským vědomím, s jejími zkušenostmi a s jejími vnitřními zákony. Ona musí konečně rozhodnouti o všem, co se týká jejího života a vývoje. Nám je pravda biblí; nám záleží na poznání pravdy i tenkrát, když naše dosavadní poznání by se mělo octnouti v rozporu s poznanou pravdou. A protože nemáme nejmenšího důvodu něco před vědou a lidským rozumem omlouvati, můžeme svoji rozumovou energii uplatnit v objevování a propagování nových pravd a býti všade v popředí nebo aspoň při tom s celou duší, kde něco nového se rodí, kde nové poznání starými domněnkami otrásá.

Co je konečně církev, ať kterákoli? Zdaliž není organizací, kterou vytvořili lidé podle svých potřeb a svého poznání? Co je bible? Zdali není nejkrásnější sbírkou dokumentů o tom, jak národ židovský kdysi hledal Boha? Co je vyznání víry, ať kterékoli církve? Zdali to není úsilí lidského rozumu, nějak vyjádřiti smysl života, nebo aspoň názor na některé problémy lidského života a mravouky?

Už jste někdy viděli kazatele nebo učitele náboženství, který s tím nepočítal, že se musí nějak vypořádati s lidským rozumem, že ho musí buď přesvědčit nebo obloudit?

Neříkám, že svaté knihy, symboly a církve neměly by svého oprávnění, avšak ať sebe užitečnější je litera, nesmí býti povyšována nad ducha; ať sebe krásnější je některé vyznání, ono nemůže mít větší ceny než duch lidský, který je formuloval. Živý, rostoucí organism je přirozenějším nositel pravdy než mrtvá, dávno dokončená kniha!

Někdo namítne, že si své poznání pravdy vymodlil. Dobře. Odkud však přišla odpověď na jeho modlitbu? Byl to nějaký dojem, nebo pocit, nebo myšlenka. A protože v na-

šem nitru vyskytují se různé a navzájem si odporující dojmy a myšlenky, a protože nezřídka i lidé nejslechetnější považovali něco za boží vůli, o čem se pak přesvědčili, že to boží vůle nebyla — zdalíž není pro rozumného člověka rozumější, aby při každé důležité věci použil svých rozumových vloh a duševních schopností, a potom rozhodl, co může být pravé a co nikoli? Co zůstává jako konečný zkušební kámen všeho? Nic jiného, než naše vlastní duše s jejími mohutnostmi.

Vezměte na světě cokoli, nejposlednější a rozhodující instanci musíte hledati v sobě. Dokud se člověk nevzdal rozumu, musí jej užívat všude, tudíž i ve věcech náboženských. A nejen rozumu, nýbrž také všech jiných duševních schopností a životních zkušeností jest mu použití. Rozřídní, kritické srovnání a posouzení veškerého materiálu, ať pochází odkudkoli, nemůže za náš rozum vykonati nikdo.

Nic nám není tak blízkého, jako naše vlastní duše; o nikom nemůžeme se tak bezpečně přesvědčit, zdali to s námi myslí upřímně. A věříme-li s apoštolem Pavlem, že Bohem živi jsme, hýbeme se a trváme, že tudíž naše podstata je božská, zdalíž by nebylo pošetilé, hledati nějaké vyšší autority mimo sebe? Proč Bůh v jiném člověku měl by nám býti bližší než Bůh, který je v nás? ! Proč boží světlo, které svítilo kdys v člověku dávno zemřelém, mělo by mi jasněji svítit nežli boží světlo ve mně? Proč by jistá kniha s mrtvými, bezpočtukrátě měněnými a přepisovanými literami měla dosvědčovati boží vůli jasněji nežli ten ve mně přítomný boží duch, který nemůže dnes povědět pravdu méně pravdivou, než pověděl před staletími?

Zůstává tudíž jediná autorita, podle které každý rozumný člověk měl by vědomě soudit vše, a ta autorita je v něm samém.

To je racionalism, ku kterému se přiznáváme otevřeně, totiž, že považujeme duši lidskou za sídlo nejvyšší autority pro člověka.

To je racionalism, kterému učil Kristus, když (Mat. 16, 3) vinil farizee, že svého rozumu nepoužívají také ve věcech duchovních. To je racionalism, ku kterému apoštol Pavel tak často vybízel, pravě: »Vy suďte, co pravím (1 Kor. 10,

15), když řekl: »Duch zpytuje všecky věci, i hlubokosti božské.« (1 Kor. 2, 10).

2. Ukázal jsem, že vyšší autority až dosud nikdo neobjevil nežli té, která je v člověku samém. Nyní se maličko poohlédněme, s jakými výsledky mohou se pochlubit, kteří říkají, že mají vyšší a neomylnou autoritu.

a) Oni říkají, že spoléhati na přítomnou duši člověka vedlo by k anarchii, nejistotě, že by zkrátka potom nebylo nic pevného. Chtěl bych věru věděti, je-li myslitelná větší anarchie, než jaká se jeví mezi těmi, kteří se chlubí, že Bůh jim všechno přímo sdělil, nebo že o někom vědí, kdo boží zjevení obdržel jinak, než jak je každý může i dnes za stejných podmínek přijmouti.

Vezměme církev katolickou. Měla doby, kdy tři neomylní papežové sebe navzájem proklínali. Ovšem, v jejich neomylnost beztak nikdo vážně nevěří.

Vezměme protestantsko-evangelické autority. Zdaliž je možno představit si větší anarchii než jaká v názorech jejich převládá?

Chce-li člověk v tomto směru dále hledati, musí se rozhodnouti pro jednu z mnohých evangelických sekt — buď slepě, pověrečně, nebo s rozvahou a s rozumem. Chce-li člověk z této anarchie sekt vybědnouti, je nucen použití rozumu a vybírat.

b) Oni dále říkají, že lid není zralý, že není dost samostatným, že jsou to laikové, neodborníci, a že jen církev nebo některý její duchovní představitel jsou schopni rozhodnouti o tom, co se má věřit.

Dejme tomu, že lid je nesamostatný, tedy je povinností duchovních pastýřů, aby jej k samostatnosti vychovávali. Leč co oni místo toho činí? Zastávají prakticky nesamostatnost, učí spoléhati na někoho druhého, na různé autority.

Běží tu o dvě diametrálně rozdílné výchovné metody. Jsou rodiče, kteří dítěti všechno udělají, i lžičku do úst strčí — na Slovensku jsem viděl matky, které kojily tříleté děti, leč na konec je přece odstavily. V duchovním ohledu chtěli by však mnozí kojiti až do smrti, od pokolení do pokolení, až do skonání světa.

Jsou však i jiní vychovatelé, kteří vychovávají děti k samostatnosti hned od počátku a učí je, aby samy za sebe

myslely, rozhodovaly, na svých nohách stály, samy jedly a samy se učily.

Přátelé, my jsme tak duševně a tělesně organisováni, že nemůžeme beze škody nic užítí, co nás nějakou námahu nestálo. Vědomosti, jichž člověk nabývá, aniž by myslel — je-li to vůbec možné — nemají valné ceny.

Náboženství není tak malá věc, aby si je člověk mohl osvojiti bez námahy duševní, bez přemýšlení, zkoumání, hledání —

Ovšem, orthodoxní církve, katolické jak evangelické, také vybízejí člověka, aby hledal. Dávají mu bibli a jinou literaturu, která podle jejich tvrzení bibli vykládá. Máš svobodně hledat, snad i rozumu používat, a modlit se, ale oni tobě už předem povědí, co najdeš, vlastně co smíš najíti, chceš-li býti spasen. A nenajdeš-li tu samou pravdu s tím samým přibarvením, kterou oni uznávají za jediné spasitelnou — povědí ti předem, že jsi dítětem zatracení, že jsi na cestě do pekla.

Buď jim věříš, a potom hledáš pod tlakem jejich sugescí o zatracení, hledáš se strachem; anebo jim nevěříš a pak ovšem nenajdeš tu jejich pravdu.

Každé dogma, každé vyznání, které obsahuje trest smrti pro nevěřícího, jest hradbou proti jakémukoli svobodnému bádání, vylučuje jakoukoli svobodu.

c) Dále říkají, že spoléhání na sebe, na své duševní schopnosti, vyvolává pýchu. Naproti tomu učí historie, že nebylo pyšnějších lidí nad ty, kteří o svém učení tvrdili, že je přímo od Boha a neomylné. Bývali to lidé nejvyšší nesnášenliví, krutí, nadutí, kteří s pohrdáním a často s posměchem hleděli na ty, kteří jinak věřili.

Všechny hranice, které kdy plály, všechny mučírny, jež kdy ve jménu náboženství byly otevřeny, svědčí o zhoubnosti a domýšlivosti neomylných autorit. Proti takové autoritě není obhajoby ani důvodu. Rozum je potupen zjevením, které oni zastupují.

Dnes se více neupaluje, ne proto, že by žádná církev upalovati nechtěla, ale protože civilisace v tomto ohledu přerostla církve. Nepotřebuji uváděti ony hrozné klatby, s kterými nynější papež vyobcoval z církve některé české kněze jen proto, že se nepodvolili jeho autoritě — vzpomenu jen nej-

známějšího a nejoblíbenějšího evangelického kazatele a evangelisty poslední doby, z jehož školy vyšli někteří také v naší republice účinkující kazatelé. Je to Moody.

Moody se vyslovil, že nejlepší otec, který je mimo Krista (t. j. který nevěří Moodyho teologii), má horší vliv na svoje děti než kdyby byl opilcem. Povážíme-li, že to bylo pověděno v Americe, kde opilství je v takovém opovržení, snadno si domyslíme, jaké opovržení se tím vyslovuje každému jinak věřícímu a jaký nátlak se tím činí na lidskou duši.

Nemůže býti hroznějšího tyranství ducha než jakým je učení mezi protestanty i katolíky stejně rozšířené, že Bůh bude bez konce v pekle trápit ty, kteří nepřijali určité theologické vyznání o zástupné oběti Ježíše na kříži. Co je proti tomu několika hodinné mučení na hranici. Nemohu vyslovit, jaká vnitřní muka jsem prožíval, dokud jsem tomuto učení věřil, kdykoli jsem procházel více oživenou ulicí; a nemohl jsem pochopit, proč lidé, kteří tomu také věří a mají kouska soucitu v těle, neprosí lidi na kolenou, aby se obrátili a spasili duše své od pekla.

d) Orthodoxie, čili tak zvaná pravověrnost v křesťanských církvích, která popírá přítomného v každém člověku Boha, ochotného se zjevití skrze naše přirozené vlohy, je největší překážkou každého duševního pokroku. Nebo jaký pokrok, kde panuje víra, že už všechno bylo zjeveno do poslední litery? Jaké nové poznání, jestli mluvil Bůh před tisíci lety naposled?

Představte si profesora chemie, který by při nastoupení musel podepsati revers, že nebude ničemu učit, co už dávno není známé. Podobně kdyby profesori fysiologie, psychologie, dějin, astronomie k podobným reversům byli nuceni, jako jsou dnes nuceni na mnohých theologických školách profesori se zavázati, že nebudou nic objevovati, co by nebylo v plném souladu se všemi, tradicí předanými názory — kde bychom se octli s pokrokem věd?!

Bůh nikdy nemluvil naposled. Bůh má ještě více světla a pravdy, než všechny knihy mohou pojmuti, co jich kdy bylo nebo bude ještě tištěno. Kdyby všechny stroje jen papír vyráběly a všichni lidé jen psali a sázeli, nemohli by všechno napsati, co by Bůh mohl zjevit, kdyby lidé na to byli připraveni. Za několik tisíc milionů let budou

pravdy k pověření, které by žádný z nás nebyl schopen pojmuti.

3. Nyní přijde ta nejdůležitější námitka, jakou může orth. křesťan učiniti: »Každý člověk není stejně schopný poznati v sobě pravdy, které má věřit; co má ten dělati?«

Nikdo nemůže upříti, že lidé nemají stejné duševní schopnosti; není rozum jako rozum. To však je poslední věc, pro kterou by se někdo měl vzdávati rozumu při posuzování náboženských otázek. Ani podle té nejvyšší autority, jaké se mohou orth. křesťané dovolávati, podle slov Ježíše, nebude se Bůh ptáti nikoho, co věřil, do které církve patřil, iaké ceremonie vykonával, nýbrž jedině, jakým byl člověkem, přítelem, bratrem, jak se choval k svým bližním.

Všechno záleží na tom, zda lidé, kteří věří něčemu, co je v rozporu se zdravým lidským rozumem a s vědou, jsou lidmi lepšími, laskavějšími, obětavějšími, snášenlivějšími. Jestli je mezi nimi méně pomlouvání, zlobení, lakomosti atd.

Nebudeme se zabývati současnými církevními zjevy, leč by někdo si troufal tvrditi, že mají zastánci nadpřirozeného zjevení vyšší procento těch snášenlivějších atd. než ostatní. Vzpomeneme především dějin. Králové vždy odvozovali svoji autoritu od samého Boha a církve tomu přisvědčovaly. Králové vypovídali vojny a církve je podporovaly. Králové byli svrženi i s jejich autoritou a lid nastoupil vládu skrze volené představitele. Lid nebude míti nikdy lepší představitele, než jakým bude sám.

Když něco dnes nejde, nevoláme po zjevené vyšší autoritě, ale voláme po více rozumu, po lepším vzdělání. Voláme po lepší výchově dětí a lidu a tím i po lepších charakterech.

Nejvážnější obvinění, jež možno vznésti proti katolickým i protestantským zastáncům mimolidské a protirozumové autority jest fakt, že se nikdy nepovznosly nad současnou kulturu, ale naopak, že ji velmi často brzdily, zdržovaly, namísto aby stály v popředí veškerého pokroku. P o k r o k š e l v ž d y p ř e s n ě. Když začal boj o odstranění otroctví, církve se dovolávaly bible v zájmu otrokářů. Když šlo o práva vykořisťovaných proti jich vyssávačům, církve si zvolily Rockefellerů za své mecenáše. Když se zdvihly prudké protesty proti válce před válkou nebo za války, nebyl mezi nimi

hlas církví. Když věda postavila se na stanovisko vývojové, zůstaly církve u pádu Adama a Evy v ráji a u božského odsouzení celého nenarozeného lidstva. Proti biochemii drží dosud vzkříšení těla, proti moderní psychologii užitečnost strachu, jako výchovného prostředku atd.

Každý pokrok nebo i jen polepšení stávajícího vzniklo tím, že lidé církvemi kaceřovaní začali kritisovat, co za jediné božské a pravé bylo uznáno, nebo čemu bylo se podrobiti, protože podle zjevení učení není jiné vrchnosti, leč od Boha.

Ovšem následovníci těch buřičů proti autoritě, za boží vydávané, obyčejně ustrnuli na tom, co jejich předáci objevili. Vyhlásili to za neomylné, za poslední a nedotknutelné zjevení. Kdo ještě potom si dovolil to kritisovat, na tom nemohli najít dobrého vlasu.

Dnes jsme my tím, čím byli čeští bratři v jejich době. My nejsme opakovači jejich slov, ani napodobiteli jejich tehdejších zevních projevů dogmatických, ceremonielních nebo církevních. My nepovažujeme jejich rozum za poslední zjevení. My v tom samém duchu, který byl v nich, opouštíme, co je dnes proti rozumu a citu a poznání našemu, jako oni opouštěli, co bylo tehdy proti jejich rozumu, citu a poznání.

My se s nimi můžeme rozcházet v mnohém, třeba i ve všem, co se týká jejich věrouky a zevních projevů církevních, ale my jsme s nimi za jedno v té věci, na které nejvíce záleží: my chceme mít jejich charakter, jejich opravdovost, ryzost a obětavou lásku, jejich upřímné úsilí o nového člověka podle Boha, o nové řády společenské v duchu Ježíšovém.

My bychom neměli jejich charakter, jejich přímost a opravdovost, kdybychom vyznávali, co je dnes v rozporu s rozumem každého vzdělaného člověka, ale co tehdy nebylo v rozporu s jejich rozumem ani s jejich věděním. Oni byli racionalisty XVI. století, my jsme racionalisty XX. století. My bychom nejednali v jejich duchu, kdybychom si ukládali nová pouta dogmat a nepřáli jeden druhému téže svobody, jaké oni použili vůči tehdejším běžným autoritám.

Proto heslem Svobodného Bratrství je společné mravní úsilí a nikoli nějaká společná dogmata. Naší snahou budiž stávat se čím dále dokonalejšími, nebo podle stupně naší mravné výše a vyspělosti bude stupeň božího zjevení v nás prostřednictvím našich vlastních přirozených schopností.

Rytmus života.

Překlad z londýnského unitářského týdeníku „The Inquirer.“

»Neníť řeči ani slov, kdež by nemohl slyšán býti hlas jejich«, praví žalmista (19, 4). Při uvažování o vesmíru vzdmáhá se v naší duši údiv. Jeho ohromná rozsáhlost naplňuje nás údivem nad tvůrčí plodností Božího Ducha; jeho uspořádanost dojíká nás jemnou harmonií výrazu.

Rytmus vesmíru nepovstává z prázdného záporu, jeť on tepem duchovních vlivů, jež vodí nás cestou pokroku. Sláva nočního nebe okouzluje nás svojí krásou a nekonečná malebnost barev a tvarů ve dne zjevuje největší divů, že isme tu, abychom to vnímali a že máme schopnost oceniti mistra stavitel.

Slova žalmisty »Nebesa vypravují slávu Boha silného a dilo rukou jeho zvěstuje obloha« (19, 2) nejsou jen básní, míní-li se tím proud citů oděných ve vznešená slova.

Zde je živá pravda.

Nemůže být projev než od mysle k myslí. »Nebesa vypravují slávu boží« člověku anebo kterékoli jiné bytosti s podobnou schopností. Cože je ta sláva, než projev Boha ve své kráse a souladnosti?

A není-liž krása nejušlechtlejším vlivem utišujícím vášně, něžným světlem, neozařuje-li všednost denního života? Jak mnoho postrádáme v našem moderním životě dostatek krásy v našich vesnicích a městech. Velkolepé vlnění a souladnost architektury budí v nás ohlasy duchovní hudby, která se jen v našich duších slyší. Kolik zločinů, ponížení, starostí, bíd a utrpení pro nedostatek krásy v našich životech! Kde tisícové jsou namačkáni žít v temných koutech našich měst — pomníkích to z větší části lakomství, chamtivosti a sobeckosti lidí, zvrácenosti dobrých vlastností — můžem se divit němé bolesti v očích našich spolubratří?

Kolik nepokoje v dnešní době, o němž se tvrdí, že vzniká z hospodářských nesrovnalostí, má svůj původ v tomto

neukojeném hladu po kráse ? Jestliť též vyhladovění duše a volá po trestu právě tak jistě jako vyhladovělé tělo.

»Ne samým chlebem živ bude člověk« je duchovní pravdou příliš často zapomínanou. Ač je snad pravdou, že město má mnohé výhody nad venkovem, přece výzva původu působí, že tisícové snaží se uniknouti každé neděle ven, aby osvobodili se od tlaku ovzduší městského života. Bezpochyby bude právě město splývatí s venkovem: zda nepřirovnává evangelista Jan království boží k městu ? Město potom má býti snem krásy, kde umění, básnictví a intelektuální snahy mohou najíti pravý domov, místo, které tiše zvětšuje krásu vznešeného života a vysokého myšlení.

»Sláva boží« je také vyjádřením vůdčí inteligence projevující se v celém vesmíru. Žalmista to jmenuje »dílo rukou jeho«, jinými slovy tvůrčí snahou. Tvůrčí snaha je účelná, dýše vlastní mocí zákona, vždy chtějící zladiti různosti. Není-liž to jiný projev krásy — souladění toho, co zdá se nezladitelným a zjemnění účinku té síly, která formuje naše snahy, byť sebe hrubší od nás vycházely. Nad bezvzdušnou Saharou vesmíru proudí vlivy od hvězdy k hvězdě a ač hvězda od hvězdy liší se v slávě, každá a všechny jsou závislé od těch neviditelných mocí a vlivů, které je vytvořily.

»Nic není oddělené od druhého«, praví Carlyle, »nic se dosud neztratilo, nic nebylo zavrženo, ale všechno, byť i uschlý lístek stromu působí se vším ostatním a je neseno k bezednému, neohraňčenému přívalu Činu a žije ustavičným přeměňováním.«

Tak v každé své částce vesmír hlásá náboženství služby. Nejen my, ale všechny hvězdy, jež letí prostorem, jsou členy jedna druhé.

Zásada služby jakožto základ veškeré biologické činnosti poznenáhla se vynoří jako činnost sociálního vědomí lidské společnosti. Životní pravdou telepatie je právě tato síla mohutnosti vzájemného působení mezi všemi věcmi ve vesmíru.

»Není řeči ani slov, kdež by nemohl slyšán býti hlas jejich« — ne jako hmotný zvuk, ale jako jemné a něžné působení sladkých a požehnaných vlivů více cítěných než slyšených, jež oživují naše duchovní vědomí a uvádí nás k pochopení skutečnosti, že cítíme ohlas chvění od Boha na naše nevyslovené a vážné prosby. Telepatie, čili cítění na

dálku znamená, že toto spojení člověka s Bohem děje se v podvědomí člověka a může tam býti vloženo jako oduševňující vliv dávno před tím, než objeví se na hladině jeho normálního vědomí. Je to hlas svědomí, ten tichý, jemný hlas, který nás nabádá na cesty spravedlnosti a pravdy. Zdůrazňuje to také slovo Pavla (12, 5), »jedni druhých údobé jsme«; naše duševní bytost jest v duševním spojení s bytostí druhých prostřednictvím duchovních vlivů vesmíru. Bezdrátová telegrafie se všemi svými divy je jenom hrubým vyjádřením tohoto duchovního zákona. Ona toliko objevuje těm, kteří chtějí viděti, vnitřní stránku zákona duchovního obcování — je to ve skutečnosti jenom vyjádření té božské prosté pravdy.

Vesmír a člověk jsou stejně dílem rukou Jeho, vyjádřením tvůrčí moci, jež se projevuje jako sebevědomí v nás. V pravdě není nic oddělené, odloučené a přec musí býti napřed u nás pocit oddělení, než může býti pochopení spojení s celkem: musí býti smysl odloučení dříve než nastane uvědomění spojitosti se vším ostatním.

Účel stvoření — mluvíme-li směle a přec bez sobeckosti — je sesílením osobnosti jejím vlastním zladěním s veškerenstvím. Smysl božské jednoty, který vyrůstá v duši, přichází z pocitu oddělení od veškerenstva. Není to naprosté zdání, ale nutný výplod tvůrčí činnosti, neboť jak snadněji bychom si uvědomili ony duchovní vlivy hlubší než jakýkoliv výraz hmoty?

Vlnění pocitu, jenž proudí námi, když pozorujeme krásu východu slunce, aneb lesk na křídle motýla povstává z hlubin naší bytosti a možno považovati jej za ducha krásy, skrytého ve veškerých tvarech, do všech šířek a všade působivého. Přibližuje nás oněm neviditelným oblastem bytí »nad tyto hlasy«, kde nás očekává bohatější život, oživený slávou boží, kde snad více z božského plánu se před námi odkrývá.

Řetěz vzájemných odvislostí je úplný, ačkoliv nevnímáme všechny jeho články. Slunce, hvězdy a soustava jsou udržovány v rovnováze zákonem v pravdě božským svojí nestranností; a prvok, člověk a archanděl jsou všichni udržováni životem božím.

W. H. Evans.

CO JE NOVÉHO VE SVOBODNÉM BRATRSTVÍ? Jak předešle oznámeno najali jsme na neurčitou dobu velký sál Slovanského ostrova na každou neděli dopoledne. Nebyla to maličkost, když si uvědomíme, že se najímá jen na mimořádně velké schůze nebo manifestace. Přes to bývá každé místo dole i na galerii obsazeno a dost účastníků, kteří včas nepřišli, nebo rádi nechají místo druhým, prostojí celá shromáždění. Naše nedělní škola začala velmi slibně. Naš učitelský sbor překročil dvacítku a utvořil zvláštní organizaci vedle dosavadních v Svobodném Bratrství. V »Heinovce«, kde máme každé úterý přednášku, vlastně opakování nedělní přednášky za účasti asi jednoho tisíce osob, uspořádaly ženy Svobodného Bratrství dne 6. prosince velmi zdařilý bazár s neočekávaně skvělým finančním výsledkem. Obětavost a horlivost našich žen, a zvláště některých, nezná hranic. Také klub mládeže přispěl svým dílem a ve vedlejších dvou místnostech uspořádal žertovné panoptikum a kino. Před dveřmi stály nepřetržitě »fronty« těch, kteří čekali až se uprázdní aspoň k stání. Těšíme se nyní na loutkové divadlo, které připravuje Klub mládeže ve spojení s vánoční nadítkou. Bude to novinka. Hlavním hrdinou bude Honza ze Svobodného Bratrství. Hra má ráz výchovný a liší se podstatně od dosavadních, po stránce psychologicko-výchovné často dost škodlivých her.

PÍSNĚ SVOBODNÉHO BRATRSTVÍ. Právě vyšel malý zpěvník, který je jedinečný v české literatuře už tím, že stojí důsledně na výši dnešního náboženského poznání a citění a nekompromisuje se žádnou z pověr, které skoro odevšud byly vytlačeny a jen ještě v církevních zpěvnících a obřadových říkáních se udržují. Písně jsou zároveň zpěvnou, byť jen slabou, duchovního života ve Svobodném Bratrství. Mnohému mohou posloužiti k meditacím a k povznesení mysli k Bohu, v každém přítomnému. Mají tedy cenu i bez melodií, které vydáme někdy později. Mnohá z nich může se však zpívat i na některou známou melodii, ačkoli v Praze je zpíváme převážně na melodie našimi komponisty složené, mezi nimiž patří až dosud hlavní zásluha prof. Voldanovi z pražské konservatoře. Cena 1 Kč, poštou Kč 1.20. K dostání v sekretariátu Svobodného Bratrství, Praha I., Dlouhá třída 49.

REDAKČNÍ. Prosím za prominutí! Dostávám mnoho dopisů, žádostí o radu, o povahopis, o přednášky, o udání, kdy a kde mě možno natrefit atd. Když někdy opomenutím žádná odpověď nedochází, má každý z těchto přátel právo se hněvat a vysvětlovat si to všelijak. Ačkoliv mě život naučil býti lhostejným k tak mno-

hému, co se vůkol děje a k tak mnohým úsudkům, dobrým i zlým, přece mi není lhostejné, jestli někdo, komu bych snad mohl býti prospěšným, si myslí, že tu není ochoty. Proto tato omluva, na kolik stačí. Předně mám jistou metodu, kterou hledím si zachovat zdraví a schopnost k práci. Ta je v tom, že konám jen tolik, kolik s napjetím všech sil lze vykonat, a že ostatní zůstává neuděláno. Za druhé, že konám vždy nejprve to, co je nezbytné, nevyhnutelné, co nelze nechat ležet, dokud sám neležím. K těmto věcem patří moje pravidelná činnost ve Svobodném Bratrství, spojená s prací rádcovskou, pro kterou mám nyní vyhrazeny tři dny v týdnu. Za druhé jsou to veřejné přednášky, čtyři až osm v jednom týdnu. Nyní přistupuje práce s dětmi a s mládeží. Potom hledím si ukrást chvilku k napsání nějaké písničky nebo článku. Potom kromě nezbytného nasycení těla, musím také dávat jíst své duši a pokračovat v experimentech a studiích a sledovat, co v tom či onom oboru, na kterém mi zvláště záleží, je nového. Konečně mám ženu a děti, které si rády někdy uvědomí, že mají tátu. Tudíž, příteli, přítelko, jsme totiž všichni jednou rodinou i když se neznáme, nehněvej se, a jestli Ti na něčem zvláště záleží, »urguj to,« buď nezbytným, domáhej se víc a jistě se Ti stane po vůli; jestli však Ti na tom nezáleží, nech to plavat. Život je tak krátký, práce tak mnoho, spěch strašný »dokud je den« — přijde však i chvíle jakéhosi odpočinku, kdy rytmus našeho života bude na čas na stupni nižšího vlnění a potom nastane větší »uvolnění« na nějakém tom duševním posvícení po žních.

LITERATURA.

JAN HUS Naše obrození a naše reformace. Napsal T. G. Masaryk. Vydání 4., rozšířené o pozdější stati. V knihovně »Myšlenky a zájmy doby,« redakcí V. K. Škracha, nákladem Bursíka a Kohouta v Praze 1923. — Stran 200. Cena neváz. 16 Kč

DĚJINY JEDNOTY BRATRSKÉ I. Napsal Dr. Jos. Th. Müller, ředitel archivu Jednoty Bratrské v Ochranově, přeložil Dr. F. M. Bartoš. Nákladem Jednoty Bratrské v Praze II, Háfkova 5, 1923. I. díl, str. XVI. a 368, cena neváz. výtisku 50 Kč.

NÁBOŽENSTVÍ JEŽÍŠE NAZARETSKÉHO, napsal prof. Alois Spisar, nákladem B. Kopeckého v Kroměříži, str. 360, cena neváz. Kč 24.—. Kniha velmi časová, srozumitelná a potřebná pro každého, kdo se chce informovati o výsledcích střízlivého badání o člověku. jehož osobě byla vzdávána božská čest, mezitím co jeho učení bylo šlapáno v prach.

Tiskl K. Mašín v Kladně — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Dr. NORBERT F. ČAPEK:

Rozdíl mezi mužem a ženou.

(Předneseno po prvé v obci Svobodného Bratrství v Obecním domě
v Praze dne 18. února 1923.)

Mluvíme-li o rozdílu mezi mužem a ženou, jest nám činiti rozdíl mezi skutečností a tím, co se běžně za skutečnost vydává. Názory na muže a ženu a jich vzájemný poměr, velmi často se měnily a mění vlivem různých okolností. Někteří badatelé mají za to, že v nejstarších dobách zaujímal žena místo, jaké si dnes osobuje muž. Ještě dnes vyskytuje se u některých národů vláda žen a mužové konají práce domácké, jako u nás ženy.

Po většině však setkáváme se s názorem, že muž je člověk vyššího typu a s většími právy, než žena. Tento názor byl také zastáván církví křesťanskou od počátku. Bible učí, že žena byla stvořena jako doplněk muže z jeho žebra, že muže svedla a za trest, že má býti pod mocí a panstvím muže. Apoštol Pavel proto píše I. Korintským II. 8, 9: »nebo není muž z ženy, ale žena z muže. Není zajisté muž stvořen pro ženu, ale žena pro muže.« — A v I. epistoletě k Timoteovi II. od 11 do 15 praví: »Žena ať se učí mlčeti, ve všeliké poddanosti. Nebo ženě nedopouštím učiti, ani vládnouti nad mužem, ale aby byla v mlčení. Adam zajisté prvé stvořen, potom Eva. A Adam nebyl sveden, ale žena svedena jsouci, příčinou přestoupení byla. Ale však spasena bude v plození dětí, jestliže by zůstala u víře a v lásce a v posvěcení s střednostmi.«

Někteří církevní otcové šli však mnohem dále, a připsávali ženě nejhroší vlastnosti, takže nazývali ženu nástrojem ďáblovým bylo věcí obyčejnou.

V církvi katolické, vyjma matky Ježíšovy a několika žen, prohlášených za svaté, zaujímal žena vždy postavení nižší muže. Nejen nebylo jí možno státi se knězem, ale byla považována za něco, čím se muž, hlavně kněz, může znečistiti.

V evangelické církvi bylo ženě přiznáno více práv, ale ani tu nebyla postavena na roveň muži a nebyla považována za schopnou, zaujmouti místo faráře neb učitele v církvi.

V novější době byli to hlavně Unitáři američtí, kteří přestali činiti rozdíl mezi mužem a ženou, takže se mezi nimi vyskytují ženy farářky a kazatelky neb správkyně církví, aniž by se někdo v nejmenším nad tím pozastavoval.

Český národ v ohledu zrovnoprávnění žen stojí formálně mezi nejpokročilejšími národy, ale v praktickém nazírání na ženu, zvláště v době poválečné, odklonil se hodně k názoru orientálnímu.

Jedním z hlavních úkolů Svobodného Bratrství je, jak známo, objeviti, správně oceniti a postavití člověka na nejvyšší možný stupeň vývoje. Jest naší povinností, abychom také správně odhadli rozdíl mezi mužem a ženou a tato přednáška má býti v tom novým podnětem.

Zabýval jsem se celý život studiem člověka, jeho jednotlivých vloh, jejich vzájemného poměru a způsobu, kterým se projevuje a nebylo ani jinak možno než abych se také zabýval rozdíly, jaké se vyskytují mezi mužem a ženou. Resultát, ku kterému jsem dospěl, Vás snad překvapí. Nevyslovuji tento, od jiných tak odlišný názor, abych řekl něco jiného než jiní, ale proto, že na základě svých studií a zkušeností nic jiného s tak hlubokým přesvědčením říci nemohu.

Moje první thesa je, že mezi mužem a ženou není v podstatě žádného rozdílu. Tento názor nebyl by udržitelný, když bychom vycházeli z předpokladu, že tělo člověka je jeho vlastní podstatou. Já však vycházím z předpokladu, že vlastní podstatou člověka je něco, co za jistých okolností dovede tělo ovládati a používatí asi tak, jako někdo používá nástroj.

Mezi mužem a ženou nemůže býti podstatného rozdílu, protože, nehledě k některým funkcím rodičovským, není jediné duševní vlastnosti u muže, která by se nevyskytovala také u některé ženy, a není jediné vlastnosti u ženy, která by se nevyskytovala také u některého muže.

Na druhé straně najdeme dost mužů, kteří svojí povahou jsou silně ženskými, řekněme zženštilými, a naopak známy jsou ženy mužatky, které jeví všechny vlastnosti nazývané mužskými.

Leč i v ohledu tělesném je známo, že zárodek dítky nejeví rozdíly takové, aby bylo lze rozeznati, který je mužský a který ženský. Teprve v třetím měsíci jeví se rozdíl.

Dále je známo, že jsou lidé, u kterých i tělesně je takřka nemožno zjistit, které pohlaví u nich převládá, a kteří sami nevědí, mají-li se považovati za muže nebo za ženy. To jsou ovšem výjimky, ale i kdyby jedna jediná taková výjimka byla, ač je jich mnoho, postačilo by to k zdůraznění naší these, že mezi mužem a ženou není podstatného rozdílu.

Mohli bychom tedy říci, že jsou na zemi mezi lidmi jen lidé, a mezi těmito lidmi, že někteří, vedle jiných vlastností, mají schopnosti mateřské, a jiní že mají schopnosti otcovské. Vyjímaje tyto řečené schopnosti není ničeho, co by se nemohlo vyskytnouti u muže právě tak, jako u ženy.

To nás vede k druhé thesi, že pohlaví je toliko jedním mezi mnohými vlivy, jež působí na povahu člověka, a že nemusí ani míti vliv nejsilnější.

Jedním z vlivů, jež působí na povahu a který může míti ještě silnější vliv než pohlaví, může býti na příklad rasa a její stupeň vývoje. Potřebujeme jen v tom ohledu porovnati některého australského nebo středoafrického černocho jako muže s některou vůdkyní sufražistek v Anglii nebo s takovou americkou profesorkou na universitě nebo ředitelkou velikého průmyslového neb obchodního podniku. Nebo porovnejme některého muže u nás, který od maminčiných sukní nebyl za celý život ani na padesát mil a nikdy nic vlastního nepodnikal, s takovou dívkou farmářskou, která se vydala do divokého západu amerického a začala tam farmařit na vlastní pěst.

Mezi mnohými jinými vlivy, jež mohou působiti na povahu ještě více než pohlaví, uvádím sugesci. Je známo, že je možno v hypnóze ženě vsugerovati, že je mužem a pokud sugesce trvá, že bude si počínati ve všem jako muž. A dle toho, jakého druhu byla sugesce, bude si ona počínati buď jako mladík, nebo jako muž, nebo jako stařec, a obráceně lze muži vsugerovati, že je ženou a jeho chování bude dle toho.

A když už pouhá dočasná sugesce může vykonati takový vliv, čím větší vliv musí vykonávati nesčíslné sugesce, jimž podléhá člověk od svého narození, a jimž podléhá jedna část lidstva, tedy muži nebo ženy od tisíciletí.

Při tom netřeba ani vzpomínati takových případů, kde žena nebyla spokojena se svým údělem, býti ženou, převlékla se za muže a žila po léta jako muž, byla považována za muže, pomátla mnohým dívkám hlavy, až konečně ruka zákona znemožnila jí na dále zapíratí své pohlaví.

Není zde místa, abych tyto věci rozváděl, ačkoli bych mnohými dalšími důkazy mohl dotvrditi svoji thesei, že není podstatného rozdílu mezi mužem a ženou, že pohlaví je toliko jedním z vlivů, jež působí na povahu člověka a že mohou býti jiné vlivy, které třeba ještě silněji na povahu působí.

Nemohu proto mluvit o nějakých podstatných rozdílech mezi mužem a ženou, nýbrž toliko o rozdílech, jaké se jeví dnes za okolností, k nimž působily dědičnost, výchova, sugesce, pověry, názory atd. Jinými slovy: Jsem přesvědčen, kdyby od nepaměti byly na ženu působily vlivy a sugesce, v jakých byl vychován muž, že by obrázek ženy byl zcela jiný. Je proto velice těžko rozlišiti přesně, jak dalece mělo na utváření rozdílů mezi mužem a ženou, jak se jeví dnes, vliv pohlaví, a jak dalece byly to vlivy jiné. Nebudu se tedy obmezovati na to, abych vylíčil, co je podstatně mužskou a co podstatně ženskou vlastností, ale obmezím se toliko konstatovati, v čem se jeví dnes převaha mužskosti nebo ženskosti. Při tom předpokládám, že každý muž a každá žena má v sobě všechny vlastnosti mužské a všechny vlastnosti ženské, a že se vždy jedná o větší zdůraznění a uplatnění jedněch nebo druhých.

Je to na příklad zdobivost, parádivost, která se častěji jeví u žen nežli u mužů. Příčina je v tom, že žena byla od jakživa nucena své pocity potlačovati. Jí nebylo možno vyhledávati a získávati výbojně muže, jako muži bylo přirozeno získávati ženu. Byla tehdy odkázána dobývati své štěstí cestou nepřímou, vzbuzováním pozornosti. Z potlačených pocitů přirozených vyvinuly se různé vlastnosti, které se nám dnes u žen nelíbí. A co více, vyvinuly se i nemoce, jako neurastenie, hysterie a jiné nervové a ženské choroby, jež jsou tak rozšířeny mezi ženami.

Je to zákon, který se vyskytuje v celé přírodě a také u mužů. Je-li zeslabený zrak, vyvíjí se bystřejší sluch, je-li tělo někde nějak zkráceno, vyvíjí se jisté kvality duševní jakoby náhradou, a právě tak, kde je u ženy potlačeno sebevědomí

a touha po vlastní volbě, je snaha nahraditi tuto nevýhodu něčím jiným, nějakou vlastností, která by vzbudila pozornost a přitažlivost.

Jest-li žena dobývá svých vítězství lstí proti hrubé síle, má to rovněž svůj důvod v poměrech, z jakých žena jako taková vyrůstá. Po celé věky bylať ona považována za otrokyni nebo hračku muže. Nemohla postaviti sílu proti síle a právo proti právu, uchýlovala se tedy vždy více k lsti a oklamání. Čím více si žena uvědomuje svoji sociální a hospodářskou neodvislost, tím více učí se býti přirozenou, pravdivou a spolehlivou.

Další vlastnost u ženy, jež se jeví v touze někomu se oddat, má rovněž svůj důvod v jejím vývoji. Po věky bývalo zvykem, ženu buď koupiti, nebo jinou hospodářskou cestou od jejích rodičů získat, nebo ji unést, nebo v pračce, souboji, v závodění se sokem ji dobýt a si přivlastnit.

Mnohému muži jen proto se nepodařilo získati ženu, do které se zamiloval, že nebyl dobývačný, výbojný, že neznal onu slabost ženy, že chce býti dobývána, že chce, aby o ní i bylo zápaseno. Na druhé straně tak mnohý muž získal ženu, které hoden nebyl jen proto, že jí imponoval její smělostí, odvážností, dobývačností.

Další vlastností, jež se častěji vyskytuje u žen nežli u mužů je stálost, věrnost. Z dějin známe mnoho případů, kde ženy pro nevěrnost byly trestány smrtí, nebo vystaveny na pranýř, neb jinak krutě potrestány. Je možné, kdyby s muži bývalo nakládáno podobně, že by i jejich věrnost vykazovala větší procento.

Další vlastnost ženy, že se raději věnuje drobné domácí práci a obmezuje se více na užší kruh působnosti nežli muž, má rovněž své historické důvody, neboť po tisíciletí byl její kruh působnosti železnými zvyky pevně ohraničen.

Každému člověku je potřebno, aby se také někdy věnoval něčemu neb někomu mimo sebe, a ženě s jejími mateřskými vlastnostmi je zvláště přirozeno, pečovati o někoho druhého, především o dítě, a ovšem pocit mateřský rozšiřuje se pak i dále na celou rodinu. Jest-li žena je obklopena luxusem a služebnictvem a nepotřebuje se nikomu a ničemu věnovat, a také dle ustálených zvyků nemůže se věnovati než representaci své domácnosti, je přirozeno, že tím více

věnuje se jednak parádivosti, jednak nepřirozenému životu, který je plný vážných nebezpečí. A kde přirozené pudy nenacházejí legitimního uspokojení, je přirozené, že vyrůstá neklid, nespokojenost a objeví se žádosti, kterých ani nejvznešenějším dámám není třeba závidět.

Další vlastností, jež je ženě přirozenou, ať už vlivem jejího ženství aneb příčinou dědičného vývoje, jest snaha pečovatí o nějaké zásoby a šetření je pro případ potřeby, hladu, zimy, války a j., aby její dítky neměly nedostatku. Ona jest přirozeným schránítelem a správcem majetku. Jest-li muž a žena tak si rozdělili své úlohy, že jeden dobývá a druhý chrání, jsou oba spokojeni, a také kde společně dobývají a společně chrání. Ale běda ženě a ovšem i muži, kde žena sice zvykem a postavením jest vázána k domovu, ale nemá v něm co dělat, aneb neví si tu práci najít, ponechávajíc vše služebnictvu, tu zase jen více zvyšují se ony vlastnosti, kterými se chce učiniti společensky nápadnější a přitažlivější, takže vznikají vlastnosti, které sice se považují za ženské, které mnohá žena mnohé ženě závidí, ale které současně nejsou ničím jiným, nežli pozlátkem, jež zakrývá velikou prázdnotu, ne-li něco horšího.

Jinou vlastností žen je touha po lásce a obdivu. Protože ženy byly vždy odkázány hráti trpnou, pasivní úlohu v námluvách a čekati, že budou voleny a nebudou moci samy volit, byl jejich ideál vždy v tom, aby byly milovány a obdivovány jinými.

Mohli bychom tedy říci, že žena mnohem více je závislá na lásce. Normální žena nejen chce býti milována, ale touží, aby jí bylo pověděno, že je milována. Ona lační po důkazech a projevech lásky, ať už se jeví v malých dárkách, jemných pozornostech neb jinak.

Mnohý muž, který upřímně miluje svoji ženu, ve skutečnosti vyhladoví ji až k smrti pro svoji nevědomost a neznalost těchto věcí; je snad příliš zabrán do jiných záležitostí, nebo pro jistou falešnou hrdost, aneb pro jiné příčiny, nevěnuje nikdy ženě onu pozornost a lásku, po jaké ona touží.

Tak mnohá ubohá, vyhladovělá žena se smutnýma očima, oživila by a štěstím by zpívala celé dny, kdyby někdy aspoň slovíčko lásky slyšela, nebo nějakou pozornost viděla. Tolik ona pro muže koná a tak malé oběti by muže to

stálo, a přece se tak neděje — ne proto, že by svoji ženu neměl rád, nýbrž pro neznalost ženskosti.

Pro muže s jeho mužskými zájmy na tom, co je hmotné a praktické, zdá se býti dostatečnou pozorností, jest-li ženu obklopí potřebnostmi, pohodlím a luxusem života. Někaké citové projevy něhy a lásky zdají se mu sentimentální a romantické a odbyté, které se hodí ještě tak pro mladíčka v době bláznivé lásky a nikoli pro muže — a přece je to velký omyl.

Je tisíce žen, které by stokrát více cenily nějakou mimořádnou poznámku lásky, nějakou mimořádnou rúžičku, jako symbol lásky, nějaký mimořádný polibek, jako spon-tánní projev oddanosti, než všechny ty zvykové, všední, pravidelné pozornosti a nákupy, učiněné způsobem obchodním a všedním.

Žena nejen lační po projevech lásky a úcty k své osobě, ale také k své práci, tím více, že její práci je tak málo vidět, a že jen tenkrát je něco vidět, když něco neudělala, nebo opomenula.

Ženy jsou také průměrně kritičtější než muži. Byly zvyklé na malý svět, na úzký obzor, a proto vidí vše podrobněji, a všimají si více maličkostí.

Proto nastává často nedorozumění mezi mužem a ženou, že muži zdá se nějaká věc příliš nepatrnou a nemůže věriti, že by ji žena brala tak vážně. To jej činívá netrpělivým a nesnášenlivým. Co ženě zdá se býti horou, on snad považuje za krtčí hromádku. Jemu, zvyklému v boji o existenci na tolik ran, kterých si nepovšimne, když přijde domů, zdají se bolesti, způsobené slovíčkem, nebo nějakou domácí nepohodou, takové malé, že ani nechápe, jak by někdo mohl pro ně bez přetvářky plakat.

Zkrátka a dobře, je-li obzor ženy následkem jejího okolí a její výchovy o mnoho užší neb rozdílný od obzoru mužova, bývá na obou stranách dosti kritiky a nedorozumění.

Jinou vlastností ženy (častěji u žen nežli u mužů se vyskytující), která souvisí s jemnějším tělem a jemnějšími nervy, jest její větší citlivost. Ona cítí často píchnutí tam, kde muž nepocítil ani šimrání. Muž hrubšího zrna nemá nejmenšího ponětí, jak hluboko zařezávají se někdy jeho slova do jemných tkání ženiny duše, a jak zamrazí mnohé

jeho slovo, které ležerně prořekl, jako když odhodí shaslou sirku. Na druhé straně, ženy jemně založené ušetřily by si mnohé bolesti, kdyby věděly jak se přenést přes zamrzlou hladinu mužových nálad.

Vzpomenu ještě jedné vlastnosti, která se častěji vyskytuje u žen nežli u mužů. Je to nedůvěřivost spojená často se žárlivostí. Ženy protože neměly možnosti ochrániti sebe a děti hrubou silou, vyvinuly větší opatrnost a podezřívavost. Nemohly se vystaviti náhodě a důvěřovati slepě. Běžný názor o ženách, že jsou důvěřivější, dá se sotva udržeti. Mužové odkázáni jsou v obchodě a v průmyslu zakládati své jednání na důvěře a úvěru. Muži si navzájem více důvěřují než ženy, muži také více důvěřují ženám, než ženy mužům.

Čím větší je nedostatek vědomostí, tím více stoupá podezřívání, které mužům zdá se býti často nesnesitelným.

Všechny jmenované vlastnosti mohou se jeviti dvojím způsobem, buď v podobě více šlechetné anebo v podobě velmi škodlivé. Na příklad, ženská setrvačnost a vytrvalost může se jeviti buď jako snaha udržeti mužovu oddanost, nebo jako chorobná žárlivost. A tak je tomu s každou vlastností zvlášť, nemůžeme se však s každou do podrobností zabývati — —

Celkově lze říci, že muži bývají více výbojní, ženy více oddané. U muže je větší úsilí, u ženy větší trpělivost. U muže sebeovládání, u ženy vznětlivost. U muže síla, u ženy krása; u muže neodvislost, u ženy závislost; u muže rozumářství, u ženy citlivůstkářství; u muže praktičnost, u ženy umění; u muže drsnost, u ženy něha; u muže záliba ve faktech, u ženy ve fantasiích; u muže rozvaha, u ženy vnímavost; u muže vymýšlivost, vynalezavost, u ženy zdokonalování a okrašlování stávajícího; u muže původnost, u ženy nápodobivost; u muže pokrokovost, u ženy konservativnost; u muže srdnatost, u ženy mírnost; u muže síla, u ženy vytrvalost; u muže chvilkovost, u ženy stálost.

Muži milují přímé cesty, ženy raději obejdou. Muž oblibuje sílu, žena chytrost. Muž rád ovládá a řídí, žena ráda vykonává vliv. Muž vynakládá najednou mnoho síly, pak následuje oslábnutí a klid — žena dle své povahy vydává svou energii vytrvaleji.

Muž chce pravdu — žena lásku.

Muž tvoří — žena vyživuje.

Muž je ovládán ambicí — žena žádostí.

Muž raději se zabývá s věcmi všeobecně — žena raději s osobami a podrobnostmi.

Muž zápasí o vědění, majetek, slávu a moc — žena o lásku, soulad, krásu a požitek.

Mužská inteligence tvoří a organisuje — ženská udržuje vytvořené a zorganizované.

Při všech těchto poznámkách budiž zdůrazněno, že máme na mysli výstředně mužské a výstředně ženské typy, které se často nevyskytují. Je mnoho žen, které mají v sobě mnoho mužských vlastností a naopak, je mnoho mužů, kteří mají mnoho vlastností, které jsme nazvali ženskými.

Ze všeho, co bylo řečeno, vyplývá, že vlastnosti, jimiž se liší žena od muže, mají svůj původ převážně v jejím zvláštním postavení v dnešní společnosti; v sugescích, jimiž je opřádána od narození, a v dědičných vlivech mnoha tisíciletí. Dále, že dle toho, jak dalece tyto všechny vlivy na ženu působily, a jak dalece byla ona schopna svými vrozenými a nabytými vlastnostmi zevním vlivům odporovati, nebo si je přizpůsobiti, stává se ona více nebo méně podobnou průměru toho, čemu říkáme ženskost nebo mužskost.

Tělo ženy, pokud je odlišné od těla muže, má jistě také veliký vliv na její povahu, ale není tak veliký, aby jinými vlivy, hlavně duševními, nemohl býti překonán.

Pokud se týká čistě duševních vlastností, bylo by velmi těžko najíti některou, která by byla vlastní jen ženě, nebo jen muži. Naopak, zkušenost nás učí, že člověk s ženským tělem může míti vlastnosti, které nazýváme mužskými, a na druhé straně, že člověk s mužským tělem může míti vlastnosti, které nazýváme ženskými.

Jaké důsledky plynou z toho pro životní praksi?

Předně, učíme se v ženě i muži viděti a ceniti nejprve člověka a ne pohlaví. Nám Čechům, chceme-li býti národem osvíceným, vyspělým a zdravým, jest nejvýš nutno, abychom odsoudili jako něco nízkého, naší kulturní výše nedůstojného a našemu rozvoji nejvýš škodlivého, dnešní křepčení a tančení kolem pohlaví. Jako jsme se povznegli nad lidožroutství a nad

prodávání a kupování otroků, tak se musíme povznést nad kupování a prodávání ženy, ať už v jakékoli podobě. Nezáleží na tom, jest-li ji při tom nazýváme otrokyní nebo bohyní, jest-li s ní zacházíme jako s loutkou nebo jako s mazlíčkem pro chvilkové vyražení, obojí je nás nedůstojno.

Plakáty, jaké se dnes na rozích našich ulic často objevují, mnohem více poškozují společnost a stát, pro svoji otravnou sugestivnost, nežli by mohla učiniti všechna v témž čase konfiskovaná místa ve všech časopisech republiky.

Kuplířství, jaké se veřejně provádí pomocí insertů v některých našich časopisech, patří k nejsmutnějším vysvědčením o naší mravní úrovni, jak se jeví ve veřejném životě.

Za druhé nemůžeme dost zdůrazniti, že manželství má býti na prvním místě přátelstvím dvou duší, které je zvyšováno tím, že tiito dva přátelé mají mezi sebou nejen duševní, hospodářské a jiné svazky, ale že mohou působiti k vyjádření svých ideálů zplození a výchově dětí.

Dále mají tu velkou výhodu, že když rozumějí zákonům ženského a mužského magnetismu a elektrismu (což bohužel jest věc dosud velmi řídká), blízkost jednoho vybavuje v druhém požitky, jichž bohatství a jakost lze stupňovati po celý život.

Mimochodem podotýkám, kdyby lidé vymanili se z otroctví pohlavního pudu, a studovali a pěstili více magnetické vztahy a vlivy, jaké se vytvářejí všade, kde lidé s ušlechtilými snahami se shromažďují, že by nebylo tolik nešťastných mezi těmi, kteří byli buď zklamáni, nebo neměli příležitost najíti takové přátelství, jež by vyvrcholilo v manželství.

Na konec vracím se k staré otázce a k starému zodpovězení této otázky, totiž, co chce Svobodné Bratrství?

Objevit člověka;

poznat člověka;

probudit, vyvinout a zladit všechny jeho vlohy;

najíti bratrský, lidský poměr k druhým lidem.

Mluvíme o bratrství. Je ho málo, ať kamkoli pohlédneme. A nejméně je ho tam, kde by ho mělo býti nejvíce, totiž mezi manželi. Co dnes po většině při manželství nacházíme, to by spíše zasluhovalo jména zvířectví a nikoli bratrství.

Všecko, co se u lepších neb horších zvířat nachází, to nachází se také v tak mnohém manželství — nic víc, nic výš!

Jsmé lidé. Jsme lidé, kteří si uvědomují své božství. Jsme lidé, kteří stoupají k vyšším projevům své božskosti tím, že se stotožňují jen s nejšlechetnějšími vzněty, jež procházejí hlubinami jejich duší, a kteří se vědomě víc a více odpoutávají od nižšího, živočišného, divošského a barbarského způsobu života. Jsme lidé, kteří vepsali na svůj štít bratrství. Nuže vnesme toto bratrství také a nejprve do poměru mezi mužem a ženou.

A Vám, moji mladí přátelé, mladíci a dívky, zvláště přivolávám, staňte se mezi mládeží průkopníky toho vyššího lidství, které v každém vidí nejprve člověka a přítele, a bratra. Navykněte si dívat se jinak na ženu, jinak na muže; jinak o nich mluvit; v jiných slovech si libovati, než je běžné u české mládeže dnes.

Nauč se mladíku objevovati v dívce bytost, kterou Bůh chce projevit své nejvyšší ideály. Podobně, dívko, nauč se v mladíku vidět nejprve člověka, v kterém Bůh se vtěluje.

Království boží a sociální spravedlnost.

*Království boží . . . je spravedlnost, pokoj
a radost v duchu svatém. Bible.*

Tedy nejprve spravedlnost. Katolická církev odkazuje s královstvím božím až po smrti a proto i se spravedlností. Evangelická církev klade váhu na jakousi myšlenou spravedlnost, kterou si hříšný člověk přivlastňuje pro zásluhy Kristovy. Kristus však mluvil především o sociální spravedlnosti. Kapitalistovi nepraví: dej na modlení neb věř v moji krev, ale praví: vydej počet z vladařství svého. V Čechách jsou na příklad čtyři třídy lidí: jedni — a těch je několik milionů — nevlastní zholu nic; druzí mají po malém kousku půdy, těch je 700.000; těch dalších, kteří mají trochu víc, ie 160 tisíc; v š e c h n o ostatní osvojuje si 776 lidí! Nebo na Moravě: 72 procent lesů zabrala šlechta s kněžstvem a jen 28 procent zbývá na veškeré ostatní obyvatelstvo. Co by řekl Kristus

těmto lidem, kteří všechno ovládli, kdyby se ptali, co mají činit, aby byli spaseni? Dle evangelia by řekl: Jděte a rozdejte to mezi ty, kteří nic nemají a nechte si jen tolik, abyste tak jako ostatní smrtelníci mohli býti živi, bez přepychu a vydřidušství.

Na tom by se spokojil i nejzarytější socialista, ale Kristus žádá více. Nežádá jen nové poměry, ale především volá po nových lidech. »Musíte se znovuzrodit, obrodit.« Kdyby dnešní boháče odstavil a nad jejich majetkem postavil výbory a správce z lidu, kteří by nebyli poctiví, charakterní, šlechetní, nic by tím nebylo pomozeno. Chceme-li zavést nové poměry, musíme pro ně vychovávat nové lidi, jinak by se změnily jen formy a jména a stará tyranie a nespravedlnost by zůstala.

Jinou součástí království božího je pokoj. Katolická církev zjednávala pokoj zevní zbraněmi a vnitřní rozhrěšením ve zpovědnici. Evangelická se spokojila až příliš hlásáním pouze vnitřního pokoje duše s Bohem. Království, jež Kristus hlásal, znamená především pokoj zbraní. »Meče proměnit v motyky.« Dále pokoj mezi zaměstnavateli a dělníky spravedlivou úpravou pracovních poměrů. »Aj, mzda dělníků... křičí!« Ovšem i pokoj mezi sousedy (»Vejdí v dobrou vůli s protivníkem svým!«), pokoj mezi národy atd.

Kdo má pokoj zjednat? Lidé násilní? Štváči? Myslíme, že jen lidé pokojní, o jakých Kristus mluví ve svém kázání na hoře. Potřebujeme lidí, kteří mají klid v duši, protože žijí v harmonii s Nekonečným a kteří mají lásku k lidem.

Není pravda, že člověk s harmonií v duši byl by méně schopen vésti boj proti sociálním zlům, nežli člověk s nitrem rozervaným. V tom jest právě síla charakteru a záruka úspěchu, pojíme-li sílu s klidem, odvahou s láskou!

Jak jinak by to vypadalo v parlamentě, v soudních síních, v samosprávě, ve spolcích a korporacích, kdyby místo silných slov byla silná vůle, místo podrážděnosti klidná rozvaha, místo stranickosti ochota k vzájemné součinnosti!

Království boží znamená však ještě víc, ono staví požadavek radosti. Zní to v bibli namnoze jako příkaz: radovat se a radost působit. Žádné odkazování na radost po smrti. Žít životem věčným dnes, a dnes se radovat.

Ve středověku byli kněží mistry v popisování pekla; jak čerti tam kotle vytápějí, v kterých se zatracenci smaží a jak svaří s nebe přicházejí, pokličky od kotlů odkrývají a kochají se pohledem na trápení druhých. Směšné a hrozné zároveň, že? Dnes jsme však příliš nepokročili v tomto ohledu. Sytí »nadměřané« sestupují se svých přepychových paláců a dají pro obměnu zahrát v divadle drama lidské bídy – aby jim tam nahoře lépe chutnalo a nuda se zahнала.

Křesťanem být znamená nemít klidu, dokud většina mých bližních je v pekle, a radovat se jen tehdy, když se mi podařilo přispět nějak, aby ten můj bližní také žil a se radoval. Heslem pravého křesťana nemůže být kadění u oltáře neviditelnému božstvu, ale otvírání děr a brlohů, kde lidé bydlí a vyvádění jich na slunce a vzduch. Království boží není korunování nějaké sošky a pálení svíček, ale připravování radosti i lepšího života proletářské matce a jejímu dítěti.

Kdyby dnešní společnost byla křesťanská, věděla by, o koho se má starat. Ne na prvním místě o ty nejtuchnější a nejpohodlnější, ale o nejútlejší a nejčilejší: o dítky a dorost především. Kristus proti duchu své doby dal přednost dítěti. A kde jest naděje budoucnosti, co jest základem zítřka: dnešní dítě. Je spravedlivé, že chudá matka, která dala společnosti nového člena, má ještě strádat s jeho výchovou? Nebylo by více v duchu Kristově, kdyby vše, co dítě potřebuje k vývnu všech svých vloh, bylo zdarma a hojně poskytováno státem? Pokrmy, oděv, lázně, hřiště, školy atd.? Když tato dnešní společnost má dost peněz na vydržování nejrozmanitějších břichopásků, o jejichž zásluhách se píská, neměly by tím spíše z veřejných prostředků býti rádně a dobře placeny matky, dokud rodí a vychovávají nové občany? To se zdá snad mnohemu nemožné, fantastické – ale budoucí společnost, bude-li se chtít zachránit a přijde-li k rozumu, musí k těmto požadavkům dospět.

K plné a trvalé radosti ovšem nepostačí ani hojnost všeho ani vzdělání. Milionáři se stírlí a královské princezny utíkají z paláců. Je dost šťastných chudáků. V tak mnohé bídné chatrči zazvoní smích častěji a zazáří radost spíše, než v táflovaných salonech přepychu. Díky Bohu, že je ještě radost, která je nezávislá na lesklém kovu a přízni mocných. Je radost, čerpaná přímo ze skály věků, z obecenství s Otcem

duchů, je radost v duchu svatém. Ale právě tento duch Kristův musí nejprve proniknouti celou společnost, aby lidé nejen poznali, ale i chtěli sociální spravedlnost, aby měli a chtěli pokoj, aby dnešní sobecké radovánky zaměnili za radost plynoucí ze vzájemné služby všechněm všem.

Dr. N. F. Čapek v „Pravdě“ z 20 října 1911.

JE MOŽNO USUZOVATI Z RUKOPISU NA DÉLKU ŽIVOTA? Tato otázka byla nám předložena s následujícím výstřižkem z novin: »Rukopis a délka života. Zjišťovati povahu člověka z jeho rukopisu je procedura prastará a vedla k vytvoření celé vědy, grafologie. Že však délku života člověka možno předpovídati z jeho rukopisu, je objevem zcela novým, jež učinil pojišťovací znalec Bruno Kurtn, který o něm podává důkladnou zprávu ve frankfurtské »Umschau«. Materiálně, z něhož dospěl k svému úsudku, byly mu podpisy na deseti tisících pojistek, jejichž písmo změnil matematicky přesně. Při tom dospěl po namahavých statistických výpočtech k překvapujícím výsledkům. Z výšky písma, to jest z délky krátkých písmen, plyne, že čím vyšší jsou krátká písmena, tím dříve lze počítati se smrtí. Ten, kdo má neobyčejně vysoké písmo, musí počítati s kratším trváním života než ti, kdo mají normálně vysoké písmo. K podobnému výsledku dospěje se při pozorování šířky písma, čím roztáhleji někdo píše, tím dříve zemře. Lidé, kteří při psaní nepřitlačují, umírají dříve, než ti, kteří přitlačují. Zvláštní cenu však pro předpovídání délky života z písma má pravidelnost a rozdíl v délce rukopisu. O pravidelnosti se mluví, mají-li krátká písmena touž výšku a šířku a tvoří-li s řádkou vždy týž úhel. Osoby, které píší velmi pravidelně, mohou počítati s věkem 60 až 70 let, i když jejich písmo jinak jeví znaky nepříznivé, totiž, je-li veliké, roztáhlé a slabé. Právě tak důležitý je rozdíl v délce. Poměr krátkých, prostředních a dlouhých písmen má býti jako 1 : 4 : 7. Ti, kdož píší písmem o značných rozdílech délky, umírají velmi brzy, kdežto osoby s písmem o malém rozdílu délky mají naději na dlouhý život. Vezmou-li se v úvahu všechny tyto vlastnosti písma dohromady, lze zjistiti, zdali pisatel zemře v časném nebo pozdním věku. Básník Hauff na příklad měl velmi nepravidelné písmo, jehož rozdíl v délce je obzvlášť nápadný; také zemřel už ve 26 letech. Naproti tomu Kant, jenž psal velmi pravidelně, dosáhl

vysokého stáří a vůbec lze z velmi pravidelného písma souditi, že pisatel dosáhne více než 70 let věku. Kurthovi byly předloženy návrhy na pojištění četných zemřelých osob, aby z nich podle své metody určil stáří pisatelů, a v 75 procentech všech případů podařilo se mu vypočítati správně jejich věk; při ostatních 25 procentech činila největší chyba rozdíl šesti let. — — Považujeme všechno, co v hořejší úvaze je uvedené, nejen za velmi pravděpodobné, ale z psychologického stanoviska za samozřejmé. Všechny vlastnosti, které se uvádějí u lidí s krátkým životem, mohli bychom shrnouti na dvě: nepravidelnost a neovládání citového nebo lépe pudového života. Kdo je nepravidelným v jedné věci, bývá takovým i při jiných konáních. Jinými slovy: kdo má nepravidelné písmo, má obvykle i nepravidelnou životosprávu, která ovšem zkracuje život. Kdo při psaní nepřítlačuje, mívá málo energie, tedy i životní energie. Kdo malá písmenka píše nad normál, nebo protahuje čárky nezvykle, výstředně, bývá obvykle povahou neharmonickou nebo nebalancovanou a dává se svými city strhnouti k výstřednostem. Jednou letí do oblak, podruhé padá do propasti. Výstřednosti, ať jakéhokoli druhu, zkracují život. Čím méně člověk ovládá své pudy, tím více krátí si život. Kdo by dovedl při velké pravidelnosti ve všem jiném psát nepravidelně, a při dokonalém ovládání svého citového života a při úplně vyrovnanosti a harmonii mezi citem, rozumem a vůlí, psát výstředně, na toho by ovšem hořejší charakteristika neplatila.

BRATRSKÉ PÍSNĚ. Ohledně zpěvníku »Bratrské Písňe«, vydaného Bratrskou Jednotou Chelčického, pro mnohé dobré vzpomínky z dob minulých, obmezují se na konstatování, že z písní mnou poprvé vydaných bylo použito 75. Z těch jsou 64 moje vlastní. V rozdílu od různých jiných »pokornějších« autorů, je moje autorské právo chráněno toliko značkou N. Č., někde dokonce ničím, jako u písní 275 a 130 a někde je značka mně úplně cizí, jako mezi dětskými píseň 3., kde je přilepený třetí verš, duchu celé písňe cizí, místo mého »My jsme děti jako jiskry z ohničků, z života si uděláme písničku.« Možná, až bude také u nás smysl pro dějiny duchovní písňe více vyvinut a někdo si povšimne této noticky, že opomenuté napraví. Pokud se týká duchovních zkušeností, v oněch písních vyslovených, mohu říci, že se podstatně nic nezměnilo. Totéž cítím dnes a hlouběji. Mezi dnešními písňemi a tehdejšími je toliko rozdíl patnácti až pětadvaceti-letého vývoje. Poznání je jiné, citění prohloubené a jinými představami náboženskými vyjadřované. A mám dnes jiný názor na účel písňe vůbec. Také duchovní píseň má svoji psychologii.

Ždíbec humoru.

V americké škole. Učitel: »Jaké suroviny vyváží Amerika do Číny?« Žák: »Misionáře.« Life.

*

Kdyby Evropa zbavila se poloviny svých armád, zbavila by se všech svých dluhů. G Piedmont.

*

Frantík: »Tati, učitel nám řekl, že jsme tu na to, abychom druhým pomáhali.« Tati: »Úplně správně.« Frantík: »No, a nač jsou tu ti druzí?«

*

Z kázání v Mikulášském chrámu v Praze: Jsou čtyři druhy lidí: 1. Ti, kteří se bojí a kradou (malí zloději). 2. Ti, kteří se nebojí a kradou (velcí zloději) 3. Ti, kteří se bojí a nekradou (slaboši) 4. Ti, kteří se nebojí a nekradou (těch potřebujeme nejvíc, bez těch druhých bychom se obešli).

*

Do ucha: »Víte, já to moc nerad povídám, já nejsem žádná klepavá baba, ale hlasatel lásky k bližnímu, mně se však jedná o zachránění vaší duše a jen proto tak ošklivé věci vám musím sdělit o tom člověku, s kterým jsem vlastně ještě ani nikdy nemluvil. —

*

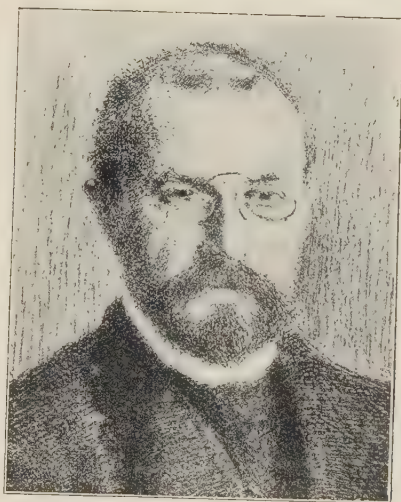
»Tak mnohé moudré slovo bývá pověděno žertem.« — »Ano, ale považ jak mnoho hloupostí bývá povídáno vážně.«

LITERATURA. V nakladatelství »Sfinx« Praha II, Zbořenec 28, vyšly následující knihy: Dr. Jan Šimsa: Základy životní moudrosti. Str. 214. Cena 28 Kč Arthur Lovell: Umění žítí. Přeložil Jos Bartoš Str. 246 Cena 20 Kč. Sylvestr J Šimon: Tělesná dokonalost Přeložil W. F. Waller. Stran 192. Cena 18 Kč.

VE ŠLÉPĚJÍCH TOLSTÉHO. Veřejné přednášky V. F. Bulgarova posledního tajemníka L N Tolsteho. Přeložil F. Soukup. Vydal »Nový Jeruzalem«, Praha-Žižkov, Husinecká 17. Stran 94 Cena Kč 4.

O ALŠOVĚ »VLASTI«, vydal Gamma jako 11. »Knížku dětem«, nákladem B. Kočiho v Praze, Masarykovo nábřeží 14.. stran 232. Cena Kč 21. — Tyto besedy vznikly z autorových výkladů, konaných dětem a obsahují rozbor díla Alšova s podrobným životopisem a zajímavými podrobnostmi ze života umělce.

Tiskl K Mašín v Kladně. — Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze

Tomáš G. Masaryk,

první československý prezident.

Vyšlo jako 4. číslo časopisu „CESTY A CÍLE.“

Ročník II.

Tiskl K. Mašín, Kladno. - Naklad. dr. N. F. Čapek v Praze.

Společnost Svobodného Bratrství panu prezidentovi.

Na výroční schůzi Svobodného Bratrství byl s velkým nadšením přijat následující pozdrav panu prezidentovi čsl. republiky:

„Shromáždění zástupci Společnosti Svobodného Bratrství na své výroční schůzi v Obecním domě v Praze, dne 14. února 1924, usnesli se jednohlasně zaslati Vám nejuctivější pozdrav a projev oddanosti. Vaše náboženské, etické a sociální zásady snažíme se šířiti slovem i skutkem a přejeme si, aby také zásada rozluky církve a státu byla brzy uskutečněna.“

Z kanceláře pana presidenta došla na to k rukám předsedy Norberta F. Čapka následující odpověď:

„Podepsaná kancelář dovoluje si Vám jménem pana presidenta republiky co nejsrdečněji poděkovati za pozdravný projev, který jste zaslal panu prezidentovi jménem všech účastníků výroční schůze Společnosti Svobodného Bratrství.

Vaše etické a sociální zásady, které se snažíte šířiti slovem i skutkem, mohou platně přispěti k povznesení našeho veřejného života ve všech jeho stránkách.“

Kancelář presidenta republiky.

Dr. NORBERT F. ČAPEK:

Masaryk po stránce náboženské.

(Předneseno při oslavě Masarykových narozenin 5. března 1922
v Representačním domě v Praze.)

Není vděčnějšího thematu, jako mluvit s tribuny Svobodného Bratrství o Masarykovi po stránce náboženské. Vezměte kterýkoli výrok Masarykův o náboženství a můžete směle nad něj nadepsati: Svobodné Bratrství.

Je přirozené, že při takové přednášce nelze ani zdaleka vystihnouti cele Masarykovu náboženskou osobnost. Má se to s Masarykem, jako s každým hlubokým, všestranným a ve svém vývoji vždy pokračujícím duchem. Každý z takové studně nabere jen tolik, jak velké je věderko jeho poznávacích schopností při pili a dobré vůli.

Jest-li dnes s radostí a vděčností vzpomínáme narozenin Masarykových s upřímným přáním, aby zůstal dlouho živ a zdrav a svěží, a aby se mu podařilo jeho ideály aspoň z části uskutečnit, přes byrokratické pozůstatky z Rakouska, přes přepolitizované strany, přes zalkoholisované mozky, přes různé poválečné, a řekl bych, zděděné po předcích slabosti, jest-li toto činíme, není to ani začátek ani konec toho, co v duchu Masaryka činit chceme.

Nám jde o víc. Nám neběží tolik o slova jako o činy. Někteří slovní hrdinové řeknou, že je to bláznovství začínat s novým bratrstvím do opravdy, že je chytré a snadnější, přestat na silných slovích a lesklých frázích. Přesto půjdeme dále a jsme přesvědčeni, že se najde dost českých srdcí, která jsou schopna silných činů a vytrvalé drobné práce, dokud nejbližší cíle nebudou dosaženy, abychom pak mohli s radostným sebevědomím vykonané povinnosti odevzdati pluh našim dětem a říci, až dotud jsem táhl tu brázdou, *synu neobracej se, abys šel zpět po mých šlépějích, ale jdi dál, jen dál, za novou brázdou!*

Mluvě o Masarykovi po stránce náboženské, nechci vám vykládat, co si já myslím, že Masaryk myslí, ale sám se uskrovním v slovích a nechám jeho mluvit aspoň o těch nejvážnějších náboženských otázkách:

»*Otázka česká byla a je otázkou náboženskou.* Pravda, že to dnes mnoho lidí nevidí. Pozornost obecná je obrácena na problémy národnostní a sociální, ale kdo se bude dívat hloub, ten postihne, že i zde běží o otázku mravní a tudíž také náboženskou. — Česká otázka je otázkou náboženskou v tom plném zde vyloženém smyslu, to znamená ve vši práci a drobné práci mít mravní direktivu s hlediska věčnosti a nekonečnosti; národ náš, jako každý jiný pokročilý a vyspělý národ, musí si uvědomiti svůj úkol, neboť také nábožensky každý národ má úkol svůj. Jednotlivě a společně tento náš náboženský úkol národní řešit musíme nejen theoreticky, nýbrž již životem, životem konečně nejen fyzickým, ale duchovním. A především je právě nás Čechů úkolem náboženský vývoi pozitivní, nikoli pouze negativní. Minimum čestnosti ve věci je, aby český inteligent neskrýval svého přesvědčení náboženského, nýbrž vždy a všude odkrytě je zjevoval.

Všichni naši buditelé zabývali se problémem náboženským. Všichni pokládají náboženství za podstatný a hlavní projev duchovního života jednotlivcova a národního, všem duchovní život zejména národa českého a slovanského je ve svém základě a jádře náboženský. Kollár, Palacký, Havlíček zajedno jsou v tom, že jádro našeho národního charakteru je a musí býti náboženské.

Náboženství jest život. Co do obsahu, náboženství je řešení problému věčnosti; nikoli jen řešením theoretickým, nýbrž zároveň praktickým, neboť problém věčnosti musí člověkem býti žit. Člověk nemůže o smyslu svého života jen přemýšlet, ten život musí býti žit. Náboženství je životem sub specie aeternitatis — je uvědoměním našeho poměru ke světu, je uvědoměním smyslu života, je opravdovostí. Náboženství je centrální a vůdčí duchovní silou životní, je úsilím o život nový, o nové a vyšší životní hodnoty.

Náboženství je kulturní a prvotní silou centrální.

Lid náboženství potřebuje, ale potřebuješ ho také a především ty — lid bude mít náboženství, budeš-li náboženství mít ty, a ty, my všichni.

Nejsem pozitivista, nejsem liberál, pro mne je náboženství kořenem života duchovního a kultury.

Pánové, nemáte ani zdání — dovolte, abych vám to řekl — *jak mnoho slzí člověk prolíti musí, aby našel poctivé stanovisko vůči náboženství.*

Pánové, takové doby, která tak po náboženství žízni, takové doby, která nejvyšší duševní problémy s takovou upřímností, s takovým zpytováním ducha a srdce prožívá, takové ideální doby, jako je nyní, ještě nikdy nebylo. Nesmíme se klamati: zájem na duchovních otázkách máme všichni.«

Liberalismu vytýká Masaryk, že považuje neprávem náboženství za věc odbytou:

»Liberalism pokládá otázku náboženskou za definitivně rozřešenou ve smyslu svém, avšak mylí se, negace není rozřešením. Náboženská otázka je liberálovi sůl v očích. Liberalismus právě v tom chyboval, že se vůči duchovým a náboženským otázkám choval indiferentně.

Proti víře stojí indiferentismus, lhostejnost. Důvody lhostejnosti jsou pohodlný život, nechť k myšlení. Takový člověk vyhýbá se rozhodnutí, protože myslit bolí a dopracovat se přesvědčení, je nepříjemno. Lhostejný je vlastním nevěrcem. Skeptik není nevěrec: skeptik se nutí ku přemýšlení.

Lidé, kteří jsou proti církevnímu náboženství, upadají v jednu chybu osudnou, totiž, že pouze negují (popírají), jsou ve sporu s pozitivním náboženstvím, ale nestarají se, aby po stránce mravní pečovali o něco lepšího. Je úkolem právě nás Čechů duchovně hodně pracovati. *Pět set let byla otázka náboženská osou dějin českých.* Je možno, abychom zapomněli na tu slavnou minulost? My jsme sta a sta let myslili o otázce náboženské, kráčeli jsme v čele náboženského vývoje, *a proto pokládám za náš úkol, abychom zase kráčeli v čele hnutí náboženského, alespoň nesmíme být poslední.* Je proto také úkolem naším zde, poznáváním skutečnosti a pravdy, kritikou vlastních řad pracovati k řešení této veliké otázky české a všelidské.«

Inteligence a církev: »Otázku po poměru inteligence a církve prožil jsem sám, otázka byla mně samému otázkou otázek, otázkou životní. — Váha náboženského problému se opět uznává. — My vzdělanci musíme především přemoci lhostejnost vůči náboženské a mravní výchově, to věděl již Havlíček, že pak bude lépe s výchovou lidu a s náboženstvím.

I ty různé surrogáty náboženství, které se nám podávají, také nestačí. Jen se podívejte kolem sebe a do sebe a snadno shledáte, že ten, který náboženství odhodil, často a záhy cítil potřebu náboženství.

Krise náboženská jeví se mnohem intensivněji v té časové podrážděnosti, v duševním neklidu, v nervosnosti, psychose, pessimismu, sebevražednosti. Je to krise hluboká, krise zachvacující celou duši — skutečný přelom světa starého.

Náboženství nebo nihilism — toť krvavá disjunkce naší doby. *Tu krisi může překonat jen náboženství, náboženství zduchovněně, náboženství opravdové a vyšší.* Posud měli lidé náboženství jen sváteční, chvilkové; moderní duše bojuje o náboženskou náladu stálou, osvědčující se vždy, všude a ve všech okolnostech energického života.«

Dnes je tolik řečí o laické morálce, o potřebě vyučovati mravnosti ve školách a nejtvrdějším oříškem zůstává, jak to udělat bez náboženství.

Masaryk je přesvědčen, že mravnost je část náboženství a že ji nelze oddělit od náboženství, jako nelze oddělit krev od živého člověka.

»Nemohu připustiti, aby se řeklo: náboženství je věc soukromá. Náboženství není věc soukromá. Já zdůrazňuji v náboženství morální a náboženský moment. *Náboženství je právě životní praxí.*«

»Mravnost člověka, jeho veškeré jednání a snažení nabývá v náboženství onoho zvláštního přesvědčení, jež vtiskuje člověku znak božského. Náboženství jest člověku, jako neviditelná vůně květině, odstraň vůni a květina bude tvé oko těšiti, ale nebude se ti již zdáti tak něžnou; odejmi člověku cit náboženský a učiníš z něho bytost, již budeš moci cítiti a snad se jí i obdivovati, ale z celého srdce s ní už nebudeš moci býti spokojen.«

»Náboženství — jmenovitě myslím na náboženství monoteistická — dodává člověku vírou v Boha a v nesmrtelnost ve všech okolnostech života útěchy, ve všech protivenstvích naděje a posiluje jeho lásku k lidstvu.

»Živá zbožnost, subjektivní cit vede přirozeně k vnitřnímu sjednocení stejně smýšlejících, náboženství projevuje se v životě církevním; tak vzniká náboženská organisace, iž proniká a spravuje veškerý život společnosti. Lidstvo, to vidí každý, potřebuje duchovního vůdce k pravdě, dobru a krásnu; tímto vůdcem však může býti jen taková síla, která dovede vyplniti nejvnitřnější hlubiny lidské duše a takovou je právě náboženství. Proto je moc náboženství tak velká a na celém životě lidském

patrná; a tato duchovní moc nad myslmi je podporována církví, náboženskou organizací společnosti.

»Ubývá-li nábožnosti, ubývá také útěchy, naděje a radosti ze života. Někteří duchové mohou sice, jak se domnívají, správně, dobře a krásně žítí beze všeho náboženství; ale přece to není vlastně než klam . . .

»Ve skutečnosti jeví se moderní polovičitost a bezzásadnost jakožto nenábožnost a tak docházíme konečně k závěru, že vlastní příčinou moderní sebevražednosti jest nenábožnost doby. *Harmonický náboženský názor na svět* činí život za všech okolností snesitelným, i život Joba; nenábožnost činí ho při prvé silnější ráně nesnesitelným.

»Je jisto, že za našich dnů právě vzdělání nejsou církevními a ještě méně nábožnými. Tolik je však již nyní zřejmo, že člověk bez nábožnosti a mravnosti — a našli jsme, že sebevražednost spočívá z největší části na nemravnosti — nemůže tak snést tíhu života jako člověk nábožný a mravný.

»Věda může uspokojiti jenom hlavu, nestačí pro život a pro smrt; proto upokojuje jenom z polovice, nedává mravní opory, nedovede vésti massy.

»Člověk, který nábožensky žije, je harmoničtější než ten, kdo ho nepotřebuje. Náboženství je centralisující duchovní mocí, má soustředit všecek duchovní život a jeho různé prvky a projevy.«

Masaryk, jak známo, je přísným karatelem alkoholismu. »*Alkoholism je hrubý materialism*, je snaha, dosíci mechanickým způsobem klidu a uspokojení, což může býti podle mého přesvědčení, dosaženo jen na základě duchovně náboženském a etickém. Proto boj proti alkoholismu znamená zároveň boj proti materialismu. Je to boj o lepší život, boj o oduševnění . . . Rozhodnutí pro pokrok nebo proti němu, pro nebo proti vyššímu duševnímu názoru a způsobu života.«

Masaryk podrobně dokazuje, jak alkoholism ničí člověka v každém ohledu, jak podkopává rodinný a manželský život, jak tím trpí společnost i stát, jakým je nebezpečím po stránce národohospodářské, jak vyžaduje třikrát tolik obětí co militarismus atd.

Za zvláště důležité považují, co praví o alkoholismu po stránce moderní etiky. *Základ etického snažení* vidí Masaryk v *snažení po harmonické a energické osobnosti*.

»Harmonické: chápeme mnohostrannost lidských schopností a vloh, a chceme proto, jak říkáme, vychováti zcela jednotně propracované lidi a charaktery.

Energické: poznali jsme veliké úkoly, které nový společenský život každému uvědomělému individuu ukládá, a vyžadujeme proto každý od sebe sama i od každého druhého, aby byl osobností vyvinutou, činnou a k činnosti schopnou.«

»Dnes žádáme na lidech energii, *chceme býti lidmi silné vůle* a takovými je chceme i míti. Dříve se to nevyžadovalo; ve starších dobách a ještě teď jest sice vyžadována píle a vytrvalost, ale vedle toho zvláště poslušnost, důvěra a víra, t. j. víra v jiné, a krátce řečeno víra ve vedoucí vyvolence a jednotlivce; my však jsme pochopili, že *nepotřebujeme slepé víry, nýbrž uvědomělé přesvědčení*, my nemůžeme a nechceme pouze následovati a poslouchati, nýbrž my musíme a chceme se konečně sebeurčovati a sebeovládati, pochopili jsme, že moderní člověk musí své i svého okolí osudy (v zapleteném společenském životě) s úplnou jasností sřežiti, a na jejich účelném vybudování cílevědomě spolupracovati.«

»*Odvaha k iniciativě*, to jest ono praktické heslo reformační přítomnosti; vyžadujeme od moderního člověka, aby tvořil dějiny, a každý z nás je má tvořit, má se duchovně a duševně plně vyžiti, nemá si nechati předpisovati, nýbrž má umět sám volně postupovati. Sebeurčení a sebeovládání, to jest veliké snažení moderní etiky a tato etika musí alkoholismus odsouditi, neboť on seslabuje a zhoršuje chápavost, oslabuje schopnost myslit, kazí činnost fantasmie tím, že místo ní posiluje nejasnou a bizarní fantastičnost. Piják ztrácí sebeovládání, seslabuje svou vůli, odvahu, své vnitřní svobodné sebeurčení, svou odpovědnost a schopnost pro jiné myslit, cítit a jednat.«

»Moderní etika žádá od každého člověka, aby k otázce pokroku v každém směru zaujal stanovisko a rozhodl se pro pokrok, t. j. nejen pro vývoj, nýbrž pro zdokonalení. K tomu však potřebuje jasné hlavy a čisté mysli.«

V ohledu náboženské mravnosti sluší také vyzdvihnouti, jak Masaryk vysoce smýšlel o manželském stavu. Řekl o tom v přednášce, kterou měl 1899 v »Domovině.«

»Starý zákon řekl, aby manželé byli »v jedno tělo«, my dnes bychom to formulovali, aby byli v jednoho ducha. Manželství nejen těla, ale ducha, duše. Je to krásné slovo Browningové: manželství duší. O to běží.

»Panenství, celibát není vyšší a čistší než čisté manželství.«

»*Manželství čisté jest nejintimnějším přátelstvím:* Je to vrchol asociace, naší dobou tak pěstované a chválené. Asociace duší. Nemůže býti intimnější asociace, než mezi mužem a ženou.«

»Manželství ženě i muži musí býti vyšším vývojem. V manželství začíná se nový život, pokračuje se ve vývoji nadindividuálním.«

Masaryk *nebyl z těch plačtivých svatých*, již celý život naříkali nad svojí bídou a ztraceností a plazili se od rána do večera po hrobích lidské nemohoucnosti. — »Vypadal spíše jako fešácký student, mladý, pružný, elegantní, hotový junák,« píše jeden z jeho životopisců. »Jdeš s ním po ulici rozmlouvaje o českých dějinách, o krásném písemnictví — a tu najednou příkop napříč ulicí . . . vyhledáš přechod, a profesor universitní hup přes příkop, a ty ostaneš pozadu proti němu, jako starý podagrista.« A dále píše o Masarykovi (Herben):

»Jaktěživ jsem snad neslyšel nikoho tak upřímně se *smát, jak on se smával* . . . když někoho vytáhl na procházku, to ho prohnal. Z Král. Vinohradů přes Žižkov na Letnou a přes Hradčany zpět proletěl jako pták a při tom vážné otázky střídaly se s žerty a smíchem — inu pořád člověk a žádný profesor.«

To je, co máme před sebou. Býti lidštějšími, neškrobenými, veselými a radostné písničce, kde jen možno dávat přednost před uplakanou Jeremiádou!

Masaryk je pro vyloučení náboženského vyučování ze všech škol: »Máme povinnost pracovat pro osvobození od církve tím směrem, aby škola od církve byla úplně vyproštěna. Prohlášení »Výboru zemské ústřední Jednoty učitelstva měšť. škol českých« přijímám s povděkem; jeho heslo musí se stát heslem všech učitelů všech škol.« Jsou mu známy »případy, které osvětlují a podpírají požadavek, aby náboženství, jakožto předmět vyučovací ze všech škol bylo již

odstraněno. Tento požadavek nečiním pouze jako přívrženec strany pokrokové, nýbrž činím jej jako zastance školy, vědy a náboženství . . . Neříkám, že se náboženství nemá pěstít a že se mu nemá vyučovat — ale ne ve škole.« — »Náboženství vyučovat! Náboženství se musí žít, — učit náboženství znamená učit katechismu, biblické dějepřavě, církevním dějinám atd., ale to všechno není náboženstvím. Naopak při dnešní praxi vychovatelské toto vyučování náboženství škodí náboženství.« — »Vyučování náboženství samo vlastně odporuje tomu, co si přeje církev; náboženství se musí žít, učíme se mu žitím, příkladem, ne učením se katechismu z paměti. Kdyby bylo náboženství jako vyučovací předmět ze středních škol vyloučeno, budou se muset přirozeně sami rodiče starat o náboženství jejich dítěte a zvláště české matky.«

»Dítě rodičů, kteří sami více nevěří, kteří doma dítěti vštěpují jiné názory, nemá býti ve škole k náboženství nuceno, protože takové ubohé dítě se nemůže vyvinouti v charakterního člověka, slyší-li jednou ty, po druhé jiné názory.«

Je pro rozluku církve a státu : »Rozluka státu a církve je požadavek již ustálený, a ovšem oprávněný; ve skutečnosti vývoj evropský spěje k odcírkvenění. Rozluka státu a církve neznámá protináboženské a protimravní směřování, ale je to požadavek po církvi, po náboženství nestátním, nepolitickém, jako v Anglii a v Americe.«

Pokud se týká církví, je nutno vyzdvihnouti, že Masaryk je svým smýšlením protestantismu právě tak cizí jako katolicismu.

»Protestantism právě tak jako katolicism a konečně jako i pravoslavi není rozřešením dnešní otázky náboženské, spíše překážkou, není rozřešením našeho náboženského problému českého.«

»Já také již *ničeho nečekám od protestantismu.*«

»Ani *protestantism nám nestačí*, protože svou orthodoxní dogmatikou a svou církevní hierarchií drží katolicism, třeba jej zároveň, potírá. »Pryč od Říma,« rozléhající se teď právem po celé Evropě, znamená zároveň *pryč od orthodoxního protestantismu.*«

»*Protestantism žije katolicismem a dokonce katolickým klerikalismem. V zemích katolických nový řád se zavádí radikálněji než v zemích protestantských.*«

Masaryk nás neučí vraceti se tam, kde před 2000 lety rodilo se nové náboženství mezi židy, ač uznává Ježíše za největšího náboženského učitele. A Masaryk také nás neučí, abychom se vraceli zpět k českobratrství, ačkoli si máme z něho vzít poučení co nejvíc.

»V chybách reformace,« řekl v řeči 6. července 1910 na Kozím Hrádku, »vidím chyby našeho českého charakteru a proto jest úkol náš učiti se z historie, uvědomiti si, jakým způsobem duchovně můžeme se obrodit. To obrození musí býti obrozením jednotlivce; pak teprve bude obrozením národa. *Obrodíme se, když se vyhýbáme dle možností chybám, které se projevují v naší reformaci a vybíráme její přednosti.* Já mám Žižku rád, já s ním sympatisuji, on mne strhuje k sobě, abych ho následoval, ale já si musím říci s *Chelčickým*, že násilí, kterého on užíval, nesmím užívat, proto pravím, já přestanu na Chelčickém, charakteru tak energickém jako Žižka, ale bez násilí. Mne *Hus* vábí svým příkladem, ale já si na konec přece jen řeknu, že nad Husa reformace pokročila, já si vyvolím *Komenského*. A tak myslím, že pravým úsilím člověka jest, uvědoměle Komenského a Chelčického zceliti. Ta harmonie, kterou Komenský tak požadoval, musí býti v nás, to znamená zceliti v sobě krásné prvky charakteru naší reformace. Harmonie, pravím, ne kompromis mezi Žižkou a Chelčickým, mezi Husem a Komenským. Žádný kompromis, to je zlo.«

»Nekážu, že se máme státi Českými bratry, Husity, že máme jíti nazpět, ne vpřed, ale směr, který byl zahájen reformací, ten musíme zachovat.

To znamená ovšem odpoutati se od Říma, ale duchovně a doopravdy nejen podle jména, překonati Řím v sobě jeden každý z nás musí.«

Kdo sledoval pozorněji naše veřejné projevy, jmenovitě moje nedělní přednášky, zajisté mu neušlo, že *největší důraz klademe na bratrství* do všech sociálních důsledků a že divinita a humanita, to jest božskost a lidskost nám splývá v jednu velkou symfonii.

To samé slyšíte u Masaryka.

»Základem reformace,« praví, »je idea humanity; bratrství bylo zároveň jménem a ideálem naší národní církve, církve »Českých bratří.«

»Ve jménu humanity a bratrství Petr Chelčický stavěl proti Žižkovi, zakladateli moderního válečnictví, své pojetí neodporování.«

»Avšak idea nejčistší humanity nezakazuje, nemůže zakázati obrany. Právě naše reformace prohlásila s nejjasnější určitostí, že obrana není násilí.«

»V bratrství projevila se česká přirozenost, česká člověckost. Bratrství jest posud nejčistším národním projevem české člověckosti a ovšem i božskosti. Člověctví, humanita bratrská je projev člověka českého, je vrchol a centrum naší historie. Bratrství je historický vrchol »českého člověctví« a »božnosti« . . .«

»Chťiti musíme, doopravdy chťiti musíme, co chťeli obrodní pokračovatelé Husovi a Bratři: Humanitu! V každém člověku ctíti musíme sobě rovného — to je humanitní ideál našich buditelů, to je jejich »čisté člověctví,« jímž dovršiti máme, co předkové nedokonali . . .«

»Obrodní práce, ne pouze theorie, znamená stálou a vytrvalou reformní práci pro lid český všecek, a stejně pro lidstvo všecko. Hus zemřel pro nás, ale také pro všechny ostatní: Česká idea Bratrství, česká idea humanitní, toť vůdčí idea celému člověčenstvu; Hus také celým světem je ctěn, a Komenský stal se učitelem celého světa.

Náš úkol reformační a obrodní, náš úkol národní, naše idea česká je po výtce sociální — je právě Bratrství.

A kdo že jsou nám ti bratři?

S pány a bohatými netěžké jest bratříčkování — ale *neběží dnes o bratříčkování*, nýbrž o to, abychom za bratra uznali každého, a zejména také ty, jež od kulturního obcování jsme vydělili.

Naše české bratrství, naše obrodní idea humanitní není bratrství sentimentálnosti, ale *bratrství práce* a opět práce, jest ono »náboženství čisté a neposkrvněné,« jehož smysl nám apoštol stručně vypsál slovy: »Navštěvovati sirotky a vdovy v souženích jejich a ostříhati sebe neposkrvněného od světa.«

»Stěžejnou a výslední ideou reformace bylo důsledně: Bratrství. Má-li vývoj náboženský, mravní a filosofický nezůstatí planým, běží-li lidem o reformaci skutečně, pak konec konců musí Kristovo: Miluj bližního svého jako sebe samého, státi se sociálním skutkem. A tím skutkem může pouze býti obnovení našeho Bratrství — *všecko ostatní je vyhýbání, výmluva a zastírání panovačnosti duchovní a světské.*«

Masarykovo bratrství není však bezkrevným slaboštvím:

»Také já jsem pacifista, chci mír, ale — aby mír pro nás neznamenal poddanství.«

»Když mne v lese napadne křovák a já se bráním a zabiji ho, jsem vrahem? Jsem na témž mravním stupni jako on, který mne chtěl zabít? Jen o tom uvažujte, že jest v tom veliký rozdíl, jestli se někdo brání, nebo dělá násilí; my se bráníme a musíme se bránit, protože naše vojenská akce zde je obrana proti násilí —.«

Přelistoval jsem, a kde šlo o náboženství, pročetl jsem si znovu téměř všechny důležitější výroky Masarykovy, ale žádný nepůsobil tak silným dojmem, žádný nepotvrdil tak hlubokou nábožnost Masarykovu a žádný nedotýká se tak jádra našeho bratrství, jako telegram, který zaslal prezident Masaryk slovenským biskupům při jejich nastolení. Ten telegram má proto tak hluboký význam, že byl Masarykem napsán ve chvíli, kdy se nacházel mezi životem a smrtí. V prvním čísle »Čechoslováku« píše o tom následující dr. P. Š.:

»Vzpomínám na scénu, která nevymizí z mé paměti. Bylo 11. února, den po útoku, který zákeřná nemoc na zdraví prezidentovo podnikala; stav byl neobyčejně vážný a lékařské konsilium radilo se o postupu léčení. V ten den měl se poslat na Slovensko telegram ke slavnosti svěcení prvních slovenských biskupů. Vešel jsem k panu prezidentovi, vyžádat si schválení návrhu telegramu, který kancelář připravila. Bylo již pozdě, kol osmé hodiny; v pokoji prezidentově bylo temno až na malou žárovku, která osvětlovala lože, na němž ležel. Přednesl jsem návrh, prezident souhlasil s odesláním telegramu, přikázal však, aby mu tam návrh byl nechán. Mluvil tiše, skorem neslyšitelně, cítil sám, že nemoc se zhoršila. Po mém odchodu pokynul ošetřovatelce a ukázal jí rukou, kde ve skříni je bible, kterou si dal přinésti . . . Za chvíli zavolal mě pan prezident zpět, a odevzdal mně svůj koncept telegramu, psaný tužkou. Ve vedlejším pokoji byli shromážděni ošetřující lékaři, přinesl jsem telegram a četl jsem jim jej. Slova zněla: »Bůh láska jest. Řekl-li by kdo: »Miluji Boha a bratra svého nenáviděl by, lhář jest.« A tuto lásku, páni biskupové mějtež ku všem národům a jazykům našeho drahého Slovenska.« Ta slova vyvolala hluboké pohnutí. Nikdo z nás nebyl mocen v tu

chvíli slova; cítili jsme, co národ má v presidentu, který v okamžiku mezi životem a smrtí dovede takto mluvit.«

Přátelé, věc pro kterou Masaryk se tolik nahorlil, napsal a kterou nejčistší krví svého srdce zpečetil, a kterou my chceme v praxi uváděti a šířiti, ta věc, *pro kterou kypřili půdu naši nejslavnější mužové*, (Hus, Chelčický, Komenský a jiní) je dobrá, je čestná, je vznešená — —

Stálo by to za to vydati se v boj pro tak vznešené ideály *i tenkrát*, kdyby celý svět byl proti nám, kdyby místo Masaryka seděl na hradě Koniáš, kdyby místo svobodného projevu hrozil nám žalář, kdyby místo v Obecním domě museli jsme to hlásat tajně v jeskyních s nebezpečím života — — čím větší a svatější je naší povinností probrat se z pohodlnosti, vyhrnout rukávy a s celou vervou pustit se do budování Chrámu Svobodného bratrství!

Duch starých Táborů a Bratří chce se znovu vtělit.

Ten duch se nechce a nemůže vtělit v mumie starých církví, ten duch nemůže myslet skrze zalkoholisované mozky, ten duch nemá čas zdržovat se s ospalými a kompromisními dušičkami.

Ten duch našich velkých předků nemůže dáti se strhnout v *politickou* vřavu ani v *opatrnické vypočítávání*, kolik to vynese — —

Prach Husova těla rozmetli v Rýně, a o tělech Komenského a Chelčického nevíme nic — ale tolik víme, že *nechtějí se vrátit do mrtvých těl, do hrobových liter, do zmrzlých ceremonií, ale do plného, silného života; kde se činy rodí, oběti přinášejí za ideál, kde nový člověk v bližním svém probouzí lidskost a spojení pak jdou, aby razili cestu upřímnému bratrství a šťastnějšímu lidstvu.*

Tomu duchu, přátelé, otevřme srdce, otevřme mysl i své příbytky, ten duch budiž inspirátorem a geniem našeho *Svobodného bratrství.*

Masaryk.

Psychogram N. F. Čapka, otisknutý po prvé v „Talentu“ na poč. r. 1912.

Dnešní český život není bez Masaryka myslitelný. Měl na jeho složení rozhodující vliv, jako málokdo. Je profesorem na české universitě, poslancem na říšské radě, tvůrcem jedné

z českých politických stran, průkopníkem nových názorů na českou historii a na poslání českého národa, je nejoblíbenějším Čechem mezi Jihoslovany, je učencem a sociologem světového jména. Kdo chce vědět více, najde o něm celou literaturu a čte-li denní listy, ví, že právě v době přítomné jest profesor Masaryk předmětem mnoha debat. Ať přítel nebo nepřítel, každý musí doznati, že jest Masaryk mužem svérázným a významným, charakteru ryzího a snah ideálních. Nám se však jedná hlavně o posouzení po stránce čistě lidoznalecké, jakž hodláme pojednati postupně a pokud místo stačí o všech českých mužích a ženách, kteří nápadně do života veřejného zasáhli a zanechali v něm trvalé stopy.

Následující posudek zakládáme hlavně na osobním pozorování a měření lebky. Profesor Masaryk má mozek jen prostředně velký, objem 55 cm. Za to jakost mozku jest obdivuhodná, každá buňka mozková zdá se býti akumulátorem duševní energie. Právě tato prostřední velikost mozku vysvětluje pisateli mnohé, co mu při duševní velikosti Masarykově bylo dosud záhadným. Kdybychom chtěli všechna svá pozorování v tomto ohledu vykládati, byla by z toho celá kniha. Pojednáme-li však o věci jen stručně, znamená to, že své poznatky si ponecháváme pro práce pozdější.

Je mnoho lidí, kteří ani z polovice nedosáhli mety, k níž mohli dospěti pohodlně na základě svého přirozeného nadání, Masaryk naopak velikým úsilím překonal své přirozené nadání o polovičku toho, čím je dnes.

Masarykův talent zakládá se na třech jeho vrozených vlastnostech: veliká inteligence rozumová, silná vůle, neobyčejná odvaha.

Klíčem všeho jsou nadmíru vyvinuté rozumové, srovnávací a usuzovací vlohy. V poměru k ostatním rozměrům nacházíme u prof. Masaryka největší část mozku vpředu, směrem od uší k hornímu čelu. Objem hlavy činí, jak už vzpomenuto, pouze 55 cm; je dost bezvýznamných lidí, kteří mají objem 56 a více. Ale tito bezvýznamní lidé mají větší část mozku vzadu, v sídle pudů a vášní, kdežto vpředu, měříme-li přes čelo od ucha k uchu mají třeba jen 29 cm; prof. Masaryk má však v těchto místech objem 33 cm, tedy největší objem, který jsem dosud u českých hlav mohl zjistiti. Při dobré jakosti mozku a jiných vlastnostech, jež uvedeme

v článku »co znamená velká neb malá hlava,« jest objem 33 cm vrchol rozumové inteligence.

Tato inteligence má k dispozici celou armádu odvahy. Kranioskopická oblasť odvahy jest neobyčejně velká a měří v oněch místech středem lebky 16 cm; objem to, který se vyskytuje jen u nejširších hlav. Neohroženost, chladnokrevnost, smělost; odvaha má tedy po inteligenci rozumové největší mozkový objem a šířku. Že jest tato vloha skutečně v plné činnosti, o tom svědčí klidný, určitý, nebojácný pohled. Možná, že jest v Čechách dost učenců, kteří svojí rozumovou vyspělostí Masarykovi v ničem nezadají, ale nemají jeho odvahy k vystoupení a uplatnění svých schopností, proto zůstávají filosofové v koutku a jejich moudrost s nimi půjde do hrobu, nebo do zaprášených knihoven.

Třetí silnou stránkou Masarykovou jest jeho osobitá pevná vůle (zadní vrch hlavy). U velkých kývalů bývá v oněch místech hlava plochá. Masaryk umí chtít a co chce, jest mu věcí osobní cti a charakteru. Má své přesvědčení, dovede je odůvodnit (inteligence), při něm vytrvat (pevnost) a také je obhájit proti komukoli (odvaha).

Pozorovací vlohy jsou u Masaryka pod vládou rozumových. Nepozoruje vše, jak stádo běží, ale vybírá, co chce pozorovat, za direktivy jiných vloh.

Také jeho náboženské vlohy jsou pod vlivem rozumových. Masarykova hlava není, jak by se za to mělo, typicky náboženskou. Takové mívají od základu mozku přímo nahoru 15 až 17 cm, kdežto u Masaryka je pouze 13 cm. Při svých velikých rozumových vlohách nedovede Masaryk býti, abychom tak řekli, bezprostředně náboženským, vše podrobuje kritice a soudnosti rozumové; nedovede býti pověřivým, nekloní se k víře v zázraky a vidění.

Také společenské vlohy Masarykovy jsou silně pod vlivem intelektu. Společnost jej sice baví, ale on se v ní často cítí cizím, zvláště nenachází-li v ní ohlasu jeho rozumové vlohy. Společnost jen pro společnost nevyhledává. Kranioskopicky jeví se tato vlastnost poměrně krátkou hlavou. Měříme-li od čela dozadu přímo, zjistíme délku $18\frac{1}{4}$, což při velkém objemu přední hlavy není zajisté mnoho.

Dr. NORBERT F. ČAPEK:

Proč v Svobodném Bratrství zavrhujeme víru v zázraky?

Předneseno v Obci Svobodného Bratrství v Obecním domě v Praze
dne 12. února 1922.

Rozum, vyškolený přesnou vědou, nemůže již přijmout učení theologická v době, kdy pokročilejší theologové sami poznávají, že ztratili svému učení základ, že není zjevení v učení a že není zjevení v praxi, totiž že není zázraků a ovšem že zjevení a zázraků nikdy nebylo. A tu rozcházíme se s theologií a s církvemi nadobro; nechceme, aby se tohoto luzného a vědou překonaného učení o zjevení od církvi a států pro theorii a vychování zneužívalo. Veliká a vleklá náboženská krise nespočívá pouze v této protivě vědeckého poznání a theologického mythu; ta krise spočívá také v tom, že církev a stát politickou mocí udržují neudržitelné. Odtud ta obecná přetvářka v nejrozmanitějších stupních a formách. MASARYK.

Někomu zdálo by se zbytečným přednáseti dnes ještě o zázracích, kdy věda zaujímá v tom ohledu stanovisko jasné a nekompromisní a víru v zázraky zavrhuje.

Na druhé straně nutno si uvědomiti, že všechny dosavadní české církve zakládají své učení a zřízení na víru v zázraky.

Nejen, že katolická církev učí, jak kněz u oltáře proměňuje těsto v živého pánaboha, ale také všechny ostatní církve zakládají na víře v zázraky svoji věrouku, svá nejhlavnější dogmata, apoštolské a nicejsko-cařihradské vyznání víry v to počítaje.

V Svobodném bratrství snažíme se zachovati ze starých náboženství všecko, co je dobré a užitečné — jdeme dokonce tak daleko, že přejímáme slova, s kterými bývají spojovány představy pro nás nepřijatelné. Ale my dáváme těm slovům novou náplň, nový význam a ponecháváme jich používání. Na př. slovo »bůh« je spojené s hroznými představami, jak

ve vyobrazeních tak v mravných představách — ale je řada náboženských myslitelů, jako Masaryk, kteří to slovo podrželi a my nemáme příčinu jich nenásledovat. Jinak je tomu při slovu »zázrak«, kde není možno jiného si představit než pověru, kde nezbyvá než zavrhnout i to slovo se vším všudy.

1. Zázraky nutno zavrhnouti, protože odporují vědou osvětlenému rozumu.

Po celý starověk až do doby křesťanské a ještě potom až do 16. a 17. stol. po Kristu, to jest, až do narození moderní vědy, nezdálo se býti nic nerozumného ve víře v zázraky, protože nebylo známo, že je svět řízený dle určitých zákonů.

S objevením Keplerova zákona o otáčení se planet a Newtonova zákona o gravitaci a s jinými objevy moderní vědy, nabyl svět zcela jiné tvárnosti. Ukázalo se, že v celém vesmíru, jak dalece jen možno člověku pozorovati, od broučka na květu máku až k největšímu slunci v mléčné dráze, panuje jeden zákon, jeden řád, jedna velkolepá harmonie. Jedno zasahuje do druhého jako článek v řetězu a není místa ani potřeby pro nějaké zázraky, pro lámání přírodních zákonů, pro rušení harmonie.

Kněžím různých církví, založených na zázracích, se tyto objevy nelíbily. Namísto aby se radovali, že lidstvo pokročilo, že pravda vítězí, hněvali se, že jim věda bere zázraky, bez kterých prý církev nemůže být, neboť jsou ony hlavními sloupy celého jejího učení.

Postupně postavila se církev na stanovisko, že v přírodě panuje sice jistá zákonitost, ale zdráhala se připustit, že by do té přírody patřil také lidský život. A nad to Bůh prý si vymínil, že všeobecně bude řídit svět, dle zákonů, které sám určil, ale v určitých případech, že učiní výjimky, zvláště jedná-li se o vyslyšení modliteb jeho zvláště oddaných ctitelů.

Pokud se týká vysvětlení zázraků, pomáhají si přívrženci orth. křesťanství tvrzením, že zázraky sice odporují známým zákonům, ale jsou prý v souladu s těmi vyššími, neznámými zákony.

Na to máme trochu všetečnou, ale přece jen velmi oprávněnou otázku: Když se děly zázraky v dobách biblických, proč se více nedějí dnes?

Či někdo slyšel, aby v novější době, kdy lidé jsou méně pověřeni, a za okolností, které by připouštěly vědecké přezkoumání, stal se nějaký zázrak? Narostlo někomu nové oko? Nebo zdali jediný z bezpočetných vojinů, kterým nohy a ruce byly amputovány, pomohl si k nové ruce neb noze?

Není-liž dále velmi nápadné, že zázraky se dály jen v dobách a místech, kde lidé byli pověřiví a nekritičtí?

Proč zázraků ubývalo s postupem osvěty a civilisace a proč tam, kde osvěta dostoupí jistého stupně, zázraky úplně přestávají?

Není-liž dále nápadné, že lidé, kteří hájí pravost zázraků své sekty, ihned popírají pravdivost, běží-li o zázraky jiného náboženství? Je přece známo, že také mohamedánské a braminské a jiná náboženství mají své zázraky a někdy velmi podobné zázrakům křesťanským. Proč nebyti ku všem stejně spravedlivým a zkoumati všechny se stejnou přísností?

Konečně jaký máme toho důkaz, že se vůbec nějaké zázraky udály? Naše zkušenost nám praví, že zákony přírodní jsou jednotné, vždy tytéž a že nikdy nestávkují. Jestli uznáme, že biblické neb kterékoli jiné zázraky jsou pravdivé, můžeme tak učiniti jen na základě lidského svědectví.

Máme tedy na jedné straně vlastní pozorování, že zákony přírodní se nemění a máme na druhé straně svědectví pisatelů bible a jiných svatých knih, že se kdysi něco stalo, co je úplně proti přírodním zákonům. Komu věřit?

O přírodních zákonech víme, že je možno vždy a za všech okolností na ně spolehnout, že za stejných podmínek povstávají bez výjimky ty samé účinky a že na tomto faktu je založeno veškeré moderní bádání a bez něj že by celá dnešní kultura byla nemyslitelná.

Na druhé straně víme o lidském svědectví, že podléhá mnohým omylům a že čím dále od pramene, tím zkreslenější bývá každá zpráva. Z denních zkušeností víme, jak každá zpráva mění se v ústech a uších lidí a čím dále se nese, tím bývá vzdálenější od pravdy.

O biblických zázracích pak víme, že v době, kdy se měly státi nikdo o nich nepsal, ale až hodně dlouho potom, a v zprávách, které o tom máme, je ohromný počet odchylek a výkladů. O zázračném narození Krista, na příklad, mluví se tím méně, čím blíže jeho době a nejstarší rukopis,

který v tom ohledu existuje, neví vůbec nic o zázračném narození a mluví jen o synovi Josefa, muže Marie.

Co povědít na příklad o takovém zázraku, jako bylo dle bible překročení Rudého moře celým národem Israelským za jedinou noc.

Když Napoleon roku 1812 překročil řeku Němen, jednalo se o 230.000 dobře disciplinovaných mužů. Přes to jim to vzalo tři dni a tři noci a měli k tomu tři mosty.

Ale Israelských mužů bylo dle bible 600.000, tedy třikrát tolik, a kromě toho byly tu ženy a děti, tudíž jednalo se asi o tři miliony osob. A ti přešli jen tak za jedinou noc přes moře, když byl před tím Bůh odfouknul vodu z prava a z leva a vysušil cestu. A Bůh ovšem věděl, že se lid zdrží 40 let na poušti a že budou mítí tedy času dost, ale proto přece uznal za dobré všechny svoje zákony přírodní suspendovat, aby ty tři miliony mohly za jednu noc suchou nohou přejítí přes moře.

Co nářku matek a dětí mohl takový menší zázrak zabránit za války? Bylo potřebí od jednoho moře k druhému vypustit ohromnou zeď mořské vody, aby vojska k sobě nemohla a jistě by všichni byli běželi domů a dali si pokoj.

Anebo vzpomeňme nasycení 5000 lidí několika chleby, kde ti lidé měli doma dost co jíst a jednalo se více o jejich pohodlí. Několik takových zázraků, jak lehounce by zachránilo několik milionů dětí od hladu. Proč se nic podobného neděje? Když by takové rušení přírodních zákonů bylo možné, není myslitelné, že by se dalo jen mezi lidmi pověřivými a v dobách dávnověkých a k účelům často tak pochybným, ale muselo by to býti možné všade a vždy a za všech okolností.

Víra v zázraky však není jen proti zdravému lidskému rozumu, ona otupuje a řekl bych mrzačí rozum a zasluhuje tím více, aby byla zavržena.

Bud' věříme, že člověk má ku poznávání všeho, co je proň poznatelné, své rozumové, intelektuální schopnosti a je jeho povinností, aby svůj rozum vzdělával a všade a důsledně používal, anebo jsou ještě jiné způsoby poznávací, které jsou výsměchem zdravému rozumu a znemožňují tím jakékoli vědecké poznání. Bud' stojí za to se vzdělávat a s veškerou

pílí nabývati vzácných vědomostí, anebo je možné, aby i hlupák bez jakékoli námahy a proti všem zákonům přírodním pouhým zázrakem nabyt poznání, nedostupné poctivému badateli. Mezi tím není těžko rozhodnouti!

Kdybychom i jen jediný zázrak připustili, proč bychom jich právě tak nemohli připustit i víc a když víc, kde najíti hranice, které by se nesměly překročit? Vstoupili jsme tím na cestu pověr, kde není viděti žádného konce. Jaké kritérium použít k vynajítí jen těch nejvěrohodnějších? A jestli většinu i jen biblických zázraků vyhodíme, co potom s ostatními?

Museli bychom začít hned s prvou knihou bible a tázati se, jak silné důkazy máme, že Eva byla vytvořena z Adamova žebra? Jaký důvod, že slunce stálo, že Jonáš žil tři dny v břiše velryby?

A jest-li nezavrhneme žádný z biblických zázraků, jakým právem chtěli bychom podržeti nekonečnou řadu nebiblických? Zkrátka, věřením v zázraky zavřeli bychom cestu k osvícenému náboženství a nechali ji otevřenou pro pověrečnost a fanatism.

Jestli však si povšimneme i jen těch nejvíc zastávaných, s kterými prý stojí a padá křesťanské náboženství, nacházíme, že i tenkrát, kdyby byly možné a pravdivé, nemají žádného smyslu a v nejmenším nedokazují, co se jimi má dokázati.

Tak zázrak, že se Ježíš měl narodit bez otce, má býti důkazem, že je člověk jako my a že je kromě toho z rodu Davidova. Jestli se někdo narodil zázrakem, jak může býti člověkem jako my a jestli neměl lidského otce, jak může býti potomkem člověka?

Dále se má tím zázračným narozením dokázati, že byl Ježíš prost dědičného hříchu, jako by hřích byl něco hmotného, co se přenáší z pokolení na pokolení plozením, kdežto i církve orth. připouštějí, že hřích je něco duševního, že je mravním stavem nebo poklesem. Nic tedy z toho se nedokazuje, co tím zázračným narozením má býti dokázáno.

Podobně se to má s tělesným z mrtvých vstáním Krista. Má se dokázati, že to samé tělo, v kterém Kristus po zemi chodil, vstalo z mrtvých, že vstoupilo od země nahoru do oblak a odtud rovnou do nebe a tam že sedí na trůnu po pravici Boha Otce. Není ani myslitelné, že by nauka o tělesném z mrtvých vstání byla vznikla, kdyby lidé byli tenkrát měli i jen tušení o fysiologii a chemii lidského těla a o astronomii.

Proto nauka církve, že by Kristus seděl dnes někde nad oblaky na trůně s tělem, které měl tu na zemi, je tak absurdní, že by se málo kdo našel, kdo by měl dost trpělivosti to někomu vyvracet. A já bych se chtěl potkati mezi čtyřma očima s tím poněkud vzdělaným farářem, který by mi to chtěl vážně dokazovat. Před jeho ovečkami bych se mu ovšem nedivil, když by se toho držel.

A dále vzkříšením Kristového těla dokazuje se vzkříšení našeho vlastního těla v den soudu. To jest, má se dokázati, že ty hmotné částčky, z kterých se naše tělo skládalo krátce před smrtí a které se smísily se zemí a proměnily v rostliny a přešly mezi tím bezpočtukráte do jiných těl, při zatroubení anděla v den soudu se zase shledají a spojí v živé tělo. Do tohoto těla vejde pak duše, která mezitím byla v nebi nebo v pekle nebo v očistci a půjdou spolu na soud, kde všichni lidé, co jich kdy na světě bylo, se shromáždí kolem jedné hory. Tam bude postavený trůn, s kterého Kristus v těle, s kterým z hrobu vstal a s kterým sestoupil s nebe, bude sedět a každého soudit!!!

Už apoštolovi Pavlovi zdálo se toto učení jaksi nemožné a mluví o duchovním těle, ale církev podnes, aspoň oficielně, drží se hmotného těla. Stačí uvědomiti si a popsat to učení, aby bylo vyvráceno. Nemohu si představit, jak by ho někdo chtěl vážně zastávat.

A zůstaneme-li toliko při duchovním těle, při těle, které může procházet zavřenými dveřmi a letět vesmírovým prostorem až k nějaké vzdálené hvězdě, pak už to přestává býti i tak vzkříšení tohoto těla, v kterém se nacházíme a je to něco zcela jiného, než co vlastně církev oficielně o vzkříšení těla učí.

2. Víru v zázraky nutno dále zavrhnouti, protože se slabuje naši vůli k sebeuplatnění, ochromuje naši životní energii a láme každou iniciativu k vynacházení a využití všech sil a prostředků, kterými by člověk vlastní silou mohl si zlepšit svoji existenci.

Právě v těchto vlastnostech jeví se u nás velký nedostatek. Patříme k nejbystřejším národům, k nejodvážnějším a nepokrokovějším, kdekoli a kdykoli se cítíme odpoutáni od osudných pro nás tradic církevních. To dokazují naši jedinci

v cizině a to jsme dokázali zvláště po dobu revoluce. Ale jakmile pomine vzrušení cizího okolí anebo novosti zevních dráždivel, jakmile ta staletá, církevně byrokratická sugesce své dračí křídla nad námi roztáhne, jsme ihned jakoby postižení kletbou toho římského zakletí, přestáváme věřit sami v sebe a začínáme čekat nějaký zázrak, nějakou pomoc s oblak, nějaké štěstí, které by nám ve spánku spadlo pěkně do klína.

Proto každý, kdo potírá víru v zázraky, slouží národu, pokračováním v revoluci duševní. Kdo však víru v zázraky udržuje, pomáhá udržovati starou porobu.

Víra v zázraky seslabuje sebedůvěru a odvádí od neochvějné víry v naprostou zákonitost a spolehlivost přírodních zákonů, které neznají ohledu na osoby, na úřady, na církve, na protekci, ale odměňují píli a úsilovnost i toho nejposlednějšího, kdo na ně spoléhá.

Jsou lidé, kteří mají na tom ukrutný zájem, aby všude zůstávaly nějaké výjimky pro některé vyvolené, ale člověk opravdu pokrokový má povinnost takovým snahám čelit, kde jen může.

Povězte, který z těch silných a inteligentních jedinců neb národů tohoto světa spoléhá na zázraky?

Kdyby papež spoléhal na zázraky, zdali by měl kolem sebe ozbrojenou osobní stráž?

Kdyby bývalý německý císař, jako hlava německého protestantismu, byl spoléhal na zázraky, zdali by byl budoval takovou vojenskou mašinerii.

Proč zbožní Angličané, když bylo zle, volali na pomoc Ameriku a spoléhali zatím víc na svoje tanky, než na nějaké zázraky?

Proč mecenáši orthodoxních missií, učících zázrakům, mají kolem svých vil a závodů ozbrojené hlídače?

Není tak hned zajímavějšího veršíku v bibli, která je plná zázraků, jako v knize Soudců 1., 19., kde čteme dle kralického překladu: »Hospodin doprovázel Judu a učinil jej pánem hor, ale nemohl porazit obyvatelé údolí, proto, že vozy železné měli.« Dle jiných veršů v téže knize Bůh dobyl velkou pevnost pouhým zatroubením synů Israelských a tuhle nemohl dobýt neopevněného města proto, že tam měli železné válečné vozy.

Vždy znovu slyšíme, že víra v zázraky je dobrá pro děti, aby se jim nekalilo dětství. Tomu rozumím a sám jim pohádky povídávám. Ale nerozumím, proč má být víra v zázraky dobrá pro dělníka, aby místo do svépomocné pokladny dával na mše, místo dobrého pohnojení a obdělání pole konal procesy, místo pojištění proti ohni dával do vikýře posvěcené kočičky, místo solidarity a dobré organizace, aby spoléhal na to, že Bůh už nějak potrestá ty, kteří mu ubližují a odmění trpící nespravedlivě.

Na druhé straně nemohu upříti, jaké by to pro některé kruhy bylo krásné, kdyby duševní aneb jiný pracovník, který má mizerný plat, důsledně věřil v zázraky a místo kritiky, stávky, zkrátka místo svépomoci, řekl si asi takto:

»Kdybych nebyl hříšný, jistě by tolik zla na mně nedoléhalo. Pán Bůh koho miluje trestá. Až bude nejhůř, pomodlím se a Bůh jistě učiní nějaký zázrak, jako při Eliášovi neb jiných a kameny na mém dvoře promění se v chleby a tráva obrátí se v máslo a sýr. Ale jestli se tak nestane, kdybych i hladem zemřel, nebudu reptati proti svojí vrchnosti, která je od boha a bude se muset v soudný den ze všeho zodpovídat, mně pak nemine věčná blaženost po smrti.«

Tak by to zastánci zázraků chtěli mít. Lid se má buď bát, nebo spoléhat na zázrak, vůbec ať dělá co dělá, jen když nepoznává, že je strůjcem svého vlastního štěstí a že mu žádný nepomůže, když si nebude umět pomoci sám, ale bude-li vědět, jak si pomoci, budou s ním všichni bohové a všichni svatí, protože Bůh není v oblacích, ale v lidech, v jejich mozcích a pažích a silných srdcích.

3. Víra v zázraky odporuje dále i mravnímu citu a jmenovitě vyšším náboženským představám o Bohu.

Připustit zázraky znamená snížit charakter Boží. Neboť bychom měli před sebou proměnlivého Boha, který si udělá nějaký zákon, ale potom dle nálady a libovůle a po případě na úpěnlivou prosbu nějakého modlitebníka, udělá něco, co by jinak dle své nejvyšší moudrosti a lásky neučinil.

Ani v nejlepším případě není možno pohlížeti na zázrak jinak než jako na záplatování přírody. Zákon by tu sice byl, ale bylo by nutno ho občas obejít, nebo záplatou zázraku přelepit, aby nastalo aspoň na chvíli něco dokonalejšího.

Jen si představte, jaký to je hrozný a nemravný pojem o charakteru někoho, kdo by mohl všechno utrpení ze světa zázrakem odstranit, všechny slzy setřít, všechněm zločinům zabránit, všechny nemocné uzdravit, všechny mrtvé vzkřísit, ale on se na to dívá a nehne ani prstem.

Loď se potopí v krutém mrazu uprostřed moře, jako když Němci torpedovali Lusitanii, matka drží své robě u tlukoucího srdce a dala by dva životy, jen kdyby je mohla uchránit muk umírání, ale marně, mrzne v záchranném člunku celé hodiny, až konečně jí dítě zmírá na nahém těle a ona v zoufalství hyne s ním. Můžete si myslet, že je tu někdo s láskou aspoň lidskou, kdo by mohl pomoci a nemůže?

Jako paškvíl to zní, když tu a tam vystoupí některý naivní kazatílek a káže, jakým zázrakem bylo zachráněno jedno dítě mezi miliony od hladu, jak jedné vdově mezi statisíci dostalo se zázračné pomoci, jak jeden z milionů chromých začal zázrakem chodit.

Oč vznešenější a mravnější je víra v Boha, který je v nás, který v nás pracuje, abych tak řekl, ku porodu, který chce pomoci celému lidstvu k úplnému štěstí, ale nemůže mu jinak pomoci, než že se v tom lidstvu narodí a skrze ně jako celek začne pracovat. A to je smysl pravé lidskosti, to je smysl božského vtělení a jiného vtělení není a zřejmě nikdy nebylo.

Čím některá mravní a náboženská pravda je vyšší a pravdivější, tím méně potřebuje zázraku k svému potvrzení. Není a nemůže být nějaké vnitřní nutné spojitosti mezi mravní pravdou a hmotným zázrakem. Kdyby tisíckrát bylo dokázáno, že všechny zázraky bible jsou pravdivé a že jich bylo ještě víc, přece to nedokazuje pravdivost neb nepravdivost ani jedné z mravních a duchovních nauk bible, z nichž každá svoji vnitřní pravdivostí stojí anebo padá.

Jsou-li nauky Kristovy pravdivé, musí být pravdivými bez ohledu na zázraky a jsou-li nepravdivé, sebe víc zázraků nemůže je učinit pravdivými.

Dejme tomu, někdo by řekl o nenávisti, že je lepší než láska a učinil při tom zázrak — na příklad, proměnil by zouvák v zelnou hlavu — zdali by tím skutečně dokázal, že nenávisť je lepší lásky? Zajisté ne. Anebo kdyby tisíc zouváků

proměnil v tisíc zelných hlav, anebo tisíc jiných zázraků by vykonal, zdali tím dokázal, že nenávisť je lepší lásky?

Nebo Ježíš řekl: »blahoslavení čistého srdce.« Vyžaduje ta pravda nějaký zázrak, aby byla pravdivější? Byla by pravdivější, kdyby při tom byl Ježíš proměnil velblouda ve slona nebo naopak?

Nebo Ježíš řekl: »blahoslavenější je dáti nežli bráti.« Stane-liž se ta pravda pravdivější, když Ježíš by při tom nasýtil 5000 pěti chleby? Anebo zdali pravda o posvátnosti manželského svazku stává se uvěřitelnější tím, že po vypití všeho přichystaného vína, Ježíš v Káni Galilejské učiní zázrak a promění vodu v nejlepší víno?

Mnozí nás ujišťují, že moc, činit zázraky, jest jakýmsi průkazem, že takový člověk byl skutečně poslán od Boha, aby projevil Boží vůli k lidem. Jak s tím uvést v souvislost, že kouzelníci Faraonovi v Egyptě dovedli také dělat zázraky jako Mojžíš? Aneb v Novém Zákoně je prorokováno, že bude také ďábel činit velké divy a zázraky, aby svedl možno-li i vyvolené? Aneb proč Ježíš kárá své současníky a říká: »Toto pokolení zlé a cizoložné žádá zázraky.« A jinde praví, že bude-li kdo opravdu chtít Boží vůli činiti, ten bude vědět rozeznati, jeli jeho učení od Boha?

K jakým absurdnostem může vésti víra v zázraky a jaké to je prohřešení na lidskosti takovou víru udržovat, toho nejlepším svědkem je římská církev s jejími továrnami na pravé a zázračné třísky z kříže Ježíšova, s jejími skladišti svatých zázračných kostí atd.

Dnes se také vyskytují mnozí vtipní vykladači, kteří vidouce nesmyslnost zázraků v jejich původním podání, velmi moudře nás poučují:

»Blázínkové, vy si myslíte, to že jsou skutečné události. Kde pak! To jsou samé hluboké mystérie zasvěcovací. Jen hlupák mohl by v nich hledat to, co povídají. Pravý mudrc udělá obratem ruky z nejpitomějšího zázraku to nejspletitější tajemství.«

Takovým způsobem se bible ještě více degraduje a potupuje, neboť se z ní dělají housle, na které lze každou písničku zahrát. Dělá se z ní takový divotvorný stoleček, při kterém je potřebí jenom znát tu pravou formulku a říci:

»Stolečku prostři se« a už je plný nejdelikátnějších pochoutek mystických. Ze Samsonovy oslí čelisti se udělá magická závorka k mysteriím Dalily, z Evina žebra utvoří se kosmické jádro ženskosti a ze solného sloupu, v který se proměnila Lotova žena, utvoří se kámen moudrosti.

Dobře řekl Masaryk, že takovým symbolisováním a vkládáním do bible, co tam není a nikdy nebylo, se pěstuje jesuitismus.

Nechť však nikdo nemyslí, že v Svobodném bratrství jsme slepými a němými k všemu tomu, co člověk svým smyslem pro velkolepost může v přírodě tušiti. My jen trváme, aby ten smysl byl obrácen na věci hodnotné, důstojné a nikoli k pověřčivým povídačkám, kterými se otupuje všechno šlechetné v člověku, cit, rozum i vůle.

Což to není k politování, že lidé mají nacházeti více obdivu pro věci abnormální a nevěrohodné, nežli mnohem cennější projevy zákonitosti a harmonie veškerého nás obklopujícího života?

Nesmírně vyšší než takový zázrak, že jedna panna kdysi měla porodit, aniž by byla poznala muže, jest tajemství pravidelného mateřství, jež obklopuje život každého z nás a svědčí o věčně se obnovující jednotě mezi lidskou láskou a povinností. Ctíti každou matku a lépe se postarati o každé dítě, které přichází na svět, vidí se nám býti úkolem mnohem světlejším, než přemýšleti o neposkvrněném početí.

Proč by nás mělo dojímati vzkříšení tohoto těla. My v Svobodném Bratrství používáme všech rozumných prostředků, abychom si udrželi tělo mladé a svěží, proto zavrhujeme otravné stavy sklíčenosti a zbytečné pěstění smutků a trápení. Dáváme přednost veselé náladě před smutnou, ušlechtilé zábavě před nekonečným naříkáním nad hříchy, protože to ubíjí a zkracuje život – ale proto se smrti nebojíme ani v nejmenším.

Když jsme na zemi vykonali svoji povinnost, je nám smrt vítaná a krásná a žádoucí. Smrt těla je něco tak přirozeného, jako jeho narození. A když tělo vykonalo svůj úkol, rádi se s ním rozloučíme a přejeme si, aby co nejrychleji shnilo nebo bylo spáleno a sloučilo se s ostatními prvky hmoty, z které vyšlo.

Smrt není žádným trestem za hřích Adamův, jak učí orth. církev; smrt je něco krásného a žádoucího, když jsme dobře žili. A jest naší povinností, abychom jeden druhému život neztrpčovali, nýbrž raděj pomáhali, aby žádný z našich bratří a sester, pokud na nás je, neklesal v svůj hrob opuštěný a utrápený, ale loučil se jako poutník, který se dobře cítil mezi bratry a odchází s úsměvem na tváři.

My také neobdivujeme povídání o zázraku, jak slunce se zastavilo, aby Josua mohl dokončit bitvu; my více se kocháme v každodenním vycházení slunce, v jeho neúnavném poslouchání věčných zákonů a působení každoročních proměn, jara, léta, podzimu a zimy.

My neobdivujeme boha, který jednou za několik tisíc let promění při jedné svatbě štoudev vody ve víno, anebo jednou nasytí zázračně jistou společnost u jezera Galilejského; my více se koříme neustálému zjevování se oné tvůrčí otcovské Lásky, jež ustavičně proměňuje vodu v hrozny a zemi v obilí a chléb v bezpočetných polích a vinicích po celé naší planetě.

Náš Bůh, jehož poznáváme v hlubinách svých duší a v celém životě vesmírovém, nejeví se nám v takových titěrnostech zázračných, které naplňují mysle pověřivých duší, nýbrž projevuje se v zákonitosti a pořádku, v mocných a harmonických dílech přírody.

A my považujeme sebe za spolupracovníky tohoto Boha. My se snažíme s ním myslet, s ním tvořit, s ním jednat. My ho neprosíme, aby jednoho slepého uzdravil, mezitím co pro nevědomost lidskou statisíce slepých se buď rodí neb z nevědomosti neb špatnosti denně se oslepuje. My chceme k tomu pracovat, aby slepých nebylo proto, že nemusí být.

Nás nevábí bůh, který toliko v jednom člověku se vtěluje, který jednou za tisíc let jednoho chromého uzdraví, nebo jednoho syna chudé vdovy z mrtvých vzkřísí, mezitím co miliony jiných je mrzačeno a zabíjeno ve válkách a v továrnách. My chceme k tomu pracovat, aby každý chromý byl řádně ošetřen, aby lidstvo procitlo k lidskosti a více se nemrzačilo.

Nám o to neběží, aby jeden lotr přišel občas do ráje, nás více zajímá, aby se noví lotři nerodili, a ti, kteří jsou, se stali lidmi.

Právě tak nás nenadchne, jestli někdo občas myslí, že mu pámbu poslal zázračným způsobem kousek chleba, aby neumřel hladem; nás více nadchnou všelidské snahy, aby se každému dostalo spravedlnosti a práva, a nebylo více žebráků, ani těch, co umírají hlady.

Svobodné bratrství nepřichází bořit, nepřichází člověku něco brát a upírat, aniž by mu dávalo plnou a vrchovatou náhradu.

Uznáte mi, že už to mělo dávno začít, že už je nejvyšší čas, aby náš lid se vymanil z pověr. Ale ti, kdož by mu jen jeho pověru vzali a nedali plnou a jeho vyspělosti přiměřenou náhradu, učiní ho zoufalým: mnohý z nich na vás zanevře a v té či oné formě navrátí se třeba do pověr ještě hrubších.

Špatné náboženství se nedá jen tak vyhnat, rozbít, špatné náboženství je nutno nahradit náboženstvím lepším, inteligentním, které osvěcuje, které dává radost ze života a útěchu v utrpení.

A to je naše cesta. Jsme první v republice, kteří jsme se ujali organisování svobodných náboženských obcí, ac v cizině mezi osvícenými národy už dávno existují. Je naší vlasteneckou povinností, abychom to nejlepší, co v tom ohledu cizina má, vzali za svůj základ a na tom základě stavěli a se vyvíjeli svým způsobem a projevovali svojí zvláštní individualitu.

Je povinností každého, kdo chápe smysl života, aby pomáhal. Smyslem života je služba bližním, služba těm nejbližším. Nezoufejte nad svým národem, bratře, sestro. Buďte optimistou. Věř. Je čestné, je krásné, je radostné postavit se do služby lidskosti, neboť člověk nejen slouží druhým, ale slouží tím především sobě a obohacuje svůj vlastní život.

Nečekejte až všichni poběhnou, až každý to bude podporovat. Postav se mezi průkopníky, postav se do předvoje nové lidskosti. A jednou u večer svého života s radostí si vzpomeneš a svým dětem budeš vykládat, jak jsme začínali to Svobodné bratrství.

Přihlaste se, přátelé! Zavazujete se jen k svému vlastnímu přesvědčení, budete konat jen to, na čem se sami s druhými budete usnášet a co dobrovolně na sebe vezmete.

Dnes je příhodnější den než zítřek. Tato neděle je bližší než budoucí. Přilož ruce k dílu, kdo s námi cítíš a přihlaš se k hnutí, které jde dnes světem a zabírá právě ty nejopravdovější.

Církev, které nezůstal než Duch sv. Církevní předák jistě církve na Valašsku nařiká v dlouhém dopise, jehož krátký smysl je tento: »Už tu čtyři měsíce nemáme žádného duchovního. Jsme odkázáni jen na Ducha svatého (třetí osobu v sv. Trojici). Aspoň kdybychom tu měli nějakého výpomocného učitele, nebo diakona, nebo třeba jen šikovnějšího kolportéra, ale takhle – jest-li to tak dál půjde, všechno se tu rozpadne«.

Velikonoční: Masaryk mezi Tiszou a Horthym. Jistý velmi horlivý zástupce orthodoxního českobratrství chlubí se, že mezi zástupci jím uznávaného směru jsou největší státníci. A hned jmenuje Tiszu (krvavého), Horthyho, jemu podobného, a také Masaryka a předsedu anglického parlamentu Ramsey Macdonalda. Nehledě k podivné společnosti, do které se poslední dva dostali, jsou oba smýšlením unitáři. Když si Masaryka a jemu duševně příbuzné vřazuje do řad orthodoxie dobrý člověk s dobrým úmyslem, jako v tomto případě, je to jen humor. Někdy však děje se to jezovitsky chytře k vědomému klamání neinformovaných, a potom už to není humor.

O tom tiskovém zákoně. Jak známo, platí dosud v čsl. republice starý, rakouský, tiskový zákon, který kdys postačil k brzdění pokroku, jak toho rakousko-papežské vlády potřebovaly. A kdyby byl tento zákon dnes přísně, do litery prováděn, bylo by amen s naší tiskovou svobodou, pokud ji máme, a byl by konec s kolportáží, jak jsme si na ni navykli. A co není může být. Od roku 1918 nebylo času podat moderní tiskový zákon, ale bylo možno obratem ruky vyřídit ještě další tiskový zákon, který při nejmenším svobodu starého nerozšiřuje. Všechny bezpočetné debaty pro a proti novému přídatku k tiskovému zákonu ve spojení se vším, co bylo napsáno o ochraně korupčníků, připomněly nám jednu rozmluvu na policejním úřadě:

»A což v Americe nemají tiskového zákona?«

»Ne, tam je svoboda slova a tisku.«

»A což jest-li se někdo proviní tiskem atd.«

»Ať se proviní slovem nebo tiskem, na to stačí trestní zákoník.«

»A jak se to má se spolkovým zákonem?«

»Ani toho nemají. Tam je spolčovací svoboda.«

»Potom by byla naše práce úplně zbytečná?«

»Dovedli byste dělat práci jinou, jako jiní.«

Konečně nemusíme jiné napodobit. Udělejme něco lepšího! Ale hromaděním zákonů lepších lidí a pořádku nevydupeme.

Nové knihy o náboženství.

1. Dr. J. B. K o z á k: *Essay o vědě a víře*. Příspěvek k problému náboženskému. Nákl. G. Voleského v Praze na Vinohradech.

2. Dr. O t. K u n s t o v n ý: *Náboženství dnešního člověka*. Nákl. Volné Myšlenky v Praze.

3. Dr. F. Ž i l k a: *Dějiny světových náboženství*. Státní nakladatelství v Praze.

Svobodné Bratrství jako směr unitářský v rozdílu od směrů orthodoxních může se dnes už pochlubití obsáhlou českou literaturou. Málokdo vystoupí dnes na světlo široké veřejnosti s knihou náboženskou, aby její jádro nebylo unitářské. To platí také o shora uvedených třech knihách. Mezi nimi a tím, co vyznávají evangelické i katolické věrouky a zpěvníky, je propast nepřeklenutelná, ač nestojí všichni na stanovisku stejném.

Na nejkrajnější pokrokové pravici stojí Žilka. Líčí Ježíše jen jako člověka, i když vynikajícího. V náboženství vidí vývoj. O unitářích praví velmi správně, že »jest to pokračování dávných směrů a názorů ve staré křesťanské církvi, organizovaných tehdy v arianismu.«

Na nejkrajnější levici stojí Kunstovný, který píše o náboženství ve smyslu výlučně etickém a humanním. My bychom ze srdce vítali, kdyby se mu podařilo aspoň na jednom místě něco podobného, co doporučuje, prakticky provést. Nabyl by velice cenných poznatků, jichž žádným theorisováním o náboženství nelze dosíci, a my všichni bychom tím velmi získali. To také sám doznává v slovích: »Při vlastním provádění vynořily by se třeba leckteré otázky a nesnáze, zcela nové.« Takové otázky a nesnáze potkává a poznává

člověk jen jako přímý a činný účastník uprostřed práce stojící. Účastníkovi vzdálenému zůstávají cizími a nepochopitelnými. O unitářství praví Kunstovný velmi případně: »Je jisté, že každá, na moderním základě založená náboženská společnost, bude v podstatě unitářstvím, neboť každý nahlédne, že nic pokrokovějšího nežli zásady (rozuměj unitářské), které jsme právě probrali, není vůbec v ohledu náboženském možné.«

Dr. Kozák stojí uprostřed mezi Žilkou a Kunstovným. Je nejbližší stanovisku, které dnes převládá v Svobodném Bratrství. Sotva se tam najde pasus, s kterým bychom úplně nesouhlasili. Jmenovitě souhlasíme se vším, co napsal o panteismu.

Tak mnohé, co píše, jako by bylo částí našich vlastních kontroverzí. Ku mnohým jeho odpovědům na různé výtky a námítky mohli bychom snést spoustu dokladů z bohaté praxe.

Pokrokovým evangelickým teologům vytýká opatrnicktví. »Nechávají si svou pravdu pro sebe — aby nepohoršili. Mne pohoršují«, píše dr. Kozák, »a spolu se mnou velmi mnoho jiných. Ať jen přiloží ucho k zemi.«

Na výtku, co dobrého vykonali unitáři, odpovídá velmi správně: »Unitářství se křivdí nebo se o něm dost neví.«

Tak mnohý z našich ortodoxních přátel, který dovoluje si povrchní úsudky o unitářích, jak by se zastyděl, kdyby měl příležitost srovnati činnost některé unitářské organizace s tím, co sám vykonal nebo co vidí konati svou nejvlastnější ortodoxní církev. A to nejmenší, co bychom od některých pisatelů měli právo žádat, je, aby než někoho postaví pod gloriolu své ortodoxie, nejprve se přesvědčili, není-li to unitář.

Některé výroky Kozákovy jsou nadmíru zajímavé a výstižné a budeme mít ještě příležitost se k nim vrátit.

Výrok o »sudičském sebevědomí« znamená charakterizuje některé z těch »nejpokornějších«, nejobrácenějších, nejvíc o nicotnosti své přesvědčených, kteří div z kůže nevylítnou, když uslyší iméno některého ze známých českých kacířů a kteří by nejraději poradili Pánubohu, aby nečekal až do soudného dne, ale proměnil jejich pomluvačné jazyky v zžirající plamen a síru, aby co o některém z nich řeknou, postačilo jednou pro vždy na jeho zdolání a umlčení. Ale jsou to lidé jinak hodní a vážní a můžeme jim to odpustit.

Dr. NORBERT F. ČAPEK:

Náboženské řešení sociální otázky v duchu Svobodného Bratrství.

Předneseno v Obci Svobodného Bratrství v Obecním domě v Praze dne 19. února 1922.

Ve své prvé přednášce, kterou jsem tu měl 15. ledna t. r. dokazoval jsem, že staré církve jsou nerozlučně spojeny se starým absolutistickým řádem, ať už to je absolutistický řád panovníků nebo peněžníků, a že kdyby chtěly ony provéstí rozluky, znamenalo by to jejich smrt, tak nerozlučně jsou s ním spojené.

Nechť už naše církve se liší od sebe čímkoli, jejich věrouka souhlasí ve všech bodech, kterými byl starý společenský řád nábožensky podepřen, aby zdál se býti založeným na božských zákonech, platných v duchovním světě.

Církev vždycky na oko povolovala, kde už to jinak nešlo a když byla v nebezpečí, že zůstane zcela opuštěná; při nejbližší příležitosti však vracela se k svým starým a vlastním základům. A tak činí i dnes. Dovednými frázemi o lidovosti a pokrokovosti a socialismu budou vždy někteří církevní činovníci k tomu určeni, aby se novým proudům co nejvíce přizpůsobovali, ale proto svých základů, jimiž podporovaly starý společenský řád, se nezřeknou. Při nejbližší příležitosti, když ucítí, že posice průkopníků nového řádu jsou nějak oslabené, ihned se vrátí k svým starým základům a horlivě budou opět státí na tom, na čem vždycky stály.

Opakuji, co jsem napsal do »Služby«: »Ortodoxní budou dále s mnohým vtipem přizpůsobovati náboženství starého společenského řádu k novým poměrům, my ostatní, nevázáni ohledy k posvátným dogmatům a pověrám, můžeme obrátit celou mysl k vybudování nového řádu, ke všem stejně spra-

vedlivému, a k náboženství, které by bylo takovému řádu etickým základem.«

Naše heslo Svobodného myšlení je obmezené zásadou upřímného bratrství a mravní obrody. A jsou iisté věci, bez kterých si dnes žádný pokrokový člověk bratrství a obrodu nemůže myslet.

Dnešní společenský řád upřímné bratrství a mravní obrodu naprosto vylučuje. Ti, kteří přes to chtějí pěstovati upřímné bratrství a usilovati o mravní obrodu, musí tak činiti s vědomím, že budou všade na dnešní společenský řád narážet, a dokud on nebude zaměněn jiným řádem, jejich práce zůstane hlavně přípravou a svoje ideály mohou uskutečňovati jen v menších rozměrech a s přinášáním osobních obětí. Na druhé straně, až ten nový společenský řád bude uskutečněn, bude bratrství denním chlebem a mravní charakter samozřejmostí. Býti nebratrským a podlým, bude se mstíti na každém kroku a nebude se nikomu vyplácet, protože nová společnost nepřipustí, aby jedni mohli kořistit z práce nebo ze slabosti nebo z hlouposti druhých.

Co jest nejpríznačnější pro starý společenský řád? Je to vláda násilí, která chrání přebytky a zisky mizivé menšiny proti ostatním.

Násilí nemusí býti vykonáváno jen obuškem nebo bodákem. Je násilí zjevné, kde otrok ví, že je otrokem a odhaduje sílu svého hlídače, zda by jej přemohl – a je násilí na mozku a duši člověka, kde otrok líže svoje okovy a děkuje pánu bohu, že je smí nosit!

Kdysi postačil strach před žalářem neb peklem, dnes se používá všech sugestivních prostředků k namlouvání lidem, že společenský řád, v kterém žijí, je jediný možný a nej-spravedlivější. Velké změny chtít, bylo prý by buď hříchem, nebo něčím ještě hroznějším, a lidé, kteří by něco jiného chtěli, jsou buď zlí, nebo nebezpeční, nebo blázni.

K tomu účelu, aby lidé tak smýšleli, jak je to k udržení dnešního společenského řádu potřebné, pracují tiskárny, kazatelny, různé organisace a spolky.

Oklamat člověka odvrácením jeho pozornosti od toho, co mu nejvíce škodí, je jeden z nejoblíbenějších prostředků, jimiž se udržuje starý společenský řád.

Cit národnostní je velmi krásný a šlechetný cit, ale v službách starého společenského řádu vyjímá se dovolávání se tohoto citu velmi podivně.

Jen ohloubený dělník může věřit, že dělník druhého národa mu chce něco vzít. Americký dělník šel, na příklad, do války, protože mu řekli, jest-li nepůjde a Němci zvítězí, že přijdou a vezmou mu jeho zem, Ameriku. Tak šel. A když se domů vrátil beznohý neb bezruký, o tu jeho zem se dělili noví milionáři se starými a jejich největší starost byla, aby ti milionáři v Evropě na nepříteli dobyté uhelné doly a olejové studny a ložiska uhelné rudy nerozdělili si tak, aby na ně nic nezbylo; neboť oni prý svou americkou krev za to také prolévali. A ten zmrzačený voják chodil od dveří ke dveřím a prodával sirky nebo kalendáře, aby si vydělal na kousek suchého chleba. (Tak bylo aspoň z počátku hned po vojně, později se to zlepšilo).

A mně pořád jen znělo v uších, jak ta země je ohrožená, jak je nutno chránit rodinný krb. Ale kolik rodinných krbů vojna rozvrátila, a kdo tu zem dostal?

První křesťané pokusili se řešiti otázku sociální v duchu komunismu. Skončili neúspěchem, protože prováděli distribuci, aniž by se starali o produkci. Rozdávali a dělili, ale nepamatovali na vytvoření nového majetku společným úsilím, protože byli v klamném domnění, že brzy nastane konec světa a že nové hodnoty tvořit není potřebné.

Od té doby bylo těch pokusů velmi mnoho. Obyčejně byly zmařeny vládnoucí třídou.

Nám zvláště blízké jsou dva pokusy o náboženské řešení sociální otázky. Známa jsou slova Masarykova: »Tábor je náš program«, kterými připomíná nejslavnějšího v dějinách pokusu, řešiti sociální otázku nábožensky a přece radikálně. Není zde času a místa, abych se o tom šířil. Proti Táborům postavil se papež se všemi žraloky mamonu v celé Evropě. Táboři vítězili proti celé Evropě a snad by byli Češi tenkrát nadobro sociální otázku rozřešili a uchránili svět hrozných válek a zápasů sociálních, jež následovaly a ještě následovati budou, kdyby proti nim nebyli se postavili krevní bratři, česká šlechta.

Jiným a to velmi úspěšným pokusem náboženského řešení sociální otázky byly osady Moravských bratří, tak

zvaných novokřtěnců. V mém dávno rozebraném spise: »Úryvky z dějin kaceřovaných křesťanů«, jsem o nich psal a vzpomínám si, jak při studiu této náboženské společnosti jsem vždy narážel na jejich velmi úspěšné řešení sociální otázky cestou náboženskou.

Byli ukrutně pronásledováni a na konec rozprášeni. Část se jich uchýlila na Slovensko do Sobotiště, kde byli dále pronásledováni. Přes to až dodnes udrželo se tam několik osad, pod jménem Habánů, ale jen tím způsobem, že přijali katolicism. Byl jsem mezi nimi a viděl jsem, jak ještě mnohé pěkné věci v ohledu kooperativní svépomoci si udrželi a jak duch bratrství až do těch kapes se u nich ve značné míře udržel.

Já jsem v mnohých věcech, jmenovitě rázu náboženského, změnil svoje smýšlení v posledních 15 letech, ale v otázce sociální jen více jsem upevněn v mém starém názoru, že jiného řešení sociální otázky nestává, leč na základě eticko-náboženském, na základě pravé lidskosti, na základě takového pojmu o Bohu a světu a člověku, jak jej hlásám a jak jej zvláště v mé budoucí přednášce hodlám podrobněji objasnit.

Co jsem o Rusku v této souvislosti předpověděl, to se i stalo. Znáám Rusko na tolik, že jsem o něm mnoho četl, že jsem z velké lásky k ruskému lidu rusky se učil, že jsem šestkrát v Rusku byl a hodně hluboko si tam zajel, že jsem Rusům kázával, že jsem v první ruské revoluci, 1905, málem o život přišel.

Poznal jsem, co každý by vlastně mohl vědět, že ruský lid je neobyčejně nábožensky založený. Na základě svých psychologických zkušeností prohlásil jsem hned při začátku velkého ruského převratu:

Bude-li velký ruský národ v této největší době své historie mít dost velké muže, aby vycítili jeho náboženskou duši, a založili svoji revoluci a nový společenský řád na tom, co je u Rusa nejmocnější životní pohnutkou, to jest na náboženství, bude ta revoluce spásou pro Rusko, pro Evropu a pro celý svět. Jest-li však přijdou lidé, byť sebe vyspělejší a se sociálními teoriemi sebe dokonalejšími a s vůlí sebe lepší, ale bez náboženského zanícení, bude z toho chaos hrozný

a bude to na čas znamenati zeslabení osvobozovacího boje a zdržen bude vývoj směrem k novému společenskému řádu.

Čeho jsem se tolik obával, to se stalo. K dobrému, ale negramotnému, při tom však hluboce náboženskému lidu ruskému, přišlo se v duchu náboženského citění nejvýš nepřátelským. Přišli inteligenti, kteří byli vychováni na západě, mimo Rusko, vždy pronásledovaní a šťvaní ve jménu boha a cara, přišli přesvědčení o svých teoriích, ale neznající duši lidu a neobeznámení se zákony psychologie jednotlivce a národů a ras — všechno lidu brali, náboženství, soukromý majetek, a vůbec všechno, co bylo dotud smyslem jeho života.

Jen diktaturou bylo možno držeti tento stav. Docílilo se mnoho. Je obdivuhodné, že se tak dlouho drželi proti celému světu, sotva který jiný národ v světě byl by toho schopen aneb lépe schopen. Ale oč méně bylo třeba obětí, oč lepších úspěchů mohlo se docílit cestou náboženskou !!!

Oč pokročilejší a vzdělanější je náš český lid, a přece vidíme jako na dlani, že raděj jde z bláta do louže a volí jakékoli náboženství, nežli žádné. Je to názor všech velkých náboženských filosofů a psychologů, jmenovitě všech znalců lidské přirozenosti, že špatné náboženství lze vytlačit jen a jedině náboženstvím vyšším a lepším.

Náboženství je nejmocnější psychicky-dynamická páka, kterou je možno pohnouti celým lidstvem. Když jsem v Americe viděl, jak na jedné straně američtí miliardáři horlivě se radili, jak by náboženský cit, který jim dosud tak dobře sloužil k vykořisťování mas, jak by tento cit na své straně udrželi, a jak skládali milion k milionu na náboženskou propagandu po celém světě (protože se začaly tenkrát tvořiti světové trusty na vykořisťování všech přírodních zdrojů ve prospěch hloučku nenasytných), a když jsem v ten samý čas slyšel, jak v Rusku jdou dělat revoluci s cynickým nepřátelstvím proti náboženství, věřte, srdce mi to žalem a hořkostí svíralo nad touto hroznou neznalostí lidské přirozenosti, nad tímto dogmatikářským lpěním na jistých materialistických teoriích bez jakéhokoli ohledu na skutečný život.

A tak se stalo, co se státi muselo, že nevycherpitelné zlaté doly náboženského citu a nadšení v duši ruského sedláka byly zahazovány blátem posměchu, a dnes je nutno dožebraťati se pomocí nenáviděného mamonu cizího.

Nejde to říci krátce, co vše při tom cítím, ale nebyl bych člověkem náboženským, kdybych hořkou bolest nad tím necítil, co ten lid vytrpěl a ještě vytrpí pro experimenty a theorie, proti kterým mluví jak historie lidství, tak lidská přirozenost.

Moje cesta je proto jiná a přál bych si míti dosti síly a zdraví, abych českému pracujícímu lidu mohl povědět o lepší cestě, o cestě ze zmatků a chaosu sociálního i náboženského.

Já jsem s Marxem v souhlasu až na to, že to, co on staví nahoru, já stavím dolů a co on staví dolů, já stavím nahoru. Láska k lidu a touha po spravedlnosti a změnění společenského řádu, je ta samá, ale odůvodnění je jiné a proto i cesta je jiná.

Marx učí, že duch je výsledkem práce a hospodářské výroby vůbec, že člověk je tím, co vyrábí. Já naproti tomu pravím, že práce a hospodářská výroba jsou výsledkem ducha, že člověk vyrábí to, čím je. Marx učí, že umění, filosofie, náboženství i stát jsou jen odleskem poměrů hospodářských. Já naproti tomu říkám, že hospodářské poměry jsou odleskem umění, filosofie, náboženství i státu.

Marx měl mnoho pěkných důvodů pro svoje tvrzení, ale proti nim byla historie a život.

Dnešní společenský řád je založen na násilí, aby jeden člověk mohl míti a užívatí věcí, které patří dle přirozeného a božského práva asi 6000 osobám. Těchto 6000 osob obnovuje bohatství, asi každých šest let pro tu vyvolenou jednu osobu. Ale kdyby to bohatství, ten přebytek i zdvojnásobili nebo zšesteronásobili, neznamená to, že těch 6000 bude míti více, nýbrž že ta jedna osoba z 6000 bude míti větší přebytky, bude více utrácet, rozmařileji žít a že nebude vyráběno více věcí pro pohodlí lidu, ale obmezí se výroba potřebných věcí a zvětší se výroba zbytečností. To by také vyžadovalo více výkladů, ačkoli válka mohla o tom poučit i ty méně chápavé.

Toto moderní otroctví nelze jen tak změnit násilím, protože ono není udržované jen násilím, ale je udržované ještě více pověrou a neuvědomělostí mas. Taková je neprozíravost samých pracovníků ducha, že se ochotně dávají najmout, aby udržovali a hájili hospodářské otroctví, a že

se i bojí, kdyby nastala změna, že budou věšení aneb vydáni ve psí. Aby to dnes věřili ještě víc než před tím, o to se stará velmi rafinovaně udržovaná propaganda.

A taková je na druhé straně neprozíravost pracovníků ruky, že se nechávají štvát a trhat na nepřátelské tábory, a síly, potřebné k vzdělání a ku kladné jednotné organisaci, mrhají stranickými boji. Jejich spása, a zkáza těch, kteří je vykořisťují, nastala by v té chvíli, kdy by se přestali mezi sebou potírat a požírat.

K tomu všemu přistupuje tisíciletá tradice náboženství otrokářů, vymyšleného k tomu jedinému cíli, aby lid svoji porobu buď neviděl, neb na její svrhnutí jediné úspěšnou cestou se nepřipravoval.

Je ohromný a dnes již také názorně vyvrácený blud, že k zavedení nového společenského řádu postačí, aby prostý dělný lid zmocnil se otěží vlády a diktaturou převedl celý národ z egyptské poroby mzdové práce do zaslíbené země, stejně ku všemněm spravedlivého společenského řádu.

Předně je potřebí odstranění starých pověr a předsudků, na kterých je starý společenský řád postavený. Za druhé je potřebí vytvořit v srdcích a myslích nové etické a náboženské základy nového společenského řádu.

Potom je potřebí velikého vzdělání a výcviku v nových pracovních methodách, v organizačních methodách, v správních methodách. Chceme-li mítí pěknou zahradu, neučiníme kozla zahradníkem. Je potřebí schopných lidí, charakterních lidí a pro každý obor řádně vyškolených lidí.

Je se podívejte na naše tři roky republiky. Kdo nikde nebyl a nic lepšího neviděl, ten ovšem si může myslet, jak jsme to Rakousko přetrumfli, ale kdo viděl svět a má rád tu republiku a měl styky s úřady, jako jsem já měl, ten si myslí jinak. Nejen že se rakouské bezmyšlenkovité byrokratické způsoby opakují, ale v četných případech se ještě překonávají. Což teprv, kdybychom před sebou neměli žádný vzor, když jsme už tak na ty rakouské šablony zvyklí! Každý by se vymlouval, že ještě tu šablonu nebo to nařízení nedostal, a nedělalo by se nic.

Nebudu uvádět příklady, nechci nikoho sesměšňovat, ale ujišťuji vás, že by mi v leckterých cizozemských novinách

pěkně za to zaplatili, kdybych jim co nejvěrněji vyličil své zkušenosti u úřadů, a že by zvláště humoristické listy londýnské a newyorské za to byly povděčny.

Já si také nemyslím, že zavádění nového společenského řádu (který přijít musí a přijde bez nás neb proti nám), má býti výlučně věcí továrních a zemědělských dělníků. To má býti práce výkvětu naší inteligence, těch nejlepších mozků. Nový společenský řád se musí zavádět duchem, ne kyjem; musí býti předmětem náboženského zanícení a nikoliv stranické slepé vášně a msty; musí znamenati řád skutečně ku všechněm spravedlivý a proto to nemůže býti na starém římském právu, které je naším právníkům tím, čím je kněží bible nebo breviář.

Dnes se jen domníváme, že je lid zastoupen aspoň politicky, ve skutečnosti jsou zastoupeny jen zájmy velmi malé části obyvatelstva.

Máme na příklad několik set užitečných povolání, kolik z nich mají ve vládě a v parlamentě svého zástupce? Naproti tomu máme též neužitečná a neproduktivní povolání, která jsou zastoupena až až . . .

Máme dále školství, výchovu, vzdělání — kým a kde a jak a v jakém procentu k potřebám lidu je to zastoupené?

Je tu dále celý obsáhlý společenský a sociální život, srdce národa. Kým a kde a v jakém procentu k potřebám lidu je zastoupený a fedrovaný?

Kdybych tyto věci obšírněji rozvedl, přesvědčil bych vás, že všechno, co jmenujeme demokracií, pokrokem, je takové flastrování a olepování starobabylonských pořádků, a že tvoření opravdu nové společnosti, nového společenského řádu se spravedlivým zastoupením zájmů a potřeb všeho lidu, všech vrstev, všech povolání, všech občanů, bez rozdílu pohlaví, věku, náboženství je posud hubdou budoucnosti.

Někdo řekne, že i to je snad jen mluvením. Ale není to mluvením do větru. Jak chcete stavět, nemáte-li jasný plán? Jak se dávat do práce, nevíte-li, co místo bořících se starých řádů a budov chcete stavět? Ano, řečí a frází a hesel je dost. Ale jasných linií, jasných představ, jasných direktiv není. Nepotřebujeme více frází a hesel, ale potřebujeme vědět, co plánovat a stavět, aby to bylo lepší a pod rukama se to znovu nebořilo.

Svobodné bratrství není, nebude a nesmí být jen houfečkem lidí, kteří v tom syrovátkovém chaosu si také chtějí omočit prsty. Dnes nutíme myslet a přemýšlet všechno znovu, zítra budou mnozí myslet s námi a mnozí se nám smát, ale pozitíří ti, kteří se smáli, zmlknou, a my budeme stavět, cihlu po cihle přikládat, až budova bude k obývání připravena.

Jaký požitek v tvoření nových hodnot, jaká radost vědět, že jiní přijdou po nás a dokončí, co jsme my započali!

Církev, ať se nevymlouvají, že sociální otázka je něco nového, že neměly dosud příležitost s ní se zabývat. Sociální otázka je starší než všechny církve dohromady.

Stav otroka, stav vykořisťovaného, stav mzdového nevolnictví, hromadění přebytků z práce tisíců v ruce a v prospěch nepracujícího jedince tu byl dávno, leč církve nejen mlčely, nýbrž ještě podávaly jak dělníkovi tak vykořisťovateli nejhorší opium v podobě pověrečného náboženství. Dělníka odkazovaly na království nebeské po smrti. Lidem, krvavým potem otroků na čele znamenáným, řekli, že Kristus umřel za ně, a že postačí, se vyzpovídat, nebo pokání učinit — a nespravedlivý mamon si mohou nechat v kapse. A nechají-li nějaký drobet spadnout se stolu, to že postačí. Dle tohoto receptu dává také Rockefeller z každých přebytečných desíti milionů půl milionu na kostely, a půl na ozbrojenou policii proti stávkářům, když se bouří pro malý plat.

My však chceme lidu povědět, že Kristus je dosud na kříži, a Pilát dosud je s kněžími jedna ruka.

Člověk v šílenství je schopen přerézávat svoje vlastní žíly a pousřtět svoji vlastní krev. Honba za mamonem je takovým šílenstvím.

Šílení mamonáři nevědí, že dělník je jejich bratr, jejich vlastní krev. Oblbený člověk je schopen se otravovat, svůj žaludek, své plíce, své nervy nejrůznějšími způsoby ničit, a působí mu to pochoutky.

To samé činí kefas, vykořisťovatel práce bližního. On neví, že ten vykořisťovaný je údem jednoho a téhož božského těla jako on sám. Víra, že Bůh se v každém z nás vtěluje, není ani zdaleka tak nesmyslná jako víra, že by se těsto v rukou kněze mohlo proměnit v živého a všemohoucího pánaboha.

Bůh je v každém z nás, jsme jeden každý buňkou v jeho těle a jiskrou jeho ducha, a proto v čem jsme ukřivdili tomu nejmenšímu robotníkovi, v tom jsme Bohu samému ublížili, a bude se to na nás mstít, dokud poslední hořké kapky nevypijeme.

Není to pověra. Je to na vědeckých poznatcích založené přesvědčení. Ale i kdyby to jen symbol byl, je krásnější a životnější všech jiných. A také nelze upřít, že ne jeden kořistitel z práce druhých, v jednom roce, ba v jednom dni vytrpěl tolik, že by rád byl všechen mamon na to dal, kdyby jen kletba jeho sobectví byla od něho odňata.

My se však ani v nejmenším nesmíme spokojit myšlenkou, že každá nespravedlivost se někdy vymstí. Naopak, my nesmíme opomenouti toho nejmenšího, co by s vůlí neb proti vůli několika takových jednotlivců mohlo vésti k spravedlivým společenským řádům.

Naším prvním úkolem musí býti šířit uvědomění vzděláváním. A pohnutka musí býti náboženská. Jaká je dnes pohnutka většiny? Sobecká. Vzdělávají se, aby uchvátili moc a postavení, aby s málo prací dosáhli velkých výhod. Násilí a zisk, které vládnou v starém společenském řádu a činí celý svět údolím pláče, jsou dosud hlavní pákou vzdělání. Proto vzdělání bývá pro chudé obmezováno, aby se neztenčil počet vykořisťovaných, a nebylo z přebytků těm málo vyvoleným.

Vzdělání se u nás nepovažuje na prvním místě za prostředek vytvořit co nejvíc dobroť pro co možná největší počet lidí, ale je více méně takovou barierou, takovým plotem, který má chránit přístup k zakázanému ovoci.

My však máme hlubokou náboženskou pohnutku, proč každý člověk, bez ohledu na jeho stav a jmění, má mít zdarma, s poskytnutím všech nutných k tomu věcí, takové vzdělání, jakého je schopen, aby všechny jeho vrozené vlohy a schopnosti vynikly a mohly se plně uplatnit.

Náboženskou pohnutkou, proč se tak má státi, je poznání sama sebe, že jsem já a že jsou všichni moji bližní projevem jednoho a téhož božstva, které se chce a musí postupem času plně projevit v dokonalém lidství, v lidskosti. Běda, kdo tomu chce bránit. Ale blahoslavený, který tuto

hlubokou pravdu poznal a svému Bohu, svému vyššímu já v bratru, otevřel okénko, aby přišel k nejplnějšimu vyjádření a uplatnění všeho užitečného a dobrého, co je v něm.

Máme ovšem na mysli skutečné a praktické vzdělání všech mohutností člověka, aby byl schopen tvořiti nové hodnoty a rozmnožovati blahobyť. Proto zavrhuje pouhé formální vzdělání s napěchovanou pamětí a s oslabenou vůlí k podnikání, které bývá považováno jen za prostředek k obdržení nějakého zaopatření. Při takovém vzdělání bude vždy nadprodukce inteligence a mnoho závisti a málo míst.

Jako se vzděláním má se to i s prací. Co je dnes pohnutkou práce? To samé co bylo v dobách nejprimitivnějšího člověka: uživit se, najíst se, mít nějaké malé povyražení v honbě po něčem, co myslí, že by mu ten život zpříjemnilo. A co je pohnutkou jednání těch, kteří nežijí z vlastní práce, ale využívají práce druhých, a štrhují na sebe, buď přírodní zdroje bohatství, aneb hodnoty z nahromaděných přebytků a práce jiných? Zase je to touha po moci, po nadpráví a po zisku, bez ohledu, jest-li ten zisk je spravedlivý, a jest-li jeho přepych není vykoupený vzdechy a pláčem opuštěných matek a dětí.

Naše náboženské nazírání na práci je odlišné jak od církví, které učí, že práce je trest za Adamův hřích, tak od ostatních, kteří ji pokládají za nevyhnutelné zlo pro jedny, aby se udrželi při životě a vítaný prostředek pro druhé, aby z ní mohli pro sebe kořistit. Práce je nám prací s Bohem, je spolutvoření nových hodnot. A statistika nás dnes neo-mylně učí, jak bez ohledu na to, že asi 20 a víc procent lidí nic neprodukuje, přece produkuje se ještě mnoho věcí zbytečných, které jsou buď na škodu mnohým aneb k prospěchu jen těm, kteří nedělají nic. Produkuje se tolik životních potřeb, že, kdyby nebyly zbytečně hromaděny neb docela ničeny, vystačily by k blahu a dobrému životu všeho lidstva. Kdo vypoví, co sil a času stráví lidstvo, aby jedni druhé ošidili nebo přemluvili o potřebě toho zboží, které je zbytečné anebo drahé!

Uvědomujeme si, kolik zbytečných věcí se vyrábí, jaké jsou čeho přebytky v několika málo rukách, jaké jsou možnosti blahobyti pro všechny lidi bez výjimky, jaký ráj mohli by všichni lidé vytvořiti pro všechny, kdyby jen poznali své

božství. Poznáváme, jak mnoho se zbytečně mrhá časem, hmotami a lidskými životy, jaká je to nevědomost, si myslet, že chudí musí být; jak při novém společenském řádu, i ten by mohl se státi o stokrát šťastnějším, kdo se ho nejvíce obává! — Dále poznáváme, jakým hříchem proti lidskosti, proti Bohu v nás, je obohacovati se prací druhého, a jaké ohromné a nevyzdvížené poklady jsou ve vědomé práci s tím božstvem, jemuž náleží ohromné bohatství vesmíru, jakým požitkem, místo pracovati proti druhému člověku, tedy proti Bohu, je pracovati s každým člověkem dobré vůle na vytvoření nových požitků, nového umění, nového využití stajících v přírodě sil, na vychování vždy dokonalejších generací, šťastnějšího mládí, krásnějšího mužství a ženství, na zajištění svěžejšího a jásavějšího stáří a spokojenějšího loučení se s tímto světem!

Bratří, sestry, příliš mnoho je těch krás, radostí, požitků, které se nám objevují s tímto novým náboženstvím, které, když by učinilo šťastným náš národ, rychle razilo by si cestu do celého světa a zase jednou zazářil by český náboženský genius.

A co říci o náboženském základu společnosti! Vy dobře znáte, co je dnešním základem společnosti. Mamon, mamon a zase mamon. Můžeš být nejmizernější charakter na světě, na tvých penězích může lpět krev tisíců zničených životů, všade jsi vítán, všade se před tebou uklánějí, všechny požitky ti připraví, všechny libůstky ukojí — když můžeš zaplatit.

Ach, jací jsou všichni lidé dobří a rozkošní a úslužní tomu, kdo má mamon. Jen pohleďte na ty usměvavé tváře, na to obskakování, na ten výběr všeho, na to obdivování každého pohybu a slova — když máš mamon. Kdybys mohl na chvíli zapomenouti, že to všechno dělají peníze, a díval se jen na všechnu tu lidskou ochotu a dobrotu, myslel bys, že všichni lidé se proměnili v ideální komunisty a že je na smrt urazíš, kdyby jsi si ze všeho nevybral a nepotěšil se vším tím, co mají, a mají tak jakoby to měli pro všechny.

To dělá mamon. Ale běda tomu, kdo ho nemá. On může míti zlaté srdce, on může býti zřídlem moudrosti, on může býti vtěleným Kristem, nebo Budhou, nebo Mohamedem, kdo si ho všimne, kdo mu poslouží, nemá-li mamonu?

Podívejte se do Ruska. 22 milionů našich bratří tam umírá hladem. Nic prý není potřeba, než peníze, aby se ty potraviny, které jsou někde nahromaděné, mohly zakoupit.

A kde se mají zakoupit? Snad na Marsu, nebo na Měsíci. Ne, na zemi. A od koho? Od pracujícího lidu? od malých obchodníků? od učitelů, úředníků, inženýrů?

Nikoli! Od boháčů křesťanů, kteří vyznávají, že pámbu se k vůli nim vtělil a dal ukřižovat, aby oni mohli přijít do nebe.

Potřebují oni tak nutně ty peníze?

I toto. Oni jich mají tolik, že ještě almužny dávají, misiónáře vysílají do světa a jsem jist, že když se ty potraviny od nich koupí, jistě procento dají z toho, aby se pro Rusy mohly koupit nové bible a zadarmo rozdávat.

Hoover řekl, že za tři dolary bylo by možno zachránit jeden lidský život. Tedy za 66 milionů dolarů bylo by možno zachránit těch 22 milionů umírajících hladem.

Na válku bylo možno vydat 1000 miliard dolarů a jednalo se hlavně o petrolejová, uhelná a železná ložiska země a o světový obchod. Zájemníků bylo jen několik tisíc a životy položilo nejméně 10 milionů, většinou chudých lidí.

My jsme dostali při tom svobodu, to nepopírám. Naše valuta stoupá. Máme mnoho jiných dobrých věcí. Ale hlavní otázkou bude, kolik budeme stavět rodinných domků, kolik budeme mít dobrých škol a spokojených učitelů, jaké procento bude u nás šťastných lidí, aneb kolik duší ubitých neb shrbených neb zaprodaných.

Náš společenský život je tak ubohý, že už snad ani nemůže být horší. Kabarety, kořalny, hospody a soudím i nevěstince jsou plny, ale rodinný život je ve psí. Není ani kde děti vychovávat. Jsou lidé, kteří bydlí ve sklepích, jiní v průjezdech, jiní na chodbách. V našem domě je rodina, kde děti nemají místa, kde sedět, nebo se pohybovat, kromě na posteli.

Není vina jen na boháčích. Je vina na jednom každém z nás. Není hříchu, který by se netýkal jednoho každého občana. A my pod těmi hříchy nějak budeme trpět, dokud nebudou odstraněny. Jeden ovšem víc, druhý méně.

My dost energicky nepracujeme, nejednáme, kde třeba, neorganizujeme svépomoc. Jsme samá stranickost, samá po-

litika, samý pán a kmán, samá milostpaní a samá poklona, ale to není cesta k pravému bratrství, po kterém voláme.

Vy víte, že člověk byl z počátku, jako to dravé zvíře, znal nejprv a naposled jen sebe. Později se vyvinul smysl pro rodinu, ale jak dlouho to trvalo a ještě dnes místy trvá, že samec se nejprve nají a potom kosti, a co jiného zbude, hodí psovi nebo dětem, po případě ženě.

Potom se vyvíjel smysl pro ideální lásku muže k ženě a naopak.

Hodně dlouho to trvalo, než se probudila láska k národu. Byl to sice národ vyvolený, jedinečný, jako žádný druhý a přece třídil se ještě na pány a žebráky.

O lidství psali a mluvili posud jen básníci, blouznivci, proroci a při tom lidství zůstalo vzdálené jako ten křesťanský Bůh, — až někde na pravici boha otce v nebesích, leč před očima zůstával stále jen ten ukřižovaný a dále křižovaný bratr a bližní a soused. Pomalu a s velkými bolestmi rodí se na zemi pravý Kristus, pravý člověk, který je si vědom, že je manifestací Boha, že ten samý Bůh je ve všech a dokud ho všichni v sobě nepoznají, a neuvítají, lidstvo bude lkát a trpět.

Přátelé, my chceme řešit palčivou sociální otázku nábožensky. Všechny chyby a pokusy v tom směru učiněné jsou naším slabikářem, všechny překážky pobídkou. V nás je síla, která hýbe celým světem, v nás je Bůh, který otáčí hvězdy, v nás je nadšení, s kterým šli mučedníci na hranice pro své přesvědčení, v nás je láska všech matek, které nasazovaly životy pro plod svého života, v nás je vše krásné a velké a silné čím svět kdy žil, a po čem ti největší buditelé volali, vše to a mnohem více je v nás.

Tím chci říci, že se to buď probouzí, nebo se to může probudit, ale nemohlo se to ztratit. Nic šlechetného a božského se neztrácí. Když je Bůh v nás, musí v nás býti vše, co je v Bohu.

Malým je ten, kdo zná jen malý cíl a slabým, kdo se bojí. Začneme konat, co dovedeme dnes, nač stačí síly, které jsou dnes probuzené. Budme si nejprve jeden druhému upřímným bratrem a sestrou, ochotným, vnášeti více jasu a krásy a vůně do života toho druhého.

Nechodme lehkomyšlně životem, když vidíme tolik nevědomosti, otravných pověr, kastovníctví, bídy, zla. Přiložme

ruku k dílu. Pomáhejme všade, kde ruka se hne, činit dobro, a organisujme se pevně a moudře, abychom také spojenými silami mohli všade tam zasáhnout, kde příležitost se naskytá k připravování a vybudování spravedlivějšího společenského řádu. A co víc, my dovedeme sami takové příležitosti si vytvořit, my dovedeme jíti i proti proudu, my dovedeme si svoje vlastní cesty vytesat, třeba v tvrdých skalách.

Již slyším ohlas v tak mnohém srdci mladíka, dívky, slyším slova odvahy z úst mužů a žen, vidím probouzení se nový národ k velikému poslání lidskosti, a my v Svoobodném Bratrství budme jeho předvojem.

Don't Gossip Club. Co je to? Je to sdružení žen, které si obraly za úkol bojovati proti neřesti pomlouvačství. Zakladatelkou je pí Mary Hoppe v New Yorku (37 E. 28. ul.). Nemohli jsme se dopátrati, jaké tresty stihnou člena, který by dopaden byl při pomlouvání. Mnoho dobrého způsobil by zákon, dle kterého každý třikrát usvědčený z pomlouvačství musel by nosit kroužek v nose, aby se ho lidé varovali.

Jak myšlenky sestarají a seškaredějí. Nejlepším prostředkem ku pěstění krásy jest rozumné, souladné pěstění těla i duševního života. Výraz naší tváře jest zrcadlem duše a ukazuje nám, zdali dobré a šlechetné, nebo nízké myšlenky myslíme. Pěstujeme-li určité skupiny svalů, na příklad cvičíme-li denně svaly ramen, vyvine se přirozeně ona část těla mohutněji. Tak i svaly v tváři, které vlivem myšlenek, citů, vášní, žádostí bývají uváděny ustavičně v činnost, nabývají trvale charakteristické tvárnosti. Příklad: labužník stojí před lahůdkářským obchodem; pohledem na některé jeho zamilované lahůdky ovládnou jeho myšlenky a představy požitku celou dolní část jeho tváři, zvláště kolem úst a celá tvář jeví výraz mlسouna, požitkáře. Pakli se toto opakuje často, některé dosti nepěkné rysy vyryjí se v tváři nesmazatelně. Jiný příklad: někdo se příliš oddává žalu, čímž povstávají jisté vrásky, které se táhnou od dolní části nosu ke koutkům úst, a následkem ochabnutí svalstva jakoby prodloužily a sestaraly obličej. Utrápená žena dělá často dojem, jakoby byla o deset i patnáct let starší a největší krásy následkem dlouhého trápení mohly by závodit o cenu v šerednosti. Tentýž, ba horší účinek mají závist, nenávisť a jim podobné vášně. Také

precitlivělost, podrážděnost, duševní bol i tělesná utrpení mohou zanechat nehezke stopy v obličejí. Celkem lze říci: ctnost krásí, neřest škaredí. Oduševnělý obličej, který vyzaruje lásku a něhu, šlechetnost a blahovůli, zachová si do nejvyššího stáří jakési kouzlo, ale pohled člověka s duší nízkou, obličej vášněmi rozbrázděný odpuzuje nejen dospělého, ale i dítě. Kde nitro jest bohaté na vznešené myšlenky a šlechetné city, kde duch se odpoutal od tiřerností a malicherností, tam vnitřní svoboda a krása duše dodává také tváři výraz vznešenosti a ušlechtilosti. C.

Co nového v Svobodném Bratřství?

Velký sál Slovanského ostrova, kde jsme po celou minulou zimu měli naši Nedělní školu a také nedělní dopolední shromáždění, býval až doposledka plný, ba přeplněný, protože nikdy všichni neseseděli. Když však začala před okny promenná hudba, museli jsme se odstěhovat, abychom nebyli rušeni. Shromažďujeme se nyní v útulném biu Alma. Veliký byl údiv ředitele, když viděl, že ani jeho nejlepší premiery nebývají lépe navštíveny než naše obyčejné nedělní shromáždění.

Ohlášený cyklus přednášek o nejkardinálnějších otázkách náboženských s hlediska dnešní vědy provázen byl s velikým zájmem. Práli jsme si slyšeti někoho, kdo by stejně věcně a klidně obhájl v našem shromáždění stanovisko opačné, orthodoxní. Byli jsme však sklamáni. Slyšeli jsme jen fráze, provázené fanatickou snahou převést vše na pole osobní.

V bibli ovšem stojí nedvojsmyslně a nejednou: nelžete, nepomlouvejte, nesudte. Ale jestli člověk věří, že celá bible je svatým bohem vnuknutá, vybírá si z ní jen, co shoduje se s jeho charakterem. Tak se stává, že někdo si bere za vzor místo, kde Hospodin dovoluje lhát a zabíjet. A myslí, že slouží Bohu!

Někdo řekne: proč si toho všímat, proč raděj neuveřejnit několik z tisíce díkuvzdání za vyléčení z chorobných nálad, bolů, depresí, zoufalství. Naše síly však nestačí věnovati se všem, kteří o to prosí. Musíme prositi, aby nikdo nikomu nedoporučoval jezdit do Prahy, dokud není více pomocníků, protože nestačíme věnovati se těm, kteří byli přednáškami připraveni.

Náš symbol.

Loni 24. června poprvé a letos 22. června podruhé, vždy v neděli dopoledne v Obecním domě, konaly se symbolické bohoslužby Svobodného bratrství. Každý účastník přišel s květinou: polní, lesní, zahradní, s jakou chtěl, a položil ji do veliké, k tomu účelu připravené nádoby, jako na oltář. Asi 600 květin nejružnějších, v lahodný, hustý květinový záhon spojených, postaveno bylo uprostřed sálu, když shromáždění začalo.

Br. rádce Čapek přečetl na zahájení třináctou kapitolu z prvé epištoly Pavla ku Korintským, o svaté lásce.

Po přečtení celé shromáždění zapělo s doprovodem piana píseň: »Ať úsměv cestu zlatí, kam hne se noha tvá.«

Následoval proslov br. Čapka:

* * *

Milí bratři a milé sestry! Dnešní neděle je na prvním místě věnována vzdělávání symbolem a nikoli slovem, jako jindy. Je to poprvé po mnoha staletích, že učiněn byl pokus, vyjádřiti staré city novým symbolem.

Všichni znalci lidské přirozenosti uznávají význam a oprávněnost symbolů. Potkáváme se s nimi všade. Každý stát je symbolisován svojí vlajkou a svými odznaky. Mají své symboly Sokolové, Svobodní zednáři, církve a organisace všeho druhu.

Celá příroda je symbolem neviditelných věcí a také každý člověk celým svým zjevem symbolisuje určitý charakter.

Primitivnímu člověku je symbol vším. V tom je podstata fetišismu. Kulturní člověk má jemnější symboly a čím je pokročilejším, tím více zjemňuje své symboly a tím jasněji je odlišuje od podstaty toho, co symbolisují.

Křesťanství převzalo své symboly od starších kultur, většinou od židů. Křest, jako symbol očištění od hříchů, byl znám před Kristem. Večeře Páně vznikla z židovského svátku přesnic. Z ní povstala během času katolická mše s přibíráním prvků mimožidovských.

První křesťané slavili Večeři Páně na způsob společné večeře, při které se každý do syta najedl a napil. Dostavily se výstřelky přejídání a opíjení se ještě v době apoštolské, takže symbolická hostina byla obmezena na malá sousta a později odpadlo i společné pití vína.

Reformátoři kromě jiných symbolů odstranili také mši, ale zavedli společný kalich. Zůstaly pak dva symboly: křest a Večeře Páně. Ale o jejich význam, a co se má při tom věřit, bylo mezi nimi mnoho hádek.

Pro odchylný výklad o křtu a Večeři Páně jedni druhé upalovali a utápěli.

Z Večeře Páně zůstala mrtvá ceremonie, s kterou si dnes žádný neví rady. Anglosaští národové, kteří velice dbají čistoty, s objevením bacilů a přenosných nemocí začali odstraňovati společný kalich a zavádějí při Večeři Páně, místo jednoho kalichu, tolik malých kalíšků, kolik je účastníků. Chudší církve podržely kalich, ale jejich duchovní po každém účastníku utírá ručníkem kalich, čímž ovšem nemůže zabránit, aby bacily nepřenesly se s ručníku.

Mnohem závažnější jest však okolnost, že symbol ten ztratil u lidu význam původní a stal se hluchou ceremonií.

Symbol kalicha má velkou podobnost se symbolem kříže. Kříž byl původně šibenicí, značil u židů nejpotupnější smrt. Později ve jménu kříže šlo se válčit a vraždit. Kdo se nejlépe vyznamenal, kdo nejvíc svých bližních povraždil, byl vyznamenán křížem, jako symbolem svého hrdinství.

Podobně s kalichem. Původně byl obyčejným pohárem na pití vína nebo jiného opojného nápoje. V době reformační stal se symbolem vojenským a znakem pravověrnosti. Bezpočtu nevinných lidí bylo povražděno nebo upáleno svými vlastními krajany v znamení kalicha. Kalich, který byl učiněn symbolem pití krve, který později byl повеlem k prolévání lidské krve, může mít své dobré místo v politických bojích a na praporech válečných, ale jako symbol lásky a bratrství pozbyl významu.

Jako symbol a svátost Svobodného bratrství zvolili jsme to nejněžnější, nejprístupnější a nejkrásnější, co nám příroda dává: květiny.

Kříž byl zroben a bezpočtukrát zneužit člověkem, kalich je též dílem lidským proti lidem a lidskosti nescílněkrát

zneužívaným. Květinka je božská. Neuděláš ji, kdybys namáhal se sebe víc. Jen mrtvý padělek, bez vůně a života dokážeš, nic víc.

Člověk z vnitřního, přirozeného pocitu nevolí ani kříž ani kalich, volí však květinku. Po kvítku dítko natahuje ručku, květinou se zdobí dívka i mládenec, kvítím věncíme, koho máme rádi, s kvítím doprovázíme druhá na jeho pouť poslední.

Co má náš dnešní symbol, naše svátost, vyjádřit? Pravím výslovně *dnešní*, protože v té chvíli bychom jej museli v duchu Svobodného bratrství zahrnout, kdyby přestal býti symbolem něčeho v nás a mezi námi přítomného, něčeho, co ceníme, milujeme a chceme pěstít.

1. Každý z nás je symbolisovaný v květině. Každá květinka je svá, je božská, je *suverenní*, každá, i ta nejnepatrnější. Vyjadřuje tudíž i náš božský původ a naše zvláštní poslání.

2. Spojené květiny v kytici symbolisují *bratrství*, naši sounáležitost. Patříme k sobě, jsme jedni druhých údové. Jací bývají lidé laskaví, ochotní, účinní, kde »cítí peníze«. A na druhé straně co závisti, škodolibosti, sobectví se na vás šklebí ze všech stran! Jak nutné, aby ta stará česká dobrosrdečnost a láska se znovu zahostila v našich krajích!

3. Způsob, jak jsme květiny volili a přinesli, symbolisuje dobrovolnost, *svobodu*, Svobodné bratrství. Vše co v Svobodném bratrství konáme, děje se naprosto dobrovolně. Každý se přihlašuje dobrovolně k členství, k práci, k oběti, ať jakékoli. K dobrému nelze nutit. Co je vynucené, není dobré.

4. Až budete odcházet z tohoto shromáždění, klidně, beze shonu a vytlačování druhého, vezme si každý ze společné kytice květinku pro sebe *bez vybírání*, na znamení, že si nevybírá, koho chce uznati bratrem a sestrou. Kdo je člověkem a chce býti lepším člověkem, toho vítá. Snažíme se vytvořití ovzduší příznivé duchovnímu vzrůstu. Kdo by přišel za jiným účelem, pocítí, že není doma, bude jak uvadlá květina, kterou nikdo nechce.

Němci zdůraznili v náboženství nejvíc učení, Anglosasové organisaci církve, Románi obřady, ale staří Češi nejvíce

vyzdvihli bratrství. V tom je následujme! My jsme přidali *svobodu*, v rozdílu od obvyklého tehdy poručníkování a ještě dnes namnoze oblíbeného sudičství.

Bratrství však nesmí nám býti totožné s rozplývavou a naříkavou sentimentalitou: bratrství je služba.

Máme plnou svobodu říkati si »bratře«, »sestro« a eventuálně s kýmkoli chceme si tykati, ale v tom není žádná podstatná známka bratrství a nikdy nebude. Láska je víc, a bez ní je všechno klamem. Bratrství je *službou z lásky k člověku*.

Česko-bratrství zneužívá se příliš jen jako agitačního hesla a vývěšného štítu. Středověk nelze přenášet do XX. století, ani v jeho pěkných zjevech. Žádný strom neroste dvakrát. Příroda neuzná padělků. Skutečný život nelze napodobit.

Jsme svoji. Nechme Američanům, co je americké, Angličanům, co je anglické, Němcům, co je německé a Římanům, co je římské. My budme Čechy. My pěstujme, co dnes český člověk dovede vytušit, vycítit a vykonat nejlepšího na své půdě, mezi svými a se svými.

Jsme pokračovateli duchovních proudů, které se v našem národě vyskytovaly už před Husem, za Husa a po něm, ale nechceme býti napodobiteli žádného z nich.

Co je naše, musí vyrůstat z nás a mezi námi. Musí se to vždy znova rodit z Boha, který je v nás. Naše bratrství je založeno v Bohu, který neustajně tvoří a pracuje k zrození nových lidí a lepších vzájemných styků mezi nimi.

Tuhle jsem se potkal s jedním bratrem, s kterým jsem před tím nikdy nemluvil, ač chodí přes rok do společných shromáždění. Jeden Bůh pracoval v nás, jeho láska nás spojovala a hřála, a my se blíže neznali. Teď nadešla chvíle setkání mezi čtyřma očima. Vpíjel jsem se do jeho upřímných očí a něco mi říkalo: »to jsi ty«. A vycítil jsem, že i jemu něco říkalo: »já jsem on«.

S někým se rychle seznamujeme, s někým pomalu. S někým na chvílku, s někým na celý život. I jeden den přátelství za to stál: zůstala vzpomínka krásná, jako obrázek, v srdci. Někdo na nás zanevře, byl otráven pomluvou. Odpusťme mu, odmysleme nepříjemné, nechme si, co nás hřálo.

Někdy postačí jedno setkání. Potkal jsem člověka! To je dost. Na okamžik spojily se dva tóny v jednu melodii. Píseň vyzněla, vyplnila svůj úkol!

Jdu ven do přírody, kráčím lesem, sto dojmů. Tam pje skřivan svou píseň, tu větvička šumí souhlas, zde kvítko se na mně zahledělo: okouším vše plnými doušky, vdechují ozón a líbám se s paprsky slunečními. Nechci to všechno s sebou brát, nechci také žít z jedné procházky celý život. Tak v Svobodném bratrství. Je to veliká duchovní příroda, která se rodí v našich srdcích a v našich řadách. Mnohé dojmy, nové dojmy, rozmanité dojmy vnímáme; různé tváře, staré i nové, vidáme. Každý má své kouzlo, každý něco jiného povídá a přináší, vědomě či nevědomě.

A konečně, my nepřicházíme jen něco okusit: my máme potřebu něco vydat, vydat aspoň jeden paprsek, jeden úsměv, slovo lásky, službu lidskosti.

Jsme jeden velký, živý organism, který víc a více vyrůstá vnitřně v jedno živé, učeněné tělo. Rostou nová a nová pojitka mezi jednotlivými členy, naše nervová a krevní a žlázová a kosterná a svalová soustava se zdokonaluje.

To je smysl našeho duchovního života: chceme si býti živými údy živého těla duchovního a při tom si zachovati největší možnou svobodu osobního vývoje, sebeurčení a uplatnění. Chceme svobodné bratrství, jak je symbolisované v spojených květinách, které jsme donesli.

* * *

Po tomto proslovu několik bratří chopilo nádoby s květinami a přinesli ji z prostřed sálu do předu na podium. Br. Čapek vyzval k utišení, soustředění a povznesení mysle k Nejvyššímu zdroji lásky, a drže ruku nad květinami, mežitím co celé shromáždění povstalo, pronesl následující slib a modlitbu:

Ve jménu Prozřetelnosti, která do jádra ukládá budoucnost mohutného stromu, a do srdcí vkládá budoucnost sbratřeného lidstva; ve jménu toho Nejvyššího, co námi hýbe, co matku činí malkou, bratra bratrem a sestru sestrou; ve jménu Mistrů a Vůdců božských, kteří vlastních životů nasazovali, jen aby uspíšili příchod Veleříše Lidskosti; pro dobro vlastní a prospěch svého národa: obnovme své před-

sevzetí, že si chceme býti upřímnými bratry a sestrami bez ohledu na jakékoli přehradu, jež odcizují člověka člověku. V tom svatém předsevzetí sílíž nás vědomí, že jsme jedna boží rodina, že jeden duch, duch lásky nás spojuje, a jedna snaha po dokonalejším a radostnějším životě nás vede.

Na znamení souhlasu celé shromáždění zapělo stoje píseň:

»Spojme zpěvem tlukot srdcí, k druhu viň se druh.
Kde se lásce dobře daří, tam je Bůh. Leť o písni o bratrství,
jásej v kraj i luh, ozvěnu kde v duši najdeš, tam je Bůh.
Zaleť k chudým, zaleť k smutným, v každý lidský sluch, kde
zotvíráš brány srdcí, tam je Bůh.«

V celém shromáždění bylo pozorovati veliké pohnutí a mnozí si zaplakali. Květiny odneseny na vhodné místo a mládež Svobodného bratrství utvořila špalír od dveří až ku květinám, aby každý klidně a volně mohl jíti kolem a vzíti si jednu z nich, jak se namane.

Tak skončila tato památná slavnost květin. Nejedem žil celou neděli pod hlubokým dojmem všeho, co cítil a viděl, a sotva kdy v životě úplně zapomene, co zažil. Bude lepším člověkem. Bude více ctít člověka. Bude si jasněji uvědomovati Boží přítomnost v celé přírodě a zvláště v hlubinách své duše.

—k.

Předchůdci Svobodného Bratrství v zemích českých.

V Svobodném Bratrství nenavýváme si hleděti dozadu, nebo hlavně dozadu. Nám běží především o přítomnost a o budoucnost, která z té přítomnosti vyrůstá. Nebude nám však škoditi, když se poohlédneme i do minulosti po stopách ideí a snah, ku kterým se hlásíme. Budiž od nás vzdáleno, abychom hledali nějaký agitační, vývěšní štít a zdobili se peřím našich předků a připisovali sobě zásluhy, které nám nepatří. O českobratrství víme na příklad, že je dávno mrtvé a že nic z toho, co se dnes českobratrstvím nazývá, nemá se starým českobratrstvím ani podobnosti. Žádný strom neroste dvakrát. Je možno poctivě a bez falše mluvití toliko

o předchůdcích toho neb onoho hnutí u nás a jak se dávné snahy náboženské zrcadlí v učení a praxi našich dnešních snah.

Svobodné Bratrství, ačkoliv patří k nejmodernějším proudům náboženským a nepřijímá do svých nauk nic, co je proti zdravému rozumu a všeobecně uznaným výsledkům vědeckého bádání, přece může poukázati na příbuzné proudy a předchůdce svých snah nejen v dějinách kulturních národů vůbec, ale jmenovitě také v historii našeho národa českého.

Bratři a sestry, kteří mají přístup k dějinným pramenům, učiní dobře, když budou upozorňovati na takové stopy našich předchůdců, kdekoli na ně přijdou. Najdou jich nejvíce pod následujícími jmény: bratři a sestry svobodného ducha, pikardi, bekyně, ariáni, sociniáni, antitrinitáři, deisté, Táboři a mnozí jiní, kterým se běžně říká Čeští bratři, kterýžto poslední název je příliš všeobecný a zahrnuje takřka všechny Jednoty a obce náboženské, které se rozcházely s Římem.

Při takovém studiu velice nám budou napomáhati tři důležité poznatky: předně, že zprávy o těchto hnutích dochovaly se nám skoro vesměs od jejich nepřátel, kteří je úmyslně očerňovali, připisující jim často věci, kterých oni byli vzdáleni. Za druhé, že naše české prameny málo rozlišují nadávky od skutečných jmen a že i pod tak hanlivými jmény, jako Adamité, Mikulášenci, naháči, jamníci objeví se mnohdy lidé nejvš mravní a počestní. Za třetí, ani církevní organisace ani nějaká konfese nepatřily u těchto lidí k věcem podstatným a neměnitelným. Milovali svobodu; život jim byl víc než jakákoli forma a formulka; ustavičně tvořili nové projevy své veliké víry, a církevní nějaké vrchnosti vůbec neuznávali.

Následující úryvky a úlomky vyňaty jsou ze spisu prof. dr. A. Rezka: Dějiny prostonárodního hnutí náboženského v Čechách, část první. Poznámky v závorkách jsou redakční:

»Náboženské blouznění (!) české, také hnutím deistickým zvané, samo v sobě není stejnorodé, nýbrž vykazuje odrůd několikero (což je přirozené jeho pojímům o náboženské svobodě jak jednotlivce, tak jednotlivých místních obcí); jedna část blouznivců stojí vždy na půdě zjeveného náboženství

a bible, druhá nechce znáti ani zjevení ani písmo svaté a upadá do úplného nihilismu náboženského» (co není spoutáno dogmaty, bez nichž si pisatel nedovedl náboženství představit, jest mu nihilismem).

»V p o d s t a t ě toho, čemu učili čeští tak zvaní Deisté ... Ariáni ... není obsaženo pro všeobecný dějepis církevní nic nového; to všechno zde již bylo a jest.«

»Učení Ebionitů a Ariánů o božství Ježíše Krista (které popírali) docela jest podobno výrokům sedláků českých z Pardubska.«

»Od Petrobrusianů XII. století ... apoštolských bratří XIII. století ... bratří a sester svobodného ducha ve XIV. století ... pak od Katarů a Valdenských přes Familisty, Sociniany ... XVI. – XVIII. století až k ruským Duchoborcům ... máme velikou řadu kacířstev a nauk, kteréž v podstatných i vedlejších kusech shodují se s prstonárodním hnutím náboženským v Čechách ve století XVIII. a XIX.«

»Jsou-li prvky i základní věty všude (po celé Evropě) tytéž: formace je v Čechách jiná, než kdekoliv jinde.«

»Vydáním tolerančního patentu byl tak zvaný deismus český najednou zde, hotový, vyvinutý a formulovaný. Není tedy pochybnost, že formace podmíněna jest vznikem a vývojem jeho. Ale jak deismus tento vznikl či vznikal a jak vyvíjel se až do císaře Josefa II., kdy prvně na veřejnosti se vyjevil, to vyložiti jest úkolem neobyčejně nesnadným, místy naprosto hypotetickým. Že hnutí toto zavírá v sobě reminiscence na husitismus, bratrství ... dá se spíše vycítiti nežli přesně dokázati.«

Rezek několikrátě zdůrazňuje »náklonnost starých přívrženců Jednoty k bezkonfesionelnosti.« A jak těžko bylo českým emigrantům zvykati evangelické dogmatičnosti v Herrnhutě a v Berlíně, o tom uvádí Rezek následující jejich svědectví:

»My bychom uprostřed papežstva bydleti mohli, aniž bychom si stěžovali, kdyby moudrý, snášlivý biskup duchovenstvu svému kázal, aby nás k ničemuž nutiti nesmělo, proč my smyslu nemáme; ale nemohli bychom nikterak snést, kdyby sebe čistší bohoslovec našemu svědomí i jen málo vlásti chtěl. Toť příčina, pro kterou se ž á d n é m u

vyznání, ať se jmenuje jakkoli, nikdy bez podmínky neoddáme.»

* * *

Následující výňatky jsou z »Dějin církve křesťanské« od F. Šebesty. Pisatel je úzkoprsý evangelík, který po způsobu římských pisatelů kaceřuje a ponizuje, co není ortodoxně evangelické. Přes to mnohé jeho poznámky o těch, kterým říká »bludaři,« nejsou bez zajímavosti. O českých Deistech píše následovně:

»Zřejmě bludaři byli Deisté čili Ariáni v různých odrudách.« — »Výstřední Deisté měli Krista za pouhého člověka, věřili jen v jakéhosi ducha osvícení, zavrhovali Písmo svaté jako výmysl lidský, ačkoli slova jeho vždy v ústech měli« (je nutno si uvědomiti, že podle názoru mnohých evangelíků každý zavrhuje Písmo svaté, kdo z něj nedělá neomylného, papírového papeže).

»Deisté vyskytovali se čteně v pohorí českomoravském, v okolí svratoušském a krovenském, pak na Čáslavsku, Chrudímsku a Královéhradecku.«

»Nejkrajnější odruda Deistů byli Nicové čili Neznabohové (nadávka) na Chlumecku, Přeloučsku, Pardubsku, Žehušicku a Vysokomýtsku. Zásada jejich byla: Nemáme žádného náboženství i chcem raději opustiti domy, role své, ba i umřítí, než bychom se k některému vyznání přidali.« (Z toho je zřejmé, že nezavrhovali náboženství vůbec, nýbrž toliko náboženství ve smyslu tehdy uznávaných vyznání čili konfesí).

Dále o nich Šebesta mimo jiné vypráví, že »zavrhovali vrchnosti duchovní ... nedávali děti křtítí ... zapírali Trojici, Božství Kristovo a k službám božím nechodili; jinak hleděli vésti život spořádaný, držíce se těsně spolu a odlučující se od ostatních (což není divné v době, kdy za každým rohem čenichal někdo po kacírství, aby své oběti mohl pak vésti do žalářů).

»Poznávali se dle hesla: »Posilniž tě světlo živé!« Vynikající mezi Deisty byli Jan Kukla z Loužic a Jan Dařbůjan z Lišic.«

Dále čteme, jak se mezi nimi objevovaly snahy po »obnovení spravedlnosti ve světě,« a že chtěli »lid zbaviti roboty.«

Podle nařízení císaře Josefa II. měl každý, kdo se vydával za Deistu, dostat 24 ran, a kdo někoho bez důvodu

z Deismu vinil, měl dostat 12 ran. Proto někteří Deisté, aby se vyhnuli trestům, přihlásili se k církvi evangelické, »ale k službám Božím nechodili, nýbrž ztrpčovali jen nevěrou svou kazatelům život« (těm kazatelům asi více záleželo na pravověrnosti než na správném životě).

»Bití, Deistům přiřknutého, neužívalo se příliš často, r. 1788 nařízeno, kdyby povstaly nové sekty bludařské, aby se s náčelníky jejich naložilo jako s blázny, aby se odvezli na místa pro blázny určená, a dávalo se jim na výživu 4 krejcarek denně.«

»Zvláštní zálibu projevovali bludaři nehlásiti se k žádnému z uznaných vyznání, nýbrž že se přidávají k učení, které hlásá věčný mír« (jaké hrozné kacířství pro tehdejší krvelačné vyznávače víry toho, kterýž byl nazván Knížetem míru!)

Porobení národní šlo u nás v minulosti ruku v ruce s bezpříkladným znásilněním našich předků ve věcech víry a náboženství. Proto je dnes naši národní povinností a příkazem zdravého vývoje republiky, aby, jak washingtonská deklarace žádá, zavedena byla u nás plná svoboda a rovnoprávnost všech církví před zákonem a odloučení jejich od státu.

Z manifestu legionářů z 29. června 1924.

Na okraj Husových oslav.

Římská církev se dvakrát pokusila vzítí nám Husa, ale marně. Jednou nám ho vzala do Kostnice, kde ho upálila a popel rozmetla v Rýnu. Po druhé nám ho vzala, když na jeho místo dala lidu Johánka z Pomuku.

Po třetí nám hrozí nebezpečí, že nám Husa vezmou nikoli však Římané, nýbrž Husovi oslavovatelé. Jestli toto třetí a největší nebezpečí překonáme, zůstane nám bohdá Hus navždy zachován.

Neodcizili nám Husa, když mu vpálili na čelo znamení kacíře, neboť jsme si řekli: »dobrá, chceme být s ním kacíři.« Neodcizili nám Husa, když nám za něj dávali svého sva-

tého, neboť jsme si řekli: »nechte si vaše svaté, nám je bližší člověk Hus.«

Řekl satan: »nepomáhá Husa snížit a také ho nelze zaměnit, pokusme se tedy ho tak povýšit, aby dobrý člověk a velký učitel zmizel a zůstal nějaký »svátostný« Hus, a místo jeho horování za pravdu zůstala božítelová paráda. Polovičaté, kompromisní, rozčísnuté dušičky budou mít, co mají rády, a kdožví jestli jim to nenahradí stará procesí a bývalé poutě k svatým obrázkům. Ať tak či onak, jen když jim nenapadne vzít Husa doopravdy a následovat ho.«

Jakým právem oslavují Husa lidé, kteří s Římem dosud nesúctovali, je záhadou dnešní české povahy. A stejnou záhadou je, když spojení církve se státem omlouvá, přelepuje a přebarvuje společnost, jejímž jménem před sedmi lety slavnostně a před celým světem bylo slíbeno, že provede odluku církve od státu.

Co je to za rozlučku, když při sdělávání zákona na ochranu republiky vpašuje se, jako věc samozřejmá, také zákon na ochranu státem uznaných církví v rozdílu od neuznaných?

Kdo si toho všímá, že pod takovými necírkevními tituly vládá církev a její privilegie se utužují?

Nebo jaká to je rozlučka v době, kdy Francie ohlašuje zrušení vyslanectví u Vatikánu, jestli naši representanti chodí za papežem »do Canosy?«

Co je to za rozlučku, když k stávajícím bohosloveckým fakultám zřizuje stát novou v Bratislavě — ovšem evangelickou. Kdo jakživ slyšel, aby stát, který není s žádnou církví spjatý, pro některou církev zřizoval školy?

Slyšte podobenství. Kdosi dával milion korun na zakoupení jedu, kterým by ničeny byly děti nepřátel. A našla se i jedna matka, která nad tím zamhouřila oči, protože ona z téhož fondu dostala 100 korun, aby přilepšila svému dítěti!

Horší věci se dějí! Jsou české korporace, které pro žvanec, který z toho mají, hledí nečinně k tomu, když miliony českých dětí jsou otravovány.

Ach, běda, husitský národ, který při svém vzkříšení tak jednotný byl v odsouzení Říma, po celých sedm let z veřejných peněz platí si agitátory proti ideji svého státu, svého češství, své duchovní neodvislosti — v každé vesnici,

v každé škole, a ještě dělá zákony na ochranu toho, co jeho nejlepší představitelé soudili a odsoudili!!!

A ti, kteří se nejvíce chvástají svým husitstvím, kteří si vzali patent na posloupnost po našich předcích, Římem ozebračených a zkrvavených, div s Římem že se neobíjmají. A kdyby ten paušál z veřejných peněz byl za tu cenu větší, kdožví, jestli by ještě více nedutali, kdykoli a kdekoli běží o poctivou a upřímnou rozluku státu a církve.

Náš protestantismus je orientovaný německy, byť sebe více to zapíral. Tři sta let je tři sta let. Jiné opory tu nebylo a sousedství také něco znamená. Zvyk a tradice a literatura a školství a jiné věci také mluví. Německý protestantismus byl od začátku spjatý se státem. Stát ho platil a bránil, a očekával protislužby.

Kdo chce u nás rozluku poctivě a upřímně? Politické strany? Které? U nás je volební lístek tak spojený s vymáháním státních dotací a přimluvných orací, že se mnohem více zájmu soustřeďuje kolem prostředků, jimiž lze volební lístek zajistit, nežli kolem idee, ať jakékoli.

Církve mají větší zájem o státní paušály a dotace než o rozluku, s kterou by bylo konec se státní podporou.

Snad jediná strana, která je opravdu pro rozluku, je strana komunistická. Ale ona je proti náboženství vůbec.

Není to smutné, že lidé protináboženští mají býti jedinými průbojníky osvobozeného náboženství od společenství, které mu ještě nikdy nebylo k dobrému, ale bezpočtukrát ku škodě duchovní?

Jsem pro radikální a rychlou rozluku státu a církve z důvodů náboženských a z lásky k naší čsl. republice. Udržováním nynějšího stavu slouží se především Římu, proti jehož vlivu a politice, jak dobře z dějin známo, bojoval až dosud každý pokrokový stát. Ba i panovníci nepokrokoví a dobře katoličtí bojovali proti politice církve římské, aby obhájili nebo vydobyli suverenitu svého státu proti vměšování se cizí moci do jeho záležitostí.

A dále, každý stát potřebuje z důvodů své duchovní životnosti a svého mravního vývoje, aby se v něm uplatňovaly duchovní síly, které by ho vnitřně a mravně obnovovaly, posvěcovaly, povznášely — a přece při tom byly

od něho co nejvíce nezávislé. Kvas není kvasem, je-li jen částí mouky. Sůl není solí, je-li částí polévky. Církev, která je toliko kolečkem v státním ústrojí, vedle jiných koleček, mazaných z téže politické nádrže, nemůže nikdy vyplnit svůj nejvlastnější úkol, totiž býti vnitřní mravní silou.

Oč dál bychom byli, kdyby místo těch parád Husových provedli jsme poctivou odluku církve od státu! Za ty naše oslavy nám Hus nikdy vděčen nebude, dokud při tom sloužíme Římu a ohlížíme se do zadu, co někdy někdo vykonal velikého, místo abychom se ptali, co jest naším vlastním úkolem dnes.

C.

Všem mladým mužům a ženám!

Je tomu deset let, co započala hrozná světová válka, která za čtyři leta zničila více životů než všechny jiné války za posledního půldruhého století. Stála tolik peněz, co by činil součet, kdyby všichni lidští tvorové, i právě rodící se děti v to počítaje, dali po 6500 Kč jeden každý. Způsobila muk a slz a běd, jež žádný člověk není s to si představit. Zavinila tolik mravních úpadků, že jejich následky nemohou v žádné dohledné době býti odčiněny. Ale budoucí válka, která bude chrliti smrt se vzduchu vše živé ničícími bombami plynovými, bude ještě nekonečně hroznější katastrofou.

Jaký může býti výsledek veškeré hmotné, duševní a sociální práce, konané mládeží, jestli nepomůže zabrániti budoucí válce? Můžeš jen tak žítí a pracovati v světě, jenž je ustavičně ohrožován takovou kalamitou? Můžeš se smířiti s myšlenkou, že by takové zneuctění a taková pohroma měly opět postihnouti lidstvo? Chceš svojí nedbalostí nebo netečností býti spolu vinen, aby taková katastrofa zachvátila zemi a snad i tvoji vlast, a otráвила ducha i tělo tvé a tvých drahých? Ty musíš najítí odpověď na tuto otázku.

Týden od 3. do 10. srpna 1924 jest

Mezinárodním Mirovým Týdnem Mládeže,

kdy po celém světě Mládež bude se zabývati vážně touto otázkou.

Kdo z vás chce pustit se v zápas o budoucí bezválečný svět? Zdaliž k tomu nejsou na prvním místě povolání, kteří v roce 1914 byli mladými?

Veríme, že zasvitl den pro poslední urputný zápas proti válce. Je tomu deset let, co ona velká pohroma přikvačila na svět. Nyní jest nám pozdvihnouti hlasu výše a silněji a všade: Pryč s válkou! Nehceme více spojovati síly k ničení! Válku válce!

62 Kromme Nieuwe Gracht,
Utrecht, Holandsko.

Unie Mládeže Svobodných
náboženských obcí.

Budoucí Ústředí Svobodného bratrství.

Po dlouhém hledání a všestranném uvažování zakoupen byl dům, který má vchod do Karlové ul. číslo 8 a do Annenské ul. číslo 5. Nachází se v samém středu matičky Prahy, čtvrtí od památného Karlova mostu, a představuje také svoji historií vzpomínky na všechny duševní proudy a boje, jež v Praze a současně v celém národě se odehrávaly.

Býval to dům průchodní, jmenoval se »žlutý dům«. Nejistili jsme dosud, jak je starý. Zadní část (do Annenské ulice) měl ve 14. století Velfl Kamareř z bohatého rodu Velflovicův. Přední část (do Karlovy ulice) je ozdobena hvězdou a soškami a erby pod korunou. V roce 1404 bydlily tu bekyně neboli sestry »Svobodného ducha«, o nichž napíšeme jindy. — Tehdy dům byl zemanů Bohuslava Žáčka z Nechvalic, (okres Sedlčanský), pak Humprechta z Tasnovic na Zvoleňovsi. Roku 1408 byl Zdeňka Medka z Valdeka.

R. 1622 zabaven byl Asmanu st. (Erasmu?) Štampachu ze Štampachu. Dalším majitelem domu byl primátor staroměstský Frant. Cortesi de Peregrino, i říkalo se dlouho »dům Korteský«.

Po něm vlastnil dům generál jezovitů hrabě z Kokořova. Posledním majitelem byl Frant. X. Guth, od něhož přešlo vlastnictví na Společnost Svobodného bratrství.

Možno rozlišovati u domu jeho dobu staročeskou, husitskou, katolickou a dnešní. Staročeskou charakterisují »Bratři

a sestry svobodného ducha«, zvaní pikardi a bekyně, kterouž přezdívkou po nich zdědili později »čeští bratří«.

Husitskou dobu charakterisují staročeské rody šlechtické.

Katolickou dobu charakterisuje cizí šlechtic, jako primátor Prahy, a generál jezovitů, který řídil boj proti českému kacířství.

Poslední dobu charakterisoval obchod s líhem a chlubný nápis, že jest to závod křesťanský.

Náš prvý krok po nabytí domu směřoval k odstranění »křesťanské« kořalny. Rádi bychom místo špiritusu prodávali tam dobré knihy a dávali informace o novém životě v duchu Svobodného bratrství.

Nevíme jak brzy a jak velkou část domu podaří se nám získati pro činnost Svobodného bratrství. Víme však, že dům ten bude v budoucnu symbolem toho nejlepšího, co v ohledu duchovním a kulturním dovedeme v Svobodném bratrství vytvořit.

Co je nového v Svobodném bratrství.

O koupi domu píšeme na jiném místě. Bio Alma, kam jsme se přestěhovali ze Slovanského ostrova, bylo sice útulné, ale jakmile se vyskytla svatba (a to bývá v Svobodném bratrství dost často) bylo po radosti. Mnohým se to líbilo, byli dojatí, přece však jsme cítili, že potřebujeme místa vhodnějšího. Jsme zase v Obecním domě, ale v obavách, abychom nepřekračovali počet účastníků, který je podle předpisů magistrátu v této budově přípustný. Máme také, jak je přirozeno, na různých místech různé přítelíčky, katolické i evangelické, kterým jsou naše úspěchy solí v očích. A s jejich převelikou ochotou jest nám vždy počítati. — Naše úterní shromáždění v Heinovce byla až doposledka velmi dobře navštívena. Po dobu prázdninových měsíců budeme míti toliko jedno shromáždění, a sice v úterý v Obecním domě, jak obyčejně o půl osmé večer. V neděli spěchá každý, aby se pomodlil v chrámu přírody, slunil se a koupal a naslouchal písniím ptáček. — Měli jsme také dva nejvýš zdařilé výlety do Radošovských lesů, snad proto, že v Radošovicích bydlejí »Čapkovci«. Jeden výlet s nedělní školou na půldne, a druhý,

rodinný, na celý den. Radošovský pekař nestačil dělat koláče, br. Calta měl spěch se zmrzlinou, ovocnář nemohl natrhat dost třešní a laskavostí správy »Olivovny« bylo možno zaměstnati všechny kotle vařením kávy. Mládež Svobodného bratrství se vyznamenala řízením her, originelního loutkového divadla vlastní výroby a předváděním nejexotičnějších ptáků, dravců a neobyčejných lidí. Mezi jiným producoval se dva a půl metru vysoký muž Sibiřský, báječný břichomluvec, dále nejmenší člověk světa v červené sukniče, také náramně dlouhé zvíře o mnoha nohách a s podivnými zvuky více neb méně slyšitelnými. To se týká hlavně posledního výletu, který je pisateli ještě v živé paměti. Výlet byl zakončen zpěvy Svobodného bratrství a proslovem br. Č. Děti měly obvyklou slevu. Br. Volejník byl hlavním dirigentem všeho a ve spojení s několika bratřími a sestrami konal velmi záslužnou práci. V Říčanech reservovala nám železniční správa čtyři dlouhé vozy, takže první transport měl pěkný odjezd, ale hůře se vedlo těm, kteří si výlet prodloužili až »do smrákání«. Museli vzít zavděk plošinami mezi vozy. Proto však každý se ptá, kdy bude další společný výlet.

LITERATURA.

O. Swett Marden: Život, dílo mistrovské. Nakladatel Jos. R. Vilímek. 287 stránek. Velmi pěkná úprava. S podobiznou spisovatelovou na křídovém papíře. Jediné autorisované vydání. Knihy Mardenovy jsou našim čtenářům dobře známy a bude je těšiti, že jedna z nejlepších objevila se v české literatuře.

K. Vorovka: Kantova filosofie ve svých vztazích k vědám exaktním. Nákladem Jednoty čsl. matematiků a fysiků. 140 stran. Pěkná úprava. Cena Kč 12.—. O Kantovi víme, že před sto lety znovu přemyslel »všechny filosofické myšlenky všech věků s opravdovostí, která působí neobyčejným mravním dojmem na rozum.« A Vorovka zase přemýšlí Kanta a všechno, co moderní věda od doby Kantovy filosofům k přemýšlení podává, Einsteina nevyjímaje. Učí tvrdé myšlenkové kázni, ale zároveň pomáhá »povznést naše zraky od proměnlivé skutečnosti k trvalé pravdě.«

Tiskl K. Mašin v Kladně. -- Nakladatel Dr. N. F. Čapek v Praze.

Moderní vůdcovství.

(Úryvky z přednášky dr. N. F. Čapka, konané v Praze 15. června 1924 v spojení s připravovanými kursy rádcovské školy Svobodného bratrství.)

Od dob našeho národního osamostatnění nebylo doby bezradnější. Více než kdykoli platí, co Masaryk napsal před válkou v »České otázce«:

»Život státní a politický nemá pro národ té důležitosti, která se mu u nás tak často připisuje. Určitěji řečeno: politická samostatnost nás nespasí a nezachrání, byli jsme samostatní a ztratili jsme samostatnost svou, a jsou národové samostatní a přece nesvoji.«

»Život státní je jen skrovnější částí života duchovního vůbec.«

»Nenutí nás historie starší stejně jako běh událostí časových k tomu, ujasnit si dokonale, jak se jakožto samobytný a samostatný národ udržíme? Nenutí nás všecek náš vývoj k otázce, jak se udrží národ malý?«

A dále praví v odpověď:

»Kdykoli jsme vítězili, dalo se to pokaždé více převahou ducha nežli mocí fysickou, a kdykoli jsme podléhali, že tím býval vždy vinen nedostatek duchovní činnosti, mravní statečnosti a odvahy.«

»Nepovzneseme-li ducha svého a ducha národa našeho k vyšší a ušlechtlejší činnosti nežli je u sousedův, nejen nedobudeme si čestného místa v řadě národův, ale neuhájíme konečně ani přirozeného bytu svého.«

»Samostatnost neudrží a nespasí žádného národa, národ si musí udržet samostatnost — spasí nás mravnost a vzdělanost; i politická samostatnost je jen prostředkem pravého života národního — pozbyly jsme ji, když jsme přestali jako národ mravně žítí.«

Dále praví Masaryk:

»Otázka náboženská pro národ, proživší reformaci a protireformaci, má důležitost největší.«

A iinde praví:

»Naše obrození není dovršené. Není a nebude dovršeno, pokud na základě našeho Bratrství, nešetříce zpráchnivělých a neživých forem oficiálního a vlastně jen matrikového církevnictví, nevyspějeme k pravé zbožnosti a k pravému člověctví . . .

»Jistě se nemýlíme, vyznáme-li, že naše charakterová slabost do veliké míry zapříčiněna je tou neblahou dvojakostí, spočívající v tom, že vyznáváme náboženství minulosti a přítomnosti a obojí jen ústy.«

Masaryk je také toho mínění, že dokud se nerozšíří strana lidí opravdových a myslících, »kteří se nebojí, když toho potřeba, pravdě dáti svědectví i veřejně, všechna viditelná organisace nám nepostačí.«

Co tenkrát Masaryk řekl, je dosud časové. Samostatnost máme, ale také své benzinové, spiritusové a jiné aféry.

V kulturních a sociálních otázkách nemůžeme učinit krůček ku předu, protože je nutný souhlas nezpátečnějšího člena, aby se nerozbila nádoba s drahým olejem k olejování státního ústrojí.

Hned v prvních letech své samostatnosti zanedbalo se vyříditi radikálně některé kulturní nutnosti, a nyní draží símě reakce a korupce, tmářství a úplatkářství vyrůstá až k oblakům a zatemňuje nám slunce svobody.

Je potřebí dobrovolníků pro zápas o duchovní osvobození národa, osvobození těch mnohých, kteří v krisích a převratech ztratili rovnováhu a orientaci, klid a radost ze života, a nyní nevědí proč žít a jak žít, aby jim život stál za boje, jež denně podstupují.

Je potřeba nových apoštolů, nových Řehořů a Chelčických, inspirovaných duchem Ježíšovým, duchem Husa, duchem genia lidství, duchem božím.

Už nepostačí vzpomínat si, že jsme měli před 300 až 500 lety nějaké buditele, učitele a harcovníky ducha: my je potřebujeme dnes, živé a přítomné.

Tentýž Bůh a tentýž duch, který je učinil, čím byli, je dnes mezi námi a chce vystrojit nás k práci, která by pro naši dobu byla tím, čím práce oněch byla době tehdejší.

Než jsem začal s mými přednáškami v Praze, říkalo se, že lid je unaven přednáškami, že už ani biografy netáhnou

— a když moje přednášky počtem posluchačů, pravidelností a vytrvalostí počaly budit údiv tak mnohých, když při přednáškách po páté a šesté opakovaných největší sály byly přeplněny posluchači — zase se říká: »ale což kdyby umřel nebo onemocněl, co potom.«

Jsem jist, že Prozřetelnost, jejíž jsem skromným nástrojem má už někoho připraveného, aby v započatém díle pokračoval, a možná, že jich má celou řadu.

Leč ta Prozřetelnost není jen mimo nás, ale je také v nás, v našich nejčistších snahách, a nabádá nás, abychom seč síly stačí, nové pracovníky vyhledávali, povzbuzovali, připravovali a práci tak nadějně započatou rozšířili po celé republice, a po případě i za hranice. To je důvod, že přikročujeme vážně k zahájení školy, která má duševní pracovníky spojovati k společnému studiu a společné práci.

Nám se při tom nejedná o vůdcovství politické, ač se ničemu nevyhýbáme, čím bychom skutečně mohli národu a vlasti prospět. Nám také neběží o vůdcovství v průmyslu a obchodu, ač jsme přesvědčeni, že zásady, které hlásáme, jsou užitečné pro úspěch v každém oboru. Nám běží především o vůdcovství duchovní a kulturní. Nám běží o vůdcovství na cestě nových, moderních náboženských proudů, na cestě, která vede z dnešního chaosu a z bezradnosti, z dnešní dvojakosti a bezpáteřnosti, z dnešní krise duchovní.

To vůdcovství, jež máme na mysli, nezačíná nutně před sta a tisícetlakovým davem, ono může začíti někde v komůrce, kde člověk si uvědomí, jakým je dosud otrokem některé vášně, jak hloupý návyk nebo stará pověra ho dosud činí závislým na stavech a dobách, které jsou v rozporu s pravou duchovní svobodou. A odtud pokračuje takový vítěz nad sebou samým, aby pomohl vítěziti některému dítěti nebo kamarádovi, nebo bližnímu.

Tak cvičení se ve vůdcovství při náležitě pokoře pokračuje co den, až je člověk schopen snést větší a velký úspěch, aniž by se nadýmal, aniž by v tom úspěchu místo Boha a lidskost viděl jen svoji osobičku.

Příprava a práce duchovního rádce v Svobodném bratrství je v mnohém ohledu podobna přípravě faráře nebo kněze, ale více zdánlivě než ve skutečnosti.

Kněz si, na př., může dovolit býti bez duchovní síly a iniciativy, bez nadšení a jiných vlastností, jež my nemůžeme

postrádat. Od kněze se na prvním místě očekávají obřady, a lid to bere jako věc samozřejmou, když ty obřady jsou bez ducha, monotonní, když se podobají, jak Písmo praví, mědi zvučící a zvonu znějícímu. Pozornost není obrácena na duši a srdce, nýbrž na roucho, posuňky a slova.

Také si nemůže dovolit způsoby některých kazatelů, kterým postačí, když členy mají v matrice, ale v kostele káží prázdným lavičím.

Jaká bývá příprava kněze, kazatele neb faráře na jeho povolání? Je to hlavně studium teologie. Kdo teologii nestudoval, nemůže se stát ani katolickým ani evangelickým farářem. Je známo, že ani Ježíš, ani žádný ze zakladatelů velkých náboženství teologii nestudovali; ba skoro žádný z největších buditelů náboženských ji nestudoval. Valdus byl kupcem. Řehoř, duchovní otec Jednoty bratrské, byl krejčím, Chelčický sedlákem atd.

Právě tak je zajímavé, co soudí o teologii katolické a evangelické jeden z nejlepších jejích znalců v Čechách, dr. Kozák, který teologii vystudoval a také farářem byl (evang.)

Ve své poslední knize: »Essay o vědě a víře« píše: »Tedy i v této věci si pamatujme: pryč od teologie. Teologie, jak napsal Masaryk, je vlastně mythologií.«

Tedy podle Kozáka i podle Masaryka je teologie naukou o bájích, o smyšlenkách starých pověrečných národů.«

Takových svědectví mohl bych uvést celou řadu. Vzpomínám místo mnohých jen ještě jednoho výroku, kterým českobratrský evangelický teolog, dr. Boháč, končí jeden svůj článek takto: »Proto volám s Ragazem: pryč od teologů.« Nutno si připomenouti, že i ten Ragaz je teologem, a dosti významným ve Švýcarsku.

Je známo, že také naše Husova fakulta, kde se čsl. i čbr. studenti připravují na farářství, ničemu jinému neučí než teologii, nebo kdyby jinému učila, nebyla by teologickou fakultou.

To by stačilo, abychom byli s teologií hotovi. Proto jen připomínám, že hlavním studiem katolických teologů jsou církevní otcové a hlavním studiem evang. teologů je bible.

Je to tedy biblická dějprava, kterou se má prokázat, jaké úmysly měl Bůh s Adamem, Abrahamem, Izákem a Jakubem. Teolog se tak učí poznávat Boha, který je ne-

poznatelný, na základě pověr, které o Bohu měli lidé před několika tisíci lety.

Dále se studuje úvod do Písma sv., to jest, jak Bible povstala. Obyčejně se vychází z předpokladu, že bible byla Bohem vnuknuta. Když potom student objeví, že vnuknuta nebyla, že je výtvorem čistě lidským, stává se většina toho, čemu se učil, neupotřebitelným brakem.

Dále se učí exegesi, to jest vykládat bibli, jinými slovy, natahovat slovíčka, aby se do nich vešlo, co tam není. Je to škola jezuitismu a pokrytectví, jak už Masaryk naznačil v své otázce náboženské.

Potom se učí dogmatice, čili věrouce. Jsou různí profesori, velcí i malí, užiteční i neužiteční. K nejzvláštnějším figurám mezi profesory a nejkoženějším patří někteří profesori teologie.

Ve Vídni měli jednoho, který učil, anení to ani tak dávno, že uhlí je zhuštěnou tmou, kterou Bůh na počátku světa pustil do nitra země. Jiný učil, že peklo je v zemi a sopyky že jsou jícny pekelné.

Potom se učí kázat, to jest, udělat z biblického veršíku pytel, z kterého se vysypávají nejrozmanitější mravní a věroučná naučení. Nebo udělat z něj hřebík, na který se zavěsí pobožná řeč.

Toť se rozumí, že jsem to pověděl drasticky a že nevyklučuji i mnohé dobré naučení, jež se teologům dostane, přece však zůstává pravdou, že někteří z nejbystřejších teologů před teologií varují — a já soudím, podle toho, co jsem při studiu teologie a v styku s teology poznal, že nic tak neodvádí od náboženství a od srdečné víry v Boha, jako teologie.

Studovat 4 leta teologii a při tom mnoho jiných potřebnějších a stokrát užitečnějších věcí nechat nedotčených, považuji za ztrátu času.

Dnešní teologie je takový přežitek z dob, kdy kněz byl považován za jakéhosi tajemníka božího, který prostředkoval lidem boží vůli. A protože ta vůle boží byla zjevena v písmenkách, velmi mnoho na tom záleželo, aby kněz znal ta písmenka v původní řeči a uměl všechno do nich vložit, nebo také všechno z nich vyložit, co se lidu mělo předkládat jako neomylná vůle boží. Z tohoto hlediska bylo studium bible v staré podobě oprávněno.

Naše orientace je zcela jiná než u starých národů orientálních. Proti teologii, tedy nauce o starých bájích, stavíme vědu.

Ve svém velikém díle o Rusku praví Masaryk na jednom místě takto:

»Věda je na rozdíl od teologie vědou o člověku a pro člověka — ne bůh, člověk je vědě měřítkem všech věcí, člověk je pravý a poslední předmět všeho bádání.«

Ovšem nebylo dosud na světě teologa, který by o Bohu mohl povědět víc, než co některý člověk o Bohu myslel, takže i s tohoto hlediska všechno vědění o Bohu scvrká se na vědění o člověku a skrze člověka.

V naší škole, v rozdílu od teologických škol, bude hlavním a prvním studiem člověk: poznat sebe, poznat lidi, poznat všechno, co člověk potřebuje k svému vývoji, blahu a štěstí, všechno, co ho nejvíc bolí nebo těší, co život činí krásnějším nebo bídnějším, co brání nebo napomáhá, aby bylo království boží na zemi mezi lidmi.

A je to přítomný, živý člověk, jak jej všade vůkol potkááme, počínaje s dítětem, až k pouťníkovi, který s tímto světem se loučí.

»Není pochybnosti,« praví Masaryk v »České otázce«, že hled náš obrácen je příliš dozadu — my proniknouti musíme tajemnou rouškou přítomnosti, my poznati musíme ten život přítomný a jeho pravé podmínky a z toho poznání, jež přirozeně musí býti doplněné poznáním historie, musíme smělym čelem hleděti v budoucnost.«

»Jeden živý a čiperný slovanský hošík,« řekl Havlíček Kolárovi, je mu milejší a důležitější, nežli všechny staroslovanské bůžky, co se jich kdy vykopalo a vykopá, ulilo a ulije.

Těmi slovy řekl Havlíček podle Masaryka všechno — náš život je důležitějším budoucím pokolením a bližším než život našich dalekých předkův«. A já dodávám: bližší než život starých Hebrejců, kterými se teologové hlavně zabývají.

Nepostačí nám studovati náboženství jednoho národa, na př. židovského, jak činí teologie, ale budeme si všimati vývoje a dějin všech velkých systémů náboženských všech národů. Ovšem že nesmíme zanedbat dějiny filosofie a filosofii dějin, dále dějiny vzdělanosti a kultury vůbec.

Musí to býti na prvním místě škola charakteru, škola k poznávání, vypěstění, převychování, zharmonisování všech vloh přirozených, všech potencií a kvalit duševních.

Musíme si vážit učenosti, ale nad ní třeba postavit život a zkušenost. Kdo dovede vypěstít nové brambory, může býti často potřebnějším člověkem než ten, kdo dovede staré popsat. Slova mnohých kazatelů podobají se suchým hroznům; nám je milejší čerstvý hrozen.

Některý profesor teologie má na poslední chloupek vypočítáno, jak to má v duši církevníka vypadat, aby byl spasen, ale všechna jeho námaha nepomohla až dosud ani jednou, aby se stal o půl stupně menším mrzoutem nebo lakomcem nebo pomluvačem.

Už sv. Hieronymus napsal, že největším trestem je na národ, když mu Bůh pošle kazatele, jejichž řeč nenese ovoce.

Pokud se karakteru týká, chtěl bych zvláště dvě vlastnosti zdůraznit, jež si nejvíce přejí, aby byly pěstovány u všech, kteří budou ve spojení s naší školou: ie to opravdovost a láska.

1. Kdosi o mně napsal tyto dny, že prý jsem »příliš dobře znám svým čistě praktickým smyslem pro pozorování a posuzování lidí a jejich činů«. Kdyby se mne na tomto základě někdo ptal, co soudím o dnešní povaze českého lidu, musel bych mu odpovědět, že od doby mého návratu z Ameriky pozoruji zvláště jednu věc, která mě velmi zaráží a zaráží proto, že ji nacházím všeobecně a nejvíc mezi těmi, kteří se vydávají za následovníky nekompromisního Husa a Českých bratrů: a tou vlastností je vnitřní rozpoltěnost, jinými slovy nedostatek opravdovosti a přímočarnosti. Chceme stále ještě smířit světlo s tmou, Řím s Kristem, pověry s rozumem, mravnost s nenávisí, a závist s mírem v duši.

Těch charakterů z kvádrů je dosud tak málo, že jich mezi těmi gumovými panáky je sotva poznat.

Ti, kteří chtějí druhé věst, musí na prvním místě mít pevnou páteř.

2. Za druhé, nač kladu důraz největší, je láska. Když jsem vybízel, aby se přihlásili, kteří by chtěli učit v Ned. škole a byv pak tázán, co se k tomu vyžaduje za kvalifikaci, řekl jsem, že na prvním, druhém i třetím místě láska k dětem.

A také se ukázalo, že největší úspěch objevil se u těch, kteří měli největší lásku.

To zdůrazňuji i dnes, když běží o školu rádcovskou: Kdo chce dobýt nejkrásnějšího království – lidských srdcí – ten musí je milovat.

Kouzelným klíčkem k zámku lidského srdce není moudrost na prvním místě, ale láska. Jak Arabové říkají: »Kdo chce pokořit hlavu, potřebuje šavle, ale kdo chce pokořit srdce, dokáže toho jen srdcem.«

Miluješ-li, budeš milován, a pro tu lásku i tvoje pravda bude milována, tím víc, je-li rozumná. Být vtípným, být učným, být výmluvným, to dovede i darebák; ale milovat, se oddat a obětovat, to už není zemské, to jest jest silou a tajemstvím božských Mistrů.

O Ježíši řekli: nikdy člověk nemluvil, jako tento. A přece si nepamatovali, co mluvil, neboť si v podání toho, co slyšeli, odporují. Ale neodporují si v obdivu jeho lásky k člověku.

Vykliditi chaos.

Opravdu Bůh, stojící zcela mimo zákonitý svět a zasahující do něho čas od času rukou rušivou, dělající dětinné zázraky, žádající ve své divné spravedlnosti potrestání nevinného Krista za všechny minulé i budoucí hříchy jiných, zatracující nás pro dědičné viny, predestinující (předurčující) některé pro spasení, jiné pro věčná muka, vládnoucí jako náladový orientální despota, nařizující Židům vyvraždění modlářů a pohanů, zabíjející Uzu pro dobromyslné podržení archy úmluvy, trestající hanebnost Davidovu smrtí jeho nevinného dítěte, zkrátka matoucí všechny naše mravní pojmy sterým způsobem – takový Bůh není nadpřirozený, nýbrž nepřirozený. Je úžasné, jaký chaos vlekou s sebou naše církve z dob, přes něž lidstvo již pokročilo a jež pro své epigonství pokládají za jediné osvícené zdroje věčných pravd. Vykliditi chaos je naše heslo. A to se může státi pouze odhodlaným zvědečtřením mravouky i náboženství. Doba je pokročilá, je dost pozdě na to. Nesplněním tohoto přirozeného požadavku churaví celá naše kultura. *Dr. J. B. Kozák: Essay.*

Životopisné črty.

(Požádali jsme některé členy Svobodného Bratrství o stručné životopisné črty, zvláště ve spojení s jejich zkušenostmi se Svobodným Bratrstvím. Jsme vzdáleni nějakého reklamního vychloubání – tomu by lépe sloužilo několik z mnoha set dopisů a jiných svědectví, jmenovitě osob všelijak chorých a nešťastných, ale nyní zdravých a vyrovnaných. Běží o víc. Je to psychologie náboženských zkušeností na základě tak svobodném a pokrokovém, jaký je znám pod jménem Svobodného Bratrství. Jsou to dokumenty, nefalšované a nepříkrášené. Bude jich víc a budou rozmanité v každém ohledu. Red.)

Jako malý kluk těšil jsem se velice na školu a zvláště na velebného pána, o kterém mi bylo mnoho pěkného povídáno. Povyskočil jsem radostí, když mě maminka přivedla do školy a uvedla do třídy starého a dobrého řídícího učitele Ž. Za několik dní přišel černě oděný pán. Vypadal dosti mile, rozhlédl se po třídě, vystoupil na podium a my netrpělivě očekávali, co nám řekne. Vzal rákosku do ruky a začal vykládat o Bohu. Mluvil o jeho všudepřítomnosti a my opakovali. Přišla řada na mne a měl jsem říci: »Bůh je všude«. Podíval jsem se na jeho přísné oko a na rákosku. Dostal jsem strach a řekl jsem omylem: »Bůh je v sudě«. Rákoska zasvištěla nad mojí hlavou a prásk do lavice. Sevřel pěstě a probodl mě pohledem ukrutníka. Krev se mi vrazila do tváří, před očima se mi udělaly mžítiky, nebyl jsem schopen slova a v uších mi jen stále zněla rána rákosky.

Později, při zajímavém vypravování historek z bible, jsem si kněze znovu oblíbil. Když nás připravoval k první zpovědi, mluvil mnoho o lidských hříších a nespravedlnosti, a lidé začali se mi nelíbit a záviděl jsem mu jeho domnělé spojení s Bohem. Myslel jsem, že je osobou boží, prost lidských slabostí a tím probouzela se ve mně touha, státí se také knězem. Věřil jsem pevně, že není větší blaženosti než býti prostředníkem mezi Bohem a lidmi, a nemohl jsem pochopiti, proč každý člověk nehledí toho dosáhnouti.

Stal jsem se ministrantem a má touha po kněžství se stupňovala. Vzpomínám, jak často jsem klekával před křížem, líbával »tělo Kristovo« a dlouho se modlíval. Na poli nebo v zahradě, nejraději o samotě, se zraky k nebi obrácenými, mluvil jsem s vysoko se vznášejícím skřívánkem a zdálo se mi, že jeho píseň je boží odpovědí na moje modlitby. Darmo mě kamarádi zvali ku hrám do lesa, já dával přednost ho-

dinu dlouhé cestě do kostela, i bez vědomí rodičů. Sotva desetiletý žebrotil jsem, aby mne rodiče nechali studovat na kněze. Bylo to za války a maminka, poněkud churavá, očekávala, že tatínka odvedou na vojnu, ona že zůstane doma s osmiletou sestřičkou. A tak moje touha, státí se knězem, nemohla býti splněna. Nevypovím, co jsem se proto naplakal. Konečně se mi podařilo přiměti tatínka, aby se mnou šel na poradu k velebnému pánovi, který mi řekl: »Stav kněžský je velice těžký, rozvaž si to dobře, počkej ještě rok, nic tím neztratíš a potom sem přijď!« Bylo mi tenkrát hrozně. Nepochápal jsem, proč on, zástupce Boha, se nesnaží, abych se stal rovněž tak blízkým Bohu. Ještě ve mne doutnala jiskřička naděje, ale po roce úplně zhasla. Válečná lítice zuřila vždy víc a kde kdo sháněl jen nejnnutnější. Doma mně říkali: »Takhle učitelství, to je přeci něco jiného a máš to skoro doma«.

Práce při hospodářství se mi nikdy nelíbila a proto jsem se smířil s myšlenkou, že budu učitelem. Ale různé zkušenosti, které brzy následovaly, přesvědčily mě, že učitel není tím svobodným člověkem, za jakého jsem ho měl, ale že má často ruce svázané, když je chce zdvihnouti nejvýše, a že zakouší příkoří, když nejvíce by potřeboval vypnouti hrud'.

Upustil jsem od učitelství a zvolil obchodní školu. Tím jsem se ovšem vzdaloval svému původnímu ideálu. Dřívější tužby, kdykoli zdvihly své hlavy, byly potlačovány, a to tím více, čím neúprosněji vymáhal svou daň zkostnatělý a jednotvárný systém kancelářský.

Otázky a city náboženské nejvíce draly se u mne na povrch, když nastalo sčítání lidu, a já měl pro sebe rozhodnouti, jsem-li poctivým katolíkem a věřím-li všemu, co církve k věření předkládá. Uvědomil jsem si, že nevěřím, a proto jsem přestoupil k česko-bratrství. Ideál starých Českých bratří, myšlenky Chelčického a Komenského, zdály se mi nejbližší a nejsvatější. S nadšením jsem spěchal do česko-bratrské modlitebny. Byl jsem tam jen dvakrát, ale jaké překvapení! Místo živého, bratrského náboženství, jak jsem si je představoval, viděl jsem zase jen strnulé církevnictví. Moje duševní krise přirostřovala se co den. V té době zemřela má milovaná mamička. Měl jsem ji nesmírně rád, život bych byl za ni dal. Snad to byl jen ohlas její vlastní lásky. Nyní

jsem si připadal zbytečným. Pomýšlel jsem na sebevraždu. Bylo mi však líto tatínka a sestřičky.

Tu jednoho dne přišla záchrana. Sestra Vacková, vrstevnice mojí maminky, s níž jsem mluvil o nejrozmanitějších otázkách, a která mi nejlépe rozuměla, přišla z kanceláře a povídá: »Víte o Čapkovi? Přednáší v neděli v Obecním domě, pojďte se mnou!« Řekla mi zároveň, že mimo nedělní shromáždění jsou v úterý v ČOB debatní večírky. Přišel jsem na debatu. Br. Čapek mluvil tenkrát o moderní výchově dětí, o významu dobré nálady a o kráse života. Byl jsem přímo unešen. Cestou domů jsem se nepoznával. Zdálo se mi, že všichni lidé se radují se mnou, že každý kámen je oživen, každý strom a keř ve Vrchlického sadech, jako by byl mým bratrem. Nikdy jsem neviděl krásy nebe, jako tenkrát. Cítil jsem, že se měním, že se probouzím ze spánku, že přicházím do nového života. Jako dítě jsem se radoval, jen zpívat se mi chtělo a celý svět měl jsem rád.

Od onoho probuzení k novému životu uplynulo dva a půl roku. Vyzkoušel jsem boží sílu nového života všelijak, nejvíce jako učitel Nedělní školy. Poznal jsem zákon, že kdo dává, bude mu dáno a kdo miluje, bude milován. V Svoobodném Bratrství našel jsem záchranu. Nyní vidím ideál kněžství jinak a jasněji. Víím, že knězem božím je každý, kdo vyznává náboženství služby a pracuje s Bohem na vytvoření nového lidství a lepších společenských řádů. K. H.

Poslání.

Představy starozákonních proroků, spojené s horečnou mystikou novozákonních asketů — posedaly křesťanské lidstvo téměř po dva tisíce let . . . Křesťané středověcí se do nich zazdili jako do hradů se čtyřmetrovými stěnami a patřili úzkými průhledy na svět jako na kulisy. Kaple s pozlacenými stropy, okna se stříbřenými mřížkami a drahokamy, klekátka tvrdá a úzká jako hůl, stěny pokreslené výjevy z posledního soudu, kdy na silných oblacích za svitu blesků a krvavých znamení se budou kupit šklebiví čerti a kdy nízkou nad zemí budou poletovat přísní andělé, troubíce a burcující z hrobů miliony milionů lidských těl, hrůzou bílých jako klasy před sklizní — byly těmto křesťanům důležitější a sku-

tečnější nežli nejpřirozenější myšlenka a nejpřirozenější děj v boží přírodě.

Dnes do těch kaplí, kde ještě dosud se zachovaly, chodíme již jenom jako do muzeí. Bradatí čerti nás nelekají, velební andělé nenapomínají, barevné přítmí neoslňuje.

A přece ty staré kaple nás dojímají. Nepobuřují, dojímají, ba jsou nám bližší i nežli leckterý kostel nynější. Nepobuřují, neboť všechny ty věci, které tu jsou, mluví k nám důvěrnou řečí těch, kteří tu před staletími horoucně snili, a kterým všechno to, co nám již dnes jest jen bájí, bylo nejskutečnější pravdou . . .

Ty staré kaple nepobuřují. Co náš cit pobuřuje — toť nynější kostel, v kterém se modlí nynější lidé a který jest naplněn středověkými cetkami, soškami, korouhvemi a škapulíři, takže nám připadá jako svatyně modlářů.

Také středověká kostelní píseň nepobuřuje. Co však nás pobuřuje, toť moderní báseň dnešního spisovatele, v níž pojednou z ničeho nic a aniž to něiak nábožensky souvisí s ostatním duchem básně — pán Bůh a andělé chodí k lidem na návštěvu, a lidé se s nimi starozákonně »baví«.

Tyto věci nepobuřují, neboť klamou. Dnešní kněz a dnešní básník nemohou již věřit, jako věřivali ve středověku. A jest-li nám tou neb onou pověrou a cetkou, tím neb oním slovem, které berou nadarmo — tuto víru namlouvají, znamená to jenom, že ve svém nitru vlastně doopravdy nevěří již nic. Neboť kdyby věřili, musila by jejich víra — s prahnoucím úsilím vyrůstat z dnešní touhy po absolutnu a z dnešní kultury. A musila by odmítati všecko, co dnes již bezpečně víme, a musila by odmítati všecko, co dnes již nám musí býti jenom pověrou a frází — jako Ježíš uměl velmi čistě odmítati farizejský formalismus.

Rud. I. Malý: Posvěcení života.

Aby povstal lidstvu ráj.

V době památné, ale hrozné byl jsem přímo nucen psáti tento spis, v době těžké, válečné a poválečné. Tehdy ještě platilo přikázání křesťanské: »Milujte nepřátely své!« a jak se osvědčuje takové nesplnitelné přikázání, viděli jsme všichni;

vždyť bylo by stačilo poslechnutí alespoň rozkazu vhodného pro černošské kmeny střední Afriky: »Nevražděte alespoň nevinných a nebudte lidožrouty!« Leč ani tolik se nemohlo žádati! Ani od národů stojících v čele kultury! Že prý tomu chtěl Pán Bůh, bez jehož vůle prý ani vlas s hlavy nespadne. My všichni vzdali jsme se jaksi své svobodné vůle a nechali jsme (domněle P. r.) Pána Boha dle libosti řádit: ubíjeti starce a děti, przniti ženy, zapalovati obydlí, lichvařiti až do vzniku bídy, až do vzniku lidojedství, zdemoralisovati veřejnou správu až do systematického zlodějství, protekcionářství a úplatkářství — to vše za nás vykonal Pán Bůh. Bude-li kdy lépe? Bude, jistě bude. Až lidé budou upřímně věřiti a nikoli se stavěti jakoby jakýmsi nemožnostem věřili; až zvedne se úroveň kultury, ale nikoliv pouhé kultury chladného rozumu, tvrdé vypočítavosti, nýbrž současně kultury citu a lásky, až bude boj omezen na pouhé závodění v činnosti kulturní a civilisační a vítězi tak klidně přiznána bude cena, jako se dnes děje na závodišti sportovním, až vynaloží lidstvo alespoň tolik úsilí na odklizení běd a bolů, jako ho v poslední době vynaložilo na jejich přivodění, pak snadno docílíme, aby na naší krásné hvězdě povstal lidstvu ráj.

Václav Weinztzl: Víra v nové době.

Z MARIÁNSKÝCH LÁZNÍ. Za třicet let svého působení na půdě ortodoxní nezažil jsem tolik lásky, jako za tři léta v Svobodném bratrství. Těch drobných projevů nelze spočítat. A tolik je jich, o jichž původcích se sotva dozvím, nebo si je sotva zapamatuji. Ale což na tom. Ty dojmy zůstanou nesmazatelné a budou vždy znovu působit zpětným odrazem na jich původce. A to vše sdílela se mnou i moje družka. Co je velké a co malé v říši lásky nikdo nepoví. Proto jen namátkou vzpomínám, že jsme byli s ženou na jaře po tři týdny hosty milé rodiny Šoupalové v Meránu v Itálii a uprostřed leta po dva týdny hosty dvou milých sester ze Svob. bratrství v Mariánských lázních. Na ty krásné chvíle, zladené láskou tak čistou a opravdovou nelze zapomenouti. Jak v Meránu, tak v Mariánských Lázních bylo to na území obydleném Němci, ale ovládaném jinou rasou. Až dosud jsme nestačili zpracovat dojmy, které jsme jako humanisté a přece také národovci prožili. Takové porovnání Meránu s Mariánskými Lázněmi nejlépe ukazuje, jak si u nás Němci troutají. V Meránu jsi se u nádražní

pokladny nemohl domluvit německy, kdežto v Mariánských Lázních vane všade duch „Sudetendeutschlandu“, o kterýžto vládou dovolený název je tolik křiku. Panečku to jsme my viděli v Mariánských Lázních docela jiné věci! Byl to »Sudetendeutschland v praxi«. V neděli jsme si zašli se ženou do kostela. Byly tam čtyři: evangelický, katolický, pravoslavný a židovský. Šli jsme napřed do evangelického. Byla to ovšem sázka do loterie, proto že jsme nemohli vědět, uslyšíme-li kázání, které tiskne z poctivého přesvědčení vzdělaného člověka, nebo uvidíme-li frázistu, který odbývá pokrytecky „bohoslužbu“, v kterou nevěří. Předsevzali jsme si však byti jak nejlépe dovedeme nepředpojatými a necháme vše na sebe působiti co nejpriznivěji. Vsedli jsme do lavice a zabofili se do zpěvníků, které jsme u vchodu dostali. Z toho rozjímání probudila nás rána do hlavy: na konci zpěvníku, extra vlepený byl list s dvěma hymnami: první opěvuje německého císaře s jeho Hohenzollernským domem a druhá rakouského císaře s jeho Habsburskou říší, která prý nepomine. Jedna začíná: »Heil dir im Siegeskranz, Herscher des Vaterlands, Heil Kaiser dir«. Druhá je známá »Zachovej nám Hospodine« v původním znění »Gott erhalte, Gott beschütze unsern Kaiser — — —«. Byl konec naší pobožnosti a litovali jsme, že jsme raději nezůstali někde u potoka a nenaslouchali zpěvům skřivánčím. Když je tohle možné na místě tak veřejném, v městě cizinci tak navštěvovaném, co čekati jinde, tak řečeno »za větrem«. Na jedné straně Řím, na druhé Berlín, ale kde jsme my?! Č.

KDO MÁ PRAVDU, BIBLE NEBO VĚDA? Na Moravě bylo tyto dny objeveno třetí velké sídliště diluviální kultury pravěkého člověka, který tu žil před dvaceti tisíci lety. Dobře známí odborníci, ředitel Knies a ředitel Čapek, provádějí vykopávky ve spojení s dr. Absolonem a konservátorem zemského musea Mrázkem. Je to u Palavských Kopců, z Brna dobře viditelných. Na tisíce nástrojů pazourkových a mnoho jiných svědků o životě praobyvatelů Moravy bylo tu nalezeno. Dr. Čapek, red. t. l., měl už dávno před válkou příležitost studovati velkolepé objevy řed. Kniese z dřívějších nálezů. Pamatuje si, jak mu jednou Knies předložil celou řadu pravěkých lebek, aby na základě svých hledisk antropologických, speciálně kranioskopických, je roztřídil podle stupně inteligence. Řed. Knies byl velice překvapen, v jak krátké době byly lebky roztříděny a jak přesně to roztřídění odpovídalo jeho vlastnímu třídění účinnému s hlediska odlišného, totiž na základě hloubky kulturních vrstev, v kterých se lebky nalézaly a s jakými nástroji a nádobami byly objeveny. Tomu ovšem, kdo zná palaeologii toliko z bible

a z teologie, a každý jiný zdroj poznání považuje za méněcenný, protože bezzázračný a nezjevený, bylo by škoda něco dokazovat. Běží o dva různé světy a člověk se musí pro jeden nebo druhý rozhodnout. Kdo se rozhodl pro bibli, jakožto neomylné boží zjevení, ten ať si takových objevů, jakých bude čím dál víc, nevšímá a bude mít pokoj. Kdo chce vědět, jak je tomu s prvním člověkem podle bible, ten si koupí největší českou studii biblických letopočtů, napsanou od čbr. kazatele Adlofa (Biblické letopisy. Nákl. »Křesť. spolku mladíků v Čechách«, v Praze, Soukenická). Tam se dozví, že prvý člověk objevil se na zemi roku 4220 před Kristem, a sice v pátek, 22. října, podle Gregoriánského kalendáře. Byl to člověk nesmírně dokonalejší než nejvyspělejší dnešní člověk, a teprve jeho pádem přišlo na svět všechno zlo, nad kterým tolik naříkáme, jako nemoce, útisk, vraždění, smrt atd. Zkrátka, máme před sebou dva tak rozdílné světy, že k tomu patří velká dávka fantasmie, aby člověk aspoň ve snu mohl chodit jednou nohou v jednom a druhou v druhém. V světě teologů se učíme hleděti zpět k prvému člověku, abychom znovu nabyli jeho dokonalosti. V světě vědy ořhadujeme obrovské úsilí člověka, s kterým za 20 000 let dospěl k dnešní úrovni, a uvědomujeme si, že jen novým a větším úsilím dospějeme k dalším a vyšším metám.

KURS UČITELŮ NEDELNÍ ŠKOLY V RADOŠOVICÍCH. Pražská Nedělní škola Svobodného bratrství je teprve rok stará, ale má za sebou již bohaté zkušenosti. Její učitelský sbor pracoval s velkou obětavostí a s nadšením, ale také se značným výsledkem. V přípravkách, před ukončením školního roku bylo vážně rokováno, jak na základě získaných zkušeností měla by se škola dále budovati a jakým způsobem bylo by možno učitelům k tomuto úkolu připravit se co nejdůkladněji. Jako jeden z takových prostředků byl navrhnout jednotýdenní prázdninový kurs. Nebylo však možno shodnouti se na době, která by byla všem příležitá. Nezbylo než vybrati termín, který byl pro největší počet výhodný. Kurs konal se od 3. do 10. srpna u br. Čapka v Radošovicích. Počítali jsme, že budeme spát pod stany a obědvati v blízkém hotelu, ale divnou shodou okolností a s obětavým úsilím jednotlivců stalo se, že jsme se všichni »směstili« u br. Čapka, kde jsme i společně jedli. Co starosti a rozčilení bývá v některé rodině, dostane-li návštěvou jednoho člověka. Zde však nás překvapoval obdivuhodný klid, který po celý čas ničím nebyl vyrušován, leč veselou náladou, která v přestávkách a při jídle často ustupovala bouři smíchu. Tak jsme si představovali ideál rodiny Svob. bratrství, kde celý dům je roz-

šířením živé osobnosti a ve všem dýchá a zrcadlí se duše celé rodiny, kde není místa pro stísněnost a škarohlídství, kde každý cítí teplo domácího krbu. Takové bylo ovzduší naší školy, že nic krásnějšího nemohu si představit. Ač jsme pracovali 8 hod. denně (odpoledne vždy ve volné přírodě) a namáhali své duševní vlohly do krajnosti, necítili jsme zvláštní únavy a dobrá nálada neopouštěla nás ani na okamžik. Br. Dr. Čapek vyučoval. Vše směřovalo k objevení člověka, k probuzení a všestrannému uplatnění jeho vloh, k vytvoření silných osobností. Na každého jednotlivce brán zvláštní zřetel a každý měl úplnou volnost projevit odchýlné mínění, ptáti se neb žádati bližší vysvětlení. Učitel byl skutečným bratrem všech nás, jen starším a zkušenějším. Byl to pravý opak škol ztrnulého systému, kde žák se svými individuálními vlastnostmi a potřebami zdá se býti věcí vedlejší. Pro krátkost času mohli jsme se zabývatí toliko nejhlavnějšími otázkami, jaké se učitelům Nedělní školy naskytují, se zvláštním zdůrazněním ideí Svobod. bratrství v rozdílu od běžných názorů. Neobyčejnou pozornost budila tak zvaná klinika, kde jsme se učili prakticky viděti a rozlišovati různé dětské typy, ve spojení s nejlepšími způsoby, jak s nimi zacházeti. Kurs zanechal v nás nejkrásnější dojmy a jen vždy znovu jsme litovali, že se všichni nemohli účastniti. Lépe jsme se poznali, více se navzájem sblížili a s větším nadšením půjdeme do nové práce.

—1.

CO NOVÉHO V SVOBODNĚM BRATRSTVÍ. V domě, který byl zakoupen pro budoucí Ústředí Svobodného bratrství v Karlově ul. č. 8, kde byl dosud výčep lihovin, zřizuje se knihkupectví a informační kancelář. Po úspěšném odstranění kořalny podařilo se nám dále odstraniti výčep piva z průjezdu, což je v této době výkon jistě těžký, uvědomíme li si, že v domě Husovém, který jest ústředím čl. evangeliků, nachází se dosud prodej lihovin ještě z doby předválečné. O letním kursu učitelů Nedělní školy píšeme jinde. Přípravy pro rádcovskou školu jsou v plném proudu. Těžkosti s přeplněnými sály nepominuly ani po celé prázdniny. Z Obecního domu museli jsme se odstěhovati pro nesnesitelně dusné ovzduší. Nepomohlo otevření všechny dveře a rozšíření se na chodby. Při posledním shromáždění deset osob omdlelo. Tak trávíme úterky opět v »Heinovce« na Vinohradech, kde bychom potřebovali o několik set více židlí. Nedělní dopolední schůze konati se budou v září na Slovanském ostrově.

Náboženské vyznání Masarykovo.

„Je to zřejmé nepochopení Masaryka, domnívá-li se kdo, že v duchu jeho filosofie je možno držeti se třeba i v evangelické církvi českobratrské“.

„Masarykova filosofie znamená úplný a definitivní rozchod s dosavadními církvemi všemi. Zpět nelze, ani k české reformaci“. Prof. Rádl v Masarykovém sborníku.

»Masarykův sborník« je »Časopis pro studium života a díla T. G. Masaryka«, redigovaný V. K. Škrachem. V druhém, posledně vyšlém svazku je článek od F. Kolische: »Náboženské vyznání Masarykovo«. Článek je sestaven z myšlenek a citátů ze spisů Masarykových. Pro nás má článek na tak význačném místě uveřejněný obzvláštní význam a dovolujeme si z něj některé části uvést, odkazující v ostatním na Masarykův sborník, který je plný zajímavých statí a článků.

Věty citované shrnujeme pod tři záhlaví: O bohu, o člověku a o náboženství vůbec.

O BOHU A ZJEVENÍ. (Zjevené náboženství je nemožné).

Bůh nemá býti líčen jako mstivý vládce, který žádá modloslužbu a pokorné uctívání, ale jako utěšující spasitel, jako obětavý otec svých dětí. »Víra v milujícího otce určuje důsledně poměr člověka ke člověku; všichni jsou bratry jednoho a téhož otce«. — »Evangelia podávají mythický, aristokratický ideál zázračného nadlidského dobrodince v jednotlivých neblahých situacích, naším ideálem jest demokratický, prozíravý pracovník a spolupracovník«.

Bůh jako Podivuhodný, nadlidský dobrodinec je nedotknutelným dogmatem náboženství zjevenému. Masaryk naproti tomu vidí veliký úkol přítomné doby v tom, »abychom vytvořili náboženství a náboženskou organizaci společnosti, odpovídající kritickému rozumu«. Toto rozumem kriticko-subjektivisticky pojaté náboženství musilo by míti při nejmenším tutéž přesvědčující sílu jako autoritou ověřené ná-

boženství zjevené u dětsky, mythicky věřících lidí. Ale i tak dává Masaryk, který je právě tak zaujat Pascalem a Dostojevským jako Humem a Kantem, přednost Platonovi před Aristotelem, jsa totiž přesvědčen, »že i úplně přesné myšlení otepleno býti může hlubokým a vznešeným citem. Přesné myšlenky mohou býti hlubokým přesvědčením jako myšlenky mythické, láska a oddanost pravdě nejsou pouze údělem dob mythických.«

»Náboženství zjevené je pro nás nemožné. Kdo pochopil vědeckost, vědu a filosofii, ten nikdy nemůže býti pro náboženství zjevené. Ale přechod od náboženství zjeveného k nezjevenému, ten přelom v myslech lidí je největší revolucí, která se kdy dala . . . Opustit náboženství zjevené je veliký krok. Věda a filosofie učí, že není zjevení, že není zázraků, že příroda a společnost jsou řízeny nezměnitelnými zákony. Kdo nevěří ve zjevení, postaví se na vlastní rozum; arciže těch lidí, kteří by stáli na vlastním rozumu, je málo. Myslit, myslit opravdu a do všech důsledků, bolí . . . Věda a náboženství překonávají theologii, věda a filosofie překonávají církev. Poznali jsme původ a podstatu církevního a náboženského aristokratismu a odpovídajícího mu duchovního otroctví — vědou a filosofií dospíváme k náboženskému demokratismu, k náboženské a tím i k politické a sociální rovnosti. Není zjevení, není prostředníků mezi bohem a lidmi . . .«

Bůh zjevený je církví proklamovaná bytost, která je nevyzpytatelná a má se slepě uctívat, jejímž zpytováním se rozum ani nemá zabývat. Bůh nezjevený je odpoután od dogmatu, od výlučného určení vládnouti a nejmilostivěji udíleti odměnu a trest.

V největším nadšení obdivu a vděčnosti obrací se láska člověka — zde se láska projevuje nejčistěji — k bytosti nevymezitelné, ve které vidí tvůrce veškeré té podivuhodné organisace přírody, jejího nezměrného bohatství, její okouzlující krásy a zbožně povznášející důstojnosti, jakož i všech velikých vymožeností ducha lidského, který i ve mně, mnou samým je vyjádřen. Jsem právě tak obrazem božím, jako můj bližní a můj soused. Ve všem se zrcadlí Bůh. To jest vpravdě demokratický Bůh. Nezjevený, z nejhlubšího nitra zrozený Bůh je zcela jiný, než Bůh zjevený, dokonce snad pohanským rouháním se křesťanskému Bohu.

»Pro mne je učení o bohu vědeckou hypothesou, a proto můj bůh je jiný, než bůh theologie. To je zjevený bůh, takového boha není. Pro mne je hypothesis, že je osobní bytost. Co vlastně je, to musím říci, že nevím, ale žádný neví, co je ta věčná síla«.

Bůh, který není konstruován pomocí divů a zjevení, je každému přístupný, má-li člověk pochopení pro náboženství, t. j. je-li schopen rozumného obdivu, duchovního cítění a mravního chtění. I zvířata mají náboženství, byť i obmezené. Pes je svému pánu věrně oddán, kuň neopouští padlého vojína. Jen bestie a idiot nemají náboženství.

Pro subjektivistický element, jakož i pro účast, kterou má cit na Masarykově náboženství, bylo prohlášeno nejen za mysticismus, ale i pantheismus a estheticismus, a bylo nazváno relativistickým. Pokud se týče pantheismu, Masaryk jej opětovně důrazně odmítl.

»Kořen vad, pokud běží o problém náboženský, vidím v pantheismu. Víím, že pantheismus je moderní, a dovedu to pochopit. Ale s pantheistického stanoviska svět vyložit nelze, mluví proti pantheismu zkušenost všechna . . . Lidé chtějí v chaotické mnohosti řád a jednotu, lidem moderním nestačí theismus papírový, lidé moderní mají aspirace umělecké a ty pantheismem dovedou se uspokojiti — tomu všemu rozumím, ale přes to pantheismu přijmouti nedovedu«.

»Nemohu býti pantheistou, protože vidím věci mnohé, protože vidím lidi mnohé a mám své ohraničené vlastní vědomí; pantheismus je hypothesis, myslím, neoprávněná. Jen to uznávám v pantheismu, že baží po větší jednotnosti světa a společnosti, a že nepřijímá starý církevní názor o bohu od světa naprosto odloučeném«.

O ČLOVĚKU A CÍRKVI.

Vlastní význam náboženství spočívá v tom, že přivádí člověka k vědomí človenství. »Memizí svět, neumírá bůh, nerodí se nadčlověk — mnohem, mnohem více se děje: probouzí se člověk. Ejhle člověk — člověk uvědomělý!«

»Ježíš postavil lásku k bohu před lásku k bližnímu; tím byla láska k bližnímu oslabena, poněvadž náboženství se hledalo mysticky v ilusorním a asketickém spojení s bohem«. »Má ale býti poutem, které křesťany spojuje nejenom s nebem, nýbrž i se zemí!«

Největším pokladem člověka, který jej povyšuje na člověka, je svoboda. Veliký čin Lutherův, význam reformace spočívá v tom, že byla člověku vrácena svoboda. Víra, nemající schopnosti úvahy a vůle, mění povahu člověka v povahu psi. »Věřit bohu, znamená prakticky věřit kněžím, kteří vystupují jako prostředníci mezi bohem a laikem. Každé zjevené náboženství jest eo ipso náboženský, kněžský aristokratismus a jako takový, základ a vzor sociálně politického aristokratismu«. Náboženství však má býti vybudováno na dokonalé demokracii.

Církev zakazuje člověku, aby poslouchal svého rozumu. Ve smyslu odmítnutí nevěry Ježíšem (Marek XVI., 16.) učil Tomáš Aquinský, že kacíři mají býti trestáni smrtí. Společena s římským imperiem přikazuje theokracie židovská absolutní uznání vrchnostenské boží milosti.

Doba nová přinesla člověku svobodu a s ní vůli. Ovšemže nejdříve – byla uvolněna cesta pouze myšlení. Ideami hnán povznesl se duch lidský do étherických výšin, až se konečně opět vrátil k zemi a stal se činným, když Schopenhauerem a Nietzsche dostalo se vůli nejdůstojnějšího ocenění. Slepá víra činí člověka podřízeným. Zbavuje ho prometheovsky lidské důstojnosti. »Křesťanství se svou askesí velebilo pasivní ctností proti aktivním – pokora stala se hlavní křesťanskou ctností«. – »Proto jeví se křesťanství novějším filosofům od Macchiavelliho až do Marxe a Nietzscheho jako náboženství otroků«. – »Církev nám nestačí svým učením, nestačí nám svým vedením, nestačí nám svou mravností. Církev slouží starému absolutistickému řádu společenskému; církve jsou nejen naprosto monarchistickými, jsou aristokratickými a plutokratickými. Chudému, slabému hodí tu filantropickou kost, ale jen, aby sloužili mocným a bohatým. Církev bojí se těchto mocných a bohatých... Církev udělaly z přikázání lásky učení egoistické a proto staly se nesociálními a nedemokratickými...«

»Doba naše chce míti náboženství jiné než doba stará, náboženství dokonalější, vyšší, šlechtější; máme nové ideály náboženské...«

»Moderní náboženství nebude proti nutným hospodářským a sociálním reformám časovým, ono musí býti sociálním, musí býti náboženstvím pro ty chudáky také (neříkám

jen pro chudáky); dnes je třeba myslet sociálně, každému národu je třeba pamatovat na ty ohromné masy, které nemají chleba. Jaké je to náboženství, které slouží jen těm bohatým, pánům, ať jsou to kapitalisté nebo monarchové? To není už náboženství Ježíšovo. Ježíš vyhledával chudé, třebaže také někdy stoloval s bohatými . . . Žádáme skutečnou rovnost, rovnost před bohem, rovnost před lidmi«.

»Žádná oficiální církev nevyhovuje těmto požadavkům ani zdaleka. Nejméně církev římská; ani protestantismus nám nestačí, protože svou ortodoxní dogmatikou a svou církevní hierarchií drží katolicismus . . .«

»Církev stala se říší tohoto světa, původní svatá učení zvrhla se na nicotné formy a prvotní účinná láska snížena na čistě vnější obřady. Katolicismus touhy neukojil a náboženství opět učinil starozákonním rozparem pozemského a božského.«

»Protestantismus . . . zlomil autoritu římské theokracie, avšak vybudoval zase sám autoritní orthodoxní systém theologický, protože nekriticky a nedůsledně zavrhuje tradici, od Říma přejal nejen bibli, ale také tradicionelní credo a vůbec mnohé tradice a zvyky. Protestantismus svým absolutismem porušil reformaci. Protestantismus byl nedůsledný a polovičatý, přejav theologický a do značné míry i církevní základy katolicismu«. — »Protestantismus je novému názoru na svět a novému řádu politickému příznivější, ale svou orthodoxní a svou církevní organizací stává se také nepokrokovým, protireformačním. I protestantismus vyvinul paralelně svůj jesuitismus s podobným protipokrokovým a protikulturním cílem«.

Kdy je myšlení naplněno hlubokým a povznášejícím citem? Když láska k životu vzněcuje ducha. Svět je takový, jakým jej vidím. Já zase tím, že jsem, jsem vůle, ta vůle, která tvoří mé Já. Svět je moje představa, svět je moje vůle. Všechno ve světě jest mojí částí, kterou právě tak miluji jako své oko, svoji ruku. Láska prozařuje všechny k sobě patřící částčky celku. Z lásky vyrůstá soucit ke každému tvorů. Všechno ve světě, to nejnepatrnější, nejméně povšimnuté, je vůli stejně cenné a drahé. Tak se vyvíjí pravá demokracie. — Masaryk je faustovská povaha. Úkolem Titana je, jak sám říká, »dosíci silou svého ducha, co dítěti dáno jest jako by samo

sebou — lásky k životu«. Láska k životu poskytuje mnohem větší, protože živější sílu, než mrtvá mythologická pověra, impotentní uznání autority.

»Učení Ježíšovo nám nevyhovuje úplně«. Je vybudováno na obmezeném theologickém základě, nepůsobí na »harmonické vypěstění všech duševních sil«.

Ježíš se spokojil s filanthropií. My žádáme dnes sociálních podmínek životních. Dnes nejde jen o almužnu jednotlivce, oplývajícího bohatstvím, druhému, který je nucen ve své bídě přijímat milostivý žebrácký groš. »Pouhé mluvení o lásce k bližnímu, všecko almužnictví, chudinství, jsou slabé, zastaralé pokusy. Každý slušný člověk, dělník zejména, nechce almužnu, chce spravedlnost.« Moderní socialismus žádá, aby každý, kdo vykonává své povolání, nebyl nucen konat službu, která by byla nehodna člověka. »Ježíšovi stačila filantropie, my usilujeme o sociální zákony a zamezení chudoby«. »Nestačí být sentimentálně dotknutým, když bratra v nouzi a bídě hospodářské a mravní vidíme (to bývá jen chvilkovým, hmotným vzrušením nervů), násilnické nerovnosti si musíme býti stále vědomi a v tomto vědomí musíme k rovnosti stále pracovat«. Každý jednotlivec má býti sám sebou šťastným, chceme viděti možnosti všeobecného štěstí. Nestačí dávat císaři, což je císařovo, každý spíše se snaží vykonat pro všeobecné blaho, co může nejlepšího, a chce, aby podle zásluhy byl odměněn. »Křesťanská láska k bližnímu uplaňovala se proto sociálně-politicky nanejvýš jako dobročinnost a milosrdenství, sociální nerovnost a závislost mas byla zásadně uznávána.« — »Náboženství přirozeně sdružuje lidi a spojuje vespolek, ale to sdružení nesmí být politickým, nesmí být státem ve státě a nad státem — stačí nám stát — nýbrž *volným sdružením mravním a náboženským*«.

O NÁBOŽENSTVÍ VŮBEC.

»Náboženství je žitý, procítěný poměr každého individua k tomu, čemu říkáme bůh, nebo k celému světu«.

»Náboženství je to, čemu říkáme vnitřní život«. Při pohledu na stromy, na nichž bylo ještě listí, uprostřed zimní krajiny, prožil kdysi Masaryk pravdu věčné nehynoucí bytosti.

»Přemýšlet o smyslu života, postřehovat svou individualitu a její totožnost v řeci historických jednotlivostí, pociťovat tu celkovou životní náladu — to a všecek intimní osobní duševní život není mysticismem«.

»Moderní člověk naučil se myslet a kritizovat, a proto nedůvěřuje těm, kdo ještě dnes troufají si žádat důvěru slepou . . . Co žádá zejména římská církev na svých vyznavačích? Důvěřovat a slepě důvěřovat, rozum prý je nedostatečný, aby rozhodoval v náboženství; máme důvěřovat — slovu božímu. Ano, já bych mu důvěřoval, ale to by musilo být slovo boží, ale ne slovo papežů a lidí, kteří se vydávají za vykladače a poslance boží; lidem, kteří svou neschopnost a neoprávněnost prokázali vším tím násilím duchovním a fyzickým, slepě máme důvěřovat? Quod non — my nemůžeme jen věřit, my chceme také důvody; mohu věřit důvodům, a proto ne slepá víra bezdůvodná, nýbrž víra, která nemůže být ořesena argumentem, př e s v ě d ě n í musí být základem učení náboženského. Naše náboženství bude duchovním, duchovní zkušeností osobní; mně nestačí přijímat a konat, co mi někdo rozkáže, to může dělat oficír, od něhož se žádá slepá poslušnost, to může dělat kaprál, voják, ale jakpak mohu já tak slepě důvěřovat a poslouchat a konat nábožensky, co mně druhý rozkazuje, a nepřesvědčit se? Jak lze takovou čistě mechanickou funkcí dosáhnout věčného spasení? !«

Také námitka esthetismu je zcela neoprávněna. Masaryk říká výslovně: »K u l t u s sebe pěknější, umělečtější, promyšlenější, jest pro nás p o u z e s y m b o l e m, který nám má náboženské pravdy ozřejmovat. Také u m ě n í není náboženstvím, třeba i tvoří podstatnou část kultu. Byl jsem nedávno na venkově a slyšel jsem, jak prý zejména ženy jsou »nábožensky« nadšeny tím, že farář elektrickým osvětlením v chrámě dosahuje různé barevné efekty. Je pochopitelné, že krásou a uměním jsme dotčeni — hudba, zpěv, malba, architektura a pod. působí na nás, ale to všechno není náboženstvím. Proto také není náboženstvím to quasináboženství, kterého se v moderní l i t e r a t u ř e tak hojně podává. Ani filosofie, ani theologie, ani víra, ani mravnost atd. nejsou náboženstvím, to všechno a každé pro sebe jsou jen prvky náboženství a prvky mrtvé, jakmile se podávají za náboženství výlučně a osamoceny«.

»Velmi špatně zná život, kdo se domnívá, že světovou záhadu možno z hlavy a ze srdce odkoncertovati; umění může býti vždy ve službách náboženství, nahraditi ho nedovede nikdy«.

»Hodnota církve a náboženství netkví pouze v dogmatech a jejich logickém zpracování, nýbrž i v celém zpracování života«. — »Co do obsahu, náboženství jest řešení problému věčnosti; nikoli jen řešením theoretickým, nýbrž zároveň praktickým, neboť problém věčnosti musí člověkem býti živ. Člověk nemůže o smyslu svého života jen přemýšlet, ten život musí býti žit. Náboženství je životem sub specie aeternitatis — je uvědoměním smyslu života, je opravdovostí. Náboženství je centrální a vůdčí duchovní silou životní, je úsilím o život nový, o nové a vyšší životní hodnoty«.

»Mnozí myslitelé novodobí (Kant, který je v tom jakoby pokračovatelem naší reformace — moderní ethické hnutí), pokusili se na místo náboženství postavit mravnost. Je to pokus ušlechtilý, oprávněný dokonce, hledíme-li k tomu, jakou církev dnes je, ale jen mravnost náboženstvím není«.

»Náboženství duchovní staví se proti všelikému násilí člověka nad člověkem; proti násilí duchovnímu i fysickému. Právě proto náboženství hlásá odpírat násilí a všemu zlému důsledně, vždy, všude a hlavně hned v začátcích; obranou nesmí se státi násilí nové, nesmíme v násilí pokračovat«.

»Je to náboženství práce, energie, kázně a přísného života. Nechceme žít v náboženském špitále, chceme náboženství pro zdravé, pro energické, pro jasně myslící lidi«. — »Člověk, jenž se vzdal víry ve zjevení a zázraky, jenž pochopuje nezměnitelný řád v přírodě a společnosti, musí si pomáhat sám: musí ten řád přírodní a společenský chápat, musí jej pozorovat a z toho pozorování si dělat pravidla pro své jednání. Takto se sílila důvěra v síly vlastní, důvěra v člověka a lidstvo samé, sílila se pracovitost — člověk pochopil, že jen prací pomůže sobě a jiným, pochopil, že očekávání zázraku jen jeho energii oslabuje a ničí!« Náboženství znamená hledání tajemství božství, boj větrných mlýnů s frázemi, spekulativní ztrácení sebe sama v transcendentálních

ideích, náboženství je vztah všeho životního úsilí k vyššímu ethickému cíli za stálého soucítění s bližním a se společností ve znamení lásky, pravdy a spravedlnosti.

»Modlitba prosebná a pod. je anthropomorfská; modlitba může být jen výlevem zbožnosti, zpytováním svědomí, soustředěním duchovní a životní energie. Toho všeho lze však dosáhnout i jinou formou duševního soustřeďování a rozhodnutí«. — »Lítost a kání nemají ceny, nevede-li nový lepší obsah životní z temné minulosti k jasnější mravní budoucnosti«. Ne ustrašené šeptání modliteb, nečinné uctívání boha, povrchní obětavost, která počítá s mnohonásobnou odměnou, ale nezištný čin, který vyplývá z ušlechtilé mysli a tvoří velké hodnoty, má za následek kulturní povznesení, přináší svojí neustálou prací vzrůstající zdar, prací sub specie aeternitatis, ne zrozenou jen pro okamžik — toť je Masarykovi náboženství. Proto žádá vždy a všude v životě rodinném i veřejném náboženství. Proto je mu česká otázka otázkou náboženskou. Náboženství mu »znamená ve vši práci a drobné práci míti mravní direktivu s hlediska věčnosti a nekonečnosti . . .«. — »Bůh pojmán duchovně odpovídá naší mravní potřebě po zdokonalování a mravním pokroku. Ten pokrok znamená zesílení lidskosti, zesílení lásky«.

»Pojmy o bohu a našem poměru k němu nebudou mytickými (anthropomorfskými, sociomorfskými), city, buzené vůči bohu, nebudou mystickými, náboženský cit bude se soustřeďovat v mužné lásce našeho spolučlověka, spolupracovníka«.

Poznámky k sněmu církve československé.

Když v letě 1921 dr. Čapek vrátil se z Ameriky s úmyslem přispěti svou hřívnou v boji za nového českého člověka, studoval nejprve půl roku stávající duchovní proudy a směry, aby mezi nimi našel své místo a svůj úkol. Co o tom četl, mu nepostačilo. Pozoroval nepozorován stíny a světla, slabiny a silné stránky těch i oněch, u vědomí, že takové příležitosti už nikdy potom mít nebude. Nešlo mu o zaklá-

dání samostatné organisace, měl úplnou volnost na všechny strany a nebyl ani mravně ani finančně nikomu zavázán, aby pracoval pod určitým jménem nebo s určitou organizační tendencí. Proto se nejprve také ohlížel, zdali by někde mohl s plným přesvědčením pomáhat. Nic takového nenašel. Co našel, bylo buď příliš ustrnulé (na levo i na pravo) a nehybné, anebo příliš individualisticky založené a nepřipouštělo rozšíření na moderní náboženskou obec.

Tenkrát se také zvláště zabýval církví československou a ve svém spisku »Cestou k obrodě« v kapitole o zpravdování života napsal: »Nově utvořivši se církvi čl. právem vytknuta byla dvojakost, kterou projevila tím, že přijala za svůj dogmatický základ sedm prvních všeobecných sněmů církevních, jež představují v XX. století veliké zpátečnictví, a že na druhé straně biskupové té církve, kteří onen pověrečný základ doporučili a naň přísahali, jedním dechem se ho zřikají a přiznávají se k modernímu liberalismu. Tu máme dvojakost hned v kořeni.« A na jiném místě téže brožury napsal: »Oficielně stojí všecky církve protestantské spolu s čl. církví a s katolíky na témže dogmatickém základě, který obsahuje pád Adama s dědičným hříchem a jeho následky; krvavou oběť druhé božské osoby přinesenou prvé božské osobě; vzkříšení těla v den soudu; ďábla, peklo a věčné trápení v něm; knihy Starého a Nového zákona, jako neomylné a pravé boží zjevení; zázraky atd. Na těchto dogmatech je založené náboženské vyučování dětí, a ony jsou předmětem kostelních písní a jiných církevních projevů.«

O církvi čl. uvedené více neplatí. Na svém prvním řádném sněmu, konaném v Praze 29. a 30. srpna 1924, hlavní zásluhou a energickým vystoupením patriarchy dr. Farského škrtnuto bylo z ústavy církve čl. osudných sedm sněmů církevních a jak v prvním článku ústavy tak v resolucích přijat byl věroučný základ, který není více v rozporu ani s vědou ani se zdravým lidským rozumem.

Naukový výbor z dvou navržených pokrokových resolucí přijal tu pokrokovější a méně kompromisní, navrhnoutou prof. dr. Statečným, který ve svém referátě také plně ocenil práci a význam Svobodného bratrství pro úspěch náboženského vývoje a pokroku v Československu.

Z obšírné resoluce vyjímáme jako stěžejní následující větu: »Kdežto církev katolická kladla hlavní důraz na církevní tra-

dici a kdežto protestantismu hlavním zdrojem náboženských pravd je písmo, převážným pramenem našeho křesťanství jest vedle evangelia Kristova sám lidský život a jeho potřeby.»

Zavrhnuty byly jmenovitě všechny nauky, které církve evangelické (česko-bratrské) svorně s římsko-katolickou drží jako základ své víry, totiž: Adamův dědičný hřích, zástupnou smrt Kristovu, Trojici, tělesné zmrtvýchvstání, zázraky, neomylnost bible.

To jsou věci, o které také v církvi evangelické česko-bratrské se vedou boje, ale které tam ještě tak hned vyřízeny nebudou. Oficiálně ze všech dosavadních církví postavila se československá jediná na základ moderní. Mezi věroučným stanoviskem jejím a ostatních církví je rozdíl aspoň třech století.

Jak mnoho tichá i veřejná činnost a úspěchy v Svobodném bratrství byly pokrokovému směru v církvi čsl. prospěšny, o tom bude soudit historie. Nikomu nemohlo zůstatí tajno, že naplňujeme největší sály pražské i chrám Mikulášský po více než dva roky a že té drobné práce konáme v Praze více než kdokoli — takže ortodoxní povídání o neúčinnosti náboženství svobodomyšlného vyšlo na posměch.

O průběhu sněmu církve čsl. nalezl čtenář dosti dobré zprávy v denních listech a kdo se blíže o věc zajímá, najde bližší v oficiálních publikacích.

Dr. Čapek účastnil se sněmu jako pozvaný host s velkým zájmem a nenechal si ujíti ani jednání v naukovém výboru. Byl také dr. Farským i sněmem vřele uvítán a pronesl následující pozdrav:

»Vážení bratři a sestry, jménem Svobodného bratrství a jako zástupce světové aliance Svobodných křesťanských církví a jiných svobodných náboženských obcí, zvláště také jako zástupce amerických a anglických unitářů přináším vám nejsrdečnější pozdrav jako sesterské církvi. V celém světě Svobodní křesťané sledují s největším zájmem vývoj církve čsl. a těší se, že mezi vámi vítězí vznešený princip, stavěti pravdu nad tradici a vědu nad pověru. Proto si přejeme a modlíme se, aby moudrost a láska Boží vás i dále vedla, abyste ve všech věcech, ať v organizaci, ať v bohoslužbě, nejvíce však pěstěním ryzích charakterů a upřímného bratrství stali se jasným majákem, který by zářil celému národu a celému světu.«

Od církve čsl. nechtějme očekávatí zázraky, protože žádné zázraky se nedějí. Musíme však obdivovatí práci a pevnost dr. Farského a jeho spolupracovníků, že dovedli vyvésti v takovéto době jeden milion duší z římského jha a v čase tak krátkém dali své církvi základy o tolik pokrokovější, než na jaké se zmoohl loňský synod církve čbr.

Církev čsl. podobá se dnes v ohledu věrouky a organisace hodně sedmihradským unitářům, kteří vznikli před více než 300 lety z hnutí sociniánského. Americkou větev unitářskou nutno považovatí za nejvyspělejší. Byl Emerson jedním z jejích náboženských geniů a proto není divu, že v jediném století, v rozdílu od jiných, američtí unitáři prožili tři významné fáze vývojové.

My v Svobodném bratrství učíme se ode všech, ale ne-napodobíme nikoho. Těšíme se velkým sympatiím mezi unitáři celého světa právě proto, že máme odvahu razití cesty úplně nové. Běží nám o ryzí český typ svobodného náboženství. Závazné konfese neuznáváme, byť byla sebe-svobodnější. Běžného pojmu o církvi nemáme. Církev je jiné slovo za organisaci, nic víc. Co je nad to, je pověra. Organisace je podřízena účelu, pro který byla vytvořena a má jen tolik ceny a oprávnění, jak dalece toho účelu dosahuje. Proto musí naše organisace růstí a měnití se podle našich potřeb a sloužití nám, nikoli my jí.

Matriky jsou u některých církví věcí hlavní, u nás poslední. Nám vždy a všude běží nejprve o živého člověka a jeho vnitřní potřeby. Církev čsl. je na téže cestě s námi, jenomže její vůdcové právem namítají, že s velkými masami v době tak krátké s daným počtem tvůrčích osobností a v tváři tolika živlům zpátečnickým není možno jítí tak rázně kupředu, jak je to možné u organisace menší.

Mazdaznan.

Po všem tom hluku mazdaznanském a mlčení »strážců Siona«, po všem zbožňování Mistra Ha'nishe s prestolu naší Ymky, myslíme, že je povinností nás, kteří bojujeme proti římským a jiným poverám, proti klerikalismu a kultu papeže, kteří chceme přispětí, aby bylo méně zmatků du-

chovných a více osvícenosti, abychom poukázali, jak se soudí v Americe o Mazdaznanu, aspoň v některých kruzích. Při tom výslovně připouštíme, že je v Mazdaznanu mnoho dobrých myšlenek, ale není nám známa ani jedna z nich, kterou by si byl Mazdaznan nevypůjčil odjinud.

Známý americký spisovatel Upton Sinclair vydal knihu »Profits of Religion« v roku 1918, o které píše v úvodu, že je výsledkem 25letého přemýšlení a celoročního vyšetřování, že obsahuje jen fakta a že největší odměnou mu bude vědomí, že pověděl slovo pravdivé a pověděl je před celým světem.

O Mazdaznanu píše doslova následující:

»Máme tu velmi ohromující zjevení z Chicaga, učiněné dr. Otomanem knížetem z Adusht Ha'nishem, prorokem slunce boha, knížetem míru, Manthra Magem chrámu El Katman, Kalantarem zoroastrianského dýchání a vyslancem mazdaznanské životosprávy, Vyvoleným Místo-králem a mezinárodní hlavou Mistrovské Myšlenky. Jestli jste náhodou žili blízko města Mendoty v státě Illinois a znali jste kupeckého příručího jménem Otto Hanisch, sotva byste napoprvé jej poznali po všech těch proměnách, jimiž prošel. Stopoval jsem jeho kariéru chicagskými novinami, a našel jsem, jak pásl ovce, sázel v tiskárně, kázal žvýkání, mesmerism a falešný spiritualism, jak se připojil k mormonské církvi, potom »Křesťanské katolické církvi na Sioně« a potom kultu Brighthouse, který o sobě tvrdil, že je znovu na svět vrátivším se Kristem. Konečně se usadil v Chicagu jako perský mág, uče dámy elegantní společnosti metropole, yogickému dýchání a pohlavním naukám. Bůh slunce, uctíváný po 4000 let v Indii, Egyptě, Řecku a Římě, má nový chrám na Lake Park Avenue, a prorok pořádá čajové partie, při kterých jeho přívrženci se oblékají, muži bíle a růžově, ženy modravě. On sám nosí dlouhé, žlutavé roucho kašmírové, bílé střevíce a prodává svým dámským přítelkám pětidolarovou knížku zvanou »Vnitřní studie«, která podává informace »O neposkrvněném početí a jeho opakování; o zjevených tajemstvích milenců; o našich ideálech a duševních družkách; o magnetické přitažlivosti a elektrickém manželství.«

»Velká porota do toho zasáhla a prorok putoval na šest měsíců do žaláře; leč to nepoškodilo jeho kult, kterému

je nyní zasvěcen v Chicagu kostel a jistá žena, zvaná Kalantress a evangelistka je v něm předsedkyní. Dále vzpomínám »Severní državu« v Montreal, »vyslanectví« v Londýně, »Mezinárodní Aryanu« ve Švýcarsku, a »Střediska« všade po Americe. V okamžiku, kdy toto jde do tisku, prorok je na útěku, stíhaný zatykačem pro neslušné chování s řadou mladých hochů v hotelu Los Angeles.«

Sinclair v dalším zabývá se učením Ha'nishovým a podává ukázky. Protože u nás bylo tolik veřejně mluveno o vysokém stáří a svěžím vzezření Ha'nishově jako dokladu o správnosti jeho nauk, uvedeme ještě, co v tomto ohledu napsal Sinclair:

»Mluví se o jeho záhadnosti, pružnosti, jak málo jí a jak je tělesně krásným. »Ač je mu sedmdesáttři let, nejeví Ha'nish žádných stop stáří. Jeho bystré, modré oči nejeví známky neklidu. Není vrásek v jeho tváři, a jeho chůze podobá se chůzi čtyřicátníka.« Humor tohoto tvrzení stává se zjevným když si připomeneme, že před třemi nebo čtyřmi lety při soudním líčení bylo Ha'nishovi dokázáno, že je mu pouze třicet pět let.«

To zatím postačí. Kdyby propagátoři Mazdaznanu byli se u nás spokojili klásti hlavní důraz na nějakou, ať už jakoukoli nauku a dokazovali ji především důvody rozumovými nebo vlastní zkušeností, mohli bychom jim odpustit nehorázné tvrzení o jedinečnosti té nauky a přehlédnouti řadu těch, kteří si zdraví porouchali. Ale když, jak se stalo, odvolávají se veřejně a v novinách na původ a stáří a záhadnost a neskonalou ohromnost osoby zakladatele a provozují s ní modloslužbu v zemi, kde máme tolik práce s římským pompem, s gloriolou svatých, kteří nežili, a s pověrami, které národ po staletí ubíjejí, pak bylo by hříchem mlčet. Těch 28 jazyků, které prý Ha'nish perfektně ovládá, mu odpustíme. Kdo slyšel jeho mateřštinu-němčinu, může si učinit o perfektnosti zbývajících 27 úsudek — je-li totiž s německými dialekty dostatečně obeznámen. Že je Němcem, že se vyučil v kupeckém krámmě a jiné nebylo by žádnou hanbou, ale spíše ctí, že se vlastní silou vyšinul, kdyby on sám svůj původ a svoji kariéru (perský klášter atd.) nepopisoval hodně jinak.

Není jediného člověka v celém Mazdaznanu, který by někomu z nás byl i jen v nejmenším ublížil, a jest dost

lidí mimo Mazdaznan, kteří nám ubližují a proto sami neradi bychom někomu křivdili.

Zde však neběží o osoby. Jsme na prvním místě Češi a cítíme zodpovědnost za to své češství. Proto nám nemůže býti lhostejno, co a odkud se k nám dovází. Je-li v Mazdaznanu něco dobrého – není nutno to spojovati s pohan-skými pověrami (máme svých křesťanských dost) a s kultem nějakého Němce, který – mimochodem řečeno – pro Němce má evangelium nejvyvolenějšího národa, povolaneého ovládnouti celý svět, ale pro Slovany má jen radu, dáti se vést a »neodpíratí zlému« a nebránit se.

Modlitba.

Earl F. Cook v Christian Register.

Kéž cítíme, že lidstvo může se státi laskavějším, moudřejším a opravdovějším než je dnes. Kéž neztrácíme víry v jeho nejlepší život. Kéž proniká nás vědomí, že takový život může jen tehdy nastati, když my sami stane-me se laskavějšími, moudřejšími a opravdovějšími než jsme dosud. Kéž si uvědomíme, že mimo našich bližních a nás nemůže býti ctností, ani lidské krásy a něžných pozorností. Kéž necháme dobro, jež je v nás, se proje-viti. Kéž je neobmezujeme aniž skrýváme. Kéž vychází od nás k těm, jenž jsou vůkol nás; pochopení pro život, jak jest cenný a jak má býti chráněn s oddaností a něhou jako dítky před úrazem, a jako květiny před mra-zem. Z hlubin našich nejdražších snů kéž budujeme svůj ideál. Kéž sloužíme tomu ideálu věrně, a nedáme jej zkazit neb znetvořit ničím. Kéž je bohatý ryzostí, srdeč-ností a vznešenou cudností, krásný v síle a vítaný v svém projevu. A časem svým kéž přinášíme dary na jeho oltář; rozšiřujeme jej a činíme jej žádostivějším. Tak aby dobro přicházelo na svět skrze nás a lidstvo při-kročilo o stupínek k uskutečnění ideálů. Kéž konáme tuto božskou službu jsouce věrni své vyšší a lepší jsouc-nosti. Amen.

CO NOVÉHO V SVOBODNÉM BRATRSTVÍ. V domě našem, Karlova 8, podařilo se po kořalně a výčepu piva odstraniti také vinárnu, takže v tomto ohledu máme pěkný kousek práce za sebou. Pomalu doutáme, že započneme také s některými adaptačními pracemi. Nedělní dopolední shromáždění jsme zahájili první neděli v září ve velkém sále Slovanského ostrova. Ač po tolika deštivých nedělích nastaly slunné neděle, přece byl sál naplněn i na galeriích. V způsobu vedení těchto shromáždění učinili jsme další pokrok v směru moderních »bohoslužeb«. V úterý, přesto, že se jen nedělní přednáška volně opakuje, bývá Heinovka přeplněna. Posledně bylo přítomno přes tisíc účastníků. Sdružení mládeže má rovněž přeplněné místnosti a nevíme, co počítí, abychom když ne židli, tedy aspoň místo k stání mohli každému nabídnouti. Také učitelé Nedělní školy připravují se pilně k novým úkolům. Bude jich se zástupci kolem padesáti, ale co je to na Prahu! Je velikou výhodou, že máme ve svých řadách celou řadu odborných učitelů a profesorů. Výchovná a učební osnova pro nastávající období byla velmi pečlivě připravena a bude znamenati ohromný pokrok v každém ohledu. Rádčovská škola bude organicky spojena s Nedělní školou a bude na prvním místě »dílňou lidskosti«, v které každý pracuje na prvním místě na sobě a při tom s druhými, s dětmi i dospělými, jak okolnosti a jeho vlohy vyžadují. Bude to škola činná. Nic pro zvědavce, všechno jen pro dělníky boží. Nic pro rozum, kde není srdce a sval pomocníkem mozku a duše. Kázání dr. Čapka v Mikulášském chrámu začnou opět v říjnu pravděpodobně vždy o 16. hodině. Počátkem října stěhujeme naše nedělní dopolední shromáždění do nově upraveného sálu ve vinohradském Národním domě. Prozatím máme sál zamluven na říjen a listopad. Tam bude také naše Nedělní škola vždy o devíti dopoledne. Práce s dětmi neobmezí se však jen na neděli, ale v souhlase s radou rodičů rozšíří se postupně také na širší oblast působnosti. Pravidelné přednášky dr. Č. v Osvětovém svazu budou i v tomto období pokračovati, ale pozvání od jiných organizací bude možno přijati jen velmi obmezeně z toho jednoduchého důvodu, že týden má toliko sedm dní po 24 hodinách a na to je třeba bráti ohled. Také hodiny osobních porad bude sotva možno rozmnožiti, to však nechť nikomu, kdo pomoci potřebuje, nebrání se přihlásit. Heslo pro započaté období: tvůrčí myšlenka, harmonická osobnost, náboženství služby.

Žijí-li na hvězdách lidé?

Ředitel Štefanikovy astronomické a metereologické stanice v Horním Litvinově V. V. Mašek, píše, že pozorováním oběžnice Marta při jejím největším přiblížení k Zemi byly zjištěny okolnosti, nasvědčující tomu, že Mars je obdařen vodou, ovzduším a jinými podmínkami, jež umožňují život tvorů, podobných lidským bytostem. Prohlášení o tom učinil ředitel hvězdárny na hoře Panně ve Švýcarsku, známý hvězdářský odborník profesor Schaeer, který řídí hvězdářská pozorování na tomto ústavě. Americké časopisy přinesly o tomto učenci hojnost lichotivých zpráv.

Oběžnice Mars přiblížila se skutečně. k naší Zemi na vzdálenost pouhých 35 milionů 500 tisíc mil (t. j. 56 milionů 800 tisíc km), kteréhož přiblížení k Zemi dosáhne Mars jednou za 120 let. Předposlední případdo tedy do r. 1804.

Stanovení toho, že na Marsu je voda a vzduch, jest se stanoviska hvězdářského věci velmi důležitou, protože v tomto směru byly dosud vzájemné rozpory v náhledech nejpřednějších učenců světa. Profesor Schaeer pozoroval také v ovzduší na Marsu záblesky, podobné pozemskému blesku. Dosud však se určitěji o tomto zjevu nevyslovil. Záblesky tyto pozorovány byly současně také i na jiných hvězdárnách. Převládá názor, že by to mohly býti signály, dávané obyvateli Marsu nám na naší Zemi. Prozatím však došel astronom Schaeer k těmto úsudkům. Předně, že když se Mars blížil k nám a event. ke Slunci, mizely po většině t. zv. průplavy a břehy některých kontinentů na Marsu, ač dříve byly intenzivně šedé, a to z té příčiny, že zakrývaly je husté výpary ve způsobě mlh a mraků. Dále zjistil, že t. zv. točnové obvodby přiblížením k Slunci se značně zmenšily. Konečně, že rychlý posun mlh v některých oblastech při rovníku nasvědčoval, že tam po několik dní panovaly prudké bouře.

Tyto tři zjevy byly pozorovány od 1. srpna, kdy se Mars počal blížiti k slunci. Po 28. srpnu dosáhl největšího

rozvoje, tudíž pět dní po oposici, která připadala na den 23. srpna t. r.

Správnosti těchto objevů potvrzují také fotografie, pořízené drem W. H. W r i g h t e m, asistentem hvězdárny na Mount Hamiltonu u San Franciska.

Vedle těchto astronomů také A b b é M o r e u x, ředitel hvězdárny v Bourgesu ve Francii oznamuje, že podle jeho pozorování vykazoval Mars v sobotu v noci, že jižní polovina jeho je kryta hmotou, připomínající rostlinstvo, kteréžto zabarvení zvláště letošního roku bylo velmi intenzivní. Zmiňuje se též o dočasném zamlžení a v celku souhlasí s prof. S c h a e r e m.

Zpráva prof. Schaera zní takto:

»Sněhová bouře, která zuřila kolem nás na vrcholu Panny, minulé noci se utišila, takže mi bylo možno pokračovati v pozorování planety Marsu na dnešek ze 24. na 25. srpna. Podařilo se mi a mému příručímu profesorovi Koellikerovi měření Marsu a zhotovili jsme několik fotografií, na nichž nápadně vynikají změny vzniklé přiblížením planety k Slunci. Několikrát se objevily veliké záblesky světla. Tyto záblesky byly příliš veliké a zaujímaly příliš velikou rozlohu, nežli by mohly činiti blesky, osvětlující mraky na naší Zemi. Jsou-li to opravdu jenom blesky na Marsu, pak jistě mají původ svůj v elektrických výbuších nesmírného rozsahu.«

A dále se praví: »Vrchol Panny byl dnes 26. srpna v klidu. Při tom se však tak ochladilo, že bylo nutno, abychom pracovali zahalení v teplé zimníky a s ohřívací po ruce. Mraky plazily se po úbočích hor asi míli pod hvězdárnou.«

Prof. Schaer slibuje, že bude pokračovati ve svém pozorování po celou zimu, při čemž bude se na den uchylovati do nižších poloh za účelem odpočinku po celonoční námaze, protože výše, ve které hvězdárna se nalézá, nepripouští posilujícího spánku pro značně řídké ovzduší.

* * *

Z výše uvedeného, píše dále ředitel Mašek, dá se zajisté souditi, že na Marsu je nejen vzduch a voda, ale i — značný

sluneční vliv. To by nasvědčovalo tomu, že tam může docela dobře existovati rostlinstvo a do jisté míry i živočišstvo.

Není tedy, ani když počítáme toliko s dosavadními výsledky vědeckého bádání, nejmenšího důvodu proti domněnce, že na oběžnici Marsu žijí lidé jako my, i když s docela jinými řády společenskými a s jinými názory na život. Sotva něco vědí o našem pozemském Adamovi a o následcích, které měly jeho laskominy na jablko pro celý vesmír, takže Pán Veškerenstva, jak učí naše církve, musel celých 33 let věnovati se výlučně naší zemi, aby pád prvního člověka napravil — ač ta náprava po celé následující dvě tisíciletí byla málo patrna, neboť válčí a vraždí se dál, a jen malými krůčky přirozeného vývoje spěje lidstvo k zářným metám budoucího sbratření.

Jestli však na jiných hvězdách oněch podmínek není, které nutily ducha člověka, aby si vybudoval právě takové tělo, jaké nejlépe odpovídá vývoji této naší planety, není tím nijak řečeno, že jsou to jediné myslitelné podmínky organického života. Náš, nebo kterýkoli jiný duch, mohl by právě tak žít na hvězdách, jichž životní podmínky jsou zcela jiné. S tohoto hlediska stojí za přečtení následující poznámky, které jeden náš přítel napsal volně podle Flammariona.

* * *

Když se díváme na Měsíc nebo na Mars nebo na Jupitera, mimovolně, jakoby přirozeným způsobem, hledáme hned podobnost mezi těmito světy a naší Zemí, která je vlastně také jen takovou hvězdou, jako druhé. Hledíme vypátrati, zdali je tam možno žít, jaké je tam podnebí, jaké části roku, jaký je den, jaká noc, jaké počasí: a vidouce tam zemi, moře, vrchy a řeky, oblaka, sněhy a ledy, mimoděk proběhne nám myšlenka, že i tam musí cosi žít, tak jako na naší zemi.

Ale jaký tam může býti život? My, kteří žijeme a pohybujeme se na této zemi a poznáváme jen zdejší podmínky života, budeme si zajisté myslet, že na hvězdách je život možný jen tehdy, je-li tam takové ovzduší jako naše, je-li tam taková voda jako u nás, je-li tamější teplota jako zdejší; jsou-li tam hustější nebo řidší látky, jako na naší zemi; jedním slovem, jsou-li tam celkem takové nebo velmi

podobné okolnosti, jako zde. Naše ovzduší obsahuje v sobě kyslík, který kdyby se najednou ztratil, v okamžiku bychom všichni zemřeli; proto si myslíme, není-li v ovzduší, které obklopuje hvězdy, nemůže tam býti života. Ba někteří učenci myslí, že ani tam nemůže býti života, kde není vody; rozumíme naši vodu, která je složena ze dvou částí vodíku a jedné části kyslíku. Podle těchto důvodů nemohlo by býti života ani na té hvězdě, kde není uhlíku.

Nuže toto mudrování podobá se mudrování ryb. Představte si dva pstruhy, kteří se shovoří v čisté vodě (ryby se umí velmi pěkně dohovoreti, ačkoli zdánlivě vždy mlčí). Jeden z nich, který už jen tak tak že nevisel na pokušitelné udici a vyzkoušel už všelico ve svém mokrému světě, uvidí na břehu rybáře a hned referuje svým kamarádům, že na suchu je život. Ryby se pustí do srdečného smíchu. Jiný starý pstruh, který také dobře zná poměry ve vodě a účinkování ploutví, vědeckými důkazy přesvědčuje svého moudrého kolegu: »Život na suchu? Jak může rozumná ryba takové hlouposti tvrdit! Život na suchu! Co je to za řeč! K životu je vody nevyhnutelně třeba a to dobré sladké vody; darmo pravila nedávno kmotra hlavátka, která plavala až k moři, že se tam setkala se živými rybami – ve slané vodě. Jaký nerozum!«

Ani ten nejmoudřejší universitní profesor by to nemohl s jeho hlediska rozuměti přednésti, nanejvýše, že by mluvil po lidsku učeně. My zkoumajíce podmínky zdejšího života, neumíme si představit, že by mohl existovati život i za jiných podmínek.

Ale ani zdejší život není tak jednoduchý a jednotvárný. I tehdy, je-li mezi podnebím a vodou nějakého rozdílu, přece zde i tam všechno se hýbe životem. Není to ani tak dávno, co pozorovatelé přírody hlásali, že v hlubinách moře nemůže býti života, předně pro obrovský tlak, (který by prý i děla na prach rozdrtil), za druhé pro věčnou tmou, která tam překáží práci každého tvora. A hle, jeden zvědavý člověk, chtěl vypátrati tuto věc; spustil na tisíc, dva tisíce, tři tisíce metrů hluboké dno olověnou kouli a vytáhl s ní živé zázraky: nekonečně měkká, jemná, živá zvířátka – pestřejší nad motýle – která tam dole žijí, uprostřed hlubokých vrstev vody a hrají si v jasném světle, které svítí z nich, tedy ona sama si svítí. Jaký převrat! Jaké naučení!

Život, život! Blýskáš se na celé zemi, počínaje od černých hlubin oceánu, pneš se k věčně sněhobílým vrcholům hor, třepetáš se v lůně slunce, zračíš se v kapce vody, rozmnožuješ se na svůj vlastní úkor, na úkor života, jako cizopasník na cizopasníkovi, objímáš vesmír, obnovuješ se bez přestání, jsi v zemi, pod vodou, v rostlině, ve zvířeti. Sám sebe požíváš, abys nezahynul; přetékáš z každé lidské míry, neboť žádná není dost veliká, aby tě obsáhla a my se ještě opovazujeme určití ti hranice! . . . Oh, nejsme podobní těm rybám?

Jakým právem opovazujeme se mluvit o životě, jása-jícím v celém stvoření, že »zde je, ale tam ho není?« Imé-nem vědy? Moje milá vědo! Všecko co známe, je jen ka-pičkou v moři neznámého. Z hloubky oceánu – který jsme považovali za neprozkoumatelný – najednou vynoří se nová zvěst, že i tam je plno zvláštního života. »Hle, ale i tam je kyslík!« namítnou někteří. »Kyslík je nevyhnutelně po-třebný. Takový svět, kde není kyslíků, je hořová smrt: věčná neúrodná pustina.« Proč? Což jsme ještě neviděli tvorů, kteří by bez kyslíku mohli žít? Nazývají se amoeby, které žijí bez ovzduší. Ba co více, kyslík je usmrcuje.

Život na hvězdách si jinak nepředstavujeme, než tak, jaký je na naší zemi. Tvorové na hvězdách jsou přizpůso-beni tamnějším poměrům. Naše tělo je na příklad podmí-něno zdejší vodou, ovzduším, teplem, světlem, atd. Naše maso pozůstává z uhlíku, dusíku, vodíku, kyslíku a jiných prvků. Maso zvířat, se stanoviska chemického, je celkem takové, jako naše. A jaký divný je jeho původ, jak divné jsou jeho přeměny! Všechno toto pochází z ovzduší a vody a víme, že vše, i ta voda, vrátí se zase zpět. Všecka živá tělesa pozůstávají z těchto látek. Maso vola tvoří se z trávy, kterou je živěn. Tělo člověka zase z masa zvířete, které pojídá. Všecka pozemská živá tělesa jsou složena ze smě-sice vodíku, dusíku, kyslíku atd. a z větší části z uhlíku.

Ale proč by příroda jinak neúčinkovala na těch svě-tech, na kterých není uhlíku, ale je místo toho zase něco jiného; jako na př. silicium, brom, chlor a chloridy. Je do-kázané, že i planety, které se točí okolo jednoho slunce, okolo svého otce, z kterého pocházejí, jsou rozdílné nejen co do velikosti, hustoty, teploty a ovzduší, ale také soustavou fysickou a chemickou.

Ať už tedy zalétá mysl naše k nejbližším sousedům, jako jsou: Měsíc, Venuše, Mars, Jupiter nebo Saturn, nebo k millionům neznámých světů, které tvoří náš vesmír, nemysleme si, že obyvatelé těchto cizích světů musí se podobati nám postavou, nebo organickou soustavou.

Tělo zdejšího člověka je složeno z prvků naší planety, hlavně z uhlíku. Tělo tvorů na jiných světech je složeno z prvků tmnějších. Jejich podoba může býti tak rozdílná, že o ní ani sníti nedovedeme. Člověk naší země má pět, lépe řečeno šest smyslů . . . Nuže proč jen tolik? Proč by nemohl míti některý tvor elektrický smysl? nebo magnetický smysl? Proč by nemohl cítit na velikou dálku, nebo proč by neviděl dále než my, třeba potmě? My jíme a travíme právě tak jako nerozumná zvíř, nuže, proč by nemohl býti svět, kde by výživné ovzduší osvobodilo šťastné obyvatele od této velmi směšné práce? Mizerný vrabeček, ba i hnusný netopýr je v jistém ohledu dokonalejší, než my: umí létat. Člověk nejskvělejšího rozumu, a nejkrásnější žena této země musí se po zemi pohybovat jako slimák. Bylo by tedy zle, býti na takovém světě, kde všechno voní, všechno je šťastné a kde květy chodí a hovoří? Kde se vítr nikdy nepromění ve vichřici a kde svítí více různobarevných sluncí ve dne i v noci: světlem diamantově-rubínovým, smaragdovým nebo zefírovým, kde jsou bělostné noci, dni šarlatově červené, kde v povětří pohybují se muži, ženy, nebo lidé jiného pohlaví, kteří jsou všichni dokonalí, s mnohými smysly, kteří svítí sami, kdykoli se jim chce, neshoří jako asbest, a jsou snad nesmrtelní, dokud se ze zvědavosti sami nezavraždí. My trpasličkové, dejme si už jednou říci, že i ta největší naše fantasmie je jen směšnou nicotinkou v porovnání s nekonečností, kterou i dalekohledem můžeme jen tak tušit.

A když v noční samotě pohlédneme na velebný obraz hvězd a rozpomeneme se na neznámé světy, které naplňují prostor, budme přesvědčeni, že i tam jsou, nebo budou živí tvorové. Nebo život na hvězdách nemusí býti právě tak starý, nebo mladý jako náš; ani tak utvářený a obmezený jako na našich nivách. Je tam lidstvo, které je nepoměrně dokonalejší, než jsme my. A naše zem i s celou politickou, společenskou a církevní historií je jen droboučké hnízdečko mravenců, jen krátké mihnutí křídla motýle v paprsku slunečním.

Podvědomí.

V sedmém a osmém čísle prvního ročníku zůstala nedokončena přednáška dr. Čapka o podvědomí. Rukopis se konečně našel a v následujícím jej podáváme nezměněný, ačkoli od oné doby byl pořádán celý kurs o podvědomí, v kterém mnoho nového materiálu bylo probíráno a ještě jsme jen na pokraji mnohem větších objevů. Přednáška končila ukázkami sebevýchovných a jiných sugescí, které se asi při půjčování roztrhaly. Slibujeme však, že jsme o podvědomí nepsali naposled. Protože k tomuto číslu přidáváme seznam za oba uplynulé ročníky, je nám jistě vítané, že jsme mohli onen článek ukončiti, a že toto ukončení samo o sobě lze čísti s porozuměním těm, kteří prvou polovičku nečetli.

Je-li velkou chybou a klamem, myslí-li lidé, že vytvořili nový stát, když mu dali nové hranice a nové jméno, nebo myslí-li obchodník, že založil nový obchod, když natřel dveře a vyvěsil novou firmu, anebo myslí-li některá církev, že se stala živější a modernější, když si dala časovější nebo národnější jméno — je to právě takový klam, jako když by stavitel chtěl vybudovat nový dům bez nových plánů.

Nikde se v tom ohledu více nehřeší, jako na našem vlastním těle a na našem duševním organismu. Marne by bylo všechno naše úsilí vytvořiti nové tělo a nové duševní stavy, když bychom si je nedovedli jasně představit. V té chvíli, kdy se chystáme zasáhnouti vědomě do vývoje naší psychické a fysické bytosti, musíme zaujmouti jasné stanovisko vůči všem dědičným, výchovným a okolním vlivům, jež působí na nás a vědomě je buď přijmouti neb zavrhnouti. A to vše dle plánu, který máme o vytvoření trvalého zdraví, mládí a krásy. Toto důležité a velkolepé dílo musí se konati za praktické součinnosti vědomé inteligence s podvědomou inteligencí. Většinu praktické práce musí vykonati podvědomá naše přirozenost, leč vůdcem a architektem veškeré tvůrčí a omlazovací činnosti uvnitř našeho těla a naší duše musí se státi vědomá inteligence.

Až dosud jsme si uvědomili, že hlavní práci, přeměňování a omlazování těla našeho musí vykonati podvědomí, dále, že největší překážkou vniknouti do podvědomí a uložití mu tuto práci, jsou staré sugesce, které nutno vytlačiti novými sugescemi.

Je tedy dále nutno, abychom takové nové sugesce si vytvořili, a stav tělesný neb duševní, který tyto sugesce mají způsobiti, abychom co nejjasněji a neživěji si představili, a dále abychom na ten ideál, který si představujeme, a který chceme dosáhnouti, svoji mysl vytrvale soustředili. Potom je dobře si uvědomiti, že jsou jisté stavy, v kterých lze snadněji se soustředit a v kterých hlouběji vniká náš ideál jako sugesce, do chrámu podvědomí, stává se tam zákonem a vypuzuje všechny mu odporné, staré sugesce.

Z dějin je známo, jak někteří náboženští horlivci tak se v mysli vnořili v představu ukřižovaného Krista, že se jim na rukou, nohou i v boku objevily podobné rány, jaké si představovali u Krista.

Nebo jsou známy případy, že někteří lidé tak se oddali strachu neb starostem, že v několika hodinách jejich černé vlasy zbělely.

Nebo přišli lidé nemocní k obrazu některého svatého, nebo k vodě za zázračnou považované, a v hlubokém duševním vznícení jejich představa o zdraví uskutečnila se také na jejich těle.

Příčina takových radikálních změn pod vlivem hlubokého vzrušení je v tom, že podvědomá inteligence, ovládající činnost tělesnou, je sídlem duševního vzrušení. Každé hlubší vzrušení činí podvědomí naše přístupné sugesci.

Bude vám asi divné, když řeknu, že každé vzrušení je také uvolnění, neboli relaxací, čili vypnutím. Je-li moje oko zaujato vzrušujícím zjevem, bývají jiné smysly v ten čas uvolněny. Voják včera na frontě, je-li vzrušen vřavou boje, necítí, že je raněn a že krvácí. Je-li někdo zachvácen velkým smutkem, malá radost jen zvyšuje jeho smutek. Dožil-li se někdo velkého sklamání, malý úspěch sklamání jeho prohlubuje. Obchodník vzrušením sportovním uvolňuje se (relaxuje) od obchodních starostí. —

Není bolesti, kterou bychom nemohli zapomenout, jsme-li zabráněni větší bolesti, nebo něčím, co je pro naše tělo nebo pro naši duši větším vzrušením než ona bolest.

Tím však není nic více řečeno, nežli že vzrušení jedné části těla neb duše, může způsobiti současně uvolnění neb relaxaci druhé části.

Nejvlastnější relaxací jest však ta, při které se celé tělo uvolňuje. Takový stav lze uměle vyvolati kdykoliv, zvláště jsme-li v tom pocvičení. A v takovém stavu lze velmi úspěšně dávatí sugesce naší podvědomé inteligenci.

Zdá se mi, jako by při umělém uklidnění, při nejvlastnější relaxaci, hranice mezi podvědomou a vědomou inteligencí nejbližše se dotýkaly a jakoby to byl onen ideální stav, kdy je možno nejúčinněji předávat našemu podvědomí ony idee a ideály, jež mají býti v našem těle anebo v naší duši uskutečněny.

Je takových stavů více, jimiž lze podvědomí vědomě otevíratí a je ovlivňovati. Dnes se obmezují hlavně na zdůraznění tohoto stavu.

Relaxace je vzdálená od lenosti, nemá s ní nejmenšího společného. Je pro lidi, kteří jsou nakloněni se přepracovat, nebo starostmi neb smutkem nebo různými neduhy tělesnými přesílit nebo zeslabit.

Relaxace znamená uvolnění, vypnutí, odpočinutí. Málo lidí dovede si představití, jakou ohromnou práci koná lidské tělo i tenkrát, když zdánlivě nic nedělá. Mluvím-li o odpočinutí neb uvolnění, jedná se především o zastavení téměř veškeré činnosti, pokud ji lze kontrolovati naším vědomím. I tomu je třeba se učit. Mnoho je lidí, kteří neumějí ani spát. Jejich spánek je námahou pro nervy. Nebo neumějí klidně chvílku sedět. Vždy pracují celým tělem, všemi nervy, takřka každým svaem.

Relaxaci, o které chci mluvit, pěstují mnohé církve v Americe místo modlitby a mají pro ni nejrůznější jména. Jako: vejít v klid, utišit se, soustředit se, vejít do božského mlčení atd. Já to prostě nazývám tím nejběžnějším jménem: Relaxace.

Pro relaxaci jsou některé tělesné podmínky velmi užitečné. Starší mniši doporučovali klečet, Indové a Peršané sedět na bobku se skříženými nohama, leč postačí posazení se do židle tak, aby bylo možno hluboko a pravidelně dýchat. Páteř má býti celá opřena o židli, nohy nesmí býti skřížené, ale v pravém úhlu rovně k zemi, aby nohy pohodlně spočívaly na podlaze. Ruce nemají býti založené, ale raději volně položené na nohách. Potom je dobré v mysli přejít celé tělo ve všech jeho částech a zkontrolovat, je-li

všade všechno uvolněné, není-li nikde jakéhokoli napjetí, zvláště v tváři, v rukou a nohou. Všechna námaha, všechny odpor musí ustát. Králem, který má být uvítán a jemuž mají býti předloženy petice našich sugescí, je podvědomá inteligence. Rozhodli jsme se nerozumovat, nekritisovat, nepochybovat, všechno věřit, všeho se nadít, všechno trpělivě čekat, jak stojí v bibli, a v utišení se a v doufání očekáváme.

Mezitím, co tak čekáme uvolnění nejen ve svalech a v nervech, ale uvolnění od starostí a smutků a všeho, co je venku mimo nás, odloučení od celého světa a připravení vejít do svatyně své vlastní bytosti — rozhoštuje se v celém těle a celou myslí, zvláště, velmi příjemný klid, taková rozkoš utišení — a co tak sledujeme mír, který blaží svatým tichem — onen král našeho podvědomí, ona širší inteligence, jež vládne nad zdravím a mládím a všemi přeměnami našeho těla, je připravena přijmouti naše sugesci, proměnit je v rozkazy a zákony, jimiž se pak řídí přeformování a omlazování a zdokonalování našeho těla a naší duše.

Předchůdci Svobodného bratrství v zemích českých.

»O antitrinitářství a příbuzném s ním ariánství máme z Moravy určité zprávy; Rosa mluví o arianismu také v Čechách. — V Rané na Chrudimsku názory s ariánskými spřízněné tak prudce na jevo vystoupily, že první duchovní správce helvetský musil již r. 1785 pryč odejít a církev ranskou podařilo se znovuzřídit až teprve r. 1870.

*Rezek: Dějiny prstonárodního hnutí náboženského v Čechách str. 17.
Gindely, 1.260.*

Jakožto ariánský kněz uvádí se roku 1562 kněz Urban ve Vodňanech, odkudž přesazen do Rakovníka a Jan Klaudius, děkan v Chrudimi. Onen nedával zpívatí píseň »Bůh všemohoucí vstal z mrtvých«, mluvě, že Bůh netrpěl než Kristus, což je ariánské. — Na počátku XVII. století vyskytla se společnost selská čili »sekte«, která držela se knih zřejmě ariánských. Vznikla na statcích Přecha z Hodějova ve vsi Nespekách, a zove se r. 1616 »sektou novou«. Pán i poddaní

citováni jsou do Prahy s rozkazem, aby s sebou přinesli svou »knihu ariánskou«. V Praze byli někteří z nespeckých vrženi do vězení »dolejšího« na Starém městě mezi mordýře. Jmenovitě uvádí se z vězňů Tobiášovský z Nespek, o němž dí se, že seděl sám třetí »skrže nějakou knihu ariánskou«.

Na konec zmíniti se jest, že jakási společnost neboli sekta antitrinitářů vznikla r. 1584 na Táboře. Toho roku totiž Rudolf císař dává zprávu podkomořímu o »škodlivé sektě hrozných neslýchaných bludů« v Táboře. S arcibiskupem se radí císař, kterak je zničiti. —

Jednotlivě vyskytovali se antitrinitáři leckde jinde a již dříve než na Táboře. Na příklad r. 1574 voláni jsou konsistoriáné podobojí k arcibiskupovi, aby přítomni byli výsledku kacíře řezáče Martina z Pardubic, jenž o sv. Trojici říkal, že neví, kdo by byla. Také byli lidé tékož mínění na Moravě.

¶ *Winter: Život církevní v Čechách 315.*

Co dělal Čapek v Americe.

Před dvěma měsíci přijela do Čech k dr. Čapkovi na návštěvu jeho dcera Bohdana, která je knihovnicí New-Yorské knihovny a také spravuje její československé oddělení. Když viděla, jak je otec zapřáhnut do práce a jak mu ani nestačil čas, aby si urovnal svůj archiv, dala se chutě do rovnání a klasifikování a mínila, že i proti jeho vůli, přece jen bude nutno někdy něco na světlo povytáhnouti a že není radno vždycky se řídit podle toho »počkejte až tu nebudu«. Protože je na jiném místě řeč o »Křesťanských listech« v Pittsburgu, které y loni vědomě lhaly, že Čapek štal v Americe Slováky proti Čechům, ačkoli málokdo přinesl tolik osobních obětí pro sblížení Čechů a Slováků, o čemž svědčí sta článků v slovenských, českých a anglických časopisech, a mnoho dopisů i uznání oficiálních, dovolíme si aspoň úryvek jednoho z těchto článků, který namátkou jsme vytáhli, uveřejniti. Z něj každý, kdo chce, může poznati, jakými lžemi někteří »obrácení« lidé u nás operují a to ve věci, která je tak známa celé Americe a také prezidentovi Masarykovi. Co říci potom o jiných tvrzeních!

V New Yorských Listech, deníku new-yorských Čechů, dne 27. února 1917 uveřejněn byl na prvé straně následující článek:

»Manifestační schůze Slováků v Newarku.

Skvělá účast, tisíce posluchačů. Presidentovi poslán projev oddanosti.

Ve velké přednáškové síni veřejné školy na Morton Place v Newarku sešlo se v sobotu na tisíc posluchačů, aby vyslechlo české a slovenské řečníky a poslalo presidentovi Wilsonovi projev oddanosti pro veškerý případy, v jakých by se mohly Spojené Státy vzhledem k nejisté politické situaci ocitnouti. Schůze byla svolána slovenským Politickým a vzdělávacím sdružením, je n o ž p ř e d s e d o u j e s t p Norbert Čapek, jednatelem p. Schmidt.

O politické situaci referoval p. E. Voska, taj. Č. N. S v New Yorku, který v delší řeči podal přehled dosavadní politické práce, zdůraznil nutnost další součinnosti na politickém bojišti. O povinnostech Slováků v Americe promluvil p. Čapek, o vzájemnosti československé red. Sl. Kratochvíl z New Yorku. Všichni řečníci byli velmi pozorně vyslechnuti, a dostalo se jim bouřlivého potlesku.

Práce dra. N. Čapka v Newarku jest velmi záslužnou na poli kulturním i politickém. V poměrně krátké době dovedl zorganizovati veškerou slovenskou obec newarskou a Sdružení, jež s pomocí řady uvědomělých a inteligentních Slováků založil, slibuje se státi významným politickým činitelem v státě New Jersey, i novým pokrokem na dráze česko-slovenské součinnosti. Jako muž práce a veřejné činnosti, p. Čapek vzal na sebe těžké břímě, ale jeho zásluha jest tím větší, a přejeme jeho uvědomovací práci politické plného zdatu.

To byla jedna z mnoha set schůzí, jichž účelem bylo mezi sebou rozvaděné a proti Čechům zaujaté Slováky burcovati, spojovati a s Čechy smiřovati, a se všemi silami a prostředky je do služeb čsl. revoluce získati, což se také Čapkovi v celém státě New-Jersey vrchovatě podařilo. Ale to byla jen část rozsáhlé revoluční činnosti Čapkovy, který nejen neustával informovati americké časopisy o českých snahách, ale vykonal i pěkný kus práce ve službách amerického státu a armády. Vykonal svoji povinnost jako Čech, nežádal odměny, odpustil všem, kteří mu překáželi nebo o život ukládali, a má ještě tolik práce před sebou, že nemá čas se i jen poohlédnout, když někdo po něm prskne slinou. A v tom smyslu budiž rozuměno Čapkovi, když klidně koná Průzřetelností mu uložené poslání a nedbá, co se na »Sionu« o něm klepaří.

Fil. 4 : 8.

Modlitby.

Živote života mého, vždycky se budu snažiti, abych uchoval tělo své čistým, věda, že živý dotek tvůj jest na všech údech mých.

Vždycky se budu snažiti, abych z myšlenek svých vymýtil všelikou nepravdu, věda, že ty jsi pravda, která zahlehla světlo rozumu v mysl mé.

Vždycky se budu snažiti, abych vypudil všeliká zla ze srdce svého a uchoval lásku svou kvetoucí, věda, že ty sídlíš v nejvnitřnější svatyni srdce mého.

A bude mým usilováním, abych tebe zjevoval v konání svém, věda, že tvoje moc dodává mi síly k činu.

* * *

Dej, ať alespoň jen tak málo zůstane ze mne, abych mohl nazývati tebe svým vším.

Dej, ať alespoň jen tak málo zůstane z mé vůle, abych mohl cítiti tebe se všech stran a přicházeti k tobě ve všech věcech a obětovati tobě lásku svoji v každou chvíli.

Dej, ať alespoň jen tak málo zůstane ze mne, abych nikdy nemohl ukrýti se před tebou.

Dej, ať alespoň jen to málo zůstane z mých pout, čím mne váže vůle tvá a tvůj záměr se uskutečňuje v životě mém — a to jest pouto lásky tvé.

* * *

Kde duch je bez bázně a hlava vztyčena;

Kde vědění je svobodno;

Kde svět není roztržštěn ve zlomky úzkými zdmi domácími;

Kde slova vycházejí ze hlubin pravdy;

Kde neúnavné úsilí vzpíná paže své po dokonalosti;

Kde jasný proud rozumu nesešel s cesty na smutnou, písčitou poušť mrtvého zvyku;

Kde duch je tebou veden v před k myšlence a činu, vždy šir a šir se rozvíjejícím;

V ten ráj svobody, Otče můj, dej procitnouti vlasti mé.

Rabindranath Tagore.

JEŠTĚ O MAZDAZNANU. Obdrželi jsme řadu připisů o Mazdaznanu, a také jeden dlouhý článek. Není nám možno než omeziti se na nejnnutnější. Kdybychom chtěli psáti více, máme svého materiálu dosti. — Sami jsme se o idee mazdaznanské zajímali, dokud do toho nepřišla modloslužba Hanishe. Jsme vzdáleni od se-směšňování a podceňování třeba toho nejposlednějšího člověka, neřku-li »nejlepších duchů lidstva«. Patří-li někdo skutečně k těm nejlepším duchům lidstva, o tom nerozhodne, co někdo o něm povi nebo napíše, o tom rozhoduje ovoce jeho práce. Nač se chlubit, že na př. Hanisch je dvakrát tak starý než je pravdou. Ukažte sami, tady v Praze a v Čechách, že jste vy omládli. A když těch, kteří omládnou, bude víc než těch, kteří se shroutí, bude to víc než všechno vymýšlení legend o nadlidskosti člověka až příliš lidského. Dostali jsme také úřední přípis z Ústřední kanceláře YMKY, podepsaný dr. Kubkou a dr. Súčkem, v kterém nás zdvořile žádají za opravu v tom smyslu, že oficielně a »s prestolu naší YMKY« nebyla vyvíjena činnost, o které jsme se zmínili. Nevíme, jestli je tím myšleno, že vůbec žádná propagace Mazdaznanu nebyla anebo jen v jistém smyslu výkladu našeho článku. Nepsali jsme, že oficiálně byl Mazdaznan YMkou propagován, psali jsme jen o »prestolu YMKY«, kterýmžto prestolem nebylo nic více myšleno, nežli Ústřední kancelář YMKY s jedním z jejích zodpovědných úředníků. Nebylo myšleno nic, co by neslo oficielní znak YMKY nebo bylo konáno v úředních hodinách. Onen pisatelem vzpomenutý prestol byl jen hořkou reminiscencí jednoho z účastníků, dokud to bylo v YMCE, který byl velice sklamán a překvapen, když se začalo s mazdaznanskými »bohoslužbami« a s vyvyšováním Hanishe, které činilo dojem, že Hanish se klade místo Ježíš. A to bychom přece jen mnoho milionůkrát dali přednost Ježíši.

HORÁLEK V »KŘESŤANSKÝCH LISTECH«. Slýchali jsme, jak p. Horálek získává popularitu v jistých církevních kruzích klepařením o Čapkovi. Nezazlívali jsme mu toho, vždyť tonoucí chytá se všeho. Když někdo přichází do Svob. bratrství s klepy na nějakého faráře evangelického, říkávame s humorem, aby místo jména onoho faráře dal Čapkovo a obešel ty a ty »věřící«, že bude vítán, ale nám aby dal pokoj. Vymyslet si už beztak na Čapka nic nemůže, co by mezi »krví očistěnými« se nepovídalo. Ale Horálkovi to je málo. tak prý šel do »Křesťanských Listů« Pittsburgských, které prý hledají nějakého znalce života p. Č. Kdyby to nebyl plátek nactiutrhačský a šlo jim o pravdu, nemuseli by toho znalce hledat daleko. Jistě znají Rev. Jersáka, bapt. kazatele a člena školního

úřadu Mezinárodního bapt. semináře v Orange, N. J., který se stykal s Čapkem po celý čas, co byl v Americe a několik let s jeho rodinou společně bydlel a u jednoho stolu jedl. Proč tedy jít k Horálkovi, s kterým se Čapek za celých 54 let svého života nestýkal, ani osobně, ani písemně, ani jinak. Nikdy se také s osobou Horákovou nezabýval, vyjma jedenkrát, kdy Rev. Hok, který tyto dny s prof. Wiedermannem v některých českobratrských kostelích v Praze a mimo Prahu koncertoval, stěžoval si Čapkovi na Horálka, že dělá v jeho církvi roztržky. A v tentýž čas dostal Čapek od Rev. Matějky k dobrozdání Horálkův dopis, v kterém ho Horálek žádá o přímluvu u misijního úřadu, ve kterém píše mezi jiným: »Mohl bych pracovati misijně v Bayone i zde v New Yorku. Získal bych zde ihned mnohé rodiny, které mají dávno již sympatie ke mně a přestaly chodit do shromáždění (kostela bapt.), jelikož kazatel (Hok) svým jednáním si je odpudil . . .« Dopis je datován 25. března 1918. Třeba také vědět, že šlo o dvě různé církve, a Horálek sliboval, že převede členy církve baptistů k církvi, zvané Disciples. Rev. Hok ovšem ještě potom v New Yorku dlouho kazateloval a Horálek, když nepochodil, odešel do Chicaga, kde rovněž cíle svých tužeb nedosáhl. Ale zbývá otázka jiná. V době kdy H. byl v Americe, bylo potřebí každého inteligentního a národně smýšlejícího Čecha jako soli — co v tu dobu dělal Horálek, čím se může vykázat, kde je jeho brázda? Což nebylo pro něj užitečnější práce než toulat se od církve k církvi, sbírat klepy a dělat roztržky? Což těm, kteří za světové války byli schováni, už na tolik otrnulo, že myslí, že je čas házet kamením po těch, kteří nasažovali svých životů? — A jsou li Horálkovi životním úkolem Světové Spojené státy, jak stále slyšíme, což nebylo by záhodno, aby to zkusil nejprv také prakticky u nás v Čechách a nešval Čecha proti Čechovi? — Mohli by mu to ovšem také povědět ti »Světloňosi« ze Soukenické ulice, co tolik strachu mají, aby Pán Ježíš nebyl Čapkovým slunečným evangeliem »potupován«. — O, farizeové, co jste učinili z vašeho Krista! Neberte raději svaté jméno největšího člověka nadarmo a dělejte aspoň drobátko z toho, co přikázal. Luk. 6,31-49. — Při korektuře tohoto čísla dověděli jsme se, že Horálek také do jiného amerického přepobožného listu psal o Čapkovi (list ten byl zaslán od neznámých příznivců jisté rodině, která vystoupila z česko-bratrské církve). Jestli Horálek skutečně řekl nebo psal, co se v »Slavné naději« pod jeho jménem uvádí, pak vystupuje Horálek jako zlomyslný nactiutřač v plném smyslu trestního zákona. Mezi jiným tam píše.

že Čapek »nabízí sboru církve československé, že jim postaví kostel za čtyři miliony Kč«. Také vykládá, že Čapek při posledních debatních schůzích prohlásil, že slovo udělí pouze tomu, kdo se k rozhovoru přihlásí před začátkem schůze a píše doslova: »Nepochybně Čapek chce upravit své »přesvědčení« teprve podle toho, kdo se hlásí ke slovu«. — Jedná se o přednášky, které měl Čapek vždy v neděli asi před 1000 posluchači, při kterých prohlásil, že o nich bude následující úterý debata, a že bude nutno přihlásiti se nejdéle do úterka večer, než začne rekapitulace přednášky, aby podle počtu přihlášených mohl Čapek opakování přednášky zkrátiti, protože schůze nemá se protahovati dlouho do noci. Více než tisíc osob toto prohlášení slyšelo (a přednášky byly čtené). Pohleďte, co z toho udělal oblíbenec oněch zbožných kruhů, kterým je každý vítaný, kdo špini Čapka. — To jsme chtěli dodat, abychom se příště nemuseli s p. Horálkem zabývat. V III. Moj. 19., 16. je výklad desatera a stojí tam: »Nebudeš choditi jako utrhač v lidu svém!«

CO NOVÉHO V SVOBODNÉM BRATRSTVÍ. Největší zájem budí Nedělní škola s jejími nezvyklými a přece tak zajímavými a pro budování charakteru důležitými lekcemi. Je nutno zdůrazniti, že tištěné lístky a tabulky s poznámkami jsou jen pro ty, kterým to bylo ústně vyloženo. Jsou to jen kusá slova k připamatování slyšeného. Uznáváme, že bude nutno také rodiče, a to raději vždy předem s látkou seznamovati, aby mohli onu živou účast na všem bráti, jaká je žádoucí. A co je zvláště radostné, naše škola je »overflowing«, přetéká z neděle na všední dny a z Národního domu na Vinohradech do menších míst po Praze. Dále konají se pravidelné schůze mládeže, žen, studentů ruštiny a angličtiny, učitelů a hospitantů Nedělní školy a připravuje se bazar. V Karlově ulici upravují se zatím sklepy na spolkové místnosti. Přišlo se při tom na velmi zajímavé zdi a podzemní chodby, jejichž stáří lze těžko odhadnouti. Dle mínění architektova byla budova, která stojí už asi 600 a více let, vystavěna na základech budovy ještě mnohem starší. Právem řekl jeden z pánů v Památkovém úřadě, že tam stojíme na velmi památné půdě české. Ač si těch památek starých vysoce vážíme, přece jen hledíme více ku předu k věcem novým. Kéž jsme hodni všeho dobrého, co tu kdy bylo konáno a vystřiháme se zla, jehož symbolem byl krám, kde budou na příště naše knihy.

